

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCİLİ
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)

Hazırlayan

Sultan Murat MANGAN

Tarih Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Murat HANİLÇE

Tokat – 2019

1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCİLİ
(TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRME)

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 22 / 08 / 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Yılmaz KARADENİZ

Üye : Doç. Dr. Murat HANİLÇE

Üye : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AYKUN

Üye : .....

Üye : .....

(Handwritten signatures of the jury members)

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 19/08./2019 tarih ve 48-2 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlhan EROĞLU
Enstitü Müdürü: ..... Enstitü Müdürü

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(22/ 08 /2019)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Sultan Murat Mangan

İmzası

TEŞEKKÜR

Çalışmamın başından sonuna kadar her açıdan bana destek olan ve cesaret veren tez danışmanım Doç. Dr. Murat Hanilçe'ye, özellikle sicil kayıtlarındaki dua ve arapça bölümlerini okuyarak daha eksiksiz bir çalışma yapmama katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Murat Yıldız'a ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde bulunan bütün akademisyenlere teşekkür ederim.

Sultan Murat Mangan

ÖZET

Bu tez çalışmasında, H. 1246-1265/M. 1830-1849 yıllarına ait 1756-2 Numaralı Samsun Şer'ıye Sicil Defteri'nin transkripsiyonu yapılarak, defterde yer alan belgeler doğrultusunda söz konusu dönemde Samsun'un idari ve sosyo-ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur.

Çalışma dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Osmanlı yargı sistemi, mahkeme kavramı, mahkeme görevlileri, şer'ıye sicillerinin tanımı ve kapsamı hakkında açıklamalara yer verilmiş; ardından sicillerin günümüzdeki durumuna ve sicillerle ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

İkinci bölümde, bir taraftan şer'ıye sicilleri içerisinde bulunan belgeler hakkında bilgilere yer verilmiş; diğer taraftan da 1756-2 Numaralı Samsun Şer'ıye Sicil Defteri'nde yer alan kayıtların tasnifi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, transkripsiyonu yapılan belgelerden de yararlanılarak H. 1246-1265/M. 1830-1849 yılları içerisinde Samsun'un sosyal, ekonomik ve idari yapısı ile ilgili elde edilen sonuçlar üzerinde durulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise 1756-2 Numaralı Samsun Şer'ıye Sicili'nin transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahkeme, Kadı, Şer'ıye Sicili, Samsun.

ABSTRACT

This thesis aims to transcribe “The Court Register Number 1756-2 of Samsun” that belongs to the years Hegira 1246-1265/1830-1849 and to evaluate Samsun’s social and economical structure in the light of the documents in the register.

Our work consists of four parts. In the first part, it has been given general information on the definition and content of court registers, the Ottoman judicial system, court and court officials in Ottoman Empire, and then the present-day situation of court registers and the studies on court registers have been discussed.

In the second part, on the one hand the documents that constitute court registers are classified and on the other hand the records that take part in “Court Register Number 1756-2 of Samsun” are examined and evaluated.

In the third part, Samsun’s social, economic and administrative structure in 1830 and 1849 are determined with the help of the documents which has been transcribed before.

In the final part, the transcribed version of the text of “Court Register Number 1756-2 of Samsun” is found.

Key Words: Court, Judge, Court Register, Samsun.

İÇİNDEKİLER

ETİK	
SÖZLEŞME	
.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
1.GİRİŞ	1
1.1. GENEL OLARAK ŞER'İYE SİCİLLERİ'NİN TANIMI, KAPSAMI VE HAZIRLANMASI	1
1.2.ŞER'İYE SİCİLLERİNİN KORUNMASI VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	4
1.3.SAMSUN ŞER'İYE SİCİLLERİ VE ARAŞTIRMALAR	4
1.4. SAMSUN 'DA 1830–1849 YILLARINDA ŞER'İ MAHKEMENİN İŞLEYİŞİ VE MAHKEMEDE GÖREVLİ MEMURLAR	9
2. MATERYAL VE YÖNTEM	13
3. 1756-2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCLİNİN DEĞERLENDİRMESİ	14
3.1.DEFTERİN TANIMI	14
3.2. DEFTERİN DİPLOMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ	15
3.3. DEFTERDE YER ALAN BELGE TÜRLERİ	15
3.3.1. Hücetler	15
3.3.2. Padişahdan Gelen Ferman ve Beratlar	19
3.3.3. Buyurulduklar	22
3.3.4. İ'amlar.....	23
3.3.5. Terekeler	23
3.3.5. Tezkereler.....	26

4. SAMSUN'UN İDARİ YAPISI, SOSYAL, KÜLTÜREL ve EKONOMİK HAYATI.....	27
4.1. SAMSUN KALESİ.....	30
4.2. SAMSUN LİMANI	32
4.3. SAMSUN'DA BULUNAN MAHALLELER, ÇARŞILAR VE MEVKİLER.....	33
4.4. NAHİYE VE KÖYLER.....	35
5. SAMSUN'DA SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK, HAYAT	41
5.1. SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT	41
5.1.1. Aile ve Diğer Sosyal Gruplar	41
5.1.2. Kullanılan İsim, Lakap ve Ünvanlar	41
5.1.3 Müslim-Gayrimüslim İlişkileri.....	41
5.1.4. Ev Eşyaları.....	42
5.1.5. Giyecekler.....	45
5.1.6 Züccaciye ve Billuriye Türü Eşyalar.....	49
5.1.7 Ziyet Eşyaları	50
5.1.8. Silah ve Silah Takımları	51
5.1.9. Vakıflar	51
5.2. EKONOMİK HAYAT	53
5.2.1. Sanayi, Esnaf, Dükkân ve İş Kolları	53
5.2.2. Tarım ve Hayvancılık.....	56
6. 1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCİLİ DEFTERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	58
7. KAYNAKÇA.....	62
8. 1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ	69

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1	Samsun Şer'ıye Sicilleri.....	5
Tablo 2	Samsun-Bafra Şer'ıye Sicilleri.....	6
Tablo 3	İSAM'da Kayıtlı Samsun'la İlgili Diğer Defterler.....	7
Tablo 4	Samsun Şeriye Sicillerine Dayalı Olarak Yapılan İncelemeler....	8
Tablo 5	1756/2 Numaralı Sicilde Geçen Hüccet Çeşitleri.....	16
Tablo 6	1756/2 Numaralı Sicilde Kayıtlı Tereke Belgeleri.....	25
Tablo 7	1756/2 Şer'ıye Sicilinde Geçen Samsun'a Ait Mahalle ve Köyler	33
Tablo 8	1756/2 Numaralı Sicilde Samsun'da Bulunan Cami, Mescit, Medrese ve Hanlar.....	34
Tablo 9	1756/2 Numaralı Sicilde Bulunan Diğer Yer ve Mevki İsimleri..	34
Tablo 10	Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Samsun Mahalleleri.....	35
Tablo 11	Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Samsun Köyleri	35
Tablo 12	Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Kab-ı Maden Oymağı Reayaları Köyleri.....	36
Tablo 13	Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Canik Sancağı ve Kazaları	36
Tablo 14	Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Canik Sancağında Müslim- Gayrimüslim Yerleşkelerin Kazalara Dağılımı.....	38
Tablo 15	Samsun'da Kullanılan Ev Tekstili ve Kumaşlar.....	42
Tablo 16	Samsun Evlerinde Bulunan Hırdavat Türü Eşyalar.....	43
Tablo 17	Samsun'da Kullanılan Kişisel Eşyalar.....	44
Tablo 18	Samsun'da Kullanılan Saklama Gereçleri.....	44
Tablo 19	Samsun'da Kullanılan Dış Giyim Eşyaları.....	45
Tablo 20	Samsun'da Kullanılan Başörtüleri ve Başlıklar.....	47
Tablo 21	Samsun'da Kullanılan İç giyim Ürünleri.....	48
Tablo 22	Samsun'da Kullanılan Giyim Aksesuarları.....	48
Tablo 23	Samsun'da Kullanılan Züccaciye ve Billuriye Türü Eşyalar.....	49
Tablo 24	Samsun'da Kullanılan Ziyent Eşyaları ve Altın Türleri.....	50

Tablo 25	Samsun’da Kullanılan Silahlar ve Silah Takımları.....	51
Tablo 26	1756/2 Numaralı Sicilde Vakıflarla İlgili Belgeler.....	52
Tablo 27	1756/2 Numaralı Samsun Şer‘iye Sicilinde Geçen Vakıf İsimleri.	53
Tablo 28	Samsun Kazsındaki Esnaf ve İhtisab Vergisi.....	54
Tablo 29	Samsun’da Ev, Bağ ve Mağza Fiyatları.....	56
Tablo 30	Samsun’da Yetiştirilen Hayvanlar ve Hayvancılıkla İlgili Aletler.	57

KISALTMALAR LİSTESİ

b. : bölüm

Bkz. : bakınız

c. : cilt

çev.: : çeviren

DİA. : Diyanet İslam Ansiklopedisi

H. : hicri

M. : miladi

M.Ö. : milattan önce

M.S. : milattan sonra

S. : sayı

s. : sayfa

SŞS : Samsun Şer'ıye Sicili

1.GİRİŞ

1.1. GENEL OLARAK ŞER'İYE SİCİLLERİ'NİN TANIMI, KAPSAMI VE HAZIRLANMASI

Osmanlı Devleti farklı kültürlere ait toplulukları bünyesinde barındıran ve bunların sorunlarını en adil şekilde çözmeye çalışan bir adalet teşkilatına sahipti. Bu teşkilat hem merkezde hem de taşrada mükemmel bir şekilde örgütlenmişti. Bu bağlamda devletin en üst adalet kurumu olarak kazaskerlik kurumu oluşturulmuştu.¹ Bu kurum; Osmanlı Devleti'nde yargı gücünü temsilen Divan-ı Hümayun'da bulunurdu. Kazaskerlik kurumunun başlıca özellikleri, askeri sınıfa dair şer'î ve hukukî işlere bakması ve kaza ve sancaklarda görevli bulunan kadıların tayin işlerini gerçekleştirmesiydi.²

Kazaskerler tarafından kaza merkezlerine gönderilen kadılar halk arasındaki her türlü örfî ve şer'î sorunları çözüme kavuşturmaktaydı. Kadıların vermiş oldukları hükümleri mahalli üst düzey yöneticiler infaz etmekteydi. Kadılar, halkın problemlerini ve davalarını İslam hukuku ve örfî hukuk kurallarına göre çözerlerdi, bunu yaparken de Hanefî fikhini esas alırlardı.³

Şer'îye sicilleriyle ilgili bilinmesi gereken bazı terimler vardır. Bunların en önemlileri: *Sicil*, *mahzar* ve *sakk-ı şer'î*dir. Sözlük anlamı okumak, kaydetmek ve karar vermek olan *sicil* kelimesi kavram olarak; toplumla ilgili bütün hukuki olayları, kadıların verdikleri kararların suretlerini ve çeşitli yazılı kayıtları içeren defterler için kullanılmaktadır. Huzur ve hazır olmak anlamlarına da gelen *mahzar* kavramı ise Osmanlı mahkemelerine başvuran kişilerin iddia ve delillerini içeren ancak hâkimin kararına esas teşkil etmeyen yazılı beyanlar için kullanılmıştır. Ayrıca bir konu hakkında düzenlenen yazılı belgenin içeriğinin doğruluğunu belirtmek için belgenin altında o an mahkemede hazır olan ve konuyu bilen *subaşı*, *muhzır* ve *çavuş* gibi görevlilerin yazılı şahitliklerine ve imzalarına da *mahzar* adı verilmektedir. Kökeni *sak* olan ve çek anlamına gelen; zamanla Arapçalaşarak *sakk* biçimin alan kelimedenden doğan *sakk-ı şer'î* ise şer'î mahkemelerde her türlü belgenin düzenlenmesinde dikkat edilen

¹ Mehmet Beşirli, "Kent Tarihi Açısından Şer'îye Sicilleri ve Çankırı Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloğu Üzerine", Çankırı Araştırmaları Dergisi, S. 4, (2009), s. 36.

² Ahmet Akgündüz, Şer'îye Sicilleri I, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayını, 1988, s. 67.

³ Mehmet Beşirli, a.g.m. ,s. 36.

yazım usulünün adıdır. Her kadının mevcut kurallara uygun sakk düzenleyemeyeceği dikkate alınarak sicillerin amacına uygun, kolaylıkla ve eksiksiz tutulabilmesi açısından âlim kadınlara değişik muamelelerin nasıl yazılacağına dair örnek formlar biçiminde *sakk mecmuaları* adı verilen rehber kitaplar hazırlanmış ve yayımlanmıştır.⁴ “Kadı sicilleri”, “mahkeme kayıtları”, “sicillat-ı şer‘iye”, “kadı divanı” ve en yaygın biçimiyle “şer‘iye sicilleri” adı verilen defterler kadı veya onun vekili sıfatıyla naib tarafından kaydedilirdi. Osmanlı Devlet teşkilatı içerisinde merkez ve taşrada her kesimden insanlar arasında adlî münasebetleri içeren şer‘iye sicilleri Osmanlı günlük hayatı içerisinde ekonomi, hukuk, aile ve toplumun pek çok alanının tarihi için önemli kaynaklardan birini ihtiva eder.⁵ Şer‘iye sicilleri kadınların yaptıkları resmi yazışmaları, halkın şikâyet ve isteklerini mahalli idarelere ait hukuki düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri, ait olduğu bölgenin iktisadi ve sosyal yapısına ayna tutan mahkeme kararlarını içeren bu siciller incelenmeden Osmanlı Devleti’nin siyasi, idari ve sosyal tarihini tam manasıyla ortaya çıkarmak imkânsızdır. Özellikle şehir tarihleri ve ülkenin belirli bölgelerindeki mahalli yaşama ait ilmi araştırma ve çalışmalarının birinci derece kaynağı şer‘iye sicilleridir.⁶

Osmanlı Devleti’nde eldeki en eski şer‘iye sicili 1455 tarihli olup Bursa’ya aittir.⁷ Genel olarak sicillerin sayfa sayısı 10-20’den 200-300’e kadar çıkabilmektedir. Bu ilk defterler bir kadının cübbesinin cebine rahatlıkla sığacak şekilde küçük, dar ve uzun bir boyuttadır.⁸ 15 ve 16. yüzyıl sicillerinin önemli bir kısmı Arapça olarak yazılmıştır. 16. yüzyıldan itibaren Arap coğrafyası dışında kalan yerlerde Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. 17. yüzyılın sonlarına doğru örnek sakkların yazılması ve çoğaltılmasına bağlı olarak sicillerin yazımında Türkçe ağırlık kazanmıştır. Mahkemelerde Türkçenin ağırlık kazanmasında ve yazılı işlerin standart biçime dönüştürülmesinde “Kitabü’l-Mahâdır ve’s-Sicillât” adıyla bilinen yapıtın

⁴ Murat Hanilçe, “16 Numaralı Tokat Şer‘iye Sicili’nin Transkripsiyonlu Metni ve Değerlendirmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), s. 3.

⁵ Yunus Uğur, “Şer‘iye Sicilleri”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1998, s. 8.

⁶ Ahmet Akgündüz, a.g.e. , s. 12.

⁷ Yunus Uğur, a.g.m. ,s. 9.

⁸ Murat Hanilçe, a.g.t. s. 4.

Türkçeleştirilmesinin de önemli katkısı olmuştur.⁹ İstanbul'dan gelen belgeler her yerde Osmanlı Türkçesiyle kaydedilmiştir.¹⁰

Genel olarak bir bölgeye yeni atanan bir kadı, zamanında ortaya çıkacak olaylar ve durumlar için yeni bir defter açar ve defterin başına kadılığa tayin emrini yazardı.¹¹ Şer'îye sicilleri tutuluş bakımından üçe ayrılır: Birinci grup defterler; tereke, vekâlet, hüccet, i'lâm gibi yalnız bir konuya ait tutulan defterlerdir. İkinci grup defterler genel bir yapıda olup iki bölümden meydana gelmektedir. İkinci grup defterlerin ilk kısmına "sicil-i mahfuz" adı verilmektedir. Bu bölümde daha çok evlenme-boşanma, alacak-verecek, alım-satım, nafaka, vakıf, hibe, cürüm-cinayet gibi mahalli olaylar kaydedilmektedir. Bu defterlerin ikinci bölümüne "sicill-i mahfuz defteri" denmektedir. Bu bölümde ferman, berat, buyruldu, izin-nâme gibi merkezden gelen belgelerin kaydı tutulmaktadır. Üçüncü grup defterlerde ise kayıt sırasında konu, hatta tarih sırasına bile dikkat edilmez ve her türlü kayda karışık bir şekilde rastlamak mümkündür.¹²

Şer'îye sicillerinde ibrâ, sıradan vakalar, cinayetler, vakıf, nikâh, talak, vasiyet, bey', hibe, icâre, sulh, kefâlet, vekâlet, padişahın veya yetkili kıldığı kişinin yapmış olduğu arazi iktâı, kadı tayini, barış antlaşması, küçüklere vasi atanması, pazar narhlarının belirlenmesi gibi hususlar yer alırdı. Kadılar örfi hukuk bağlamında verecek oldukları kararları da padişahların yazdırmış olduğu irade, ferman ve hükümlerden yola çıkarak sonuçlandırırđı. Şer'îye sicilleri kaleme alındıkları ülkelerin hukukçuları açısından bir bakıma bilgi bankası olarak kullanılır; sonuca varılamayan davalarda daha önceki şer'îye sicillerine bakılarak hüküm verilirdi. Bir yerin şer'îye sicilleri kadılarla beraber gitmez; buldukları yerde bırakılırdı.¹³

Sosyal bilimciler son dönemde yaptıkları açıklamalarla kısıtlı bir bölgenin veya bir şehrin ya da daha alt birimlerin tarihinin çalışılmasıyla daha geniş yapının yani kurumların ya da ülkelerin yapısının daha iyi anlaşılacağını öne sürmektedirler. Böyle iddiaların altında yatan temel etken şehir ve kasabaların bağlı oldukları devletin en temel yaşam ve hareket alanlarını oluşturmasıdır. Bu düşünce, şer'îye sicillerini son

⁹ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 198.

¹⁰ Yunus Uğur, a.g.m. , 9.

¹¹ Murat Hanilçe, a.g.t. s. 5

¹² Fethi Gedikli, "Şer'îye Sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillere Dayalı Araştırmalar", Düünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları: Tespitler-Problemler-Teklifler, Sempozyum Bildirileri, İstanbul: Türkiye Diyanet İslam Araştırmaları Merkezi Yayını, 2007, s.73.

¹³ M. Akif Aydın, Türk Hukuk Tarihi, 12. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2014, s. 99-100.

zamanlarda giderek yoğunlaşan şehir tarihleri araştırmaları açısından ilk bakılması gereken kaynaklardan birisi haline getirmektedir.

1.2.ŞER'İYE SİCİLLERİNİN KORUNMASI VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Daha ilk kaleme alındıkları tarihten itibaren muhafazasına dikkat edilmiş olsa da zamanla Şer'îye sicillerinin bir kısmı kaybolmuştur. Şer'îye sicillerinden günümüze ulaşanlarının ve Türkiye sınırları içerisinde bulunanların sayısı konusunda araştırmacılar farklı rakamlardan söz etmektedir. Naci Aslan on bine yakın defterin Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde olduğunu belirtirken bir o kadarının da İstanbul Şer'îye Sicili Arşivi'nde yer aldığını dile getirmektedir¹⁴. 3 Kasım 1941'de Maarif Vekâletinin emri ile değişik yerlerde bulunan siciller belirli müzelerde toplanılmıştır¹⁵. 1991 yılında Kültür Bakanlığının kararı ile İstanbul ve çevresine ait defterler İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivinde, diğer defterler ise Ankara Milli Kütüphane'de bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra değişik üniversitelerde bir takım merkezler de oluşturulmuştur. Örneğin, İnönü Üniversitesi'nde Osmanlı Araştırmaları Merkezi (OSAM), Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde Kayseri Tarih Araştırmaları Merkezi (KAYTAM) gibi. Ayrıca şer'îye sicilleri hakkında araştırma yapmak isteyenler İSAM'a başvurarak istedikleri sicilleri elde edebilmektedirler¹⁶. Aynı şekilde Samsun'da bulunan Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne ait Kent Müzesi Arşivi'nde Samsun Şer'îye Sicillerinin dijital ve basılı kopyaları muhafaza edilmektedir¹⁷.

1.3.SAMSUN ŞER'İYE SİCİLLERİ VE ARAŞTIRMALAR

Osmanlılar döneminde tutulan Samsun'a ait toplam 50 şer'îye sicili günümüze ulaşmıştır. Bunlardan beşi Bafra'ya aittir¹⁸. Ayrıca Samsun Frengi Hastanesi ve Samsun Sahra Frengi Hastanesi İstatistik Defteri olmak üzere iki ayrı defter de bu sicillerle aynı

¹⁴ Naci Aslan, "Milli Arşivimiz İçerisinde Şer'îye Sicilleri Eğitim ve Terminolojisi Problemleri", I. Milli Arşiv Şurası(20-21 Nisan 1998), Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Yayını, 1998, s. 198.

¹⁵ Osman Ersoy, "Şer'îye Sicillerinin Toplu Kataloguna Doğru ", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. 21, S. 3-4, (1963), s. 33-64.

¹⁶ Fethi Gedikli, a.g.m., s. 188.

¹⁷ Bilgehan Şahin, 1878-1881 Tarihli Samsun Şer'îye Sicilleri, Samsun: Samsun Kent Müzesi Araştırma Merkezi Yayınları, 2017, s. 4.

¹⁸ <http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil>, (16.12.2017, 15:00).

ortamda mevcuttur.¹⁹ Defterlerin sayfa olarak büyüklüğü yedi varaktan 206 varığa kadar değişmektedir.

Hâlihazırda elde bulunan Samsun şer'îye sicilleri H. 1200/M. 1785 ile H. 1340/M. 1921 yılları arasında tarihlenmektedir. Bunlar Samsun'un Osmanlı egemenliğindeki son 136 yılı hakkında bilgi vermektedir.²⁰ Samsun Şer'îye sicilleri incelendiğinde yıl ve içerik bakımından en kapsamlı şer'îye sicilinin 1755 numaralı sicil olduğu anlaşılmaktadır. Bus sicilde 55 yıllık bir süreci kapsayan belgeleri bir arada görmek mümkündür. 1762, 1769 ve 1782 numaralı siciller bir yıllık olayları kapsamaktadır. 1766-1767 (H. 1280-82) ve 1787-1788 (H. 1315-16) numaralı siciller aynı yılları içine almaktadır.²¹

Tablo 1. Samsun Şer'îye Sicilleri

Sayı	No	Tarih
1	1755	1206-1207,1210-1235,1240-1241.1243.1251.1254-1255
2	1756	1246-1265
3	1757	1249.1256.1260.1262-1267.1269.1271-1280.1286.1318.1326
4	1758	1262-1280
5	1759	1267-1270
6	1759/2	1221.1226.1228.1230-1231.1247.1252-1253.1255.1264
7	1760	1267-1275
8	1761	1271-1278
9	1762	1273
10	1763	1274-1277
11	1764	1274-1280
12	1765	1278-1280
13	1766	1280-1282
14	1767	1280-1282
15	1768	1282-1284
16	1769	1284
17	1770	1285-1287
18	1771	1286-1288
19	1772	1289-1291

¹⁹ <http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil>, (16.12.2017, 15:00).

²⁰ Mehmet Beşirli, "XIX. Yüzyılın Başlarında Samsun Şehri (1755 Numaralı Samsun Şer'îye Siciline Göre)", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993), s.7.

²¹ Mehmet Beşirli, a.g.t. , s. 8.

20	1773	1291-1293
21	1774	1292-1293
22	1775	1292-1295
23	1776	1294-1295
24	1777	1294-1296
25	1778	1295-1301
26	1779	1299-1305
27	1780	1301-1303
28	1781	1303-1305
29	1782	1306
30	1783	1306-1309
31	1784	1307-1309
32	1785	1309-1310
33	1786	1313-1315
34	1787	1315-1316
35	1788	1315-1316
36	1789	1316-1319
37	1790	1316-1318
38	1791	1320-1324
39	1792	1321-1331
40	1793	1324-1334
41	1794	1326-1327
42	1795	1329-1331
43	1796	1331-1334
44	1797	1336-1340
45	1799	1299-1301

Tablo 2. Samsun-Bafra Şer'ıye Sicilleri

Sayı	No	Tarih
1	686	1309-1313
2	687	1312-1314
3	688	1312-1316
4	689	1317-1319
5	690	1327-1328

Tablo 3. İSAM’da Kayıtlı Samsun’la İlgili Diğer Defterler

Sayı	Ad	No	Tarih
1	Samsun Frengi Hastanesi İstatistik Defteri	1	1336-1339
2	Samsun Sahra Frengi Hastanesi İstatistik Defteri	1	1336-1339

Samsun Şer’iye Sicilleri Birinci Abdülhamid zamanında başlar. Tanzimat’ın ilanına kadarki dönemde hem konu hem de yekûn olarak çok geniş çerçevelidir.²² Ancak Tanzimat’ın ilanından sonra kadıların görev ve yetkileri azaldığından şer’iye sicillerinin muhteviyatı da küçülmüştür.

Samsun Şer’iye Sicilleri ile alakalı olarak Osman Keskiner’in çok önemli çalışmaları bulunmaktadır. Özellikle 1763 numaralı 1857-1861 tarihleri arasındaki muhtelif 672 hükmü ihtiva eden ve 119 varaktan oluşan Samsun Şer’iye Sicili incelemesi Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı tarafından iki ciltlik kitap haline dönüştürülmüştür.²³ 1878-1881 tarihli Samsun Şer’iye Sicilleri adı altında Bilgehan Şahin’in yine Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı tarafından 2017 yayımlanan bir eseri bulunmaktadır²⁴.

Doğrudan Samsun’la ilgili 45 adet defter üzerinde ilk çalışma M. Emin Yolalıcı tarafından yapılmıştır. Bu çalışma 1986 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan “1267-1277 tarihli Samsun Şer’iye Sicil Defterine göre; Hazinedar-zâde Esseyid Abdullah Paşa’nın Terekesi” adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu tez çalışması daha sonra Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi tarafından kitap olarak yayımlanarak ilim dünyasının hizmetine sunulmuştur.²⁵ Yine M. Emin Yolalıcı tarafından hazırlanan ve Türk Tarih Kurumu kitapları arasında çıkan “XIX. Yüzyılda Canik (Samsun) Sancağının Sosyal ve Ekonomik Yapısı” adlı eserin 1759, 1760, 1763 ve 1779 numaralı sicil defterlerinden yararlanılarak yazıldığı görülmektedir.²⁶ Bunların dışında tespit edebildiğimiz kadarıyla Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesinde Mehmet

²² Mehmet Beşirli, a.g.t., s. 10-11.

²³ Osman Keskiner, Samsun Kadı Sicilleri, Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Yayını, 2013.

²⁴ Bilgehan Şahin, a.g.e.

²⁵ M. Emin Yolalıcı, Samsun Eşrafından Hazinedar-Zâde Es-seyyid Abdullah Paşa’nın Terekesi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayını, 1987.

²⁶ M. Emin Yolalıcı, XIX. Yüzyılda Canik (Samsun) Sancağının Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, 1998.

Beşirli 1755²⁷, Ahmet Elmas 1769²⁸, Abdurrahman Okuyan 1772²⁹, Mehmet Coşkun 1770³⁰, Fikret Ekmekçi 1788³¹, Gürcan Yazıcı 1769³², Marmara Üniversitesi'nde Osman Doğan 1760 numaralı şer'îye sicil defterleri üzerinde çalışma yapmışlardır.

Tablo 4. Samsun Şer'iye Sicillerine Dayalı Olarak Yapılan İncelemeler

Sayı	Defter	Çalışan Kişi	Çalışıldı	Çalışmadı	Yıl
1	1755	Mehmet Beşirli	X		1993
2	1756	Sultan Murat Mankan	X		-
3	1757	Miraç Kıran	X		2014
4	1758			X	
5	1759	Arzu Tiryaki	X		2004
6	1759/2			X	
7	1760	Osman Doğan	X		2006
8	1761			X	
9	1762			X	
10	1763	Osman Keskiner	X		1990
11	1764	Meryem Güneş 1-30 V. Dilek Kaleli 31-60 V.	X		2015 2015
12	1765			X	
13	1766			X	
14	1767			X	
15	1768			X	
16	1769	Ahmet Elmas	X		2000
	42/1769	Gürcan Yazıcı	X		2006
17	1770	Mehmet Coşkun	X		1992
18	1771			X	
19	1772	Abdurrahman Okuyan	X		1998
20	1773			X	

²⁷ Mehmet Beşirli, a.g.t.

²⁸ Ahmet Elmas, "Osmanlı Dönemi Mahkeme Kayıtları (Samsun Şer'îye Sicilleri) 1769 Nolu Deftere Göre Yöre Araştırması", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000).

²⁹ Abdurrahman Okuyan, "1772 Nolu Samsun Şer'îye Defterinin Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998).

³⁰ Mehmet Coşkun, "Samsun Şer'îye Sicilleri (1770 Nolu)", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992).

³¹ Fikret Ekmekçi, "Osmanlı Mahkeme Kayıtları (Şer'îye Sicilleri) 1788 Nolu Deftere Göre", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999).

³² Gürcan Yazıcı, "1769 No'lu Samsun Şer'îye Sicili'nin Transkrip ve Tahlili", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006).

21	1774	Ferhat Sainkaplan	X		2015
22	1775	Nurullah Fırat	X		2013
23	1776	Ramazan Hatipoğlu	X		2015
24	1777			X	
25	1778	Bilgehan Şahin	X		2015
26	1779	Ahmet Fehmi Eliboş	X		1990
27	1780			X	
28	1781			X	
29	1782			X	
30	1783	Şükrü Coşkun 1-50 V.	X		2015
31	1784			X	
32	1785			X	
33	1786			X	
34	1787	Abdullah Kaya 1-100 V.	X		2015
35	1788	Fikret Ekmekçi	X		1999
36	1789			X	
37	1790			X	
38	1791			X	
39	1792			X	
40	1793	Mustafa İmamoglu	X		2013
41	1794			X	
42	1795			X	
43	1796			X	
44	1797			X	
45	1799			X	

1.4. SAMSUN 'DA 1830–1849 YILLARINDA ŞER'İ MAHKEMENİN İŞLEYİŞİ VE MAHKEMEDE GÖREVLİ MEMURLAR

İslam devletlerinde ve Osmanlı Devleti'nde toplumun bir arada huzurla ve adaletle yaşamasını sağlayan adalet kurumları örfi ve şer'î davaların sonuca bağlandığı yere mahkeme ya da meclis-i şer' denilirdi. Birçok Osmanlı kazasında mahkeme için ayrılmış özel bir bina bulunmamaktaydı. Ancak yargılamanın yapıldığı, arayanların kadiyi bulabileceği belli bir yerin bulunması mecburiydi. Bu yer bazen bir cami ya da mescit olabileceği gibi bazen de kadının evi hatta medreselerden birinin odası olabilirdi. Samsun Şehri, Canik Sancağı'nın merkez kazasıydı. Ancak incelenen sicilde Samsun'da bir mahkeme binasının valığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Samsun mahkemesinde, başka bir deyişle Osmanlı mahkemelerinde görev alan memurlar şunlardır: Kadı, naib, muhızır, müşavir, mübaşir, kâtip, hademe, tezkiye memuru, çavuş, sübaşı, kassam ve kapıcı.

Osmanlı Devleti'nde yargı görevi ilmiye sınıfından olan kadılara bırakılmıştır. *Kadı* doğrudan merkeze bağlıydı. Kadılar bağlı buldukları makam bölgesine göre Anadolu ve Rumeli Kazaskerleri tarafından atanırdı³³. Tanzimat'tan önce yerel yönetimde adli ve idari bütün işler kadıların uhdesindeydi. Kadı merkezden maaş almazdı. Bulduğu bölgedeki tahsis edilen arpalıklar, dava harçları ve kapı altı hasılatlarıyla geçinirdi. Kadıları görevden alma yetkisi sadece padişaha mahsustu.³⁴

Kadılar, halkın toplu olarak dilek ve şikâyetlerini divana bildirmek hak ve vazifesine sahiptiler. Kadıların bulunduğu merkezler eğer çok büyükse ehemmiyete binaen küçük davaları naiblere devrediyorlardı. Büyük kadıların muhızır ve kâtip sayıları yekün olarak çoktu çünkü her davanın tutulan sicillerde zabta geçirilmesi mecburiydi. Sayıların on binlerle ifade edilen Mahkeme sicilleri kadının kontrolündeydi. Davalar hükümet tarafından yayınlanan kanunnameler dikkate alınarak karara bağlanırdı. Kadının hükmü olmadan ceza verilmesi mümkün değildi³⁵. Tanzimat'tan sonra kadıların hüküm verme ve idare etme yetkileri daraltılmış, ilmiye sınıfı yerine mülkiye sınıfının yetkileri artırılmıştır. Bu dönemde kadılar, buldukları bölgelerde sınırlı davalara bakabilen şer'î hâkim durumuna indirgenmiştir. Bu dönemde miras taksimi ve tanzimi, boşanma davası, diyet talebi, alacak verecek davası, narh defterleri, verese davası, emir ve buyrulduklar bulunmaktadır.

Naib, vekil demektir³⁶. Bütün kadılara hükümdar vekili oldukları için naib ya da bunun çoğulu nüvvab denilebildiği gibi kadıların kendi yerlerine mahkeme görmek için görevlendirdikleri şahıslara da naib denilmiştir. İncelediğimiz defterde “Samsun nâibi Hüseyin Hafız Efendi” ismi geçmektedir.³⁷

Başkâtip ve *kâtipler*, kadı ya da naiblerin görev süreleri dolduğunda mulâzemet için İstanbul'a gittiklerinde, istifa etmeleri durumunda ya da vefat halinde mahkemeye

³³ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 68.

³⁴ İlber Ortaylı, Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, İstanbul: Pan Yayınları, 1985, s. 16.

³⁵ Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Tarihi c. 10, İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1978, s.272.

³⁶ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 26. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayını, 2010, s. 937.

³⁷SSS 1756/2, 6a-3.

başkâtipler vekâlet ederlerdi³⁸. Mahkemelerde başkâtipten sonra ikinci ve üçüncü kâtipler de görev alabilmekteydi. Kâtiplerin görevleri davaları zamanında ve imla kurallarına uygun olarak kayda geçirmek; kadının verdiği hüccet, mürasele, i'lâm gibi yazıları ve merkezden gelen emir, mektup ve beratları usulüne uygun olarak sicillere kaydetmekti.³⁹

Mukayyid, mahkemelerde şer'î davaları kayda geçiren, tezkereleri yazan, hüccet, mürasele, defter ve i'lâmları tutan görevliydi⁴⁰.

Mürasele ve beratla atanan *mahkeme imamı*, mahkeme binası içerisinde yer alan mescitte namaz kıldırır ve yarı resmi olarak mahkeme kâtiplerine yardımcı olurdu. Bu göreve, bilgi birikimi güçlü olan imamlar atanmıştır⁴¹.

Hademeler, evrak takibi, duruşmalar sırasında güvenliğin sağlanması türünden işlerle uğraşmışlardır. Defter düzenlenmesi sırasında hüddamiye adıyla bir ücret de alırlardı⁴².

Ser-muhzır ve *muhzırlar*, bir çeşit adli polis işlevini yerine getirmektedirler. Davacı ve davalıların mahkemeye davet edilmesi, duruşmalar sırasında mahkeme binasında güvenliğin temin edilmesi önemli görevleriydi⁴³.

Sübaşı, başlıca görevi idari amirlik, kazlarda icra ve infaz memuru gibi çalışmak, şer'î mahkemelerin kararların uygulanmasını sağlamak, tutuklama kararlarını tatbik etmek, tazminatların tahsilini gerçekleştirmektir⁴⁴.

Mübaşir, mahkemelerde celp ve tebliğ işlerini yerine getiren memurlardandır. Görevi bakımından muhızrlara benzese de daha çok ceza davalarında görev yapardı. Bu yönüyle çavuşun görevlerini üstlendiği de olurdu. Tanzimat öncesi dönemde devletçe soruşturulması gereken işlerin takibini de yerine getiren mübaşir; bu açıdan bir çeşit sorgu hâkimi rolünü de üstlenmiştir⁴⁵.

³⁸ Mehmet Beşirli, Orta Karadeniz Kentleri Tarihi, I, Tokat (1771–1853), Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 115.

³⁹ Mehmet Beşirli, a.g.e. “Orta Karadeniz...”, s. 116.

⁴⁰ Mehmet Beşirli, a.g.e. “Orta Karadeniz...”, s. 116.

⁴¹ Mehmet Beşirli, a.g.e. “Orta Karadeniz...”, s. 116.

⁴² Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 72.

⁴³ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 72-73.

⁴⁴ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 74.

⁴⁵ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 74.

Müşavirler, ihtiyaç hâlinde devreye sokulan kimselerdir. İslam hukukunu iyi bilen kişilerdir. Kadının belirli konularda danıştığı, fikir aldığı kimselerdir. Müşavirler genellikle kadılık vasfına sahip şahıslar arasından seçilirdi⁴⁶.

Sözlük anlamı taksim eden, kısım kısım ayıran, bölüştüren olan *kassam*⁴⁷ kelimesi, İslam hukuk literatüründe ganimet, şirket ve miras konularında her türlü menkul ve gayrimenkul malı bölerek hisseleri belirli hâle getiren kişi ya da resmî görevliler için kullanılmıştır. Kassamlara kâsım da denebilmiştir. Özellikle Osmanlı uygulamasında *kassam*, miras davalarında bizzat dava mahalline giderek gerekli incelemeyi yapıp var olan anlaşmazlık hakkında bir sonuca vardıktan sonra davayı hükme bağlayan ve mirası mirasçılar arasında bölüştüren şer‘i memuru ifade etmektedir⁴⁸.

Tezkiye memurları, gerek duyulması hâlinde şahitler hakkında güvenilirlik soruşturması yaparlardı⁴⁹.

Çavuşlar, günümüzde icra memurlarıyla aynı görevi yapar, mahkeme ilamlarını yerine getirirdi. Borçluların malının satılıp borçlarının ödenmesini sağlar, aksi durumda ise borçlunun hukuken kesinleşen nakdi ve bedeni cezalarını infaz ederdi⁵⁰.

---

⁴⁶ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 74-75.

⁴⁷ Ferit Develioğlu, a.g.e., s. 568.

⁴⁸ Said Öztürk, “Kassam”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 2001, s. 579.

⁴⁹ Murat Hanilçe, a.g.t., s. 12.

⁵⁰ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 73.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmamıza konu olan “1756-2 Numaralı Samsun Şer‘iye Sicili”, Samsun Kent Müzesi’nden alınmıştır. Defter incelenirken genel kurallar göz önünde tutularak transkribe edilmiş, inceleme ve değerlendirme yapılırken Samsun ve Şer‘iyye Sicilleriyle ilgili kitap ve makalelerden yapılan araştırmaların neticesinde defterin kıymetlendirilmesi yapılmıştır.

Defter transkribe edilirken okunamayan kelimeler için Osmanlı Türkçesi sözlüklerine; yer isimleri için daha önce incelenmiş Samsun Şer‘iyye Sicilleri ve diğer eserler incelenmiş, daha sonra danışman gözetiminde bütün belgeler yeniden gözden geçirilerek yanlış ve eksik olan kelimeler düzeltilmiştir.

Defterin transkripsiyonu yapılırken Arap alfabesindeki ayın-(ع) harfi(‘), hemze-(ء) ise (’) işaretiyle gösterilmiş; imlâ bakımından uzatma gerektiren Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ilgili harflerin üzerine (^) işareti konmuştur. Yalnız bu gramer kuralına yer ve şahıs isimlerinde uyulmamıştır.

Defter varak usulü numaralandırılmıştır. Her bir varakta büyük çoğunlukla iki sayfa yer almaktadır. Araştırmacalara ve okuyuculara kolaylık olması bakımından, sayfalar varaktaki konumuna göre [1a-1b] şeklinde gösterilmiştir. Her sayfadaki belgeler de ayrı bir biçimde sayfa numarasının yanına alfabetik olarak sıralanıp [1a-1, vb.] şeklinde başlıklandırılmıştır.

Şüpheli okunan kelimelerin yanına soru işareti-(?) eklenmiştir. Silik ve okunması mümkün olmayan kelimeler ise dipnotlarla belirtilmiştir. Bazı belgelerde ise kâtiplerin çok bilinen kelimeleri eksik ya da hatalı yazdığı fark edilmiştir. Bu eksikler []-köşeli parantez içerisinde tamamlanmış ve dipnotlarla belirtilmiştir. Böylece belgenin aslına sadık kalmaya gayret edilmiştir.

3. 1756-2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCLİNİN DEĞERLENDİRMESİ

3.1.DEFTERİN TANIMI

İncelediğimiz 1756-2 Numaralı Samsun Şer'İye Sicili M. 1830-1849 (H. 1246-1265) tarihleri arasını kapsamaktadır. Defter 94 varaktan oluşmaktadır. Her varak iki sayfadır. Her varak bir numarayla numaralandırılmış, numaralandırmaya ikinci varaktan itibaren başlanmış ve birinci varakta defterin künyesi verilmiştir. İkinci varakta kayıtlara yer verilirken, üçüncü varakta “Bozuk ve fulü sayfalar eserin bozukluğundan kaynaklanmaktadır” şeklinde bir bilgi notu yer almaktadır. Dördüncü varakta kayıtlar devam etmektedir. Biz defteri incelerken varakları 1a-1b diye numaralandırarak iki sayfayı belirtmeye çalıştık. Numaralandırılan varaklar 90 adettir, 18. ve 28. varaklar bulunmamaktadır. Ayrıca 29., 30., 69. ve 70. varaklar tekrarlanmıştır. 36., 58., 83. varaklar ise boştur.

İncelediğimiz 1756-2 numaralı defterde birçok şer'İye sicil defterlerinde de olduğu gibi ilk bölüm mahkeme kayıtları; ikinci bölüm merkezden gelen ferman, emirler gibi genel yapıya sahip olmayıp kayıtlar tam bir düzen içerisinde yazılmamıştır. Mahkeme kayıtları, terekeler, fermanlar bazen bir sayfada yazılmış olup belli bir tertip ve düzen içermemektedir. 1756-2 numaralı defteri incelediğimizde birçok konu hakkında fermanlar öne çıkmakta, toplumun farklı özelliklerine dair bilgilere ulaşılmaktadır. Defterde maden, tütün, rakı ve şarap, gümrük, askeri ulaşım, askeri kıyafet, Gayrimüslim ahalinin dini merasimleriyle ilgili birçok ferman bulunmaktadır. Defter, tarih olarak Tanzimat'ın uygulandığı bir döneme tesadüf ettiğinden içerdiği fermanlar Tanzimat'ın hem Samsun hem de Osmanlı genelinde uygulanması sürecini anlamamıza büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Ayrıca Samsun kalesiyle ilgili külliyatlı mühimmat defterleri de bulunmakta, Samsun'daki Osmanlı askeri teşkilatına dair bazı ipuçları barındırmaktadır. Defter yalnız Samsun kalesi değil aynı zamanda Ünye, Terme, Fatsa ve Kumcağız iskelelerindeki askeri mühimmatlar hakkında da bilgi vererek Tanzimat döneminde Orta Karadeniz kıyı şeridindeki Osmanlı silah varlığını açığa çıkarmaktadır. Defterde fazla tereke bulunmamakla birlikte bulunan terekeler varlıklı ve güçlü kimselere ait olduğundan Samsun'daki gündelik yaşam araç-gereçleri hakkında doyurucu veriler içermektedir. Ayrıca defterde vakıf, harita ve liman hakkında da önemli begeler mevcuttur.

Defterin dili, anlaşılacak düzeydedir. Ancak bazı belge türlerinin başında Arapça dua veya ibareler vardır, bir belge Arapça olarak yazılmıştır. Sayfalarda bazı belgelerin başlıkları derkenar şeklinde yazılmıştır. Bazı belgelerde ise başlık bulunmamaktadır. Defterdeki kayıtların yazı tiplerinin farklılığından yazıların farklı kâtiplerce kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Yazılar çoğunlukla okunabilir şekildedir ancak sınırlı sayıda belgenin okunması uzun zaman almıştır. Defter, rika yazısı ile kaleme alınmıştır.

3.2. DEFTERİN DİPLOMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ

1756-2 Samsun Şer'îye Sicilinde bulan belgeler türlerine göre şunlardır: 82 hüccet, 50 vakıf, 18 tereke, 67 ferman, 9 buyruldu, 1 berat, 2 evkaf icar defteri, 8 kale mühimmat defteri, 2 miri kurşun liman defteri, 3 miri nühas liman defteri, 1 miri zahire liman defteri, 3 ilam, 2 mektup, 1 fetva, 2 cebe defteri, 1 Arapça metin olmakla beraber toplam 252 belge.

3.3. DEFTERDE YER ALAN BELGE TÜRLERİ

1756-2 Numaralı Samsun Şer'îye Sicili'nde yer alan belgelerin mühim bir kısmını hüccetler, fermanlar ve vakıf kayıtları oluşturmaktadır. Bununla birlikte defterde buyruldu, berat, tezkere, liman defterleri, kale mühimmat defterleri, mektup, ilam, fetva, cebe defteri gibi özel konuları da içeren belgeler de yer almaktadır.

3.3.1. Hüccetler

Arapça kökenli bir kelime olan hüccetin sözlük anlamı bir durumu ispat etmeye yarayan delil, vesika ve senettir⁵¹. Hâkim huzurunda ikrar, takrir, akit, vasi tayini ve bir hususta izin verilmesi gibi hüküm ihtiva etmeyen hususlar hakkındaki belgeler için kullanılan bir terimdir⁵². Hüccetlerde kadının hükmü yer almaz; bu belgeler taraflardan birinin söylemesi diğerinin de onaylamasıyla oluşan belgelerdir. Tarafalara verilen hüccetlerde kadının ismi ve mührü yer alır, sicillere kayıt edilen hüccetlerde kadının ismi ve mührü bulunmaz.⁵³ Hüccetler çok farklı hususların tespiti için düzenlenmiş olup günümüzdeki noterlik belgelerine benzer. Hüccetler evlenme-boşanma, köle azadı, nafaka, mehir, terbiye velâyeti, miras, rehin, borç, alım-satım, kira, vasi tayini, vekâlet, vasiyet, emanet, sulh, iflas, gasp, cinayet, kefâlet, şehâdet, ferağ (başkasına devretme),

⁵¹ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 445.

⁵² Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, c.1, 2. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 1971, s. 865.

⁵³ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 21.

hibe, rüşdün ispatı, nazır, keşif, irsaliye (makbuz, alındı)⁵⁴, ikrâr, havale, kısas, diyet, şirket, ibrâ ve kethüdâ, sübaşı vb. görevlilerin tâyini⁵⁵ gibi çok farklı konularda kaleme alınabilmekteydi.

1756-2 Numaralı Şer'îye Sicilinde çeşitli konularda 139 tane hüccet bulunmaktadır. Bu hüccetlerden en fazlası 57 tane ile vakıflar hakkındadır. Diğer hüccetler konularına göre belge numaralarıyla birlikte aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5. 1756/2 Numaralı Sicilde Geçen Hüccet Çeşitleri

Hüccet Çeşidi	Adedi	Belge Numarası
Asker tertibi	1	1a-4
Atama	3	90a-2, 90a-5, 90b-6
Atikname	2	82b-1, 82b-2
Bey'	4	1b-3, 17b-1, 22b-2, 76a-2
Boşanma	7	1a-7, 1b-2, 5b-5, 6a-5, 71a-2, 71a-4, 74a-1,
Cinayet	1	47a-1
Dava	1	46b-1
Evkafı icar defteri	2	3a-1, 3b-1
Hudud beyan	2	13a-1, 48b-2
İbka	2	5b-4, 6a-1
İcar	1	1a-6
İkrar	3	77b-1, 77b-2, 77b-3
İrsaliye	2	3b-2, 90b-5
Gasb	1	6a-3
Mehir	1	6a-2
Nikah	4	1a-3, 1a-5, 2b-3, 90a-6
Ruhsat	10	1a-1, 1a-8, 1a-9, 1b-6, 41b-2, 90-3, 90a-4, 90b-1, 90b-7, 90b-8
Sulh	5	13b-1, 13b-3, 56a-3, 71a-3, 74a-2
Şuhud	10	1b-5, 6a-4, 13a-2, 44b-4, 49b-1, 56a-1, 56a-4, 56b-1, 85b-2, 90a-8
Vakıf	55	5b-1, 5b-2, 5b-3, 10a-1, 10a-2, 10a-3, 10a-4, 10a-5, 10a-6, 10b-

⁵⁴ Mübahat S. Kütükoğlu, Osmanlı Belgelerinin Dili, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı Yayınları, 1994, s. 350.

⁵⁵ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 26-27.

		1, 10b-2, 10b-3, 10b-4, 11a-1, 11a-2, 11a-3, 11a-4, 11a-5, 11b-1, 11b-2, 11b-3, 11b-4, 11b-5, 11b-6, 11b-7, 12a-1, 12a-2, 12a-3, 12a-4, 12a-5, 12a-6, 12a-7, 12a-8, 12b-1, 38b-2, 40b-1, 41a-1, 41a-2, 41b-1, 49b-2, 49b-3, 49b-4, 55b-2, 56a-2, 57b-1, 64b-2, 64b-3, 69b-3, 72b-1, 72b-2, 73a-1, 74a-3, 74a-4, 77b-4, 90b-4
Vasi	1	64b-1
Vasiyet	2	73b-2, 80b-1
Vekalet	1	57a-1
Verese	18	1b-1, 1b-4, 2b-2, 39b-1, 43b-1, 44b-1, 44b-2, 44b-3, 44b-5, 46b-2, 52b-2, 54a-1, 59a-1, 62b-1, 62b-2, 65b-2, 67a-2, 67b-1

3.3.1.1. Hücetlerin Bölümleri

Genellikle hazırlanış tarzları benzer olan hücetlere 1756-2 Numaralı defterdeki 17b-1 numaralı belgeyi örnek verebiliriz. Genellikle hücetin başında der-kenar denilen belgenin türünü, konusunu ve ilgili kişinin ismini içeren giriş kısmı da diyebileceğimiz bir başlık bulunmaktadır. Bazen başlık bulunmayıp direk olarak metin kısmı başlamaktadır. Metin kısmında ilk olarak davanın olduğu yerin adı, daha sonra davayı açan kişinin ismi yer alır. İlgili belgede bu durum şöyle aktarılmıştır: “*Samsun mahallâtından Bazar Mahallesi sâkinelerinden torun Hüseyin’in zevce-i metrukesi Alime Hatun’a*”. Bu bölümden sonra, problemin belirtildiği bölüm başlar. Aynı belgede problem şu cümlelerle dile getirilmiştir: “...şöyle takrir-i kelâm bast-ı ‘ani’l-merâm ider ki mahalle-i mezbûr ve dâhilinde iki hücreyi müştemeli fevkani mülk menzilimle bir tarafı Karakaş oğlu Ali’nin hanesi ve bir tarafı Besretik hanesi ve bir tarafı ark ve bir tarafı tarik-i âm işbu hududlar ile mahdûd ve kenar olan mülk menzilimin tarik-i âm tarafını yoluyla maan sıcaklıktan beru tahtı ve fevkani yani mülk menzilimin nisfini yani sokak tarafını şurût-ı müfsideden ‘ârî ve berî olarak bin guruşa idenle Mehmed dimekle ‘Arîf nâm kimesneye bey’ bât sahih-i şer’î ile bey’ idüb beş yüz guruşu teçhiz-i tekfînime harç ve sarf olunmasına [...] idüb ve beş yüz guruşunu dahi [...] kendi hüsn- rızam ile

hibe-i sahih-i şer'a ile hibe eyledim didiği ve kalyon burnunda bostanlık ki bir tarafı ki kalyon burnu tarafı Muhammed Hüdayi'nin Bostanlığı'na muttasıl ve bir tarafı cinci oğlu Ömer Ağa'nın Bostanlığı'na muttasıl ve taht tarafı saz ve bâlâ tarafı tarik-i âm işbu hududlar ile mahdûd ve mümtâz olan Bostanlıkdan nısfı ki Kalyon burnu tarafını bin beş yüz guruşa yine merkum Aydınlı Muhammed'e şurût-ı müfsideden ârî ve berî olarak bey' bât sahih şer'î ile bey' ve teslîm ve temlîkde itdim iktizâ iden mebâliğı ma'lûmeyi bi-temâmihâ merkum yedinden ahz ve kabz itdim yine kür-i merkûme hibe sahih ile hibe ve teslim eyledim...''

Belgenin sonuç kısmında ise karar ve tarih yazar. Örnek verdiğimiz belgede sonuç kısmı şu şekildedir: “...bunların icrasına dahi Aydınlı Muhammed müteveli nasb ve tayin eyledim deyü takrir-i meşrûhası işbu sicille kayd şod sene (1)252”.

Son olarak belgenin altında davaya şahitlik edenler varsa yazılırdı. Örnek belgemizde şahitler vardı ve belgenin altına şu şekilde kaydedilmişlerdi:

Şuhûdü'l-Hâl

Ömer Efendi Hocanın oğlu Seyyid Osman Efendi

Emirganlızade Seyyid Hafız Ali Efendi

Saru Hüseyin oğlu Ali Usta

Nalbant Yakub Usta

Yahya Efendi'nin Osman Ağa

Kör İmam oğlu Mehmed (Muhammed veya Mehmed)

Durmuşlu oğlu Osman

İşbu mahalde tahrîr olunan hizmetleri Aydınlı Mehmed için müteveli nasb olunmuşdur

3.3.1.2. 1756-2 Numaralı Defter'den Bazı Hücet Örnekleri

1756-2 numaralı Samsun Şer'îye Sicili'nde ilgi çeken hücetlerinden birisi cinayetle ilgili 47a-1 numaralı belgedir. Bu belge Ahmed bin Mahmud bin Ahmed'in M. 10 Ağustos 1849 Pazar günü Kara Yani diye birisi tarafından öldürülmesi üzerine

düzenlenmiştir. Kara Yani'nin kızı Sofya'nın bir ziyafette kaçırılacağını işitib maktul Ahmed'i ucu sivri meşe ağacıyla katl ettiğine dair bir keşf hüccetidir.

İncelediğimiz 1756-2 numaralı defterin hüccetlerininin büyük bir çoğunluğunu oluşturan vakıflarla ilgili belgelere örnek olarak 11a-4'e bakıldığında yapılan hayrat da 100 guruşun ribhi olarak 1 guruş verilmekte ve bostan hane icarı 250 zeytin ağacı icarı 11 guruş olarak belirtilmektedir ve bur durum mahkeme tarafından kayıt altına alınmaktadır.

3.3.2. Padişah'tan Gelen Ferman ve Beratlar

Ferman, Divân-ı Hümâyûn veya Paşakapısı'ndaki divanlarda alınan kararlara uygun olarak yazılan ve üzerinde tuğra bulunan padişah emirlerinin genel adıdır. Belgelerin içinde bu belge türü için “emir”, “emr-i âli”, “ferman”, “ferman-ı âli” “ferman-ı celîli’ş-şân” gibi ifadeler kullanılmıştır. Devletler arası ilişkiler, sefer açılması, asker sevki, vergi, azınlıklarla ilgili işlerin fermanları doğrudan Divân-ı Hümâyûndan ve padişahın emri ile makamlara veya şahıslara gönderilmekteydi. İhtilafli meselelerde padişahın görüşünün yazıldığı fermanlar da vardı⁵⁶.

Fermanlar yazılırken özen gösterilmesi gereken bazı unsurlar vardır. Fermanlar ilk önce padişahın tuğrasıyla ve padişaha ithafen övgülerle başlardı. İncelemiştir olduğumuz 1756-2 numaralı şer‘iye sicilinde fermanların asılı olmayıp nüshaları oldğundan tuğralar bulunmamaktadır. Fermana, gönderilen kişi ya da kişilerin adları yazılmadan işgal ettikleri makama uygun elkap ve dualar konurdu: *Düstûrûn-ı Mükerrremûn ve meâzım-ı müşîrûn müfehhamûn ve muhterem nizâmu’l-âlem müdebbirü’l-umûru’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimü mehâmu’l-enâm bi’r-reyi’s-sâib mümehhid-i bünyâni’d-devleti ve’l-ikbâl müşîr müşeyyid ve’l-erkânı saâdet ve’l-iclâl el-mahfûn-ı bi-sunûf-ı avâtıfu’l-meliki’l-a’lâ mülhakatıyla Sivas valisi ve maadin-i hümayunum emini sadr-ı sâbık vezirim Mehmed Reşid Paşa ve Trabzon valisi ve Canik Muhassılı Vezirim Osman Paşa ve ber vech-i muhassillik Aydın sancağı mutasarrıfı vezirim Yakub Paşa edâmAllahu teala iclalehum ve iftiharü’l-emâcid ve’l-ekârim câmiü’l-mehâmid ve’l-ekârim el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti’l-meliki’l-müdâim dergâh-ı muallâm kapucı başlılarından MirÂhur-ı evvelim Bayesy(?). Kütahya sancağı*

⁵⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1995, s. 400-406.

mütesellimi Celil Kamil ve Bozok sancağı mütesellimi Seyyid Said edâme ecduhuma mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Sivas ve Arabgir ve Canik ve Aydın ve Kütahya ve Bozok ve Amasya ve Eskişehir ve Amasya sancaklarında vaki kazaların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefahiru'l-emâcid ve'l-a'yân Eskişehir ve Amasya sancakları mütesellimleri ve zikri âti hususa bu defa Dersââdetimden mahsus mübaşir tayin kılınan dergâh-ı muallâm gedüklülerinden izzet zîde mecduhum ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve voyvodagân vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum ⁵⁷.

Duadan sonra fermanın “nakil/iblağ” bölümü başlar. Burada fermanın yazılma edeni üzerinde durulur. Nakilden önce, dua ile nakil bölümünü bağlayan “*tevki-i refi-i Hümayun vâsil olıcak ma'lûm ola ki*” şeklinde yer alır⁵⁸. Nakil kısmı duruma göre ya bir cümle ya da fermanın genelini kapsamaktaydı. Fermanın sonunda “mahall-i tahrir” denilen fermanın yazıldığı yer belirtilir; bu da genellikle sol alt köşede bulunurdu. İstanbul'dan yazılan fermanların altına “Kostantiniyye-i Mahrûse” ya da “Be makam-ı Kostantiniyye el-mahrûse” şeklinde not düşülürdü.

İncelediğimiz 1756-2 numaralı sicilde toplam 67 ferman bulunmaktadır. Fermanlar defterin genelinde yer almaktadır. Defterde bulunan fermanların konuları şunlardır: Gayri müslim reaya hakkında Samsun Metropolidine (2a-1), Kars müftüsü Hafız Halil Efendi'nin nefyi için (2b-1), sipahilerin vazifelendirilmesi ile ilgili (4a-1), Mısır valisi Mehmed Ali Paşa Hazretlerinin hakkında çıkan emir (4b-1), tütün vergisi hakkında (5a-1), zecriyye ile ilgili (6b-1), Samsun kalesinin muhafızlarıyla ilgili (8a-1), Diyarbekir müşiri Zekeriyya Ahmed Paşa mahiyetlerindeki Arnavud askerler hakkında (8b-1), Musuldaki askerlerin elbiseleri ile ilgili (9a-1), yol emri (9a-2), harita hakkında (14a-1), öşür ve maktu'a hakkında (16a-1), Eflak tüccar gemileri hakkında (17a-1), men'i mürür hakkında (19a-1), men'i mürür hakkında (19b-1), hayriyeyi askeriyenin azaltılması hakkında (20b-1), Samsun kalesine tertib edilen topçu neferatıyla ilgili (21a-1), tophane-i amireden Sivas'a gönderilen neferat hakkında (22b-1), Sivas'a gönderilen top ve arya mühimmatı hakkında (23a-1), hamr ve arak hakkında (24a-1), Kars valisi Hafız Halil Efendi hakkında (26a-1), Sivas Bozok mütesellimi Hacı Emin Ağa hakkında (27a-1), menfa-i muma ileyh itlak hakkında (27a-2), harir hakkında (27b-2), rayiç

⁵⁷ SŞS 1756/2, 4a-1.

⁵⁸ SŞS 1756/2, 2a-1.

mübayaası hakkında (29a-1), nühas-ı miri hakkında (29b-1), enfiye hakkında (30b-1), Amasya ve bağlı sancakların Gayrimüslim tebasının ayinleri hakkında (32a-1), Samsun gümrüğündeki zeytunyağı hakkında (35a-1), mütesellim memurların hakkında (37b-1), men-i mürür hakkında (40a-1), Toskana tüccarlarının Karadeniz’de dolaşan gemileri hakkında (42b-1), on nefer topçu hakkında (43a-1), beş yüz sandık kışkın hakkında (43a-2), kırk iki ve kırk üç senesi bekaya kalan zevahir afvı hakkında (48b-1), rayiç mübayaası hakkında (49a-1), kuzat ve nüvvab hakkında (55a-1), mevaki-i hamse tertibatı hakkında (55b-1), Samsun’dan Harbut’a gönderilen asker elbiseleri hakkında (57b-2), bazı vüzera ve mir-i miran mansıbları canibine azimetleri hakkında (60a-1), gümrük maddesi hakkında (61a-1), Karadeniz sahilindeki kalenin topçu neferatın yirmi bir aylık mahiyeleri hakkında (61b-1), Eflak tüccarından alınacak gümrük hakkında (65a-1), Mirza Said Paşa maiyyetinde olan alay yol emri hakkında (65b-1), Dersaadete gönderilecek kaza masraflarının defteri hakkında (66a-1), Hacı Mehmed Beğ terkese hakkında (66b-1), Rusya ile yapılan antlaşma hakkında (68a-1), tebşir-i viladet-i hümayun hakkında (70a-1), tüccar taifesinden dilediği zahireyi çiftçiden alması hakkında (70b-1), sefayin maddesi rayici hakkında (75a-1), bin iki yüz elli bir senesinde kalb altun hakkında (75b-2), enfiye hakkında (76a-1), ihtisab vazı hakkında (77a-1), tahrir-i nüfus hakkında (78b-1), mübaşirin verilecek hizmeti hakkında (79b-1), tophane-i amire için Canik canibinde kesilecek kereste hakkında (80a-1), Samsun kalesinin muhafız neferatının tımarlarının yükseltilmesi hakkında (81a-1), nizam-ı ihtisab hakkında (82a-1), altı ayda bir kere tevzi hakkında (84a-1), ihsab-ı vaz hakkında (85a-1), Sivas valisi Reşid Paşa hakkında (86a-1), elbise hakkında (88b-1), Samsun’dan Trabzon’a gönderilecek elbise ve ayakkabı hakkında (88b-2), rayiç hususu hakkında (89-2).

Tayin, vazife ve muafiyetin verildiği üzerinde padişahın tuğrasının bulunduğu belgelere berat denmektedir. Bir adı nişan olub ilk dönemlerde biti ya da misal denilen berat sadece tuğrasını taşıdığı padişah döneminde geçerlidir⁵⁹. Beratin yeni padişahın zamanında da geçerliliğini koruyabilmesi ancak tecdit olduğu belirtilen yenisinin verilmesi ile mümkün olabilmekteydi. İncelediğimiz defterde 1 tane berat kaydı mevcuttur. Bu belgede ticaretle ilgilidir 38a-1.

⁵⁹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Berat”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1992, s. 472-473.

3.3.3. Buyuruldular

Buyuruldu, Türkçe buyurmak fiilinden türemiştir. Osmanlı diplomatiğinde yüksek rütbeli görevlilerin kendilerinden daha aşağıki rütbede bulunanlara gönderdikleri emirler için kullanılan bir tabirdir. Yazıldıkları yerler bakımından merkez ve taşradan yazılanlar olarak ikiye ayrılmaktadırlar. Merkezdeki buyuruldular genellikle sadrazam, vezir, defterdar, kazasker gibi yüksek düzeyli görevlilere aitti. Gerek merkezde gerekse taşrada yazılan bütün buyuruldulara divanî yazı kullanılmıştır. Ancak bunlar şer'îye sicillerine rika yazısı ile kaydedilmişlerdir. Taşrada yazılan buyurulduların tamamına yakın bölümü beylerbeylerine aittir. Eyalet merkezinden sancak ve kaza merkezlerine gelen beylerbeyi buyurulduları şer'îye sicillerine de kaydedilmekteydi. Beylerbeyi buyurulduları halkın güvenliği, suçluların yakalanması, vergilerin düzenli olarak toplanması ve padişahın yayınlamış olduğu kararlara uyulması gibi konulara dayanmaktaydı⁶⁰.

İncelediğimiz defterde dokuz buyuruldu vardır. Bunlardan 15b-1'de kayıtlı olanı Dersaadetten Samsun maden naiblerine ziraat ehillerinden askerde olub da tarlaların boş kalmaması hakkındadır. 16b-1 olanı canik muhassılı Abdullah Bey'e gönderilmiş olub resm adaleti ile ilgilidir. 31a-1'deki buyuruldu kaydı Seraskelikten Hasan Rıza Paşa'ya Anadolu ordu-yı hümayun piyade ve süvari ayları için tertib olunan elbise hakkındadır. 39b-2 Sivas valisi Reşid Mehmet Paşa tarafından irsal olunan elbisenin muhafazası hakkındadır. 46a-1 Trabzon valisi tarafından herkes kendi yetiştirdiği mahsulün alım satımıyla ilgilidir. 59b-1 Dersaadetten Canik muhassılı Abdullah Bey'e din ve kuran eğitimi ile ilgilidir. 75b-1 Dersaadetten Canik muhassılı Abdullah Bey'e sikke basımı hakkındadır. 86b-1 Dersaadetten Canik muhassılı Hacı Ahmet Bey'e daha önceki emirin tekrarı ile ilgilidir. 87a-1 Sadrazam Reşid Paşa tarafından herkese gönderilmiş olan Mehmet Ali Paşanın Akka kalesini kuşatması hakkındadır.

İncelediğimiz defterde buyurulduya benzer formatta olan mektuplar da yer almaktadır. 1756-2 numaralı defterde iki adet mektup vardır. 54a-2 verasetin yeniden düzenlenmesi ile ilgilidir. 66b-2 Kadıaskerlikten Bafra naibine gönderilmiş olub terekenin yeniden düzenlenmesi ile ilgilidir.

⁶⁰ Mübahat S. Kütükoğlu, "Buyuruldu", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1992, s. 478-480.

3.3.4. İ'lâmlar

Köken olarak Arapça “ilm” kökünden gelen “i'lâm” kelime olarak; bildirmek, anlatmak, duyurmak ve ilan etmek gibi anlamlara gelir. Hukuk yönünden bir davanın nasıl neticelendiğini gösteren belgedir⁶¹. İ'lâmların içerdiği şer'î hükümlerin altında hâkimin imza ve mührü de bulunmaktaydı⁶². Ancak şer'îye sicillerinde kadının imza ve mührü kayd edilmemekte, kadının göreve başladığı zamanki imza ve mühür yeterli sayılmaktadır. İ'lâmın en büyük özelliği kadının hükmünün bulunması olub başka bir belge türünde bu yer almamaktadır⁶³. İ'lâmların genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Davacının davasını, dayandığı delilleri, davalının cevabını ve savunmada bulunmuşsa delillerini ve sonuç bölümünde de gerekçeli olarak hakimin hükmünü içerir⁶⁴.

İ'lâmlar konularına göre şu adlarla anılır: Borç ikrarı; alacağın ispatı; karşı tarafa yemin teklifi, alacağın ertelenmesi, kefalet, havale, istihkak, evlenme ve boşanma, vakıf, içki içme, zina vb. i'lâmlar⁶⁵. İncelediğimiz defterde 3 adet i'lâm bulunmaktadır⁶⁶. 47b-1 Samsun Kızılotdaki icar arazisi hakkındadır. 67a-1 merhum Hacı Muhammed Bey'in kardeşlerinin vekâleti hakkındadır. 89-1 köle Ali Mirza'nın hürriyet davası hakkındadır.

3.3.5. Terekeler

İslam dini şer'î miras hukukunu ayrıntılı ve net bir şekilde açıklamıştır. İslam hukukunda miras ile yakın anlamda kullanılan terim “tereke”dir. Tereke, vefat edenlerden geriye kalan her türlü taşınır ve taşınmaz malların, borç, alacak ve vaiyetlerin yazıldığı belgedir⁶⁷.

Mirasın korunması ve bölünmesi hususunda en büyük görev kadıya düşmekteydi ve bu minvalde islam hukuku en ince ayrıntısına kadar taksimatın nasıl yapılacağını ortaya koymuştur. Varislerin haklarının verilmesinde kadıya en çok yardımcı olan kassamlardı.

⁶¹ Mübahat S. Kütükoğlu, a.g.e., s. 345.

⁶² Ahmet Akgündüz, “İlam”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 2000, s. 72-73.

⁶³ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 29.

⁶⁴ Abdulaziz Bayındır, İslâm Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması), İstanbul: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Yayını, 1986, s. 3.

⁶⁵ Ahmet Akgündüz, a.g.e., s. 32.

⁶⁶ Bkz. SŞS 1756/2, 47b-1, 67a-1, 89b-1.

⁶⁷ Murat Hanılçe, a.g.t., s. 39.

Eğer vefat eden kişinin varisi yoksa malları Beytülmale devredilirdi. Uzaktaki akraba ve henüz kemale ermemiş mirasçıların haklarını da kadılar düzenlerdi⁶⁸.

Terekede ilk olarak vefat eden kişinin yaşadığı şehir, mahalle ve ardından adı yazılırdı: “*Samsun kasabası mahallatından Hançerli mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat iden Rumilili Hacı ‘Osman Ağa nam müteveffanın’*”⁶⁹. Daha sonra mirasçıların isimleri yazılır: “*mal-ı metrukesi zevce-i menkuhaları Fatma ve Hamide’ye ve sulb-i sağîre kızı Hadice ve li-ebeveyn karındaşları el-Hac Zeynelabidin Beğ ve Abdullah Beğ nâmunlara münhasıra olmakla*”⁷⁰. Mirasçı anne karnında ise “haml-ı mevkûfe” olarak belirtilmiştir. Küçük yaştaki erkek çocuklar sagir kız çocuklar ise sagire; büyük yaştakiler ise kebir ya da kebirre şeklinde nitelenmiştir. Miras babadan kalıyorsa sulbi ya da sulbiyye; anneden geliyorsa sadri ya da sadriyye olarak bağlılık ifade edilmiştir. Vefat edenin birden fazla hanımı varsa bu da terekeye yazılırdı: “*zevce-i menkuhaları Fatma ve Ayşe’ye*”⁷¹.

Terekede dafterinde vefat eden kişinin taşınır taşınmaz bulunur mallarının tahmini ve ya müzayede usulü ile satılması sonucu fiyatları ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda zaman zaman fiyat farklılıkları oluşmaktadır.⁷²

Kadı miras bölümü esnasında kayıp ve şehir dışında olanlar ve doğmamış çocuklar için kayyım atayabilirdi. Ayrıca küçük çocuklar için aileden veya yakın çevresinden bir kişi vasi tayin edilir; çocuk kemele ulşatığında mirasını alırdı⁷³.

Terekenin varisler arasında paylaşılmasının İslam miras hukuku gereği bazı şartları vardır. Mirastan en fazla pay erkek çocuğa, kız çocuklarına ise erkeğin yarısı kadar pay verilirdi. Doğmamış çocuğa da erkek çocuk kadar hisse verilirdi. Belli hissesi olan akrabalara “ashâbu’l-ferâ’iz” denirdi. Birinci derecede miras hakkı olan grup Kur’an, sünnet ve icma ile belirlendiğinden dolayı ikinci derecedeki mirasçılar ancak bunlar yoksa veya bunlar hisselerini aldıktan sonra kalan bir şey olursa mirastan pay alabilirlerdi. Ashâbu’l-ferâ’iz 12 kişidir. Bunlardan on tanesi “nesebî”, iki tanesi

⁶⁸ Murat Hanilçe, a.g.t., s. 40.

⁶⁹ ŞŞS 1756/2, 52a-1.

⁷⁰ ŞŞS 1756/2, 63a-1.

⁷¹ ŞŞS 1756/2, 44a-1.

⁷² Mustafa Öztürk, “Osmanlı Dönemi Fiyat Politikası ve Fiyatların Tahlili”, Belleten, c. LV, S. 212, (1991), s. 95.

⁷³ Murat Hanilçe, a.g.t., s. 41.

“sebebî”dir. Nesebi olanların yedisi kadın, üçü ise erkektir. Bunlar, şu şekilde sıralanabilir: Baba (eb), babanın babası (cedd-i sahîh), ana bir erkek kardeş (ahi liümm), ana (ümm), ananın anası/babanın anası (cedde-i sahîha), öz kız (bint), oğlunun kızı (bintü’l-ibn), ana baba bir kız kardeş (uht le-humâ), baba bir kız kardeş (uht li-eb), ana bir kız kardeş (uht li-ümm). Sebebî olanlar ise; koca (zevc) ve karıdır (zevce)⁷⁴.

Terekelerde malların listesi ve toplam fiyatları çıkarıldıktan sonra yapılan zorunlu harcamalar *minha’l-ihracat* başlığında toplanırdı. Bu zorunlu harcamalardan bazıları: *Resm-i kismet* (tereke taksiminde kadınların aldığı ücrettir), *kâtibiye* (yazıcı ücreti), *ihzarîye* (mahkemeye çağırma masrafı), *kaydiye* (kayıt karşılığı alınan ücret), *kalemiye* (yazı yazılması karşılığı alınır), *hüddâmiye* (hademe ücreti), *çukadâriye* (hizmetçi ücreti) idi. Devletin tereke paylaşımı dolayısı ile koyduğu vergiler de tereke toplamına göre alınırdı. Terekedeki malların satılarak alınan paranın mirasçılara taksimi gerekiyorsa, satışta görev ifa eden dellallara, *muhamminlere* (mallara bedel takdir edenler) terekeden ödeme yapılırdı. Bu zorunlu harcamalar kısmında ölenin vasiyeti de dikkate alınırdı.

1756-2 numaralı şer‘iyye sicilinde toplam 18 tereke kaydı mevcuttur. Terekelerin 17 tanesi Müslimlere, 1 tanesi de Gayrimüslime ait olup varlıklı kişilerdir. Terekeler sayıca az olsa da içerik olarak zengin olduğundan bize yeterli bilgiler sunmaktadırlar.

Tablo 6. 1756/2 Numaralı Sicilde Kayıtlı Tereke Belgeleri

7a-1	7a-2	7a-3	7b-1	7b-2	35b-1	39a-1	44a-1	44b-3	45a-1
51b-1	52a-1	63a-1	64a-1	66b-3	72a-1	86a-2	90a-7		

1756/2 sicilde terekelerden başlıcaları 63a-1 el-Hac Mehmed Beğ’in tereke ve veresesi. 66b-3 numaralı tereke gayrimüslim olan Tarakçı oğlu Kirkor Oğlu Serkiz’e aittir.

⁷⁴ Halil Cin ve Ahmet Akgündüz, Türk Hukuk Tarihi, c. 2, 2. Baskı, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayını, 1995, s. 121-134.

3.3.5. Tezkereler

Resmî dairelerden gönderilen belgelerdir. Osmanlı diplomasisinde üstten alta veya aynı seviyedeki makamlara yazılan ve resmî bir konuyu içeren belgelere tezkere denmektedir. Şer'iyeye sicillerinde yer alan birinci manada tezkereler, başta sadrazam olmak üzere yüksek devlet memurlarının özel kalem müdürünü kastetmektedir⁷⁵. İncelediğimiz defterde bir adet tezkere bulunmaktadır⁷⁶.

---

⁷⁵ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s. 1289.

⁷⁶ Bkz. SŞS 1756/2, 90b-2.

4. SAMSUN'UN İDARİ YAPISI, SOSYAL, KÜLTÜREL ve EKONOMİK HAYATI

Samsun'un genel tarihine geçmeden önce Samsun ve Samsun'un da içinde bulunduğu Canik bölgesinin isimlerinin nerden geldiğini açıklamakta yarar vardır. Samsun'un bilinen en eski isminin *Enete* olduğu, daha sonra kolonici Yunanlıların buraya *Peiraia* ve yine kolonici Miletlilerin buraya *Amisos* ismini verdiği Amasyalı coğrafyacı Strabon'dan öğrenilmektedir⁷⁷. *Amisos* ismi XIII. Yüzyıla kadar kullanılmış ve İtalyan kolonici Venedik ve Cenevizler buraya yerleşmeye başlayınca kendi hâkimiyetlerini belirtmek için *Simisso* ismini vermişlerdir⁷⁸. Samsun ismi Türklerin buraya yerleşmesinden sonra ortaya çıkmış; ancak şu ana kadar *Amisos*'tan mı yoksa *Simisso*'dan türetilmiş olduğu tam olarak aydınlatılamamıştır. Samsun'un bir anlam ifade etmemesi her iki isimden de esinlenilebileceğini ortaya koymaktadır. Türkler Samsun'a yerleşmeye başlayınca kendilerine ait yeni bir şehir kurmuşlar; kurdukları yerleşime Müslüman Samsun; diğerlerinin yaşadığı yere ise Gavur Samsun diye hitap etmişlerdir⁷⁹.

Canik Samsun'u da içine alan bir bölgenin adıdır. Canik ismi hakkında birçok bilgi verilse de en uygun olanı Cenik'tir. Bu ismin Türkçede “deniz kıyısına yakın yer”, “sahil”, “ova”, “kışlak” gibi anlamlara gelmesi Canik isminin nerden geldiğini daha iyi açıklamaktadır⁸⁰.

Samsun'da ilk yerleşim Mezolitik döneme (M.Ö. 15000-12000) kadar geritmektedir. En eski bulgular Tekkeköy Fındıklı-Çınarlı vadisidir. Ancak Neolitik dönemle ilgili bulgulara rastlanmamaktadır. Bu durum M.Ö. 8000-7000 yıllarında olan mini buzul çağı ve su bakınları sonucu kıyı şeridinin sular altında kalmasına dayandırılmaktadır⁸¹. Bölge Geç Kakolitik Çağda (M.Ö. 4500-3500) yoğun bir şekilde göç almış ve öne çıkan bir yerleşim yeri olarak İkiz Tepe öne çıkmıştır. Daha sonraki

⁷⁷ Strabon, Coğrafya (Geographika) c. XII (Bölüm I-II-III), çev. Adnan Pekman, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edenyat Fakültesi Yayını, 1969, s. 30.

⁷⁸ Michel Balard, The Gereks of Crimea under Genoese Rule in the XIVth and XV Centuries, Dumbarton Oaks Papers, c. 49, 1995, s. 29.

⁷⁹ İbrahim Tellioglu, İlk Çağdan Osmanlılara Samsun, Samsun: İlkadım Belediyesi Kültür ve Sosyal İşleri Müdürlüğü Yayını, 2012, s. 10.

⁸⁰ İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 12.

⁸¹ İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 35.

Tunç çağı döneminde İkiz Tepe ve Dünder Tepe yerleşim yerlerinden günümüze birçok eser kalmıştır⁸².

Tarih öncesi dönemde Samsun civarında bulunan ilk topluluk Gaşkalar'dır. Gaşkalarla ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlayan Hitit metinleridir. Bu metinler M.Ö. 1320 yılına kadar Gaşkaların varlığını göstermektedir. Gaşkalar M.Ö. 722-705 yıllarında Samsun'dan çekilerek Kızılırmak'ın güneyine inmişleridir. Gaşkların çekilmesi sonucu buraya Kimmerler yerleşmiş; ancak bunlar bir başka başka Orta Asya kavmi İskitlerin baskısı ile Karadeniz'in kuzeyine yerleşmek zorunda kalmışlardır M.Ö. 585'de İskitlerin Samsun hâkimiyeti konargöçer oldukları için daha çok kıral kesimdeydi sahilde ise daha sonraki dönemlerde önemi artacak olan koloni devletlerin kurulması ile sahildeki hâkimiyeti azalacak veya asimile olacaktı. Samsun'da ilk koloniyi Miletli kurmuştur. Daha sonra Hellenistik dönemde büyük İskender'in ölümüyle çıkan çekişmeler ve Samsun'un ticaret yönünden öneminin artması hakimiyetinin el değiştirmesine ve yakılıp yıkılmasına neden olmuştur. Bu çekişme daha çok Mithridates Hanedanlığı ve Roma İmparatorluğu arasında çerayan etmiş ve M.Ö. 47 yılında Zile'de II. Pharnakes ve Caesar'ın katıldığı savaştan sonra Mithradates Hanedanlığının tehlikesi ortadan kaldırılmış ve Samsun Roma İmparatorluğu'na bağlanmıştır. Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Samsun'un statüsü değişmemiş; Doğu Roma'ya yani Bizans'a bağlı kalmaya devam etmiştir⁸³.

Samsun 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Osmanlı hâkimiyetine geçene kadar birçok beylik ve devletler tarafından egemenlik altına alınmıştır. Ancak Samsun'un eski kısmı yani Baruthane ve Kalkancı bölgesi feth edilememiş hemen yanı başına bugünkü Saathane Meydanı ve çevresine yeni bir kale ve şehir inşa edilmiş burada Müslüman tüccarlar yerleşmiştir. Tahmini tarih bilinmemekle birlikte kalenin Danişmend Gazi tarafından yapıldığı bildirilmektedir⁸⁴. 1071'den sonra Samsun'a hakim olmaya ilk çalışan Danişmentlilerdir. 1071-1175 yılları arasında Samsun Danişmentliler tarafından idare edilmeye çalışılmıştır. 1175 yılında Anadolu Selçukluları Danişmentlileri ortadan kaldırıncaya Samsun'a hâkim olmuşlardır. Özellikle II. Kılıç Arslan ticaret yollarının

⁸² İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 29-43.

⁸³ İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 43-85.

⁸⁴ Mehmet Beşirli, a.g.t., s. 41.

güvenliğini sağlamak için Samsun'a önem vermiş ve Müslüman tüccarların daha iyi ticaret yapmasını sağlamıştır⁸⁵.

1243 Köseadağ Savaşı'ndan sonra Anadolu Selçukları Moğol hâkimiyetine girmiştir. Ancak Samsun'un statüsünde bir değişiklik olmamıştır. Moğol istilası esnasında Samsun diğer şehirler gibi yağma edilmemiş ve kendilerinden sonra Eratna Devleti ve kısmen Kadı Burhanettin hâkim olmaya çalışmıştır. Ancak bu esnada Samsun'da güçlü beylikler ortaya çıkmış; Samsun'a hâkim olmak için birbirleriyle mücadele etmişlerdir. Gerek Kadı Burhanettin'den gerek Osmanlılardan destek alarak kendilerine güç devşirtmek üzere Samsun'a hâkim olmaya çalışmışlardır. Bu beylikler Taceddinoğulları, Kubadoğulları Beyliği, Taşanoğlu Beyliği ve Bafra Beyleridir. 1398 yılında Yıldırım Beyazid Samsun'u almış fakat 1402 Ankara savaşından sonra elden çıkmıştır. Bu zaman zarfında Candaroğulları Samsun'a hâkim olmuştur. 1419 yılında Çelebi Mehmed yeniden Samsun'u ele geçirmiş ve bu esnada Cenevizliler kendi kalelerini yakıp gemilere binip kaçmışlar ve Müslüman Samsun'daki ahali hiç mukavemet göstermeden kaleyi teslim etmişlerdir. Böylece Samsun tek bir kale olarak Osmanlı Devletine bağlanmıştır⁸⁶.

Samsun Osmanlı'ya bağlandıktan sonra Cumhuriyet dönemine kadar zaman zaman önemi artan zaman zaman da önemi azalan bir şehir profili çizmiştir. Bu farklı gidişatta dönemin siyasi, ekonomik koşulları ve Canik'ten yetişen devlet adamları belirleyici olmuştur. XV. ve XVI. yüzyıllarda pek bir hareketlilik bulunmayan Samsun özellikle XVI. yüzyılın sonlarına doğru baş gösteren suhte ayaklanmaları ve ardından patlak veren celali isyanlarıyla ciddi manada meşgul olmuştur. Özellikle devlet kademesindeki görevliler halktan kopuk ve iş güzarlık peşinde koşarken şehir, bir de isyanlarla önemli ölçüde yıpranmıştır. XVIII. yüzyıldan itibaren Samsun'un önemi artmaya başlamış; iç ticarete de kendini hissettirmeye başlamıştır. Özellikle Caniklizedelerin bu dönemde devlet nezdinde değerlerinin artması Samsun'a ayrı bir değer katmış; Osmanlı-Rus savaşında lojistik destek sağlaması bakımından önemi artmıştır. XIX. yüzyılda ise Samsun hem göçlerin artması hem de dış ticaretin cazibe merkezi haline gelmesiyle hem nüfus olarak hemde ekonomik olarak gelişmiştir. Buna örnek olarak 1813-1814 yıllarında Anadolu'yu gezen İngiliz seyyah J. Macdonald'ın

⁸⁵ İbrahim Telliöğlu, a.g.e., s. 110-112.

⁸⁶ İbrahim Telliöğlu, a.g.e., s. 183.

Samsun nüfusunu 2000 civarında gösterirken 1836'da Samsun'a gelen J. Brant'ın 10000 civarı olarak belirtmesi gösterilebilir⁸⁷. Samsun sancağı 1847'ye kadar Sivas eyaletine bağlıydı. Bu tarihten sonra Trabzon'a bağlanmıştır. 1872 yılında müstakil bir livaya iken 1877'de tekrar Trabzon'a bağlanmıştır. 1885 yılında Samsun vilayete dönüştürülmüştür⁸⁸. İncelediğimiz 1756/2 numaralı şer'iyeye sicilinin kapsadığı olduğu 1830-1849 yılları hakkında Samsun'la ilgili genel bir tarihsel dökümana rastlanılmamıştır. Ancak 1830'dan sonra ticari ve ekonomik olarak Samsun'da büyük bir hamle olmuştur.

4.1. SAMSUN KALESİ

Samsun deyince tek bir kaleden söz etmek mümkün değildir. Zira uzun yıllar Samsun'da Gavur ve Müslüman kesimde iki ayrı kale bulunmuştur. Birincisi M.Ö. VII. yüzyılda Miletli Theopompus'un kurduğu Amisos'tu.⁸⁹ Bu kale şimdiki Samsun'un Baruthane ve Kalkancı sırtlarında bulunmaktaydı. Ancak 1419 yılında Osmanlılar Samsun'u tamamen ellerine geçince Cevzilliler kaleyi yakarak gemilerle şehri terk etmişlerdir.⁹⁰ Günümüzde bu kaleden eser kalmamıştır. İkinci kale Danişmend Gazi tarafından yapıldığı öne sürülen asıl kale feth edilemeyince yanına yapılan Müslümanların bulunduğu kaledir. Günümüzde Saathane ve Kale Mahallesinin bulunduğu yerdedir. Bu iki kale durumu 1419'da ortadan kalkınca Samsun Kalesi muhkem bir yapıya sahip olmuştur. Bunu da Evliya Çelebi'nin XVII. yüzyılda sehayahatnamesinde *“Urus bu kalaya istila edüp kalanın ca-be-ca yerlerin münhedim edüp sonra yine tamir-u termim edüp gayrı dizdar ve neferatlar tayin eyleyüb müstevfa cebehaneler kodular. Hala mükemmel u mamur kaladır.”* belirtmesinden anlamaktayız⁹¹. Kale hakkında genel bir bilgi olarak sadece iç kalenin bilgileri mevcut olup kale üç köşeden mütevellid, denize ve şehre bakan duvarları 6-8 m. yüksekliğinde 2 m. kalınlığındadır⁹². 1789 yılında çıkan Rus ve Avusturya savaşlarında Samsun'un

⁸⁷ Osman Köse, “III. Bölüm Canik'in Osmanlılara Geçişi ve Canik'te İktisadi Hayat”, Cevdet Yılmaz (Ed.), İlk Çağdan Cumhuriyete Canik içinde (s. 77-118), Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 2012, s. 102.

⁸⁸ Rıza Karagöz, “IV. Bölüm Canik'in İdari Yapısı ve İdarecileri”, Cevdet Yılmaz (Ed.), İlk Çağdan Cumhuriyete Canik içinde (s. 119-160), Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 2012, s. 130-132.

⁸⁹ İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 62.

⁹⁰ İbrahim Tellioglu, a.g.e., s. 183.

⁹¹ Nedim İpek, “V. Bölüm Kuruluşundan Cumhuriyet'e Canik Sancak Merkezi Samsun Şehri”, Cevdet Yılmaz (Ed.), İlk Çağdan Cumhuriyete Canik içinde (s. 163-223), Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 2012, s. 190.

⁹² Nedim İpek, a.g.b., s. 189.

açık hedef olduğu endişesi Canik muhassılı Hayreddin Bey tarafından belirtilmekle beraber kale ve palanga istekleri savaş durumundaki bir devlet için uygun görülmemiştir⁹³. Yine İngiliz Binbaşı John Macdonald Kinneir eserinde 1813-1814 yıllarında Samsun Kalesi ile ilgili “*Şehri bir sur çevirmektedir. Kapı kemerlerinin şekli ve kabartmalar surun Türkler tarafından yapıldığını göstermektedir. Deniz tarafından temeli kısmen sular altında bulunan bir sur daha görülmektedir.*” Demektedir.⁹⁴ Bu nottan da anlaşılacağı üzere 1814’te kalenin sadece iç surlarının ayakta durduğu anlaşılmaktadır. 1869 Samsun büyük yangınında iç kale de tahrib olmuş ve yeniden yapılmasına gerek duyulmamıştır. 1921’de Samsun’da Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’nin elçisi sıfatıyla bulunan Mihail Vasilyeviç Frunze kale için şunları söylemiştir: “*Bir zamanlar Samsun bir deniz kenarı kalesiymiş. Oysa şimdi, sağlam bir kale görünümünde değil. Eski çağlardan kalma üç eski kale harabesi var. İki koyun kuzey kesiminde, biri güneyinde. Bugün tamamen yıkılan bu kalelerin sadece harabeleri kalmış*”⁹⁵. Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere Samsun Kalesi tamamen bakımsız ve kendi haline bırakılmıştır. Günümüzde Samsun Kalesi ile ilgi görsel olarak Samsun Ulu Cami kuzey tarafında bir duvar bulunmaktadır. Kalenin bu şekilde tahrip olmasının başlıca nedenleri Samsun’un birçok kez yangına maruz kalmış olmasıdır. Yeni savaş düzeni ve silah teknolojisinin artık kalelere gerek bırakmaması ve Samsun Kalesinin tamamen şehrin içinde kalması ve ihtiyaca karşılık verememesi ortadan kalkmasına neden olmuştur.

1756/2 numaralı Samsun şer‘iye sicilinde şuna kadar çevrilmiş diğer Samsun sicillerinden farklı olarak Samsun Kalesi ile ilgili birçok belge bulunmaktadır. Özellikle kale mühimmat defterlerinde kalede bulunan mühimmat en ince ayrıntısına kadar sıralanmaktadır. Sadece kale mühimmat defterleri değil ayrıca Samsun, Terme, Ünye, Fatsa, Kumcağız iskelerinde mevcut mühimmatlar hakkında bize külfetli bilgiler sunmaktadır. 1830-1849 yılları arasında Samsun nezdinde Canik Sancağının ne kadar askeri güce sahip olduğunu bize bildirmiş olmaktadır. Samsun Kalesi ile ilgili 1756/2 numaralı şer‘iye sicilinde geçen belgeler: 8a-1, 14b-1, 15a-1, 21a-1,34a-1, 43a-1, 51a-

⁹³ Osman Köse, “XIX. Asra Girenken Osmanlı’da Kentlerin Savaşa Katkıları ve Savaşarın Kentlerdeki Yansımaları: Samsun Örneği”, Cevdet Yılmaz (Ed.), Geçmişten Geleceğe Samsun 2 içinde (s. 75-94), Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşleri Daire Başkanlığı Yayını, 2007, s. 92.

⁹⁴ Nedim İpek, a.g.b., s. 191.

⁹⁵ Mihail Vasilyeviç Frunze, Frunze’nin Türkiye Anıları, çev. Ahmet Ekeş, İstanbul: Düşün Yayıncılık, 1996, s. 29.

1, 53b-1, 53b-2, 53b-3, 53b-4, 61b-1, 81a-1. Toplam 13 belge içermekte ve bu belgelerde dönemin ne tür silahların kullanıldığını ayrıntılı bir şekilde göstermektedir.

4.2. SAMSUN LİMANI

Samsun limanı M.Ö. VII. yüzyılda Miletlilerin Amisos şehrini kurmasından itibaren ismini duyurmaya başlamıştır. Esasında koloni şehri kurulmadan da kullanılan liman Sinop ve Trabzon limanları kadar faal değildi. Bunun nedeni doğal bir liman olan Sinop ve İpek Yolu'nun bir kolu olan Trabzon limanlarının daha kullanışlı olması ve Samsun limanının önünün açık olup Karadeniz'in hırçın dalgalarına karşı korunaksız olmasıdır. Özellikle Türkiye Selçukları'nın buraya hâkim olması ve Müslüman Samsun'un kurulmasıyla Samsun limanının önemi artmıştır. Karadeniz ticaretinde söz sahibi olmak isteyen Selçuklular Samsun'a önem vermişlerdir⁹⁶.

Osmanlılar zamanında Samsun Limanı Karadeniz'in bir iç deniz durumuna gelmesiyle eski önemini kaybetmiştir. Özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren Rusların Karadeniz'e inmesiyle Samsun limanı yeniden hareketlenmeye başlamıştır. Bu zamana kadar Samsun limanı daha çok askeri lojistik ve destek için kullanılmış ve Bağdat ticaret yolunun sonu olmasıyla da iç bölgelere ulaşımı sağlamak için kullanılmıştır. 1756/2 numaralı şer'îye sicilinde yer alan belgelerden Samsun limanının Diyarbakır, Sivas, Musul, Trabzon, ve Harput gibi iç kesimlerde kalan bölgelere askeri elbise ve teçhizatların götürülmesi için yararlandığı anlaşılmaktadır⁹⁷. Ayrıca merkeze götürülmek için çıkarılan madenler, başta kurşun ve bakır, merkezin ihtiyacı için toplanılan zahireler de Samsun limanından taşınmaktaydı⁹⁸. Samsun Dersaadet'in ve askeriyenin zahire deposuydu. Zira fazla olan mallar burdaki depolalarda bekletilir; ihtiyaç duyulduğunda gerekli yerlere buradan sevk edilirdi. Buharlı gemilerin kullanılmaya başlanmasıyla Samsun'un önemi daha da artmış Alman, Fransa, İtalya, Avusturya, Amerika ve Rusya gibi yabancı ülkelerden tacirler Samsun'a gelmeye başlamıştır⁹⁹.

1841 yılında İngiliz raporlarına göre buharlı gemilerin Samsun limanına getirdiği ithal mallar şunlardı: Çimento, demir, kahve, nişasta, boya, kalay, zetinyağı, kına, hırdavat,

⁹⁶ İbrahim Telloğlu, a.g.e., s. 114.

⁹⁷ Bkz. SSS 1756/2, 8a-1, 8b-1, 14a-1, 22b-1, 23a-1, 57b-1, 88b-2.

⁹⁸ Bkz. SSS 1756/2, 25a-1, 69a-1, 69b-1, 71b-1, 77b-6, 77b-7.

⁹⁹ Osman Köse, a.g.b. "III. Bölüm Canik'in..."', s. 101.

dokumalar, şeker, tuz, sabun, petrol, çelik, tırpan, İran tütünü, Rumeli kumaşı, defolu kumaş, keten kumaş, cam, İngiliz demiri, mısır, buğday. Samsun limanından ihraç edilen mallar ise şu şekildeydi: Balya tütün, tahıl, ipek kozası, un, sebzeler, kuru meyve, tiftik, iplik, balmumu, mısır, yulaf, sülük, keten, öküz boynuzu, kendir, piriç, geven, mazi, mahlep, keçi yünü, koyunyünü, pastırma, anason tohumu, ham bakır, mantar, kalem kamışı, şap, kökboyası, keten tohumu, bezelye vs.¹⁰⁰

4.3. SAMSUN'DA BULUNAN MAHALLELER, ÇARŞILAR VE MEVKİLER

Osmanlı kentlerinde temel birim mahalleydi. Devletin vergi, asker yükümlülüğü ile sancak giderlerinin karşılanmasında mahalleler ve bu mahallelerdeki hane sayıları temel alınmaktaydı. Mahalleler bir yönüyle içerisinde bir cami ya da mescidin yer aldığı birbirini tanıyan ya da akraba olanların oluşturduğu yerleşim birimleri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nde her türlü dinsel, sosyal ve eğitsel ihtiyaçlar mahallelerde bulunan sosyal kurumlar aracılığıyla sağlanmaktaydı¹⁰¹.

Canik Sancağı 1830-1849 yılları arasında Samsun, Bafra, Arım, Terme, Ünye ve Fatsa'dan oluşmaktaydı. Merkezi Samsun'du. 1756/2 numaralı şer'îye sicilinde Samsun'a bağlı 28 köy ve mahallenin adı geçmektedir. Bu yerleşim adlarının çoğu günümüzde kullanılmaktadır.

Tablo 7. 1756/2 Şer'îye Sicilinde Geçen Samsun'a Ait Mahalle ve Köyler

Akalan Köyü	Anbarpınar Köyü	Ayucübükü Köyü	Acıbükü köyü
BadulluKöyü	Başköy Köyü	Canıklü Köyü	Civrıl Köyü
Çakırlar Köyü	Cırlayık Köyü	Dereler Köyü	Düzköy
Hâce Hatun Mah.	Hançerli Mah.	Kadıköy	Karaoyumca Köyü
Kabi Kaza	Karakoyun Köyü	Kıran Köyü	Koymat Köyü
Körtek Köyü	Köseli Köyü	Mamados Köyü	Mekre Mah.
Kale içi Mah.	Oyumca Köyü	Büyükoyumca Köyü	Ökse Kaza
Pazar Mah.	Said Beğ Mah.	Tekyeyeri Köyü	Uzgun Köyü

1756/2 numaralı sicilde ayrıntılı olarak sokak veya cadde isimleri bulunmamaktadır. Cami, medrese ve hanlar hakkında bir takım bilgiler bulunmaktadır.

¹⁰⁰ Osman Köse, a.g.b. "III. Bölüm Canik'in...", s. 103.

¹⁰¹ Murat Hanilçe, a.g.t., s. 49.

Tablo 8. 1756/2 Numaralı Sicilde Samsun’da Bulunan Cami, Mescit, Medrese ve Hanlar

Camii Kebir	Çarşı Cami	Hançerli Cami	Hızır Bey Cami
Said Bey Cami	Süleyman Paşa Cami	Pazar Cami	Yalı Cami
Hâce Hatun Mescidi	Hacı Halil Mescidi	Mekde Mescidi	Ahemet Efendi Medresesi
Arife Çelebi Medresesi	Osman Paşa Medresesi	Süleyman Paşa Medresesi	Recep Efendi Medresesi
Aşağı Kale Mektebi	Cedid Han	Taş Han	

1756/2 numaralı sicilde yer bilgileri veren hüccet, tereke, verese gibi belgelerin azlığı ve özellikle fermanların bulunması yerel bilgiler hakkında bilgi edinmemizi zora sokmaktadır. Bununla birlikte belgeler içerisinde geçen bazı yer ve mevki isimleri aşağıda Tablo 8’de gösterimiştir.

Tablo 9. 1756/2 Numaralı Sicilde Bulunan Diğer Yer ve Mevki İsimleri

Kavak-Bayındır	Kavak-Devre	Kavak-Gulam	Rize-Leroz
Rize-Salaha	Amasya	Sinop	İsbir
Kabarta	Anapa	Hoca Suyu	Çıldır
Trabzon-İskender Paşa	Trabzon-Oğuz	Ünye-Kalederesi	Ünye-Arılar
Girid-Suda Kalesi	Ardanuç-Sahre	Çorum	Bozok
Divriği	Arapgir	Kasımpaşa-Zincirlikuyu	Ulucak Pınarı
Çanakcu Geçiti	Ersis Karyesi	Akdağ Madeni	Hacıköy Madeni
Uzunkavak	Ezinepazarı	Ayondan	Taşova
Vezirköprü	Boyabat	Havza	Ladik
Merzifon	Alaçam-Müsteçab	Bursa	Kızılot
Karadere Sapağı	Bafra-İnegazi	Bafra-Asan	Buldukderesi
Depepelit	Uzunkıraç cad.	Baybakan deresi	Çarşamba-Yenice
Çarşamba-Karaca	Ermenek-Turas	Kırım-Akmescid	Eğinli
Harkaltı	Karasuyu	Çörükdibi	Kılıçdede
Çakalbükü	Çerakise		

Genel olarak incelediğimiz dönemde Kavak nahiye olarak Samsun’a bağlı olarak bilinse de 1756/2 numaralı sicilde 1a-2 numaralı belgede ocak-1842, 56a-1 numaralı

belgede nisan-1830, 90b-3 numaralı belgede şubat-1837 Kavak kazası denmektedir. Bu durumda 1830'dan beri Kavak nahiye olarak değil de kaza olarak yönetilmektedir.

4.4.NAHIYE VE KÖYLER

1756/2 numaralı sicil kayıtlarına bakıldığında Samsun kazasının 1830-1849 yılları arasında kaç mahalle ve köyde oluştuğunu kendisine bağlı nahiyenin bulup bulunmadığını öğrenmemiz olanaksızdır. Bunun için 1837'de yapılmış olan Defter-i Livâ-i Canik defterini inceleyerek Samsun'la ilgili bilgilere ulaşabiliyoruz. Samsun kazasına bağlı olarak Kaza-yı Kab-ı Maden Oymağı Reayaları gözükmektedir. Bugünkü Asarcık bölgesidir. Samsun'da 6 mahalle, 16 müslim, 16 gayrı müslim toplam 32 köy bulunmaktadır. Kab-ı Maden Oymağı 25 Gayrimüslim köyden teşekkül etmektedir¹⁰². Bu bilgilere bakıldığında şu an mevcut olan birçok köy ve mahalle bulunmaktadır. Ancak o dönemde birlikte yazılmış olan yerleşimler şimdi ayrı ayrı mahalle olmuşlardır.

Tablo 10. Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Samsun Mahalleleri

Said Bey*	Hançerli*	Bazar
Cami-i Kebir	Mekre	Hacı Hatun ile İç Kale

Tablo 11. Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Samsun Köyleri

Müslim			
Kayı	Dağ Köyü	Aladun	Dereköy, Türkmenler, Cırlabuk
Karakoyun, Canikli	Aksular	Çakırlar, Bozmellü ve Çakırlar	Çivril* ve kabaklu
Badırlı*	Dereler* ve Acıbükü	Uzgur*, Kuşçulu* ve Kıran*	Koymat ve İlyas*
Nemlüs ve Ahulu	Akalan*	Köseli	Ekrat Taifeleri
Gayri müslim			
Çardak Girişi*	Demirci Suyu*	Kızıl Oğlak*	Karagöl
Düzköy	Beklik	Kızıl Göl	Güergen Pınarı ve Kuru Gökçe
Kabakönü	Boylan	Kadıköy*	Ada* Reayaları

¹⁰² Mehmet Yavuz Erler, "Osmanlı Nüfus Kayıtlarına Dair Alternatif Bir Kaynak: Defter-i Liva-yı Canik (1837)", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, c. 2, S. 8, (2009), s. 169-190.

Göl Yalağı ve Saib Reayaları	Serniç Pınarı	Döner Beşi ve Ali Bey	Çınarlu
------------------------------	---------------	-----------------------	---------

Tablo 12. Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Kab-ı Maden Oymağı Reayaları Köyleri

Gayri müslim			
Oran	Döğeri ile Asarağaç	Sarı Bıyık* ve Hayat Dersi*	Kara Berçin
Yarmalu Batak ve Haydar	Çınar Ağılı	Bağcan	Çekenek
Sinme Taş	Ökse Oymağı	Samruk ve Çelik Alan*	Çal*
Çırakman	Ali Bey ve Gökçe Pınar	Andırya	Kuşçu Oğlu Pelit Oğlu Oymağı
Çenker	Arucak	Yunbat	Sarı yurt
Bağbasan	Kiriçlü	Kışla*	Gökçe
Yayala Kirişi			

*Günümüzde hala kullanılan mahalle ve mevki isimleri

Canik Sancağının genel anlamda kaç kaza ve bağlı kazların hangilerinin Müslüman hangilerinin Gayri müslim köy veya mahallelerden olduğunu Defter-i Liva-yı Canik defterini inceleyen Mehmet Yavuz Erler'in makalesinden ayrıntılı bir şekilde inceleyebiliriz (Referans göster).

Tablo 13. Defter-i Liva-yı Canik 1837'ye Göre Canik Sancağı ve Kazaları

Sıra Nr.	Merkez Kaza	Tabi Kaza
1	BAFRA KAZASI	
2		Alaçam Kazası
3	SAMSUN KAZASI	
4		Kaza-yı Kab-ı Maden Oymağı Reayaları (bugünkü)

		Asarcık)
5	ARIM KAZASI	
6		Ökse Kazası (bugünkü Kutlukent)
7		Ayvacık Kazası
8	TERME KAZASI	
9		Akçay Kazası (bugünkü Salıpaazarı)
10	ÜNYE KAZASI	
11		Efraz (fraz?) Kazası
12		Fenaris Kazası
13		Cöreği Kazası
14		Cevizderesi (Cözderesi?) Kazası
15	FATSA KAZASI	
16		Serkeş Kazası
17		Meydan Kazası
18		Keş Deresi Kazası
19	KAVAK KAZASI	

KAZASI	-	-	-	8	1	-	1	9	1
FATSA KAZASI	-	2	9	-	-	-	-	9	-
SERKEŞ KAZASI	-	1	9	-	-	-	-	9	-
MEYDAN KAZASI	-	1	5	-	-	-	-	5	-
KEŞDERES KAZASI	-	-	6	-	-	-	-	6	-
KAVAK KAZASI	-	-	23	6	-	-	-	29	-

5. SAMSUN'DA SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK, HAYAT

5.1. SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT

5.1.1. Aile ve Diğer Sosyal Gruplar

Akrabalık ilişkisiyle birbirlerine bağlanan fertlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan topluluğa aile denmektedir. Aileyi oluşturan fertler devirlere, bölgelere, sosyal ve ekonomik yapıya göre değişkenlik gösterebilmektedir. Geniş aile, bir aile reisinin otoritesi altında eş, çocuk, torun, gelin, damat, amca, dayı, hala ve teyzelerden oluşmaktadır¹⁰³. 1756/2 numaralı şer'îye sicilini incelediğimizde aile hakkında kapsamlı bilgi verecek olan terekelerin azlığı Samsun'daki aile yapısını aydınlatmada zorluk çıkarmaktadır. Mevcut olan bilgilere bakılacak olursa geniş aile şeklinde yaşamak daha fazla gözüксе de elimizde olan terekeler Samsun'un zengin ailelerine ait olduğundan Samsun'un tamamı için bu durumun geçerli olması beklenemez.

5.1.2. Kullanılan İsim, Lakap ve Ünvanlar

İncelediğimiz defterde isim, lakap ve ünvanlara vereselerden ve belgelere şahitlik yapan kişilerden öğrenmekteyiz. Bu bakımdan 1756/2 numaralı sicil defteri bize pek az bilgi vermektedir.

Defter incelendiğinde mülki ve askeri isimler göze çarpmaktadır. Yüzbaşı Genç Ali Ağa, Topciyan Çavuşu Kara Hafız Hasan Efendi (8a-3). Daha çok isimler baba ismiyle başlamaktadır. Koçu'nun oğlu Hüseyin, Hacı Dizdar oğlu Mehmed (6a-5). Yaptığı işi belirten isimler de bulunmaktadır. Müderris Mehmed Efendi, Mukabeleci Hafız Hasan Efendi (6a-3). Kişinin nereli olduğunu belirleyen isimler de mevcuttur. Tokadlı Hacı Salih (6a-4) buna bir örnektir. Dış görünüşünü açıklayan isimler az da olsa karşımıza çıkmıştır: Saru Hüseyin oğlu Ali Usta (17b-1) gibi.

5.1.3 Müslim-Gayrimüslim İlişkileri

1756/2 numaralı şer'îye sicilini incelediğimizde toplumun farklı iki kesimini oluşturan Müslim-Gayrimüslimlerin beraber, aynı bölgede yaşadıkları, hatta aynı vakıflara hizmet ettiklerini gösteren örnekler bulunmaktadır¹⁰⁴. Birlikteliği yansıtan bu örnekler yanında bu zaman zarfında Gayrimüslimlerin ibadet, ayin ve dini veciblerini

¹⁰³ Mehmet Akif Aydın, "Aile", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1989, s. 196-200.

¹⁰⁴ Bkz. SŞS 1756/2, 3a-1, 3b-1.

nasıl yerine getirmeleri gerektiğine dair bazı fermanlar da karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁵. İncelediğimiz defterde bir adet cinayet kaydı bulunmakta bu da Gayrimüslim bir kişinin Müslüman bir kişiyi öldürmesiyle sonuçlanmıştır¹⁰⁶. Fermanlara bakılacak olursa mevcut durumun toplum yapısını zedeleyecek olmasından endişe edilmekte, aksi hareketde bulunanların cezalandırılması gerektiği belirtilmektedir.

5.1.4. Ev Eşyaları

İncelediğimiz 1756/2 numaralı defteri incelediğimizde birçok ev eşyası ve gereçlerine rastlanmaktadır. Kişisel aletler, silah ve mataryeller, saklama gerçleri, züccaciye aletleri gibi birçok malzemeye ulaşmak da mümkündür.

Tablo 15. Samsun'da Kullanılan Ev Tekstili ve Kumaşlar

Döşek	Yorgan	Yasdık	Dülbend	Bez
Kulaklı bez	Merzifon alacası	Amerigan bezi	Hacıköy bezi	Döşek yüzü
Basma	Kediz bezi	Yasdık yüzü	Amerigan bezi Halebi	Orta Haleb alacası
Kilim	Şeytan bezi	Yün memlü yasdık	Cedid halı	Çuka abdestlik
Elvan patiska	Defa patiska	Beyaz bez	Şeytan bezi elvan	Şeytan bezi abası
Şeytan bezi alaca	Merzifon dimisi döşek	Merzifon dimisi yasdık yorgan	Tolu tüylü seccade	Çuka yan minderleri
Yasdık takımı	Yüz yasdığı	Çit yorgan	Basma yan minderleri	Basma yüz yasdığı
Fişne rengli abdestlik	Güvez abdestlik	Bedrenk abdestlik	Hümayun bez Halebi	Ladik bezi
Tüylü yasdık	Çit ufak minder	Alaca yorgan	Kenarı atlas yorgan	Kutnu yorgan
Kutnu şilte	Çiçekli şilte	Seccade	keçe	Örtü
çiğid	Astar	Gezi	Alaca	Kutnu Halebi
Gezi Halebi	Kırmızı bez Halebi	Kermesud	Halebi	Basma halebi
Hasır	Havlu	Kahve örtüsü	Fransız basma	İngiliz basma
Allı basma	Bürüncük döşek çarşafi	Beyaz baze	Fransız patiska	Pike
Mavli yeşilli	Beyaz basma	Ala basma	Turuncu basma	Sarılı yeşilli

¹⁰⁵ Bkz. SŞS 1756/2, 2a-1, 32a-1.

¹⁰⁶ Bkz. SŞS 1756/2, 47a-1.

basma				basma
Önü çiçekli basma	Kadife	Siyahlı basma	Yıldızlı basma	Peştamal
İp minderi	Çuka yasdık yüzü	Kutnu ufak minder	Gezi döşek	Yan şiltesi yün memlü
Kadife yasdık	Türkmen kilimi	Kürt kilimi	Yan kilimi	Cesim kilimi
Yün memlü yan minderi	Peşkir	Pencere perdesi	İşleme seccade	Beyaz cuka abdestlik
Orta hasrı	Atlas seccade	Basma yorgan	Kapu perdesi	Basma yorgan
Basma yorgan	Çiçekli basma yasdık	Basma şilte	Selimiye şilte	Ketan bezi
İşli yüz havlusu	Sofra altı basma	Sofra peşkiri al basma	Sırma işli omuz havlısı	Beyaz havlu
Döşek çarşafı	İngiliz basma	İşli peşkir	Sağır siyah havlu	Peştamal kebir havlu
Minder	Alaca yorgan	Yün memlü döşek	Köşe minderi	Sırmalı havlu
Rize bezi	Çarşaf	Suvani yorgan	Çiçekli yorgan	Yarma kilim
Alaca kilim	Deve yünü seccade	Futa peştamal	Büyük havlu	

Tabloya bakıldığında birçok ev tesktili ve kumaş yer almaktadır. Bunun nedenlerinde biri Samsun'un kendir üretiminde bulunması ve elde edilen ipliklerden kumaş yapılmasıydı. Diğer bir faktör ise Samsun'un Bağdat ticaret yolunun son durağı olmasından dolayı iç kesimlerden gelen ürünlerin burada pazarlanmasıydı.

Tablo 16. Samsun Evlerinde Bulunan Hırdavat Türü Eşyalar

Çalı sancak	Balta	Ehen kazma	Ehen çapa	Ehen maşa
Mangal köriği	Çıçkı	Firenk ocağı	Büyük kantar	Saatçi fırçası
Çıkırık	Daban balta	Katır başlığı	Eğer	Biniş
Kalıbdan mankal				

Tabloya bazı terekelerde çok az da olsa karşımıza çıkan hırdavat ürünlerinden derlenerek oluşturulmuştur. Bunlardan çıkırık, Samsun'daki evlerde de ip ve dokuma ile ilgili üretim yapıldığının bir göstergesidir.

Tablo 17. Samsun’da Kullanılan Kişisel Eşyalar

Misvak	Teşbih	Divid	Sabun	Kurşun kalemi
Enfiye	Boncuklu cedid kise	Topuzlu iğne deste	Taş kotuz iğne	Kuru kağıd
Döktürme çubuk takımı	Yorgan iğnesi	Def’a iğne	İngiliz iğnesi	Nizam pulu
Mormiye kalem	Sırmalı duhan kisesi	Sade yalancı kadife duhan kisesi	Akçe kisesi	Cedid şemsiye
İşli akçe kisesi	Maden kalem	Defa akçe kisesi	Duhan çubuğu	Tor kise
Mercan tesbih	Cedid altun kisesi	Omuz kisesi	Sim hamylı	Defa tor kise
Şal duhan kisesi	Sırma işli çuka fermane	Kadife sırma işli fermane	Kadife kise derununda mühür	Çuka kise
Kubur divid	Zemzem hokkası	Divid maa mikras	Nargile lülesi	Çubuk lülesi
Ustura bıçağı	Çubuk takım kemük	Gözlük	Nargile markucu	Def’a islambol gezisi kise
Fişne rengi müsta’ mel çuka bornoz	Çorab	Saat		

1756/2 numaralı defterde kişisel eşyalar olarak para keseleri dikkat çekicidir. Bunun sebebi incelediğimiz terekelerin sahiplerinin çoğunu zengin ailelerin oluşturmasıdır. Ayrıca hokka ve kalemlerin de terekelerde bulunması tereke sahiplerinin bir kısmının okuryazar olduklarını, ilim ile uğraştıklarını göstermektedir. Bunun dışında nargile ve duhan gereçleri de terekelerde göze çarpmaktadır.

Tablo 18. Samsun’da Kullanılan Saklama Gereçleri

Kırmızı heybe	Alaca heybe	Kahve takımı simkari zarf	Kahve kutusu	Köhne boğça
Köhne çuval	Bakır zarf	Filcan ma’a zarf ve ma’a kutu	Sim mercanlı zarf	Müstamel hurç heybesi
Kebir sandık	Sağır sandık	Sağır çekmece	Kilid-i taş	Yatak hurcı
Sim zarf	Yatak hararı	Kuvars kutu	Altun kutu	Tunis hurç

Sim kutu	Tonbak zarf	Seped sandık	Sevabi bokça	Bokca şal
Kurs kutusu	Defa basma bokca	Hurç heybesi	Enam şerif maa zarf	Sandık
Küçük çekmece	Sarı çiçekli bohça	Basma bohça	Sırma hurç	Enfiye kutusu
Bohça	Çay kutusu	Heybe	Harar cıvalı	Kilid
Köhne çuval	Boncuklu cedid kise	Sagir kilid	Fıdçı	Hazine muşambası

Ev eşyaları içerisinde incelediğimiz defterde çok sayıda saklama kabına ve gereğine de rastlanmıştır. Bunlardan bir kısmı sandık, çekmece gibi olanlar ahşap işçiliğinin; harar, çuval, hurç gibi olanlar dokumacılığın; kuvars kutu gibi olanlar süslemeciliğın Samsun’da geliştiğinin kanıtlarıdır.

5.1.5. Giyecekler

1756/2 numaralı defterde, bilhassa terekelerde, birçok giyim eşyası ile karşılaşılmiştir. Belgelerde çok sayıda giyim eşyası bulunduğundan bunları dış giyim, iç giyim, aksesuar ve başlıklar olarak sınıflandırdık.

Tablo 19. Samsun’da Kullanılan Dış Giyim Eşyaları

Babuc	Köhne aba	Köhne libâde	Zenne entarisi
Müsta‘mel hama kuşak	Müsta‘mel mintan	Köhne yelek	Köhne entari
Müsta‘mel ayakkabı	Köhne gömlek	Balaska	Müsta‘mel aba
Müsta‘mel hırka mintanı	Müsta‘mel şal	Köhne yağmurluk	Müsta‘mel köhne entari
Çuka kocuk kürk	Kuşaklık	Köhne kısa enta‘i	Köhne dizlik
Sarı pabuç	Köhne don ma‘a gömlek	Köhne çuka yelek	Çuka köhne yelek
Köhne şal kuşak	Köhne kemer	Müsta‘mel kutnu entari ve yelek	Şeytan bezi abası
Beşkir endazi	Arab şalı	Beyaz kuşak	Müsta‘mel çuka şalvar
Çuka kablı kısa zerdeva kürk	Şâli kablı müta‘mel kısa kürk	Ma‘i yüzlü abdestlik kürk	Şâli yüzlü zincâb kürk
Yeşil çuka kablı çalkara kürk	Gayret kuşağı	Beyaz beti entari	Müsta‘mel gezi boy enterisi
Altıbarmaq boy entarisi	Müsta‘mel alaca boy	Kısa alaca entari	Acem şalı

	entari		
Köhne fessiz kürk	Köhne kutnu entare	Gömlek	Müsta‘mel kadife cübbe
Mest	Beyaz sarıklık	Harir işli uçkur	İşli omuz mahremesi
Seyf bağı müsta‘mel	Sarı canfes entari imrârî	Dülbent zenne gömleği	Cedidi gömlek
Müsta‘mel basma zenne entarisi	Çuka zenne entarisi	Tahta babuç	İngilizce laciverdi şal
Sâde güzel zenne gömleği	Dülbend işli gömlek	Dülbend işli uçkur a‘la	Dülbende işli uçkur
Penbe zar gömlek	Def‘a gömlek	Bürümcük zenne gömlek	Penbe zar zenne gömleği
Sagir erkek gömleği	Hilali bürüncük parça gömlek	Müsta‘mel miltan	Köhne çuka entari
Müsta‘mel gömlek	Köhne gezi entari	Çiçekli köhne kemer	Pirünç sarıklık evsat
Müsta‘mel Trablus kuşak	Müsta‘mel iç entarisi	Müsta‘mel şalvar	Müsta‘mel şal kuşak
Müsta‘mel kürk	Bürüncük gömlek	Sahangür gömlek	Def‘a sahangür gömlek
İngiliz şâli	Üslük	Kutnu müsta‘mel entari	Köhne çuka yelek ma‘a kutnu yelek
Sırmalı çuka yelek	İngiliz şalı köhne entari	Müsta‘mel Tirebulusu kuşak	Karacalar şalı köhne kuşak
Kısalu köhne kürk	Müsta‘mel gömlek	Tozluk bağı	Köhne çuka entari
Mai köhne entari	Yeşil çuka köhne cübbe	Köhne mest	Köhne dizlik
Ağaç takatuka	Köhne cübbe	Düz burun babuç	Çorumkârî babuç
Urfa zenne babuç	Zenne terliği	Zenne mesti	Merdane mesti futra
Basma kuşak	Babuç	Sarı cedid libade	Kısa nâfe kürk
Köhne Mar‘aş gömlek	Müsta‘mel ihram	Sof kablıymış kakum kürk	Yeşil çuka kablıymış cılgava kürk
Mai kazmir kablı selvi nâfe kürk	Çuka kablı nâfe diz kürkü	Çuka kablı benlü vaşak kürk	Çuka kablı kısa samur kürk
Müsta‘mel kısa çuka entari	Gezi kaplı vaşak abdestlik kürk	Köhne gezi ve beyaz bantolonum	Çuka kemer ve basma kemer ve kalçın
İşli molla gömlek	Sırımlu kadife kısa samur kürk	Müsta‘mel kabsız kürk	Samur kısa çuka kablı kürk
Turuncu şeytan bezi endare	Selimiye entari	Selimiye entari	Canfes şalvar
Bursa mintanı	Def‘a sevabi entari	İşli uçkur	Tor uçkur
Meşin babuç	Beyaz sarık	Def‘a köhne güvez ferrace	Kakum kürk

Al basma entari	Şal hırka	Bürüncük müsta'mel gömlek	Acem şalı beyaz
Def'a Acem şalı	Lahor şal	Kırmızı lahor şal	Şalı kablı zerdeva kürk
Canfes kablı zerdeva kürk	Kanarya bürüncük gömlek	Müsta'mel gömlek	Diyarbakir şalı müsta'mel
Çuka kemer	Çuka müsta'mel aba	Köhne kocuk kürk	Müsta'mel ayakkabı
Kurt kocuk	Çuka şalvar	Köhne çuka aba	Köhne kuşak
Hamam gömleği	Sırmalı cübbe	Sedefkari sim kuşak	Kadife boy cübbesi
Melez gömlek	Yeşil cübbe	Barüdi ferace	Güğeş ferace
Kuşak kolanı	Siyah cübbe	Çuka miltan	Köhne hırka

Dış giyim ürünlerine baktığımızda entari, cübbe, şalvar, libâde ve gömleklerin ağırlıkta olduğunu görmekteyiz. Bu giysiler çoğunlukla yapıldıkları kumaşa ya da kumaşın desenine göre isimlendirilmiştir. Giysilerin isimlendirilmesinde bazen rengine de dikkat edilmiştir. Motiflerden en yaygın olanı çiçeklilerdir. Ancak şeritli ve hare motiflerde yaygındır. Kürkler de yekün olarak çok yer kaplamaktadır.

Tablo 20. Samsun'da Kullanılan Başörtüleri ve Başlıklar

Dülbend	Dülbend barça çürük	Çevre	Beyaz sarık	Müstamel fes
Fes maa külah	Abası taklidi fes	Ufak fes	Fes	Sultan Beyazid işli çocuk depeliği sagir ve kebir
Bürüncük	Beyaz sarıklık	Başları işli sade güzel çevre	Sırma işli çevre	Sade güzel müsta'mel yemeni
Kalemkârî yemeni	Kenarı işli çevre	Üsküdar işli yemeni	Beyaz baş bürüğü	Cedid fes
Dülbend çevre	Takye beyaz	Sultan Bayezid işli zenniye [...] bürüncük	Müsta'mel kukuleta	Dört noktalı kırmızı dülbend
Dört köşesi işli çevre	Def'a sahangür çevre	Nizam kârî müsta'mel fes	Aba kukuleta	Sarı büyük çenber
Siyah çenber	Yemeni	Sırmalı kukuleta	Sim gabareli başlık	Nühas başlık ma'a yıldız
Nühas başlık	Sim gabare başlık	Nizamkârî başlık	Kalemkârî yemeni	Nazlı canfes
Al canfes	Kanarya canfes	Güğercin göğsü	Penbe canfes	Yağlık

		canfes		
İşli çevre	Müsta‘mel yağlık	Def‘a kalemkârî yemeni	İşleme çevre	Köhne fes
Fes ma‘a sarık	Abani sarık			

19. yüzyılın ilk çeyreğinde Samsun’da başörtüleri ve başlıklarda da büyük bir çeşitlilik ve gelenek-yenilik sentezi karşımıza çıkmaktadır. Birçok terekede geleneksel İslami başlıklara rastlarken aynı terekelerde fesin de çıkması toplumdaki bir kişinin aynı zamanda kavuk, sarık, fes sahibi olduğunu ve bunların üçünü de kullandığını göstermektedir.

Başlıklar arasında en fazla yer kaplayanı şüphesiz ki kadın başlıklarıdır. Kadınların özellikle el işlemesi veya değişik motiflerle süsledikleri yemeni ve yazma kültürü günümüzde Samsun’da eskisi kadar olmasa da canlılığını korumaktadır. Yağlık, çevre ve mendil ölçüsünden büyük, bir değirmi pamuklu bezdir. El tezgâhlarında dokunurken işlenir ve süslenirdi.

Tablo 21. Samsun’da Kullanılan İç giyim Ürünleri

Müsta‘mel don	İç donı köhne
---------------	---------------

Tablo 22. Samsun’da Kullanılan Giyim Aksesuarları

Müsta‘mel hama kuşak	Kuşaklık	Köhne dizlik	Köhne şal kuşak
Köhne uçkur ve beşkir	Köhne kemer	Beyaz kuşak	Gayret kuşağı
Nizam uçkur	Dülbend işli uçkur a‘la	Dülbende işli uçkur	Müsta‘mel Trablus kuşak
Üslük	Karacalar şalı köhne kuşak	Zenne terliği	Zenne mesti
Basma kuşak	Çuka kemer ve basma kemer ve kalçın	Trablus kuşak	İşli uçkur
Tor uçkur	Köhne kuşak	Sedekari sim kuşak	Uçkur
Sim kuşak	Köhne yağmurluk	Eldiven	Tozluk bağı

19.yüzyılın ilk yarısında Samun'da değişik giyim aksesuarları da kullanılmaktaydı. Bu aksesuarlar içerisinde en çok tercih edilenler şüphesiz ki kuşak ve kemerlerdir. Dizlik, tozluk gibi daha özel aksesuarların da çok sınırlı sayıda kullanıldığı görülmektedir.

5.1.6 Züccaciye ve Billuriye Türü Eşyalar

İncelediğimiz defterde bugün züccaciyelerde bulacağımız türden eşyalara da rastlanmıştır. Bu eşyalar içerisinde çoğu mutfakta kullanılan pişirme ve servis araçları, aydınlatma araçları ve saatler öne çıkmaktadır.

Tablo 23. Samsun'da Kullanılan Züccaciye ve Billuriye Türü Eşyalar

Tencire ma'a kapak	Çorba tası	Sahan	Lenger
Tava	Haranı kazganı	Küçük kazan	Ayna
Nuhâs tas	Kurade leğen	Abaza ibriği küçük	Kazan
Su tası	Ehen maşa	Kahve ibriği	Nühas maşraba
Kahve cezbesi	Fener nühas	Köhne fincan	Ufak şamdan
fiske şamdan	Ufak ayna	Nühas zemzemiye	Filcan ma'a zarf ve ma'a kutu
Çay takımı filcan ve arikiye takım	Zarf ma'a filcan	Kırım çanağı	Hoşaf kasesi
Çanak	Cam fener	Beyaz çanak	Nühas buhurdan
Hoşab kaşığı	Kara kaşık	Su kasesi	El aynası
Şamdan sağır	Mum mikras	Nühas-ı muhtelif	Nühas çubuk tablası
'Asel mum	Enfiye	Frenk mumu	Topuzlu iğne deste
Taş kotuz iğne	Yalancı çiçek	Nizamkârî saat kösteği	Def'a nizamkârî saat kösteği
Nargile lülesi	Çubuk lülesi	Elmastraş kâr sağır	Beyaz kase
Çay kasesi	Tabak	İngiliz işi sağır mikras	Şişe tuzluk
Döktürme çubuk takımı	Yorgan iğnesi	Def'a iğne	İngiliz iğnesi
Dülbün 'ayna	Nargile markucu	Saatçi fırçası	Dallı mücessem değirmeni
Kalay kaşık	İngiliz kârî saat	Kahve filcanı	Nühas kublu kazan
Cam fener	Filcan	Nühas kazan	Nühas matıra ibrik
Nühas leğen ibrik	Def'a ibrik	Duhan çubuğu	Cedid mum mikrası
Şamdan	Kapaklı sahan	Çorba tası	Orta tava
Tencere sağır	Kebir tencere	Güğüm	Sağır sim ibrik

Cezve	Filcan tabağı	İbrik	Saat
Köhne nühâs fener	Kebir leğen	Sağır meşin [...] meşir leğen	Ufak suretli sa'at
Fransız saat			

Bu eşyalara bakıldığında Samsun'da kahve içme kültürünün geliştiği, kahvenin pişirilmesi, çekilmesi, servisine önem verildiği görülmektedir. Özellikle İngiliz ve Fransız mallarının bu dönemde Samsun'da yavaş yavaş pazarlarda yer bulmaya başladığı dikkati çekmektedir. Bu dönemde karşımıza çıkan eşyalar el üretimi ile makine üretiminin rekabete başladığı bir dönemi resmetmesi bakımından önemlidir.

5.1.7 Ziyent Eşyaları

Tablo 24. Samsun'da Kullanılan Ziyent Eşyaları ve Altın Türleri

Dokuzlu	Sekizli	Sultan Beyazid işi yüzük	Def'a sultan Beyazid işi yüzük
Sultan Beyazid işi küpe	Sultan Bayezid işi yalancı gerdanlık	Kıbrıs elması yüzük	Sultan Bayezid işi nuska
Yirmilik altun	Onluk altunı	Üç guruşluk rub'iden altunı	Dokuz guruşluk Mısır altunı
Menat	İryal	Sikke kıyye 3 dirhem 10	Yıldız altunı
Çifte fındık	Riyal saçlı	İslambol bütünü	Mısır nısfıyesi
On ikilik	Fındık altunu	Kırklık altunu	Eski yirmi beşlik
Nısfıyesi	On ikilik altunu	Cedid yirmilik	Onluk
Zer ve küpe	Zümrüd gerdanlık	Beyaz beşlik	Saçlı iryal
Elmas küpe	Zümrüt yüzük	Seylan yüzük	Zikir yüzük
Gerdanlık	Rubiye altunu	On ikilik rubıyesi	Sim hamaylı
İslambol altunı	Sekizer guruşluk rubıye altunı	Çocuk fesinde on ikilik altun	Siyah sim asgu
İncü sergisi	Sim zencirli on ikilik altun	Yirmi beşlik nısfıyesi	On ikilik nısfıyesi
Zümrüd asgu	Elmaslı asgu	Tesnif altunı	İncü küpe
Diğer küpe	Kırmızı yakut yüzük	Bir mikdar incü	Altun gerdanlık
Kaküllük ma'a altun	Yalduz altun	Macar altun	Yirmi beşlik
Elmas yüzük	Yüzük		

İncelediğimiz defterdeki ziyinet eşyalarının genelde altın ağırlıklı olduğu görülmektedir. Altınların bir kısmı incelediğimiz dönemde yatırım aracı gibi kullanılmaktaydı. İslambol altunu, fındık, nisfiye, rubiye, Mısır ve Macar altunları bu şekilde değerlendirilmelidir. Öte taraftan asgu, küpe, yüzük, gibi eşyalar ise aksesuar niteliğindedir.

5.1.8. Silah ve Silah Takımları

Defterde karşımıza çıkan; kale dışında sivillerin terekelerinde bulunan silah türleri aşağıda Tablo 25’te gösterilmiştir. Bu silahlar büyük ölçüde tüfek ve çakı türlerindendi.

Tablo 25. Samsun’da Kullanılan Silahlar ve Silah Takımları

Tabanca temuri	Tüfenk	Tabanca	Balaska
Sim bilesüklü tüfenk	Kılıç	Ufak bıçak	Kara takım tabanca
Bayağı kama bıçak	Kara takım pusat	Kurşun	Çakı bıçak
Simto Nam tabanca	Köhne kılıç	İngiliz çakısı	Tüfenk teknesi
Bel bıçağı sağır	Dağlı-kar kesim kablı tüfenk	Müsta‘mel silahlık	Bel bıçağı
Tabanca İngiliz	Kara Horasan kılıç	Sim tabanca	Sim bilezik çeşmani tüfenk
Sim kablı Elifi İslambol kılıç	Silahlık		

5.1.9. Vakıflar

Arapça kökenli bir kelime olan vakıf, “alıkoymak”, “durdurma”, “durdurmak” anlamlarına gelmektedir. Kelimenin çoğulu “evkâf”tır. Terim anlamı ise bir malın ya da mülkün sevap kazanmak için doğrudan veya dolaylı olarak toplumun yararına tahsis edilmesidir¹⁰⁷.

Osmanlılar döneminde vakıf sistemi, toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlarda hizmetler ortaya koymak suretiyle en ihtişamlı devrini yaşamıştır. Mallarını

¹⁰⁷ Ali Açikel, Abdurrahman Sağırlı, Osmanlı Dönemi Tokat Merkez Vakıfları-Vakfiyeleri I, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 1.

toplumyalarına tahsis edenlere vâkıf, vakfedilen mala da mevkûf denmekteydi¹⁰⁸. Bu dönemde hemen her vakfin vakfiye veya vakıfname adı verilen bir senedi ya da kuruluş belgesi bulunmaktaydı. Bu senette vakfin kurucusunun adı, vakfin kim tarafından ve nasıl yönetileceği, vakfin amacı, vakfa bağlanan gelirler ve bu gelirlerin hizmetlere ve görev yapanlara dağılımı gibi hususlar bulunmaktadır. Senedin şahitler huzurunda mahkemece tasdik edilmesi ve kayda alınmasından itibaren vakıf resmen faaliyete başlardı. Her vakfin mütevellî, nâzır ve diğer hizmetlilerden oluşan bir kadrosu mevcuttu. Vakfi kuran kişi genellikle ölene değin vakfin mütevellîsi olur, öldükten sonra senette belirtilen şahıs veya şahıslar görevi devam ettirirdi¹⁰⁹.

İncelediğimiz defterde 50 adet vakıf-vakfiye belgeleri bulunmaktadır. Bunların sayfa/belge numaraları aşağıda Tablo 26’te gösterilmiştir.

Tablo 26. 1756/2 Numaralı Sicilde Vakıflarla İlgili Belgeler

5b-1	10a-6	11a-4	11b-7	12a-8	49b-3	74a-3	73a-1
5b-2	10b-1	11a-5	12a-1	12b-1	49b-4	74a-4	
5b-3	10b-2	11b-1	12a-2	38b-2	55b-2	77b-4	
10a-1	10b-3	11b-2	12a-3	40b-1	56a-2	90b-4	
10a-2	10b-4	11b-3	12a-4	41a-1	57b-1	3a-1	
10a-3	11a-1	11b-4	12a-5	41a-2	64b-2	3b-1	
10a-4	11a-2	11b-5	12a-6	41b-1	64b-3	72b-1	
10a-5	11a-3	11b-6	12a-7	49b-2	69b-3	72b-2	

Yukarıda tabloda da görüldüğü üzere 1756/2 numaralı sicilde yekün olarak fazla olan belge türlerinden birisi de vakıflarla ilgili olanlardır. Örneğin 3a-1 numaralı belgede Berat Cami vakfı akarlarından olan zeytin ağaçlarının Gayrimüslimler tarafından kiralandığına dair bir kayıt vardır. 3b-1 numaralı belgede Medrese-i Atik’in vakıf bağlarının icarlarının eski ve yeni sahipleri gösterilmektedir. 5b-2 numaralı belge ise kaldırım taşlarının onarımı için yapılan bir hayır işini içermektedir. 5b-3’te bir kişinin ev ve arsasını Yalı camiine vakfetmesi üzerinde durulmaktadır. 10a-2’de Çorlulu Ali Paşa’nın vakfiyesinden bahsedilmekte; bu vakfin şehirde bozulan yolların tamiri

¹⁰⁸ Bahaeddin Yediyıldız, “Vakıf”, İslam Ansiklopedisi, c. 13 İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 1986, s. 153-154.

¹⁰⁹ Ali Açık, Abdurrahman Sağır, a.g.e., s. 1.

için yerine getirdiği fonksiyona ilişkin bilgilere işaret edilmektedir. 10a-3’de Said Bey’in yaptırmış olduğu cami ve medresenin vakfına ilişkin bilgilere değinilmektedir. 10a-4 İsa Baba Zaviyesi vakfiyle ilgilidir. 10a-5 Said Bey Camii Müezzinleri için vakfedilen akarları konu edinmektedir. 10a-6 Mahmud bin Ahmed bin Ali Paşa’nın yaptırdığı Taş Han’ın vakfiyesine ilişkindir. 10b-1’de Süleyman Paşa tarafından yapılan medrese ve cami için kurulan vakıftan bahsedilmektedir. 40b-1’de çeşme yapımı ve yapılan çeşmelerin tamiri için vakfedilen akarlardan söz edilmektedir. Kendisi ve ailesi için okunacak hatimler ve dualar için mallarından vakfedenlerle de karşılaşmaktadır (41b-1). Oldukça ilginç bir vakıfla da karşılaşmıştır. 77b-4 numaralı belgede Yalı Cami şerifin cemaatinin karanlıkta ayakkabılarını rahat giyebilsin diye fener için yapılan vakıftır. Bu vakfiyeyi yapan kişi Said Ağa’nın kızı Fatma Hatun’dur.

İncelediğimiz defterde ribih mefhumu göze çarpmaktadır. Ribih faize yatırılan paranın getirdiği meblağın hayır işlerinde kullanılması bu defterde çok karşımıza çıkmaktadır. Mesala 11a-4 “750 guruşun ribhi 75 guruş” bize burda 100 guruşun ribhi 1 guruş olduğunu ve hayır işlerinde kullanıldığı gibi vazife tayin edildiği gösterilmektedir. 12a-3 ve 12a-6 numaralı belgelerde 100 guruşun ribhi 10 guruş olarak verilmektedir. 12a-8 de ise 100 guruşun ribhi 15 guruşdur.

Tablo 27. 1756/2 Numaralı Samsun Şer‘iye Sicilinde Geçen Vakıf İsimleri

Berat Camii Şerifi Evkafı	Medreseyi Atık Evkafı	Çorlulu Ali Paşa Evkafı
Said Beğ Evkafı	İsa Baba Zaviyesi Evkafı	Süleyman Paşa Evkafı
Arif Çelebi Medresesi	Osman Paşa Evkafı	Şeyh Hamza Evkafı
Ahi Evran	Hançerli Cami Vakfı	Hızır Beğ Cami Vakfı
Hace Hatun Vakfı	Hacı Halil Ağa Vakfı	Mekre Mescisi Vakfı
Şirin Hatun Vakfı		

5.2. EKONOMİK HAYAT

5.2.1. Sanayi, Esnaf, Dükkân ve İş Kolları

1756/2 numaralı sicili incelediğimizde Samsun’la ilgili sanayi kolları ve esnafa ilgili sınırlı bilgiler elde etmekteyiz. Belgeleri inceleyince en çok göze çarpan kalaycı 4 kez zikr edilmiştir. Bunların hepsi Gayrimüslimdir. 4 kez fırın, 3 kez terzi, 3 leblebici, 3 demirci, 2 nalband, 2 kantarcı, 2 taşçı, elvancı, savancı, silahçı, tavılcı, hamakçı,

kemençeci, kuyumcu, hamamcı, kürekçi, sarraf, tütüncü, sarraç, kazazcı gibi iş kolları birer kere zikr edilmiştir.

1830-1849 yılları arasında Samsun'un esnaf ve iş kolları çeşitliliğini öğrenebileceğimiz en önemli kaynak II. Mahmud döneminde yapılan esnaf kayıtlarıdır. 1830 yılında Canik Sancağı'nda yapılan esnaf kayıtları sayesinde Samsun'daki esnaf, dükkân ve iş kolları hakkında tam bir bilgi edinebilmekteyiz. Bu tarihlerde Samsun'daki dükkânların Bedesten ve hemen yanındaki Taşhan ile Sûk-i Sultani, Kemeraltı, Arasta, İskele ve Gümrük civarında olduğu belirlenmiştir¹¹⁰. 1756/2 numaralı sicilde ihtisab vergisi hakkında bir çok belgeye rastlanmaktadır. Bu verginin düzenli, usulünce toplanmasını sağlamak amacıyla fermanlar yazılmıştır¹¹¹. İhtisab vergisi bir yönüyle kamu düzenini sağlamaya yönelik bir müessese iken diğer yönüyle devlete gelir sağlayan bir kaynak olmuştur. İhtisab sayesinde hem pazarın asyışı sağlanmaya çalışılmış hemde üretilen malların kalitesi kontrol edilmiştir¹¹².

1830 yılında Samsun'daki dükkânların dağılımını, sayısını ve nekadar ihtisab verigisi alındığını Serdar Genç'in yapmış olduğu çalışmadan daha kolay anlamaktayız (Bkz. Tablo 28).

Tablo 28. Samsun Kazsındaki Esnaf ve İhtisab Vergisi

Dükkan- Han- Hamam-Mağazalar	Sayı	İhtisab Vergisi (para)	Toplam Vergi
Kahvehane	13	3	39
Duhan kapanı ve müştemilatı	1	10	10
Duhancı	27	3	81
Çubukçu	5	2	10
Tuzcu	19	2	38
Kuyumcu	4	1	4
Nalbant	11	5	55
Terzi	23	2	46
Manav	10	1,5	15
Çarıklı	3	1	3
Bakkal	25	2	50

¹¹⁰ Serdar Genç, "II. Mahmud Döneminde Canik Sancağında Esnaf ve Dükkânlar", Tarih Boyunca Karadeniz Ticareti ve Canik Samsun, Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 2013, s. 83-102.

¹¹¹ Bkz. SŞS 1756/2, 76a-1, 81a-1, 84a-1.

¹¹² Serdar Genç, a.g.b., s. 83-102.

Berber	10	3	30
Ekmekçi	8	4	32
Çörekçi	4	3	12
Dikici	9	2	18
Attar	20	3	60
Boyahane	1	3	3
Şem'ahene	1	2	2
Kasaphane	1	3	3
Abacı	3	3	9
Kebabçı	4	1	4
Bezzaz	21	3	63
Aşçı	2	1	2
Eskici	4	1	4
Hallaç	2	1	2
Çömlekçi	6	1	6
Dakik kapanı	1	7	7
Kalaycı	2	2	4
Saraç	2	1	2
Kofacı	3	1	3
Salepçi	1	1	1
Mumucu	1	1	1
Kürkçü	1	1	1
Semerci	1	1	1
Demirci	7	2	14
Çilingir	2	1	2
Çakmakçı	1	1	1
Boyacı	1	1	1
Sandıkçı	1	1	1
Bakırcı	2	1	2
Hamam	3	10	30
Taşhan	1	20	20
Sagırhan	1	8	8
Mağaza	61	2	122
	329		822

İncelediğimiz defterde ev, dükkan, bostanlık ve bahçe fiyatları hakkında cüzi bilgilerde bulunmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak bazı mevkilerde bu taşınmazların fiyatlarını belirlemek mümkündür (Bkz. Tablo 29).

Tablo 29. Samsun’da Ev, Bağ ve Mağza Fiyatları

Malın cinsi	Bulunduğu mevki	Guruş
Menzil		15000
Menzil	Kale içi	4500
Harem ve selamlık konakları ma’a arsa ve anbar ve ahuriye		50000
Menzil		10000
Dükkan	Taşahan gurbunda	6000
Dükkan	Medrese gurbunda	1000
Bostanlık	Tekye altında	2000
Zeytun bahçesi	Zincirlikuyu gurbunda	100
Bostanlık	Yalı	1000
Nısf Menzil ma’a tahtında iki bab		4000
Dükkan	Taşhan	2500
Kargir mağza	Arasta	1000
Kargir mağza		500
Dolab	Bedesten	1000
Zeytunluk	Francla dibinde	350

5.2.2. Tarım ve Hayvancılık

Samsun, incelediğimiz dönemde çoğunlukla kırsal alanda nüfus yoğunluğu olan bir şehirdi. Halkın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktı. Samsun Osmanlı Devleti egemenliği boyunca askeriye tahıl ambarı olmasıyla, bihassa iç kesimlerden gelen tahılın depolandığı ve sevk edildiği bir liman olması nedeniyle de önemliydi. XVIII. yüzyılın sonlarına kadar Samsun kendir üretiminde iyi seviyede ve Tophaneyi Amireye her sene 5000 kantar yük kendir göndermektedir. Kereste üretiminde de Samsun önemli bir liman şehridir. Dersaadete gemi yapımı için giden kereste genellikle Samsun’dan temin edilirdi. 1756/2 numaralı defterde kereste temini için çıkmış bir ferman da mevcuttur (80a-1). XVIII. yüzyıldan itibaren Samsun’da tütün üretimi başlamış, hızla yayılarak Samsun ve kazalarında en çok üretilen tarımsal ürün olmuştur. Bu dönemde

merkezden gelen duhan gümrüğü vergisi ile alakalı bir ferman mevcuttur (5a-1). Tütün üretimi sayesinde yabancı tüccarların Samsun'a gelişleri yoğunlaşmıştır.

Samsun hayvan ve hayvansal ürünler bakımından da çeşitlilik arz etmektedir. Türkler Samsun civarında ilk görüldüklerinde genellikle iç kesimlerde kalıp hayvanlarını rahat otlatmak istemişlerdir. Samsun'un iç kesimleri göçebe yaşayan Türkler için uygun olması nedeniyle ilk dönemde Türkler sahil kesimine inmemişlerdir. 1830-1849 yıllarına bakacak olursak incelediğimiz defterde yetiştirilen hayvanlar hakkında bize bazı bilgiler vermektedir.

Tablo 30. Samsun'da Yetiştirilen Hayvanlar ve Hayvancılıkla İlgili Aletler

Koyun	Keçi	Camuş ma'a tatar
Malak ineği ma'a netac	Sığır dügesi	Sığır tosun
Camuş ineği ma'a netac	Yağız io maa eğer	Doru esb maa eğer
Alabacak doru esb maa eğer	Kır esb maa eğer	Kır ekdiç
Doru ekdiç maa bulad	Katır ma semer	Keta dorusu ekdiç maa semer
Temür kır tay	Camuş	Kısrak
Karasığır ineği maa netac	Camuş maa netac	Yaşar tay
Kır esb maa palan	Camuş tosunu	Camuş hörkesi
Camuş ineği	Camuş ineği maa nısf netac	Nısf camuş ineği
Bir buçuk yaşar düğe	Bir buçuk yaşar tosun nısf	Karasığır ineği
Merkeb		

6. 1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER‘İYE SİCİLİ DEFTERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu tez bilimsel bir çalışma yapmak kadar tezi hazırlayan kişinin içerisinde doğup halen içerisinde yaşadığı ve doyumun sağladığı şehre ve şehrin tarihine küçük de olsa bir şeyler katabilmek niyeti gibi duygusal bir yaklaşımın ürünü olarak ortaya konmuştur. Bu bakımdan tez konusu seçilirken kısmen zor sayılabilecek ve daha çok içerik ve bilgi vermesi nedeniyle Tanzimat Dönemine ait bir defter seçilmeye çalışılmıştır. Danışmanın da verdiği büyük destek ve teşvikle hem Samsun ve hem Osmanlı tarihinde önemli olan belgeler ve fermanlar dikkatle transkribe edilmeye çalışılmıştır.

Üzerinde çalışılan 1756/2 Numaralı Samsun Şer‘iye Sicili 1830-1849 yılları arasını kapsayıp Samsun’un o dönemdeki sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve askeri hayatı ile ilgili önemli resmi kayıtlar içermektedir.

Samsun, incelenen dönem içerisinde ilk önce Sivas, daha sonra Trabzon’a bağlanmıştır. Sivas’a bağlı olduğu tarihlerdeki kayıtlarda yöneticiler olarak Vali Vezir Mehmed Reşit Paşa ile Canik Muhassılı Memiş Bey’in isimleri zikredilmektedir. Trabzon’a bağlandığı zaman Vali Vezir Haznedar-zade Osman Paşa Canik Muhassıllığı görevini de uhdesinde bulunduruyordu. Canik Muhassılı Vekili olarak Abdullah Bey’in ismi geçmektedir. Ayrıca Ahmed Hulüsi, Halil Sıddık, Süleyman Beğ, Hafız Hüseyin Samsun naibi olarak ismi geçen kadılar arasındadır. Askeri yönden Canik, Şark Canibi Ser-askerliğine bağlıydı ve bu seraskerliğin merkezi Erzurum’dur. Bu dönemde geçen bilgiler ve fermanlara konu olması bakımından el-Hac Derviş Ahmed ismi Samsun mütesellimi ve Samsun iskelesi mubayaacısı olarak geçmektedir. Samsun ayanı Küsüfzade Hüseyin Ağa, Hasan Ağa isimleri dikkat çekmektedir. Kale personeli içerisinde Dizdar el-Hac İbrahim, Topçu Yüzbaşı Genç Ali, Yüzbaşı Emin Ağa, Yoklama Katibi Said Efendi, Mühendis Hüseyin Efendi zikredilmektedir. Defterde kayıtlı bir adet fetvaya cevap olarak Şeyhülislam Mehmed Efendi’nin ismi yer almaktadır.

1830-1849 yıllarında Samsun merkezde 6 mahalle ismi defterde yer almaktadır. Samsun’a bağlı Kab-1 Maden Kazası belgelerde sıkça karşımıza çıkmaktadır Bununla birlikte defterde yerel hükümlerde ancak sorunların yer alması söz konusu dönemde

genelde Canik Sancağı, özelde ise Samsun merkezdeki bütün yerleşimlerin adının tespit edilebilmesine engel oluşturmaktadır.

İncelenen defterde Samsun'daki vakıflar-vakfiyelerle ilgili çok sayıda belge mevcut olup birçok cami, medrese, şehir tamirâtı için kurulan vakıflar ve vakıflar için ayrılmış arazilerde bulunan zeytin ve üzüm bağlarının miktarı hakkında külliyatlı bilgilere ulaşılabilmektedir. Ayrıca faiz konusuna belgelere defterde sıkça rastlanılmaktadır. 100 kuruşun ribh değeri 1 kuruştan başlayıp 15 kuruşa kadar çıkmaktadır. Terekeler yekûn olarak fazla yer kaplamasa da yine de Samsun'un sosyal ve kültürel yapısı hakkında bize bazı ipuçları vermektedir. Ev ve bağ fiyatları, giyilen eşyalar, kullanılan aletler, yetiştirilen hayvanların çeşitliliği bakımından bize önemli bilgiler vermektedir.

Araştırmaya kaynaklık eden defterde esnaflar ve çarşı-pazarda satılan ürünlerin fiyatları hakkında doğrudan ve geniş çaplı bilgiler bulunmamaktadır. Narh fiyatları, günlük ihtiyaçlarla ilgili fiyatlar yer almamaktadır.

Merkezden gelen emir ve buyrulduklar defterin en çok ilgi çeken ve bize birçok konu hakkında bilgi sunan belgelerdir. Örneğin, 1830-1849 yılları arasında Osmanlı siyasetini etkileyecek en önemli olay Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı ve neticesinde Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ni desteklemesi sonucunda antlaşmaya varılmasını belirten bir ferman ve Mehmet Ali Paşa ve oğlu İbrahim'in hakkında buyruldu yazılmış; gerekli tedbirlerin alınması ve özenin gösterilmesi buyrulmuştur. Yazılan fermanlarda uzun süren iç karışıklık ve savaşların sonucu olarak bazı devlet görevlilerinin gereğinden fazla vergi aldığına ve halka zulmedilip resmi verginin 1 kuruştan 1 para alınacak şekilde olduğu ve başka vergiler alınmaması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca İhtisab vergisi için Canik Sancağında araştırılma yapılması ve bölgenin ne şartlarla vergilendirileceğinin incelenip merkeze bildirilmesi istenmiştir. Bu da vergi koyulmadan önce Samsun'da bir ön hazırlık çalışması yapıldığını göstermektedir. İhtisab vergisi yürürlüğe girdikten sonra altı ayda bir alınan vergi bazı devlet adamları tarafından daha sık alınmaya çalışılmış; bunu engellemek için fermanlar düzenlenmiştir. Toskana ve Eflak gemilerine Karadeniz'de kendi bayraklarıyla açılma imtiyazının verildiği ve bu tüccarlardan alınacak verginin şekli de yazılan fermanlarda açıklanmıştır. Rusya ile yapılan barış antlaşmasının sonucunda Rus tüccarlarının

Osmanlı topraklarında nasıl ve ne şekilde ticaret yapacaklarını ve nasıl vergi alınacağını belirten bir ferman da defterde mevcuttur. Osmanlı topraklarında üretilen bazı ürünlerin vergisi için de fermanlar yazılmıştır. Bunlar duhan, arak ve hamr zecriyesi, zahire, enfiye ve nühas içindir. Yine ticaret için tüccarlardan alınan verginin bir kez alınması ve elinde tezkeresi olan tüccarın vergiden muaf tutulması gerektiğini belirten fermanlar bulunmaktadır. Ayrıca mürür tezkeresi için fermanlar yazılmış; naib ve kadıların dikkatli davranması ve zabitlerin mürür tezkerelerini takip etmesi emredilmiştir. Boşaltılan tımar arazilerinin yeniden düzenlenmesi ve sahiplendirilmesi için yazılan bir ferman da defterde yer almıştır. Şu bir gerçek ki incelenen defterdeki fermanların çoğu ticaretin düzenli bir şekilde yapılması ve toplanacak vergilerin nasıl olması ve ne ücretle alınması gerektiğini bildirmektedir.

Samsun özelinde yazılan fermanlarda öne çıkan en önemli konu limandır. Gerek askeri sevkiyatta gerek askeri silah ve teçhizat sevkiyatında Sivas, Diyarbakır, Musul, Harput ve Trabzon'a gönderilecek yüklerin hep Samsun limanı üzerinde gönderildiği ortaya çıkmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla, incelenen dönemde Samsun liman şehri olarak bir lojistik üs konumuna erişmekte ve ihtiyaca binaen önemi giderek artmaktadır. Fermanlarda özellikle İstanbul'un zahire ihtiyacının Samsun limanı üzerinden karıştığı ve Sivas, Yozgat, Tokat, Amasya ve Samsun'daki zahirenin limanda toplanıp İstanbul'a gönderilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Liman sayesinde buraya gelen tüccarlar hakkında da fermanlar yazılmış ve istedikleri zahireleri belirtilen fiyatların altına düşmeyecek şekilde alabilecekleri belirtilmiştir.

Samsun'un tütün üretiminde çok iyi seviyede olduğu ve sadece merkez değil Bafra ve Çarşamba iskelelerinde de duhan gümrüğü açılmış olduğuna işaret eden belgeler defterde yerini almıştır. Bununla ilgili fermanlar yazılmıştır. Tütünün ticari bir zirai ürün olması Samsun'a yabancı tüccarların ilgisini arttırmış ve Samsun ekonomik olarak yükselmeye başlamıştır.

Samsun ayrıca Tophane-i Amire'nin kereste ihtiyacını karşılayan bir liman kentidir. Konuyla ilgili bir fermanda Tophane'de özellikle karaağaç ihtiyacının olduğu ve bunu karşılamak için gerekli düzenlemelerin yapılması ve harekete geçilmesi belirtilmektedir. Ayrıca Samsun gemi yapımında önemli olan kendir üretiminde de bulunmakta ve üretilen ürünün tamamını merkeze göndermektedir.

Sonuç olarak, araştırmacının Samsun Şehir tarihine ışık tutmak için yola çıktığı bu çalışma Samsun Şehir tarihini ilgilendiren birçok belge yanında Tanzimat'ın yerelde uygulanmasına dair bulunan çok sayıda belgeyle başlangıçtaki mütevazı amacının ötesine geçmiştir. Yapılan transkribini daha birçok değerlendirme ve izaha muhtaç olduğu açıktır. Bu transkribini Samsun ve Osmanlı araştırmacılarına bir nebze katkı sağlaması umuduyla...

Yaşadığım ve doğduğum Şehre... (Sultan Murat MANGAN)

7. KAYNAKÇA

Kitaplar:

- Açikel, Ali ve Sağırılı, *Abdurrahman, Osmanlı Dönemi Tokat Merkez Vakıfları-Vakfiyeleri 1*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, Tokat 2005. s. 1.
- Akgündüz, Ahmet, *Şer'iyye Sicilleri 1*, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayını, İstanbul 1988.
- Aydın, M. Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, 12. Basım, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- Bayındır, Abdulaziz, *İslâm Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması)*, İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Yayını, İstanbul 1986.
- Beşirli, Mehmet, *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I Tokat (1771-1853)*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Yayınları, Tokat 2005.
- Cin, Halil ve Akgündüz, Ahmet, *Türk Hukuk Tarihi*, 2. Baskı, Selçuk Üniversitesi Yayın, Konya 1995, s. 121-134.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2010.
- İpek, Nedim, "V. Bölüm Kuruluşundan Cumhuriyet'e Canik Sancak Merkezi Samsun Şehri", *İlk Çağdan Cumhuriyete Canik*, Cevdet Yılmaz (Ed.), Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2012, s. 163-203.
- Karagöz, Rıza, "IV. Bölüm Canik'in İdari Yapısı ve İdarecileri", *İlk Çağdan Cumhuriyete Canik*, Cevdet Yılmaz (Ed.), Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2012, s. 119-160.
- Keskiner, Osman, *Samsun Kadı Sicilleri*, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı, Samsun 2013.
- Köse, Osman, "III. Bölüm Canik'in Osmanlılara Geçışı ve Canik'te İktisadi Hayat", *İlk Çağdan Cumhuriyete Canik*, Cevdet Yılmaz (Ed.), Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2012, s. 77-116.

Köse, Osman, “XIX. Asra Girerken Osmanlı’da kentlerin Savaşa Katkıları ve Savaşarın Kentlerdeki Yansımaları: Samsun Örneği”, *Geçmişten Geleceğe Samsun 2*, Cevdet Yılmaz (Ed.), Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, Samsun 2007, s. 75-94.

Kütükoğlu, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Neşriyatı Yayınları, İstanbul 1994.

Ortaylı, İlber, *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Pan Yayınları, İstanbul 1985.

Öztuna, Yılmaz, *Büyük Türkiye Tarihi* c. 10, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1978.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.

Strabon, *Coğrafya (Geographika) c. XII (Bölüm I-II-III)*, Adnan Pekman (çev.), İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1969.

Şahin, Bilgehan, *1878-1881 Tarihli Samsun Şer’iyye Sicilleri*, Samsun Kent Müzesi Araştırma Merkezi Yayınları, Samsun 2017.

Tellioğlu, İbrahim, *İlk Çağdan Osmanlılara Samsun*, İlkadım Belediyesi Kültür ve Sosyal İşleri Müdürlüğü Yayını, Samsun 2012.

Frunze, Mihail Vasilyeviç, *Frunze’nin Türkiye Anıları*, Ahmet Ekeş (çev.), Düşün Yayıncılık, İstanbul 1996.

Yolalıcı, M. Emin, *Samsun Eşrafından Hazinedar-Zâde Es-seyyid Abdullah Paşa’nın Terekesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları, Samsun 1987.

Yolalıcı, M. Emin, *XIX. Yüzyılda Canik (Samsun) Sancağının Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1998.

Makaleler:

Balard, Michel, “The Gereks of Crimea under Genoese Rule in the XIVth and XV Centuries”, *Dumbarton Oaks Papers*, c. 49, (1995), s. 23-32.

- Beşirli, Mehmet, “Kent Tarihi Açısından Şer’iyye Sicilleri ve Çankırı Şer’iyye Sicillerinin Toplu Kataloğu Üzerine”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, S. 4, (2009), s. 35-40.
- Erler, Mehmet Yavuz, “Osmanlı Nüfus Kayıtlarına Dair Alternatif Bir Kaynak: Defter-i Liva-yı Canik (1837)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 2, S. 8, (2009), s. 169-190.
- Ersoy, Osman, “Şer’iyye Sicillerinin Toplu Kataloguna Doğru”, *Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 21, S. 3-4, (1963), s. 33-64.
- İpek, Nedim, “Canik Sancağının Nüfusuna Dair Bir Değerlendirme”, *Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 10, S. 1, (1997), s. 145-160.
- Gedikli, Fethi, “Osmanlı Hukuk Tarihi Olarak Şer’iyye Sicilleri”, *Türkiye Araştırma Literatür Dergisi*, c. III, S. 5, (2005), s. 187-213.
- Öztürk, Mustafa, “Osmanlı Dönemi Fiyat Politikası ve Fiyatların Tahlili”, *Bellekten*, c. LV, S. 212, (1991), s. 95.

Ansiklopedik Maddeler:

- Akgündüz, Ahmet, “İlam” , *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 2000, s. 72-73.
- Aydın, Mehmet Akif, “Aile”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.2, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1989, s. 196-200.
- Kütükoğlu, Mübahat S., “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 12, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1995, s. 401-406.
- Kütükoğlu, Mübahat S., “Berat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1992, s. 472-473.
- Kütükoğlu, Mübahat S., “Buyruldu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1992, s. 478-480.

Öztürk, Said, “Kassam”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* c. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 2001, s. 579-582.

Uğur, Yunus, “Şer’iyye Sicilleri”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1998, s. 8-11.

Yediyıldız, Bahaeddin, “Vakıf”, *İslam Ansiklopedisi*, c. XIII, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul 1986, s. 153-154.

Sempozyumlar:

Aslan, Naci, “Milli Arşivimiz İçerisinde Şer’iye Sicilleri Eğitim ve Terminolojisi Problemleri”, *I. Milli Arşiv Şurası (20–21 Nisan 1998)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Yayını, Ankara 1998, s. 198.

Gedikli, Fethi, “Şer’iyye Sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillere Dayalı Araştırmalar”, *Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları: Tespitler-Problemler-Teklifler, Sempozyum Bildirileri*, Türkiye Diyanet İslam Araştırmaları Merkezi Yayını, İstanbul 2007, s. 73-96.

Genç, Serdar, “II. Mahmud Döneminde Canik Sancağında Esnaf ve Dükkânlar”, *Tarih Boyunca Karadeniz Ticareti ve Canik Samsun*, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2013, s. 83-102.

İnternet:

<http://www.samsunkulturturizm.gov.tr/TR,59809/tarih.html>,(12.06.2019 , 14:40).

<http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil>, (01.05.2019, 15:00).

<http://ktp.isam.org.tr/?url=kaynaksicil>, (01.05.2019, 15:00).

Tezler:

Beşirli, Mehmet, *XIX. Yüzyılın Başlarında Samsun Şehri (1755 Numaralı Samsun Şer’iyye Siciline Göre)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1993.

- Coşkun, Şükrü, *42/1783 numaralı Samsun Şer'iyeye Sicilinin (1-50 vr.) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Coşkun, Mehmet, *Samsun Şer'iyeye Sicilleri (1770 Nolu)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1992.
- Doğan, Osman, *1760 Numaralı Samsun Şer'iyeye Sicili 1267-1275/1850-1859*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- Ekmekçi, Fikret, *Osmanlı Mahkeme Kayıtları (Şer'iyeye Sicilleri) 1788 Nolu Deftere Göre*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1999.
- Eliboş, Ahmet Fehmi, *H. 1292-1309 (M. 1875-1891) Tarihli Samsun Şer'iyeye Sicili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1990.
- Elmas, Ahmet, *Osmanlı Dönemi Mahkeme Kayıtları (Samsun Şer'iyeye Sicilleri) 1769 Nolu Deftere Göre Yöre Araştırması*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2000.
- Fırat, Nurullah, *1875-1878 Yıllarına Ait Samsun Şer'iyeye Sicilinde Yer Alan Belgelerin Transkripsiyon ve tahlili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2013.
- Hanilçe, Murat, *16 Numaralı Tokat Şer'ye Sicili'nin Transkripsiyonlu Metni ve Değerlendirmesi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2009.
- Hatipoğlu, Ramazan, *1876-1878 (H. 1293-1295) Tarihli Samsun Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Tahlili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.

- İmamoğlu, Mustafa, *1793/39 Numaralı Samsun Şer'iyeye Sicil Defterinin Transkripsiyonu ve Tahlili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2013.
- Güneş, Meryem, *1764/10 nolu Samsun Şer'iyeye Sicil Defterinin (vr. 1a-30b) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Kaleli, Dilek, *1857-1863 Yıllarına Ait 1764/10 numaralı Samsun Şer'iyeye Sicil Defterinin (vr. 31a-60b) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Kaya, Abdullah, *1787/33 Samsun Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyon ve değerlendirilmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Keskiner, Osman, *1763 Nolu Samsun Şer'iyeye Sicil Defteri (H. 1274-1277)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1990.
- Kıran, Miraç, *1757/3 no'lu Samsun Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2014.
- Okuyan, Abdurrahman, *1772 Nolu Samsun Şer'iyeye Defterinin Değerlendirilmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1998.
- Sainkaplan, Ferhat, *1774/20 numaralı Samsun Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2015.
- Şahin, Bilgehan, *1778/24 nolu Samsun Şer'iyeye Sicilinin (1-50 vr.) Transkripsiyon ve Tahlili*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2015.

Yazıcı, Gürcan, *1769 No'lu Samsun Şer'iyye Sicili'nin Transkrip ve Tahlili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2006.

Tiryaki, Arzu, *H.1267-1270 (1850-1854) tarihli (1759) Samsun Şer'iyye Sicilinin Transkrip ve Tahlili*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2004

8. 1756/2 NUMARALI SAMSUN ŞER'İYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1a-1

Tophane-i Amiremin birinci alay ve birinci taburu ikinci bölümünde sekizinci çavuşu Samsun'lu Yusuf veledi Mehmed li-ecli's-sıla altı mâh iznile gelmiş olduğu işbu sicilli mahfuza kayd şod

Fî gurre-i n. sene (1)252

1a-2

İki yüz elli yedi senesi mâh-ı Zilhicce gurre-i Kavak kazasına tâbi' Bayındır karyesinden Çeküç-oğlu Sadık ve Samsun kasabası Beylik karyesinden Katil Yani Nikola işbu iki kimselerin vakt-i merhûnesi tamamına kadar tescil-i mahfuza kayd.

Fî gurre Zi. Sene 57

1a-3

Kırana karyesinden Cıtralı oğlu Hasan bâ arzuhâl emr-i veliyyü'n-niamî [...] dığı karye-i mezkûrdan Mehmedin mahlûlesini alub merkur Hüseyin karye-i mezkûreye tekâlif-i örfiyyesini edâ eylemek üzere işbu mahalle kayd

Fî 21 z. Sene 57

1a-4

İki yüz elli bir senesi mâh-ı zilka'desinin onuncu yevm-i cum'a irtesi Kadıköyünden Kancabaş için on bin nefer tertib olunub medîne-i Trabzon tarafına gönderilmiş olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd şod

Fî 11 za. sene (1)251

1a-5

Aslı Arhavi kazasından 'Abaüstü(?)' olub Dereler karyesinden Çendik oğlu Ali Ağa'nın kerimesi ve Çendik oğlu Kara Mehmed'in mahlûlesi bi-emrillâhi teâlâ nikah ve

tezvîcliğe kabul idub karye-i mezkûre tekâlif-i örfiyyesini eda etmek üzere işbu mahalle kayd

Fî 23 ş. Sene 61

1a-6

Oyumca karyesi ahalilerinden İmam oğlu Mehmed ve Sivasi oğlu Monla Ömer ve Maşad oğlu Molla Hasan ve Kertaz oğlu Ömer nâmûn kimesneler zirâat eyledikleri tarlalarını sa'y eylemek için icra eyledikleri mâi-i cârî Hacı İshak Ağazade Abdullah Beg tarlasından cereyân itmekliğe muhtâc olduğundan mir-i mûmâ ileyhe hakk-ı mecrâ olarak yirmi guruş icar virmekliğe müteahhidler olub beher sene yirmişer guruşdan işbu sene-i sabık elli altı ve elli yedi seneleri icab iden iki senelik yirmişer guruşdan kırk guruşı merkumun mîr-i mûmâ ileyhe teslim eylemiş oldukları işbu mahalle kayd ve tesbit olundu.

Fî 17 Ra. Sene (12)57

1a-7

Ökse [...] kuralarından Tomla Mehmed nam kimesne huzur-ı şer'de şöyle taktırir ider ki zevce-i menkûhem olan Fatıma'nın [...] ve gerek [...] nafaka ve nikâh vesair eşya üzerine ıtlâk eyledim Bundan sonra her kime varursa izin ve icazeti elinde olsun diyu cevâb eylediği işbu mahalle kayd

Fî 21 . Sene (12)57

Şuhûd

Hafız Ahmed Ağa

Çendik oğlu Ali Ağa

Kavas Paşa oğlu Hasan Ağa

1a-8

Sefîne-i Hümayun-ı mülûkânade fırkateyni Tarabya bahrî nâm Sefine-i Hümayundan beşinci bölüğü onbaşısı Samsunlu Hüseyin nâm veled-i Sâlih nâm onbaşı elli sekiz senesi

Zilkadesi beşinci gününden itibaren üç mâh müddetile bâ-tezkere sılasına(?) ruhsat virilmiş olduğu kayd olundu.

Fî 12 Za. sene (12)58

1a-9

Sefine-i Hümâyun'ı şâhânedan olan anbarları Mes'ûdiye(?) nâm Sefine-i Hümâyun mürettebatından Samsunlu Hüseyin bin Mustafa nâm nefere bâ-tezkere-i kapudan paşa münâvebi memleketi tarafına li-ecli's-sıla ruhsat virilmiş olduğu kayd olundu

Fî 21 Ra. sene (12)59

Sayfa 1a

1b-1

Bâis-i tastîr-i tescil oldur ki

Samsun kasabası mahallâtından Said Beğ mahallesi sükkânından iken bundan akdem vefat eden Akif Beşe Oğlu Monla Ahmet nâm müteveffânın kâffe-i muhallefâtı bâ ma'rifet-i şer'i şerîf tahrir ve beyne'l-verese alâ-mâ farz-ı(?) Allahuteâlâ tevzî' ve taksim olunan muhallefât-ı merkumdan müteveffâ Monla Ahmed'in diyar-ı [...] ile gâib ve mefkûd olan karındaşı Memiş nâm kimesnenin hisse-i şerr'iyyesine isabet iden yediyüz seksen iki guruş mebâliğ zeyl-i sahifede mesturu'l-esâmî kimesneler marifetleri veya ma'rifet-i şer' yine mahalle-i mezbûr sükkânından Ragıb(?) oğlu Ali'nin oğlu Mehmed Reşid nâm kimesneye alâ tarîkı'l-emânet vaz' ve ta'yin olunduğu işbu sicill-i mahfuza kayd şod

Fî 15 Za. (1)251

Şuhûdü'l-hâl

Yahyâ Efendi'nin Osman Ağa

Çokal oğlu Usta Ahmed

Ustabaşı Usta Osman

ve Temürcü Said Usta

ve Çokal oğlu Deli Derviş

1b-2

Bâis-i tastîr-i tescil oldur ki

Samsun'a tâbi' ekrâd taifesinden Taka'nın kızı Ayşe nâm avret huzûr-ı şer'i nebeviyyeye hazıra olub şu vechle da'vâ ve takrir-i kelâm ve bast-ı 'ani'l-merâm ider ki zevcim Deli Mehmed'in oğlu İsmail nâm kimesne birinci kayddan yedi sene akdemi diyar-ı âhere gider iken yine şu minval üzere takrir eylediki ben başımı alub diyar-ı Mısır âhere gideceğim eğer üç seneye kadar gelmezsem veyahut bir sıhhat haberim zuhur itmezse iznin elinde olsun didi Şimdiye değin sabır itdim şimdiden sonra sabra mecalim yokdur ben zevcimden boşum. Muceb-i şer'isi matlubumdur didikde avret-i mezbûreden iddia-i meşruhasını mübeyyin beyyine talep olundukda Samsun kasabası sükkânından Kabasakal Mehmed dimekle arîf nâm kimesne ve evliyanın oğlu İbrahim kürt nâmân kimesneler li-ecli'ş-şehâdet huzûr-ı şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müddeiye-i mezbûre avretin zevci Deli Mehmed'in oğlu İsmail nam kimesne bundan yedi sene akdemi bizim yanımızda gurbete gideceğim didi yaş çoluk çocuk sahibisin didiğimizde ben başımı alub gideceğim eğer üç seneye kadar gelmezsem zevcem Aişenin izni elinde olsun ve zevci âhere varsun didi minval-i muharrer üzere bizler şahidiz ve şehadet-i şeriyye dahi ideriz deyu her birerleri eda-i şehadet-i şer'iyye eylediklerinde şehadetleri ba'de't-ta'dil ve't-tezkiye hayyiz-i kabulde olub mucebince avret-i mezbureye zevci âhere gidmesine kîbel-i şer'den izin ve ruhsat bâ-fetva-yı şerîf virildiği işbu sicill-i mahfuza kayd şod

Fî 17 Za. sene (1)251

1b-3

Bâis-i tastîr-i tescil oldur ki

İşbu bin iki yüz kırk yedi senesi mâh-ı Receb-i şerifinin gurrende Samsun mahallâtından Hançerli mahallesi derûnunda Cedid hane kurbunda vâki' bir bâb menzilin nısfı yeğenim Süleyman'ın zevcesi Emine Hatun'un mülki sarîhi olub ve nısf-ı âharı kendi mülküm olub kendi hüsnü rızam ve ihtiyarım ile kendi mülküm olan nısf menzilimi ve maa arsasıyla merkum Monla Süleyman'a şurût-ı müfsideden ârî ve berî

olarak bin guruşa bey' [...] şer'î ile bey' ve teslim eyledim İktiza iden mebâliğ-i mezbûrı yedi merkumdan bi-temâmihâ ahz ve kabz eyledim Asla ve kat'a menzil-i mezkura alâka ve medhalim yokdur Merkum [...] Ağa'nın mülki sarîhdir [...] mutasarrif olsun gerek menzilin ve gerek mebâliğinin [...] hakkım kalmadığını mübeyyin işbu sicille kayd şod

Fî 27 R. Sene (1)251

1b-4

Bâis-i tastîr oldur ki

İşbu bin iki yüz elli iki senesi Samsun kasabasına vusulumuz müyesser-i ilahi olduğında irtihal-i dar-ı bekâ eyleyen müteveffâ karındaşım El-Hâc Mehmed Beğ'in menkûhası ve cariyesi olan Fatma nâm matukası emvâl ve sağîre kerimesi Hadîce Hanım'ın emvâl ve eşyası sene-i mezkûrede naib bulunan fazîletlü Halil Sıdkı Efendi marifetiyle tahrir ve mahfûz kılınmış olan emval ve eşyası karındaşım Abdullah Efendi ile taraflarımıza âid ve râci' olmuş olduğu cümleye ma'lûm olan bir mevâtdan olmağla kendi hissemi asâleten biraderim hissesini kibel-i şer'den nasb olunduğım kayyımlığı hasebiyle naib-i mûmâ ileyh yedinde bir halıyeyi(?) matlubumuz kalmadığını müş'ir işbu memhur sened i'tâ olunmuşdur

Fî 21 L. Sene (1)252 el ma'lım müderrisül amdan [...] âli

1b-5

İki yüz elli altı senesinde Pazar mahallesi ahaliyelerinden nalband Yakub nâm kimesnenin oğlı tobcı neferâtına kayd olunub oğlı merkum Yakub'dan gayrı add olunarak merkum Yakub ahali-i mahalle ile gerek tekâlif-i örfiyye ve gerek tekalif-i şakka olan tekâliflerini cümle mahalle ahaliyeleriyle maan edâ eylemek üzere müstecil ve müteahhid olduğu işbu mahalle şerhan kayd ve tesbit olundu

1b-6

İki yüz elli beş senesi mah-ı Zilhiceti's-şerifesinin beşinci günü tarihiyle müerreh asâkir-i mansûre-i şâhâne piyade ikinci liva birinci alayının birinci taburının sekizinci bölüğünün beşinci onbaşının birinci neferi olub göğsi tutuğu emrazına mübtelâ olan

Samsunlu Mehmed veled-i Bekir nâm merkûme şehriye on guruş tekâüdlük maaşı tahsis kılınarak yed-i merkûme bir kıt'a berat-ı şerif-i alişan sadaka ve ihsan buyurulmuş olduğu işbu sicille tesbit ve kayd olundu

Sayfa 1b

2a-1

Reaya Hakkında Samsun Metropolidine emri Âlî Suretidir

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keîâm Amasya ve Sinob ve Bafra ve Çarşamba ve Samsun kazalarının kadıları ve naibleri zîde fazluhum tevki-i refi-i Hümâyün vâsıl olıcak ma'lûm ola ki İstanbul ve tevâbii Rum Patriki ve Asitane-i saâdetimde mukim cemâat metropolidinin divan-ı hümayunuma takdim eylediği bir kıt'a memhûr arzuhalleri mefhumunda batrikliğine dahil Amasya ve tevâbii metropolidi Dionysius nâm râhib yedine virilen berât-ı âlişân şurûtunda ayinlerine muhalif hareket ideni zuhurunda te'dîb ve gûşhâl olunması hususı musarrah iken iltizâmı dahilinde vâki' Amasya ve Sinob ve Bafra ve Çarşamba ve Samsun kazalarında kâin Rum reaya taifesinden bazıları hilaf-ı şurût ve âyinlerinin muğayiri harekete ibtidar idenlerini iktizasına göre falaka değnek ile tedib ve terbiye olunmak lazımeden olduğu bildirmeleriyle Ermeniyân Patriki murahhaslarına virilen emr-i âlî misillü kazâhâ-yi mezkûrede dahi o makûle hilâf-ı âyin hareket ideni layıkı üzere terbiye olunmak için emsâli mücebince bir kıt'a emr-i şerifim sudûrını istid'â-yı inâyet eyledikleri ecilden Hazine-i Amiremde mahfuz piskopos mukata'ası defterlerine nazar olundukda İstanbul ve tevâbi Ermeniyân Patriki İsteban nâm râhibin takdim eylediği arzuhâli mefhumunda Patrikliğine dahil yerlerde tayin olunan murahhasalar yedlerinde mahfûz fermân-ı âlî mücebince ayinlerine muhâlif hareket iden zuhûrunda iktizasına göre falaka değnek ile tedib ve terbiye olunmakda olub el-hâletü hazihi Ankara ve tevâbii murahhasasının yedinde ferman-ı âlî olmadığından o makûle âyinlerine muhâlif hareket ideni zuhurunda layıkı üzere tedib ve terbiye olunması lazımeden olduğu bildürüb o makûle ayinlerine muğayir hareket iden olur ise layıkı üzere tedib olundukda zabitan vesair taraflarından muhalif olunmamak için emsali mücebince bir kıt'a emr-i şerifim sudûrını lede'l-istid'a kuyudana müracaat olundukda Patrik Vesiyus'un mukaddemâ takdim eylediği arzulahinde Patrikliğe dahil yerlerde tarafından tayin olunan

murahhasalar buldukları mahallerde yedlerinde olan emr-i âlî mucebince ayinlerine muhalif hareket iden zuhurunda iktizasına göre falaka değnek ile tedib ve terbiye olunmakda ise de el-hâletü hâzihî Yozgad ve tevâbii murahhasası yedinde emr-i şerîf olmadığından o makûle âyinlerine mugâyir hareket iden zuhurunda layıkı üzere tedib ve terbiye olunması lazımeden olduğunu bildürüb hilâf-ı şurût ve mugâyir-i ayin hareket idenleri zuhurunda tedibât-ı lâyıklarını icrada ehl-i örf ve zabitân taraflarından müdahale ve [...] olunmamak üzere emsali mucebince emr-i şer'î sudurını lede'l-istid'â kuyûda müracaat olundukda İstanbul ve tevabii Ermeniyyân patrikinin takdim eylediği memhûr arzuhalinde Der Aliyyede ve taşrada Anadolu ve Rum ili canibinde tarafından bâ fermân-ı âlî tayin olunan murahhasalar buldukları mahallerde yedlerinde olan emr-i âlîye mugayir harekete cesaret idenleri bi't-tahkîk ahz ve [...] Der Aliyyeme irsal ile iktizasına göre bazısı falaka ve değnek ile tedib olunmakda ve kezâlik Âsitâne-i Aliyyemde şurûta muğgyir ve haddini müteceviz âyinlerine mugâyir hareket ideni dahi der-'akıb celb ile terbiye olunmakda ise de ancak gerek Anadolu ve gerek Rumili caniblerinde olan murahhasalar o makûle şurûta mugâyir âyinlerine muhâlif hareket bi't-tahkîk ahz ve Âsitâne-i sadetime irsali emri asîr ve güçlük olduğundan layıkı üzere terbiye olamadığından bazan kusur ve ihmal olduğunu bildürüb yedinde olan emr-i âlî mucebince o makule hilâf-ı şurût hareket iden zuhurunda tediyat-ı lâyıklarını murahhasayı mesfûrlar icrada ehl-i örf ve zâbitân taraflarından müdâhale ve taarruz olunmamak için emr-i şerif sudûrunu lede'l-istid'â İstanbul ve perakende Rumili ve Anadolu ve tevâbiinde [...] murahhasa ve papazlar vesâir Ermeni taifesinin ulusu ve kimisi rahib-i mersûm üzerlerine Patrik bilüb Patrikliğine müteallık âyinleri mucebince ruşen umûrlarında rahib-i mesfûra müracaat idub doğru sözünden tecavüz eylemeyeler ve Patrikliğe tabi yerlerin azl ve nasba müstehak olan murahhaslar ve karabaşlar ve papaslar rahib-i mefsur ayinleri üzere azl ve nasb eyledikde ahardan kimesneyi tayin eylemeyub ve ayinlerine muhalif vaz' ve hareket iden Ermeni murahhasaları ve papasları ve keşişleri Patrik-i mersûm ayinleri üzere tedib ve kendulerin azl ve kiliseleri ahara verdiği müdahale eylemeyeler ve izn-i şer'le [...] lazım gelen Ermeni papasları ve keşişleri rahib-i mesfûr marifetiyle [...] diyu bâlâs-ı hattı hümayun-ı şevketmakrûn ile muanven Patrik mersûmun yedine virilen berat-ı alişan şurutunda musarrah olduğu ve vech-i meşrûh üzere emsallerine evâmir-i aliyyem virilüğü olduğu derkenar olunarak emsali mucebince amel olunmak babında bin iki yüz kırk dokuz

senesi Cemaziyelahirinin yirminci günü emr-i âlişân virildiği derkenâr olunmak için ber vech-i istid'a emsâli mucebince amel olunmak babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur

Buyurdum ki hükmü şerifim vardıkda bu babda sadır olan emrim üzere amel idub dahi siz ki kuzât ve nüvvâb mûmâ ileyhimsiz husus-ı mezbûr için tarih-i merkûmeden virilen emr-i şerifime ibtinâen bu def'a dahi şerefyafte-i sudur olan işbu emr-i âlişânım mûcebince amel ve hareket-i birle hilâf-ı emr-i âlişânım kazâhâ-i mezkûre için Rum reaya taifesinden o makûle âyinlerine muhalif hareket idenleri metropolid-i mersûm te'dîb eyledikde aheri [...] müdahale ve taarruz itdirmeyesiz Şöyle bilesiz alamet-i şerife i'timâd kılasız

Zilkade sene fi yevmi's-sani aşer sene hamsîn ve mieteyn ve elf

Sayfa 2a

2b-1

Kars Müftüsü Hafız Halil Efendi'nin Nefyi ferman suretidir(?)

Emîrû'l-ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-kiberâi'l-fihâm zevi'l-kadri ve'l-ihirâm sahibü'l-fevzi ve'l-ihtişâm el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-a'lâ halen Çıldır Beğlerbeğisi ve Kars muhafızı Acaralı Ahmed Paşa dâmet meâlîhî ve kıdvetü'n-nüvvâb ve'l-müteşerriîn Canik nâibi Mevlana zidehu alâ tevkî'i refî'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Kars sâkinlerinden müfti sâbık Hafız Halil kendü halinde olmayub ifsad-ı ve memleketi müstelzim harekât-ı [...] ictisâr üzere olduğından bahisle merkûmînin li-ecli't-te'dîb bir mahalle nefyi ve tayini hususu Sen ki Paşa-yı muma ileyhsin Bu defa tarafından ve diyar-ı şevketmakrûn [...] inha ve inşâr olunmakdan nâşî merkûmînin yalnız nefy ve iclâsı babında emr-i şerifim sudûrunı bi'l-fi'l Şeyhu'l-İslam ve müftiyyü'l-enâm olan Mekkîzâde a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn efdalü'l-fudelâi'l-münevver Ayn Mevlana Mustafa Asım edâmallâhu teâlâ fezâiluhû işaret itmeleriyle işaretleri mucebince Canik'e nefy ve iclâs olunması fermânım olmağın

İmdi vusul-i emr-i şerifimde merkûmı ma'rifetinle ahz ve tarafından mübaşeret terfikan Canik'e nefy ve irsâle müsâreat eyleyesin Ve sen ki nâib-i mûmâ ileyhsin Vusûlünde merkûmı ol-tarafda müteakiben(?) miknet(?) ve ikâmet itdurub bilâ-ferman tarafından

canibe ve hatveyi vahide mahall-i ahara salıvirmesi lazım gelür ise mes'ûl ve muhasib olacağı bilüb ana göre muhafaza emrine [...] dikkat ve vusulüni Dersaadetime i'lâma mübâderet eylemen babında ferman-ı âlişânım sâdır olmuştur

Buyurdum ki Vusûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyafte-i ferman vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâlinin mazmûn-ı itâat-makrûniyla amel ve hareket eylesiz Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız Tahrir fi evâil-i şehri Saferü'l-hayr sene hamsîn ve mieteyn ve elf [1250]

2b-2

Bâis-i tescil-i kayd oldur ki

Fi'l-asl Rize kasabasına tabi Leroz karyesinden Çerekeş oğlu Ahmed nâm müteveffanın sulbiye-i sagîre kızı Fatıma'nın vasî mansûbesi üveği babası Karalı oğlu Memiş nâm kimesne Samsun'da huzur-ı şer'i nebeviyyede sagîre-i mezbûrenin müteveffâ pederinin Samsun'da etmekci başı Arîf ustada olan yüz guruş mebaliği ve bir aded çekmeyi ve diğer Arif ustanın ortağı Ali'de yetmiş dört guruş mebaliği mezbûri merkulardan bi'l-vesâye taleb ve ahz itmek murad eylediğinde merkûm Arif usta ve ortağı Ali usta mezbûr çekmeceye dahi sekiz guruş kıymet baha takdir olunarak cem'an yüz seksen iki guruş huzur-ı şer'i nebeviyyede merkum Memiş nam kimesneye teslim olunduğu işbu sicilli mahfuza kayd şod

Fî 11 m. Sene (1)252

Teslim olunan mebaliğ 182 guruş

Yalnız yüz seksen iki guruşdan teslim olunan mebaliğ

Şuhûdü'l-hâl

Rize'ye tabi Salaha karyesinden Monla Ali oğlu Osman ve Ağulus karyesinden Karalı oğlu Yusuf ve İnce Mehmed'in oğlu Yusuf ve gayruhum

2b-3

İşbu bin iki yüz altmış bir sene mah-ı rabû'ı-evveli gurrende bundan akdem fevt olan Sarı Hüseyin oğlu Hüseyin nâm müteveffanın kerimleri Ayşe ve Rukayye namanları yine Said Beğ mahallesi ahalilerinden diğer Fehmi Beğ nam kimesne oğulları Mehmed ve Ali namanlara akd ü nikah idub beher saliyanede mahalle-i mezbûr ahalileri tekâliflerine yirmişer guruş iane ve ita itmekliğe müteahhid ve mütehammil olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd ve tesbit olundu

Sayfa 2b**3a-1**

Bais-i defter oldur ki Berat cami-i şerif evkafı Kadıköy zimmileri yedlerinde [...] ve derununda olan zeytunların vesair arsaların icar defteridir

Fî gurre n. (12)49

Vefatı kızı icar 1

Lelebici oğlu An'adosEşcâr(?) 1

Elvancı oğlu Sofya Eşcâr(?) 1

Topal Sava Nâzarı Eşcâr(?) 1

Savancı kızı Eşcâr(?) 1

Taşcı Kara oğlan Eşcâr(?) 1

Kiraz oğlu Yuri Eşcâr(?) 1

Silahcı(?) oğlu Eşcâr(?) 1

Kuyvar oğlu Eşcâr(?) 1

Kör Tenas(?)Eşcâr(?) 1

Arslan oğlu Sağır Eşcâr(?) 1

Dülgar Dikdiri Eşcâr(?) 1

- Şahin Eşcâr(?) 1
- Lelebici oğlu karisi(?)Eşcâr(?) 1
- Küdük Eşcâr(?) 1
- Makdisi Perserde Eşcâr(?) 1
- Ak Yani Eşcâr(?) 1
- Yuvan oğlu Karisi Eşcâr(?) 1
- Tavılcı Esir Eşcâr(?) 1
- Kalaycı Kostanti Eşcâr(?) 1
- Kalaycı Yur(?)Eşcâr(?) 1
- Esber oğlu Yur Eşcâr(?) 1
- Niksari oğlu Eşcâr(?) 1
- Kiraz oğlu Sava(?)Eşcâr(?) 1
- Cabkun oğlu Perşkuva(?)Eşcâr(?) 1
- Ömer Efendi Eşcâr(?) 1
- Müderris İbrahim Efendi Eşcâr(?) 1
- Kergüns oğlu Hüseyin Eşcâr(?) 1
- Hamakçı Koca Hüseyin Eşcâr(?) 1
- Kurd Hüseyin Bağı Eşcâr(?) 1
- Kulak oğlu Mustafa Bağı Eşcâr(?) 1
- Vasl
- Pazar mahallesinde öbürü
- Kavaklı Mustafa evi Eşcâr(?) 1

Telek Halil evi Eşcâr(?) 1

Receb Efendi evi Eşcâr(?)

Tekke Mustafa evi Eşcâr(?) 1

Amasyalı Osman Kavas evi Eşcâr(?) 1

Hüsam kethüdası Mehmed Ağa evi yeri(?)Eşcâr(?) 1

Vasl

Hacı Abdaloğlu bağı Eşcâr(?) 1

Süleyman Ağa bağı Eşcâr(?) 1

Terzi Ali bağı Eşcâr(?) 1

Niksar Salih bağı Eşcâr(?) 1

Çokal oğlu Hacı müezzini bağı Eşcâr(?) 1

Bubaş bağı

Ömer Efendi

Hacı Emin Efendi

Memiş oğlu Monla Hasan

Camii Kebir Müezzini

Dört kişiye taksim olunur

Sayfa 3a

3b-1

Defter oldur ki Medreseyi Atîk'in(?) evkaf bağlarını beyan idub ber vech-i âtî zikr olunur

Saka Hanve Beğ bağı Çokal oğlu Derviş Mehmed geçmiştir Eşcar Pare 5

Kara Hüseyin'in bağı İyat oğlu Hacı İbrahim'in oğluna geçmiştir Eşcar Pare 8

Leblebici oğlu bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Eşcar Pare 5

Papas oğlu Hurşid ...bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Eşcâr Pare 5

Çök oğlu Nikola bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Eşcâr Pare 10

Karaca Beğ bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Pare 5

Sucı oğlının bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Pare 15

Hareli kızı bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Pâre 10

Karakaş oğlu ... Yani bağı Kâbili Mustafa'ya geçmiştir Eşcar Pare 10

Nikide oğlu Mihâil bağı Eşcar Pare 10

Yeresimonun Beğ bağı Karanfil damadına geçmiştir Eşcar Pare 10

Canıklülerin Zeytun bağçesi Pare 10

Taman oğlu bağçesi Kızı Lökiye geçmiştir Pare 10

Etmeci oğlu [...] Hacı Salih oğlu Hacı Hasan'a geçmiştir Pare 20

Deli Balta oğlu bağı Pursalı oğlu geçmiştir Pare 10

muridi oğlu bağı Pare 10

Kalaycı oğlu Kostanti bağı Eşcâr Pare 10

Papas oğlu Kostanti bağı Eşcâr Pare 10

Cabkun oğlu Perşkuve bağı Pare 10

Kalaycı Kostanti bağı Kalud oğlu Yuri'ye geçmiştir Pare 7

Kemenceci oğlu Yani ve Panayot bağı Eşcâr ve pare 10

Asbor oğlu Yorgi bağı Pare 8

Kuyumcı Nazar Beğ oğlu Todori Pare 5

İnce Ömer oğlının bağı Pare 8

Tombik bağı Karnakilik oğlu Nikola geçmiştir Pare 10

Kalaycı oğlu bağı Pare 8

Hacı Ahmed Ağa'dan Hacı Hasan'a geçmiştir Pare 8

Çakır Tanail bağı Eşcâr Pâre 5

3b-2

Bâis-i tescil-i kayd oldur ki

Kal'a derûnunda vâki' an asıl Hacı Halil camii şerifinin harabe müşrif olub Hazinedarzade devletlü Esir(?) Abdullah Beğ Efendi'nin müceddeden inşa eylediği camii şerifin hedm olub zevaid olan taşları rayiçü'l-vakt yediyüz guruş mebaliğa furuht olunub ikiyüz guruşu yine camii mezburun muktezi mahallerine sarf olunub bâkî beşyüz guruşu camii mezbura imam olanlara şart şart ve tayin olunub bu gûnâ kayd olunduğu işbu sicill-i mahfuza kayd şod

Fî 27 R. Sene (1)252

Sayfa 3b

4a-1

Sipahilerin Nasbı Hakkında Olan Emirdir

Düstûrûn-ı Mükerreremûn ve meâzım-ı müşîrûn müfehhamûn ve muhterem nizâmu'l-âlem müdebbirü'l-umûru'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmu'l-enâm bi'r-reyi's-sâib mümehhid-i bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl müşîr müşeyyid ve'l-erkânı saâdet ve'l-iclâl el-mahfûn-ı bi-sunûf-ı avâtıfu'l-meliki'l-a'lâ mülhakatıyla Sivas valisi ve maadin-i hümayunum emini sadr-ı sâbık vezirim Mehmed Reşid Paşa ve Trabzon valisi ve Canik Muhassılı Vezirim Osman Paşa ve ber vech-i muhassillik Aydın sancağı mutasarrıfı vezirim Yakub Paşa edâmAllahu teala iclalehum ve iftiharü'l-emâcid ve'l-ekârim câmiü'l-mehâmid ve'l-ekârim el-muhtassu bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-müdâim dergâh-ı muallâm kapucı başlarından MirÂhur-ı evvelim Bayesyö(?) Kütahya sancağı

mütesellimi Celil Kamil ve Bozok sancağı mütesellimi Seyyid Said edâme ecduhuma mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Sivas ve Arabgir ve Canik ve Aydın ve Kütahya ve Bozok ve Amasya ve Eskişehir ve Amasya sancaklarında vaki kazaların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefahiru'l-emâcid ve'l-a'yân Eskişehir ve Amasya sancakları mütesellimleri ve zikri âtî hususa bu defa Dersââdetimden mahsus mübaşir tayin kılınan dergâh-ı muallâm gedüklülerinden izzet zîde mecduhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve voyvodagân vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevkî'i refî'i hümayun vasıl olıcak ma'lûm ola ki Anadolu ve Rumili de vâki eyâlât ve elviyeler için humbaracı ve lağımçı ve sıbyan ve mütekâid uhdelerinde olan zeâmet ve tımarlarından mukâtaât hazinesine aid nısf hâsılât cizyelerinin kırk dokuz senesine mahsuben vakt-i tahsîli hulûl itmiş ve bunlardan Dersââdetimde bulunanların sâbıkı vechle bu tarafda ve taşra olanların mahsus mübaşirler tayiniyle mahallerinde tahsîli lazım gelmiş olmakdan nâşî hâsılât-ı mezkûrenin tahsîli bâbında iktizâ iden evamir-i şerifin ısdâr ve lazım gelen defterlerinin Humbarahane-i amirem yoklamasından tanzimi zımında ilm ü haberinin i'tası hususı mütehayyizan derhal Devlet-i Aliyyemden halen tophane-i amire ve humbarahane mamurem nazırı iftihâru'l-ekâbir ve'l-ekârim el-Hâc İbrahim Sâib zîde uluvvuhû tarafından memhûr takrir takdimiyle inhâ kılınmış olduğundan bahisle ol-vechle tanzîmi bi'l-fi'l baş defterdârım iftihâru'l-ümerâ ve'l-ekârim Ali Necib Beğ dâme uluvvuhû bâ-takrîr ifade ve imbâ eylemiş ve zikr olunan Sivas ve Arabgir ve Canik ve Aydın ve Kütahya ve Bozok ve Amasya ve Eskişehir sancaklarında kain lağımçı ve humbaracı sıbyan ve mütekâidînin mutasarrıf oldukları zeâmet ve tımarlarının nısf hasılatı cizyelerini kendülerinden temâmen ve kâmilan ahz ve tahsîline mübâderet ve tarafından kabzını şâir zeâmet ve tımar mutasarrıfları yedlerine mûmzâ ve memhûr makbuz senedleri virilmek lazım geleceğinden senedât-ı mezkûre bu tarafda ma'mûlün bih ve mu'teber olmak için humbarahane-i amirem ve başmuhasebe ve mukâtaat hazinesi taraflarına birer tatbik mühri birağub tahsil olunan akçenin dahi mukâtaât hazînesine îsâli emrine ihtimâm ve dikkat eylemek fermânım olmağın me'mûriyetini hâvî işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdâr ve yedine i'ta olunmuşdur

İmdi elviye-i mezbûrede kâin sâlifü'z-zikr sıbyân ve mütekâidînin mutasarrıf oldukları zeâmet ve tımar hâsılâtlarının ber mantûk-ı defâtir nısfını ashâbından ahz ve tahsîl ve mukâtaât hazinesine sevk ve tevsîle mübâderet eylemen irâde-i aliyyem muktezâsından

idüğü ve bu babda bir gûnâ kusur ve rehâvet ve bu vesile ile hasılat-ı kadimesinden ziyâde bir akçe ve bir hisse ahzına cür'et ve cesaret hakkında müstelzim vehamet ve nedamet olacağında şübhe olmadığı ma'lumun oldukda ber vech-i muharrer amel ve harekete icra-yı lazımeyi me'muriyet ve sadakate dikkat ve hilafından mütevekkî ve [...] eyleyesin ve

Siz ki vüzera-yı müşar ve mütesellimler ve kuzât ve nüvvâb vesâir mûmâ ileyhimsiz mazmun emr-i şerifim sizin dahi meczumuz olarak zir-i hükûmet ve idarenizde bulunan maarru'-zıkr sıbyan ve mütekâidinin ber minvâl-i muharrer zeâmet ve tımarlarının hasılat-ı seneviyyeleri tahsilinde mübâşir mûmâ ileyhe lazım gelen muâvenetin icrâsıyla infâz-ı emr-i irade-i mülûkâneme bi'l-ittifâk ihtimâm ve dikkat ve mugayir ve rıza bir gûnâ vad' u hâlet vukua gelmesine i'tina ve sarf-ı rûyer eylemeniz babında ferman-ı âlişanım sâdır olmuştur Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyafıta-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-ımtisâlimin mazmun-ı itaat-makrûniyle amel ve hareket eyleye şöyle bilesiz Alâmet-i şerife i'timâd kılasız

Tahriren fî evâil-i şehri Rabiü'l-ahir sene hamsîn ve mieteyn ve elf [1250]

Sayfa 4a

4b-1

Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa Hazretlerinin hakkında sadır olan emr-i âlîdir

Düstûr-ı mükerrerem nizâmu'l-âlem müşîr-i müfehham müdür-i ve'l-umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mühimmü'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhid-i bünyânü'd-devlet ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-saâdeti ve'l-iclâli'l-mahfûf bi-sunûfi avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Trabzon valisi vezirim Osman Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehû ve mefâhiru'l-kuzâtı ve'l-hükkâm meâdini'l-fezâil-i ve'l-kelâm valiyi müşârün ileyhın zir-i idaresinde kâin mahallerin kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân zâbitân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevkî'i refîi hümâyun vâsil olicak ma'lûm ola ki beyandan müstağni olduğu üzere Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ile derkâr olan münâzaât ve ihtilâfâtın ibtidâ-yı zuhur ve neş'etindenberu Avrupa devletleri şan ve şevket-i Devlet-i Aliyye ve hukuk ve menâfi-i

saltanat-ı seniyyeme layık ve usulü menfaat ve hakkâniyete muvâfık ve mutâbık olacak suret ile hüsnü indifâi emel-i hâlisânesinde olduklarına ve düvel-i müşârun ileyhın işbu arzuyu dostaneleri Devlet-i Aliyye'min Avrupa kıt'asında memalik-i vesfası olarak bu cihetle mesâlih-i mülkiyye-i şâhâneme müteallık olan husûsâtın ve asayiş ve emniyet-i umûmiyenin bi'l-cümle Avrupa'ya dahi aid bulunmasına mebni geçen sene vuku' bulan keyfiyyât-ı ma'lûme ve ahvâl-i nâmerdiyyei müteâkıben Dersaadetimde bulunan düvel-i mütehâbbe fahîme elçileri taraflarından Bâb-ı Âlimize müştereken takrir-i resmî takdimiyle ihtilâfât-ı mezkûrenin ol-vechle hüsnü indifâi emrinde devletlerinin ittifak ve ittihad üzere oldukları ifade ve beyan olunmuş ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'mden dahi imtidâd-ı muharebeden dolayı mülk ve millet din ve devlet hakkında vuku' bulacak bir takım zarar ve hasâretin öni kesdirilmek ve devairde sefk dameil müslimîn misillü âlât-ı nâ meşrûadan saltanat-ı seniyyemi vikâye eylemek niyyet-i hayriyyesiyle düvel-i müşârun ileyhın vesâtık-ı(?) resmiyyelerine izhâr-ı muvâfakat kılınmış ise de vali müşârun ileyh şimdiye kadar gerek eşref-i mülûkânemden şâyân ve erzân buyurulan müsâadât ve şefhen ve tahrîren icrâ kılınan vesâyâ ve tenbîhâtın ve gerek düvel-i müşârun ileyhın câniblerinden icrâ olunan bunca nesâyih ve ifâdâtın hiçbirini ihâle-i sem'-i i'tibâr itmeyerek kendu hülyâsına göre nâil-i merâm olmak yani fi'l-asl hiçbir şeyi yoğiken el-hâletü hâzihî nâil olduğu vaka' ve i'tibarı sâye-i Devlet-i Aliyye'mde tahsil eylediğini külliyyen ferâmuş ile memâlik-i mahrûse-i şâhânemi bayağı taksîm-i vâdiyesine sayub işbu niyyât ve taksîmât-ı tama'kârânesini setr için böyle kelimât-ı riyâkarân ve übhet-i karibanesini daima mukaddeme-i da'vâ idüb gerek evladı ve gerek kendüsi için taleb ve iddiâ eylemekde olduğu bunca şeyden kâffe-i muhâfaza-i İslamiyet karazına(?) mebni olduğu halka inandırmak efkâr-ı mazheriyyeti âsârına zâhib olmuş olub halbuki zât-ı hilâfet-simât-ı mülûkânem sülâle-i tâhire şevket-yâhide-i Osmâniyeden imâmu'l-Müslimîn ve hâme-i dîn-i mübîn ve muhâfaza-i dürre-i beyzâ-yı İslâmiye ve vikâye-i ve daire-i mülkü millet hususu yed-i müeyyet-i(?) pâdişâhâneme vedâ-i cenâb-ı Rabbi'l-Alemin olarak cülûs-ı hümâyun meyamin-i makrûn-ı mülûkânem rûz-ı mes'adet-efrûzundanberu ve aksâ-yı meârif ve mesâî-i şâhânem bunun üzerine ma'ruf ve huzur ve dâmen-i mülûkânemi bile idameye dar-ı-kâffe-i evkât vesââtım himâyet ve sıyânet-i teb'a ve millet ve hıfz-ı namus-ı din ve devlet kazıyye-i hayriyyesine ma'tûf olduğu her kesin ma'lûm ı olan mevâddan bulunmuş olduğına binâen nihayetül-emir paşa-i müşârun ileyh bu kerre dahi tebliğat-ı muslihaniye muvafakat

itmediği halde tarîk-i felah rıfk-ı mutâvaatkârî ve ubûdiyete sâlik olmaklığa bi'l-ittifak ve icbâl kılınmak üzere bu defa Londra Meclisi'nde İngiltere ve Avusturya ve Prusya ve Rusya devletleri ile Devlet-i Aliyyemiz beyninde bir muâhede-i ittifakiyye akd ve tanzîm olunmuş ve muâhede-i mezkûre iktizâsınca taraf-ı eşref-i şâhânemden Mısır Eyaleti vali müşârun ileyh veraset sûretiyle berriyetü'ş-Şam'ın Mısır ile bahr-i Süveysle Taberiye gölüne kadar mümted olan mahal ve mevâkı' ile Akka Eyâleti ve Akka kal'asının muhâfızlığı kayd-ı hayat şartla ihâle ve ihsan kılınacak olduğundan müşârun ileyh dahi el-hâletü hâzihî mühavvel uhde-i idaresi olan memâlik-i sâireyi cümleten tahliye ve taraf-ı devlet-i aliyyeme teslim itmesi ve İskenderun canibinde bulunan donanma-yı hümayunumu dahi redd ve iâde eylemesi lazım geleceğinden düvel-i müşârun ileyhin akd itmiş oldukları usûl-i tanzîmenin kabulüncü kendüye bir müddet-i muayyene i'tâ olunarak keyfiyet-i halinin tarafına tenbîh ve ihbârı zımında mütehayyızân-ı ricâl-i Devlet-i Aliyyem'den hâlen umûr-ı hâriciyye müsteşârî iftihâru'l-a'lâve'l-a'zam Rıf'at Beğ dâme uluvvuhû taraf-ı eşref-i şâhânemden mahsus cânib-i Mısır'a me'mur ve i'zam kılınmış işbu karar ve niyâtın hiç bir tarafı asla ve kat'a tezelzül ve teğayyür itmeyeceğinden vali müşârun ileyh kabulünden istinkâf eylediği taktirde hakkında zuhûra gelecek fenâlıklar mücedden(?) kendü kusurundan neş'et itmiş yani bu şeylere sebebiyet kendü tarafında vaki' olmuş olacağı bedîhâtdan bulunmuş ve'l-hasıl müşârun ileyh Mehmed Ali Paşa ile asl-ı menşe'i münâzaât arazi maddesi olarak müşârun ileyhin istediği yeni bu kadar memalik-i vesîa ve evlâd ve ahfâdına verâset sûretiyle virilmek lazım gelse memâlik-i mahrûse-i Devlet-i Aliyyem iki kıt'aya münkasım olub ve o halde hâsıl olacak rekâbetden dürlü dürlü fenâlıklar zuhûra gelüb millet-i İslâmiye'nin takviyeti şöyle dursun belki bilakis maazallahu teâlâ tezelzülünü mucib olacağından başka bir vali ve tâbiin hukuk mikyasına saltanata müteşareke sûretinde ol-kadar memâlik-i vesîa vak'a keşîdesi bulunması hem usûl-i devlete ve hem de kâide-i tab'iyyet tevâfuk itmeyeceğinden ol sûret hiçbir vakitte tecvîz olunamayacağı ve müşârun ileyhin maksûd ve merâmı evlad ve ahfâdını kayırmak ise âna Mısır Eyaleti'nin verâseti kifâyet ideceği ve bu vechle kendusi ve hanedanı haklarında erzan

kılınan müsâ'adât-ı seniyyemin kadr ve şükriyi bilerek kanâat itmiş olsa bu kadar zâriât ve esbâb-ı cebriyye isti'mâline hâcet kalmayarak hemen maslahat bitmiş olacağı âşikâr ve bu ana kadar irad eylediği sözler bütün bütün terviç-i metâlib-i mesture-i meşrûhasına medâr olmak için kelimât-ı muhteria ve memnua kabilinden idüğü bedîdâr olmak hasebiyle bu dakikaları fark ve izân kuvve-i [...] si gayrı muhtemel ve nik ve biri temeyyüzen gâfil olan bazı cehle ve humakâ makûleleri haklarından maslahat-ı mezkûrenin esbâb-ı ma'neviyyesi lâykıyla zâhire ihraç olunamayub müşârun ileyhine işâatine aldanılarak Devlet-i Aliyyemin hukuk-ı sarîha ve usûl-i seniyyesine mugâyir söz söylenür ve rıza-yı hümayunum hilafı e'âl ve akvâli cür'et ve cesâret olunur ise o misillüleri madem ki hukuk-ı bâhire-i saltanat-ı seniyyemi münkir ve din ve devlete muzırr olacaklarından şer'an ve kânûnen haklarında tediyat-ı lâyık icra olunacağında şübhe olmadığından mahsus zât-ı şevket-simât-ı mağlumem olan merhamet ve şefkat ve kâffe-i teb'a-i saltanat-ı seniyyem haklarında ibzâl olunagelen hüsnü manzûr-ı re'fet-i şehriyânem iktizasınca hakikat-i halin evvel be evvel taraf-ı saltanat-ı seniyyemden ale'l-umum memâlik-i mahrûse-i şâhânem ahâlisine beyan ve i'lânı lazım gelerek olbabda tafsilâtı muharrereyi hâvî memâlik-i Anadolu ve Rum ili ye evâmîr-i aliyyem neşr ve tisyârıyla keyfiyet herkese ilan ve işâa olunmuş olmağla siz ki vezir-i müşârun vesair mûmâ ileyhimsiz vusul-i ferman-ı âlişânımda siz dahi keyfiyetini zîr-i idarenizde kâin mahaller ahâlisine etrafiyla ifade ve i'lana ve eğer bazı sukkanımdan ve cahil ve ahmak makûleleri bu dakikaları derkâr ve iz'ân itmeyubde müşârun ileyhine kelimât-ı muhteria ve iğfalân-ı musanneasına aldanarak hukuk ve usul-i saltanat-ı seniyyeme münâfi söz söyler ve tenbîhat-ı meşrûhanın hilâfı vad'a cür'et ider bulunur ise sonra ber vech-i cevaba kadir olamayub haklarında ber-muceb-i kanunname-i ceza lazım gelecek mücâzât-ı şedîde bil imhâl icra olunacağıni herkesin guş-i huşlarına gereği gibi telkini ve beyanıyla mugâyiri harekete cesaret idenlerin tediyat-ı layıkları icra olunmak üzere isim ve şöhretiyle serîan bu tarafa inhâ ve iş'arı hususuna kemâl-i ihtimâm ve sıdk-ı makrûn eylemeniz femanım olmağın ittifâken ve ihtâran ve tenbîhen ve inzâran mahsûsan işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdur İmdi keyfiyet-i ma'lûmunuz oldukda ber minvâl-i muharrer amel ve hareket bil ittihad-ı mezit i'tina ve dikkat ve hilâfindan gayetü'l-gaye hazer ve mecaniyet eylemeniz babında fermanım âlişânım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûha üzere

şerefyafıta-i sudûr olan fermânım vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-ımtisâl mazmun itâat-makrûnıyla âmil olasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timad kılasız

Tahrîren evâhir-i şehri-i cemâziyelâhir sene sitte ve hamsîn ve mieteyn ve elf [1256]

El-mahruseyi kostantineye

5a-1

Duhan Gümrüğü Hakkında Sâdır Olan Emr-i Âlî Suretidir

Mefâhiru'l-emâcid ve'l-ekârim câmiu'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtas [...] zikri âtî tüccarın duhan nakl eyledikleri eyâlet ve elviyeden tanzîmât-ı hayriyye usûli icra olunan mahallerin umûr-ı mâliye ve zabtıyye me'murları dâme mecduhum ve mefâhiru'l-ulemâi'l-muhakkıkîn meâdini'l-fezâyil ve'l-yakîn zikr olunan mahaller ile henüz tanzîmât-ı hayriyyeleri icra olunmayan kazaların nâib ve müftüleri zîde ilmuhum ve mefâhiru'l-emâil ve'l-akrân a'zâ-yı meclis ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevki-i refî'i hümayun vasıl olıcak ma'lûm ola ki tüccâr taifesinin Samsun ve Bafra ve Canik taraflarından mübâyaa eyledikleri zehâyirin resm gümrüğü Samsun ve Bafra ve Canik ve duhan gümrüklerinden eda ve zikr olunan gümrüklerin müdirleri tarafından yedlerine ma'mulün bih edâ tezkeresi i'ta olunduktan sonra nakl eyledikleri mahallerde tekrar resm-i gümrük vesâir nesne mütalebe olunmak icab itmez iken bu esnada tüccâr-ı merkûmenin o makûle resm-i gümrüğünü edâ iderken nakl itmiş olanları duhandan bazı mahallerde hilâf-ı nizâm mükerrer resm-i gümrük taleb olunmakda olduğına ve bu husus ticaret-i kavmiyye mucib-i gadr olacağına binâen fîmâ-ba'd yedlerinde ma'mulün bih gümrük tezkeresi bulunan tüccardan vardıkları yerlerde tekrar resm-i gümrük mutalebe olunmamak üzere emr-i şerifim ısdârı hususı halen Trabzon valisi düstûr-ı mükerrer müşir-i müfehham nizâmu'l-alem vezirim Osman paşa edamallahu teâlâ iclâlehû tarafından diyâr-ı şevket-karârıma tahrir ve inhâ olunmakdan nâşî kuyûd-ı lâzimesi ba'de'l-ıhrâc iktizâsı dergâh-ı muallam kapucubaşlarından Dersaâdetimde duhan gümrüğü emîni iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim el-Hâc Osman dâme mecduhûdan isti'lâm olundukda Memâlik-i Mahrûse-i Şâhânemde husule gelecek tüccar ma'rifetiyle bi'l-mübâyaa diyâr-ı âhara nakl olunan duhanın mahallinde resm-i gümrüğü eda olunarak yedlerine ma'mulün bih tezkere virildikten sonra mahal-i sâirede mükerrer resm-i gümrük mütalebesiyle rencide olunmamaları müesses olan nizâmı iktizasından olmak

hasebiyle ber-minval-i muharrer tüccar taifesinin zikr olunan mahallerden mübâyaa idecekleri duhanın resm-i gümrüğü sâlifü'z-zikr Samsun ve Bafra ve Canik gümrükleri tarafından istihsâl olunarak yedlerine ma'mûlün bih tezkere i'tâ olduktan sonra mahal-i âhara nakl eylediklerinde mükerrer resm-i gümrük mutâlebe teaddî ve rencide olunmamaları tenbîhini hâvî emr-i şerîfim ısdârıyla tesviyesi lazım geleceği emin mûmâ ileyh tarafından i'lâm olunmuş ve mucibince iktizâsının icrâsı hususuna irâde-i aliyyem tealluk eylemiş olmağla Siz ki muhattabun-ı mûmâ ileyhimsiz vech-i meşrûh üzere amel ve harekete mübâderet eylemeniz fermânım olmağın i'lâmen ve tenbîhen işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdur Keyfiyeti ma'lumunuz oldukda bâlâda beyân kılındığı vech ile ba'de-izin zikr olunan mahallerin bi'l-mübâyaa resm-i gümrüğü Samsun ve Bafra ve Canik gümrüklerinden edâ olunduğı mübeyyin yedlerinde ma'mûlün bih gümrük tezkeresi bulunan tüccarın zîr-i idârenizde kâin kazalara nakl idecekleri duhandan tekrar resm-i gümrük mütâlebesiyle teaddî ve rencide olunmaması esbabının istahsâline mübâderet ve bu vesile ile bilâ-tezkere tevârüd iden duhanın iktizâ iden resm-i gümrüğü telef ve zâyi' olmayarak temâmen istihsâl kılınması hususuna mezîd-i i'tinâ ve dikkat ve muğâyir-i vaz'u halde vukû'undan [...] eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyafta-i sudûr olan fermân-ı vacibi'l-ittibâ' ve lâzımı'l-emsâli mazmun-ı itâatmakrûnıyla amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız

El-yevm tahrîren fi'l-yevmi's-sâdis min şehr-i cemâziyelûlâ sene seb'a ve hamsîn ve mieteyn ve elf [1257]

Sayfa 5a

5b-1

İç Kal'a Derununda Vâki' Mescid-i Şerifin Vakf Akçesi Beyan Şod Fi.15 Za. sene (12)45

250 guruş Mescid-i şerîf mütevellisi Kara Hafız Hasan Efendi yediyle mescid-i şerif imamı Hafız Ahmed Efendi'nin

200 guruş Kâbili Mustafa'nın zevcesinin mescid-i şerif vakf akçesinden

[Toplam] 450

Şuhûdü'l-hâl

Tozanlızade Ahmed ağa

Dizdar Hacı İbrahim Ağa

Genç Ali Ağa

Hacı İsmail Ağa

5b-2

Kahraman Köle'nin Hocasuyunda hayratı olan kaldırım vakf akçesinden Taşcı oğlu Dimitri'de olan yüz elli guruş meblağın yüz guruşu tahsil olunub Taşcı Toraman zimmiye teslim olundu Fî 15 m. Sene (12)49

100 guruş Teslim

50 guruş defa Taşcı oğlu veresesinden elli guruş alınub Toraman'a teslim olundu

150 guruş [Toplam]

Şuhûdü'l-hâl

Çalıkzâde Deli Mehmed Ağa

Kara Hafız Hasan Efendi

Çakır oğlu Abdullah Yazıcı

Karakoç oğlu Ali

5b-3

An asl Kırım ahalisinden olub Samsun mahallâtından Hançerli mahallesi sâkinlerinden Halil Ağa nam kimesnenin zevce-i menkûhası Emine Hatun nam kimsenin mutasarrıf oldukları mahalle-i mezbûrda kâin mülk menzillerini maa arsa mülklerinden ifrâz ile ve derûnunda mecmû' ve müştemil zeyl tescîlde muharrer ve mezkûr eşyalar ile kendi hüsnî rızâları ile Yalı camii şerifi imamı ve hatibine meşrûta kılarak vakf-ı sahih ile

vakf eyleyub ve vakf-ı mezbûr tevliyetini hayatlarında kendi nefslerine meşrûta ve ba'de vefâtuhumâ cami'i mezkûr imamı olanlara meşrûta kılarak vakf eylemiş olmağın işbu sicill-i şer'iyede kayd ve beyan olunmuşdur

Fî gurre Ra. Sene (1)250

Malın cinsi	Mikdar
Tencire ma'a kapak	2 aded
Çorba tası	1 aded
Sahan	3 aded
Lenger	1 aded
Tava	2 aded
Haranı kazganı	1 aded
Döşek	1 aded
Yorgan	1 aded
Yasdık	1 aded
Nakden meblağ	300 guruş

Şuhûdü'l-hâl

Müftizade Mehmed Efendi

El-Hac Mehmed Efendi

Kırımlı İbrahim Ağa ve Kadir Ağa

Salih Hocasade Hafız Ali Efendi

Hancerli müezzini Monla Hasan Hacı Mehmedzade Monla Ömer

Temurcı Hasan ve gayruhum mine'l-hâzırîn

5b-4

Bafra sâkinlerinden Çamur Ali oğlu Halil Efendi ile yine Bafra sâkinlerinden Hâfız Ali oğlu Mahmûd Efendi'nin miyânelerinde vâki' olan berat mesârıfı için merkûm Halil Efendi'den üç yüz elli guruş tahsîl olunub müddeî merkûm Mahmûd Efendi'ye teslim olunmakla âmme da'vadan birbirlerinin zimmetleri ibrâ ve iskât eyledikleri işbu mahalle kayd ve şer(h) virildi

Tahrîren fî evâhir-i şehri-Saferi'l-Hayr li-sene sitte ve erbaîn ve mieteyn ve elf [1246]

Şuhûdü'l-hâl

Müderris Mehmed Efendi

Kırımî el-Hâc Ömer Ağa

Kavas Ömer Ağa

Ve gayruhum

5b-5

Kırımî dellâl Deli Ahmed taht-ı nikâhında olan avreti Fatıma'yı huzûr-ı şer'iyede tatlık eylediği işbu mahalle kayd şod

Fî 5 R. Sene (12)48

Çolak Ali

Kara Hafız Hasan

Ve gayruhum

Sayfa 5b

6a-1

Samsun ekrâdından Kıranta oğlu Kulaksız İsmail'in Kürd iyalinde avreti Kara Zeyneb'den da'va ve matlûb eylediği meblağ iki bin beş yüz guruş olub işbu mebâliğ-i mezbûrı mezbûre Kara Zeyneb Kıranta oğlu Ahmed'in malından [...] idub zimmetinde olduğunu ikrarına şehadet idenleri beyan olunur Da'va olunan iki bin beş yüz guruşdan cinsi ve mikdarı dahi beyan

On ikilik altun   Yirmilik altun   Kırkarlık altun

100/1200,   41/820,   12/480

Cem'an ecnâs-ı altun adet153/ 2500 guruş

Mezbûre avretin ikrarına şehâdet idenlerin şehâdetleri beyan kışlada çadırın arkasında Cum'a günü vakt-i zuhrda ikrar eyledi deyu soytarı Hacı Mahmud ile Kaco'nun oğlu Hüseyin eda-yı şehâdet itdiklerinde işbu şehâdetlerinde kâzib olmadıklarına kendülere yemin virilüb ve ba'de'l-yemîn tezkiye dahi olundukları işbu mahalle kayd şod

Fî sene (12)46 Rabiü'l-ahirin on beşinde ru'yet olunmuşdur

6a-2

Zangaca oğlu avreti Fatıma'ya virilen

Malın cinsi	Mikdar
Koyun	7 aded
Keçi	8 aded
Camuş ma'a tatac	1 aded
Mezil(?)	1 aded

Mehri mukabelesinde verilmişdir

Fî 25 Ca. Sene (12)46

İşbu hususa şuhûdlar

Müezzin Mehmed Efendi

Kösefzade Hüseyin Ağa

Mırık oğlu Mustafa

Ve gayruhum

6a-3

'An asl İsbirli olub Samsunda kebabcılık ticaretiyle mukîm iken medyunen firar iden Aretin nâm zimmî Samsun nâibi Hüseyin Hafız Efendi yedinde olan mahfûz eşyalarını tamamen ahz ve kabz idub nâib mûmâ ileyh yedinde bir akçelik eşyası kalmadığını [...] huzûr-ı şerîde takrir eylediğine şahidleri beyan

Fî 15 B. Sene (12)46

Şuhûdü'l-hâl

Müderris Mehmed Efendi

Tımarzade Ali Ağa

Mukabeleci Hafız Hasan Efendi

Mahzar Monla Mustafa

Üç anbar zade Hafız Ali

Etmekci Hasan Usta

İsbirli

Ve gayruhum

6a-4

Ünyeli Emir Hüseyin oğlu İsmail Reis bundan evvel kırk iki senesi Ramazan-ı şerifinin beşinci yevm-i Cum'a vakt-i zuhr'da Girid adasında Suda kal'ası limanında fevt oldığına şehâdet idenleri beyan

Ünye'de Kal'a deresi mahallesinden Canikli oğlu Hüseyin

Ve yine mahalle-i mezbûrdan Taşcı Kadı oğlu Ali

Ünyeli Emir Hüseyin oğlu Hacı Mehmed'in Tokadlı Hacı Salih'den da'vası 500 guruş

6a-5

Fi.5 Za. Sene 46

Kürd Kel Hasan pehlivan taht-ı nikâhında olan zevcesi Meryem'in mutallaka mehri ve nafaka bedeli kırk beş guruş mezbûre Meryem râziye olduğu ve Kel Hasan'da olan iki yüz elli guruşı tamamen Meryem alub Kel Hasan'ın zimmetini âmme da'vâdan irad eylediği işbu mahalle kayd şod

Koçunun oğlu Hüseyin

Mevlana Ali

Hacı Dizdaroğlu Mehmed

Kürd Ahmed

Ve gayruhum

Sayfa 6a

6b-1

Ve bâlâda bast ve beyân kılındığı üzere kazâ-i mezbûr Köseyi merkum zecriyesi inzimâm-ı re'y ve ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve âmil-i merkum ma'rifetle yerlü yerinden ve îcab ve iktizâ idenlerden ber müceb-i şurût bir akçesi geriye kalmayarak temâmen ve kâmilen cem' ve tahsil ve mûmzâ defteriyle maan âmil merkuma teslimen Deraliyyeme irsâl ve zecriyye hazinesine teslimine sarf-ı külli miknet eylesesin ve sen ki Amil merkumsun sen dahi me'mur tahsili olduğında zecriyye malını müşârun ileyhın inzimâm-ı re'y ve ma'rifetiyle yerlü yerinde cem' ve tahsîl ve mûmzâ defteriyle getürub zecriyye hazinesine teslimine mübâderet eylesesin ve Sen ki kadı mûmâ ileyhın sen dahi müceb-i emr-i şerifimle amel ve hareket eylemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur

Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyafıta-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-ımtisâlimde mazmun-ı münifî birle amel olasız Şöyle bilesiz alamet-i şerife i'timâd kılasız

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâdis ısrîn şehr-i Rabîü'l-ülâ sene sitte ve erbaîn ve mieteyn ve elf [1246]

Mahruseyi kostantiniye

Sayfa 6b

7a-1

Bâis-i tastîr-i tescil oldur ki

An asl Kabarta ahâlilerinden Hacı Canbor nâm müteveffânın bâ-ma'rifet-i şer' Samsun'da makbuz olan Merzifon metâ'ı olarak ham halat binalarını yine bâ-ma'rifet-i şer' ve ahâli-i merkumûn beğlerinden Kabartalı Mehemed Beğ ma'rifeti vesâir lâzımü'l-huzûr ma'rifet ve ittifâkıyla müteveffâ-yı merkûmünde zeyl sahifede mestûr

olan eşyâ-ı merkûmelerini yine Samsun'da müsâfereten iskân iden fî'l-asl Kabartalı Hacı İshak nâm kimesneye teslim olunan eşyaların defter müfredâtıdır ki ber vech-i âtî zikr ve beyân şerh ve ayân olunur

Fî 17 Z. sene (1)251

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
Kulaklı bez	35 top	350
Merzifon alacası	19 top	190
Kırmızı sahtiyân	5 aded	75
Patma	3 top	21
Sarı meşin	1 aded	5
Amergan bezi	2 top	45
Dülbend	1 top	30
Tabanca temuri	4 aded	8
Mergûb	1 çift	5
Babuc	1 çift	5
Merzifon alacası	28 top	280
Hacıköy bezi	12 top	120
Def'a Merzifon alacası	28 top	280
Bez	12,5 top	125
Döşek yüzi	7 aded	70
Basma	5 top	35
Kediz	13 top	110
Kırmızı sahtiyân	4 aded	60
Tesbih	11 aded	11
Kırmızı heybe	1 aded	5
Zemzem hokkası	1 aded	15
Misvak	21 aded	7,5
Def'a tabanca temuri	4 aded	8
Küçük zembil	2 aded	2
Küçük kazan	3 aded	60
Kara dane	1 aded	10
Sahan	1 aded	5
Ayna	1 aded	5
Nuhâs tas	1 aded	5
Alaca heybe	1 aded	2
Dülbend parça çürük	1 aded	5

Yasdık yüzi	4 aded	20
Döşek yüzi	4 aded	40
Sarı meşin	1 aded	5
Merzifon alacası	1 top	10
Amerigan bezi Halebi	4 top	10
Köhne aba	1 aded	15
Çevre	2 aded	5
Amerigan bezi çürük	1 top	
Def'a çürük bez	7 top	
Def'a Merzifon alacası çürük	9 top	
Cem'-iyekûn		2059,5
Resm-i âdî ruruhtâde		200
[...]		1859,5

Yalnız bin sekiz yüz elli dokuz buçuk guruşdur

Mühür

7a-2

Bâis-i tastîr oldur ki

An asl Kabarta ahâlîlerinden Hacı Canbor ve Hacı Ali nâmân müteveffâların mezbûr eşyalarından fi'l-asl Anapalı İslam Reis nâm kimesneye teslim olunan eşyalarının defter müfredâtıdır ki ber vech-i âtî zikr ve beyân şerh ve ayân olunur

Fî 17 Z. Sene (1)251

Eşya/Mal	Aded	Top	Guruş	Eşya	Aded	Top	Guruş
Merzifon Alacası	-	4	40	bez	-	7	70
Döşek yüzi	1	-	10	Yastık yüzü	2	-	10
Teşbih	5	-	7,5	Sahtiyân	3	-	30
Kırmızı meşin		-	8	Sarı meşin	1	-	5
Merzifon alacası	-	13	130	Bez	-	18	180
Kırmızı sahtiyân	3,5	-	35	Çürük bez	-	2	12
Kurade leğen	2	-	15	Kazan	3	-	50
Abaza ibriği küçük	1	-	5	Bez	-	9	90
Merzifon alacası	-	1	10	Orta Haleb alacası	-	1	25
Çürük bez	-	7		Sahtiyân çürük	1	-	
Çürük bez	-	4					

Ara toplam			260,5				472
Cem'i yekûn							732,5
Resmi âdi-î fûrûhtâde							70
							662,5

Yalnız altı yüz altmış iki buçuk guruşdur

7a-3

Bâis-i tastîr-i tescil oldur ki

An asl Kabarta ahâlîlerinden Hacı Ali nâm müteveffâ-yı mezbûrun eşyalarından müteveffâ-yı merkûm Hacı Ali'nin gulâmı Hacı Mako nâm kimesneye teslim olunan eşyaların defter müfredâtıdır ki ber vech-i âtî zikr ve beyân şerh ve ayân olunur

Fî 17 z. Sene (1)251

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
Kediz bezi	62 top	469
Kırmızı sahtıyyân	8 aded	120
Merzifon alacası	19 top	190
Çin	11 top	70
Bez	8 top	80
Döşek yüzi	4 aded	40
Tabanca temuri	8 aded	16
Cem'i-yekûn		985
Resm-i âdî-i furuhtâde		80
[...]		905

Yalnız dokuz yüz beş guruşdur

Sayfa 7a

7b-1

Bâis-i tastîr oldur ki

Fi'l-asl Trabzon mahallâtından İskender Paşa mahallesi sükkânından iken bundan akdem ber vech-i ticaret Samsun iskelesine gelub iskele-i mezbûrda cedid handa iskan üzere iken bi-emrillahi teâlâ vefât iden Taksan oğlu Kamil bin Memiş nam müteveffânın

metrûke-i mevcûdesinin defter müfredâtıdır ki ber-vech-i âfî zikr ve beyân şerh ve ayân olunur

Fî 19 M. Sene (1)252

Malın cinsi	Mikdar	Guruş	Para
Beyaz sarık	2 aded	20	
Müsta'mel fes	1 aded	15	
Yorgan köhne	1 aded	10	
Köhne döşek	1 aded	15	
Köhne kilim	1 aded	5	
Köhne aba	2 aded	15	
Köhne libâde	1 aded	5	
Zenne entarisi	1 aded	10	
Müsta'mel hama kuşak	1 aded	20	
Köhne abdeslik	1 aded	20	
Müsta'mel mintan	1 aded	25	
Yasdık	1 aded	5	
Köhne yelek	1 aded	1	
Köhne entari	2 aded	3	
Su tası	1 aded	3	
Müsta'mel ayakkabı	1 aded	6	
Köhne gömlek	1 aded	2	
Köhne entari	2 aded	2	
Çubuk takımı	1 aded	10	
Şeytan bezi parçası	1 aded	3	
Zenbil	1 aded	4	
Nakden mebâliğ		731	30
Cem'i yekûn		930	34
Resm-i hâkimiyye-yi furuhtâde		23	
[...]		907	37
Teçhiz-i tekfînine sarf olunan mebaliğ furuhtâde		180	
[...]		727	34

7b-2

An asıl Ardanuç kazâsına tâbi' Sahre karyesi ahâlilerinden olub ecel-i mev'ûduyla Samsun'da vefât iden Mustafa bin Ali nâm müteveffânın zimem-i nâsda olub tahsil olunan mebalîğâtı ve gerek furuht olunan eşyaların defteridir ki ber vech-i âfî zikr olunur Fî Ra. Sene 251

Asâkir-i Nizâmiyede İbrahim isminde karındaşı olduğunu Aksakallı Kara Hasan nâm kimesne ile Keskin(?) sancağından Aksaka(?) kazâsından Ersis karyesinden Sofi oğlu Bostancı Uzun Ahmed'in bu vechle haber virmiş olduğu bu mahalle kayd ve tesbit olundu

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
Tüfenk	1 aded	18
Tabanca	1 çift	8
Balaska	2 aded	3
Müsta'mel aba	1 aded	16
Müsta'mel hırka mintanı	1 aded	3,5
Müsta'mel şal	2 aded	14
Köhne yağmurluk	1 aded	3,5
Müsta'mel fes	2 aded	8
Müsta'mel yorgan	1 aded	16
Müsta'mel köhne entari	1 aded	5
Müsta'mel kilim	1 aded	30
Toplam		126
Dakakürtden alınan meblağ		810
Aksakallı duhancı Eminden alınan		133
Yemenici esir zımminde alınan		130
Yur Sabedoğlu zımmiden alınan		103
Nakden meblağ		100
Toplam		1432
Müteveffâ-yı merkûmun teşhiz tekfin mukabelesi(?) ve furuht olunan eşya dellâliyesini ve masârîfât-ı sâiresi fûrûhtâde		305
Toplam		1127

Merkûmun karındaşı vürûd iderek ba'de'sübût ber mûceb-i hisse-i tereke merkûmdan kendüye teslîm olunduğı bu mahalle kayd ve tesbit olundu

Fî 10 C. Sene (12)64

Sayfa 7b

8a-1

Samsun kal'asının müstahfızânı fukarâtı dizdarlarıyla beraber Dersaâdet'e matlûb olunduklarına dair vürûd iden Emr-i Âlî Sûretidir

Fî 15 Za. sene (12)45

Kıdvetu'l-emâcid ve'l-a'yân Canik muhassıl vekili Memiş Beğ zîde mecduhû tevkî-i refî'i hümayun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki tımarlı asâkir-i mansûre sivârsine ilhâk olunan elli üç aded eyâlât ve elviyeden Sivas ve Rakka eyâletlerinin sipahileriyle Sivas eyâleti dâhilinde olan elviyede vâki kılâ'nın mustahfızân-ı neferâtı mukaddemce şark ordusuna me'mur buldukları cihetiyle ber-muktezâ-yı kanunname-i hümayun Dersaâdetime gelüb isbât-ı vücûd idememiş ve el-hâletü hâzihî hitâm-ı me'muriyetleriyle memleketlerine avdet olunmuş olduklarından sipahiyân ve mustahfızân neferâtının kanunnâme-i hümayunum mûcebince Dersaâdetime gelüb isbât-ı vücûd iderek iktizâsına göre tabura tahrîr ile taht-ı nizâma rabt olunmaları lâzımeden olduğundan bahisle Sivas eyâleti dâhilinde olan Sivas ve Amasya ve Canik ve Çorum ve Bozok ve Divriği ve Arabgir sancaklarının gayr-ı ez sıbyan ve mütekâidîn bi'l-cümle sipâhî ve mustahfızân neferâtı alaybeği ve dizdarları ve kezâlik Rakka eyâleti sipahilerinin dahi Alay beğileriyle maan evvel baharda Dersaâdetime irsâl ile isbât-ı vücûd itdirilmesi bâbında sen ki muhassıl vekili mûmâ ileyhsin Sana ve zikr olunan mahallerin vali ve mütesellimlerine hitâben evâmîr-i şerîfem ısdârın hâlen bi'l-istiklâl asâkir-i mansûre seraskeri düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem vezirim Hüsrev Mehmed Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehû ile nazır vekili iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim Mehmed Paşa edâme mecduhû bi'l-iştirâk memhûr takrîr takdîmiyle ifade ve inhâ eylemeleriyle vech-i meşrûh üzre amel ve harekete mübâderet eylemek fermânım olmağın i'lâmen ve tenbîhen rikâb-ı müstetâbun işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdâr ve ile tisyâr olunmuşdur

İmdi salifu'z-zikr Sivas eyâleti dâhilinde olan Canik sancağının gayr-ı ez sıbyan ve mütekâidîn bi'l-cümle zuamâ ve erbâb-ı timar ve mustahfizân neferâtını alay beği ve dizdarlarıyla beraber evvelbaharda bâb-ı seraskerîde isbât-ı vücûd eylemek üzere vaktiyle yerlerinden tahrik ve ihraç ve Dersaadetime irsâl ve îsâle i'tinâ ve dikkat eylemek irade-i seniyyem muktezâsından idüğü ve zikr olunan mahallere dahi başka başka evâmîr-i şerîfem tasdir ve tesyîr kılındığı ma'lûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve harekete îfâ-yı lâzîme kâr-ı güzârı ve [...] bezl ve sa'y-i makderet ve bir an imrâr-ı vakt misillü vad' ve hâlat vukûına ruhsatun(?) mütevekkî ve mübâadet eylemeniz babında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur

Buyurdum ki vusul buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yafta-i sudur olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-imtisâlimi mazmûn itaat-makrûniyetle amel ve hareket eyleyesin Şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsın

Tahriren fî evâsıt-ı şehri cemâziyel âhir sene hamse ve erbaîn ve mieteyn ve elf [1245]

Mahrûse-i Kostantınıyye

8a-2

İki yüz kırk beş senesine mahsûben Samsun kazasında kâin reayaların ta'yin ve taktir eyledikleri hamr ve arak me'mûrları ma'rifetiyle tahrir ve tevzin olundukda zuhur iden hamr ve arakın yekûn işbu mahalle kayd şod

Fî n. Sene (12)46

Zuhûr iden Hamr

9275 kıyye bir kıyyesi pare 4

927guruş 30 para

Zuhur iden Arak

372 kıyye bir kıyyesi pare 8

74 guruş pare 26

Kâbi ma'den-i hümayun reayalarından

Hamr 3280kıyye / 328guruş

Arak 415 kıyye/ 83guruş

İşbu defterin sûreti aynen Dersaadet'e irsâl olunmuşdur ve mûcebince i'lam dahi olmuşdur

8a-3

Bin iki yüz kırk yedi senesi diyâr-ı gurbetde mefkûd olub Samsun sâkinlerinden tepeli oğlu İshak'ın fevt olan oğlundan hisse-i irsiyyesi vârisleri olan hemşiresi Fatıma ve Ayşe'ye ve Molla Osman'a virilen beşyüz beş guruş'un işbu mahalle kaydı şod

Kerçemeli Ali Beşe'ye müsellemler 168 guruş

Köprülü Halil'e müsellemler 168

Molla Osman'a müsellemler 168

Cem'an 504

Fî 11 Ca. (12)47

İşbu mebalîğ merkûmlara teslim olundukda hazır-ı bi'l-meclis bulunanları beyan

Yüzbaşı Genç Ali Ağa

Topcıyan Çavuşı Kara Hafız Hasan Efendi

Çakırgüoğlu Molla Abdullah

Ve gayruhum

Sayfa 8a

8b-1

Diyarbakir müşiri Zekeriyya Ahmed Paşa hazretlerinin maiyyetinde bulunmak üzere takım takım irsâl olunan Arnavud askeri hakkında sâdır olan fermân-ı âlî sûretidir

Mefâhiru'l-emâcid ve'l-ekârim câmiu'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassun bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'd-dâim Samsun'dan Diyarbekir'e varınca esnâ-yı râhda tanzîmât-ı hayriyyeleri icrâ olunan mahallerin umûr-ı zabtıyye ve maliyye me'murları dâme mecduhum ve mefâhiru'l-ulemâi'l-muhakkıkûn zikr olunan mahaller ile henüz dâire-i tanzimâta dahil olmayan kazaların nâibi ve müftîleri zîde ilmuhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'zâ-yı mecâlis vesair zâbitân-ı memleket zîde kadruhum tevkî'i refî'i hümayun vâsil olıcak ma'lûm ola ki bu def'a avâtıf-ı aliyye-i mülûkânemden uhdesine Diyarbekir müşirliği tevcîh ve ihsân kılanan düstûr-ı mükerrerrem müşîr-i müfehham nizâmı'l-âlem vezîr Ahmed Zekeriyya Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehû'nun maiyyetinde istihdâm olunmak üzere celb olunmuş olan ma'lûmu'l-mikdar Arnavud askeri bu taraftan takım takım bahren Samsun'a i'zâm kılınmış ve asâkir-i merkûmenin Samsun'dan Diyarbekir'e varınca esnâ-yı râhda ber müceb-i ta'limatname icab iden ta'yinâtlarıyla mühimmatı mevcûde ve eşya-i sâirelerinin nakline muktezî araba ve hayvânâtın bah ve ücretleri tanzîmât-ı hayriyyeleri icra olunan mahallerde muhassıllık emvâlinde vesâir yerlerde dahi usûl-i sâbıkası vechle kazâlar tarafından tesviye ve ibkâ olunmak ve zâbitânım yedlerinden sened ahzıyla ba'dehû hazinece hesabını icrâsıyçün lâzım gelen defterleriyle beraber bu tarafa takdîm ve isrâ kılınmak üzere derhal tedârik ve i'tasıyla asâkir-i merkûmeye bir gûnâ muzâyeka ve zaruret çekdirilmemesi husûsuna irâde-i aliyyem taalluk eylemiş ve lazım gelen sûret-i defterinin maliye hazine-i celîlesinde olan kaydı mücebince terkîm ve i'tasıyçün hazîne-i merkûmeye ilm u haberi i'ta olunmağla sen ki mûmâ ileyhsin vech-i meşrûh üzere amel ve harekete bi'l-ittifâk i'tina ve mübaderet eylemeniz fermânım olmağın i'lânen ve tenbîhen dîvân-ı hümayunumdan mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdı

İmdi asâkir-i merkûme takım takım Samsun'dan Diyarbekir'e varıncaya değin her kankınızın zîr-i idârenizde kâin kazâya dâhil olur iseler lâzım gelen ta'yinâtlarıyla mühimmat vesâirelerinin nakline muktezî olan hayvânâtın bâlâda beyân olunan usûle tatbîkan derhal tedârik ve i'tasıyla müreffehen savb-ı maksuda imrârları emr-i şerîfim irâde-i aliyyem muktezâsından idüğü ve bir mahalde ta'yinât ve hayvânât husûsunda kendülerine zillet ve meşakkat çekdirilmemesi veyahud araba ve hayvânâta intizâren bilâ müceb-i tevfiik ve te'hîr olunmak misillü vaz' ve hilâf-ı vukû'ına rızâ-yı hümayunum olmadığı ma'lûmunuz oldukda ber vech-i muharrer amel ve harekete bi'l-

ittifâk ihtimâm ve dikkat ve hilâfindan mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur

Buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzre şeref-yafta-i sûdur olan fermân-ı vacibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-imitsâlimin mazmun itâatmakrûnuyla amel ve hareket eyeleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerife i'timâd kılasız

Tahrîren fî evâsıt-ı şehri cemâziye'l-âhir sene sitte ve hamsîn ve mieteyn ve elf [1256]

Sayfa 8b

9a-1

Musul'da Olan Asâkir-i Muntazame-i Şâhâne Elbiseleri için Sâdır Olan Emr-i Âlî Sûretidir

Mufâhiru'l-ulemâi'l-muhakkıkîn Samsun'dan Musul'a varınca yol üzerinde vâki' tanzimât-ı hayriyyeleri icrâ olunan ve henüz müstesnâ bulunan kazâların nâib ve müftûleri zîde ilmuhum ve mefâhirü'l-emâcid ve'l-ekârim umûr-ı zabtıyye ve maliyye memurları dâme mecduhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'zâ-yı mecâlis vesâir zâbitân-ı memleket zîde kadruhum tevkî'i refî-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Musul cânibinde bulunan asâkir-i muntazama-i şâhânem için bu def'a tanzim olunan elbise-i lâzime yüz on bir yük olarak hâlen Musul valisi düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmü'l-âlem vezîrim Mehmed Paşa edâmallahu teâlâ iclâlehûnun bir nefer tatar ve alay başkâtibi ve yedi nefer zabitân askeriyesiyle bu taraftan bahren Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan bahisle ol-bâbda nizâmı vechle bir kıt'a yol emri şerîfim i'tâsı husûsu mütecezzân(?) ricâl-i devlet-i aliyemden bi'l-fi'l Sadrazam mektubcusu olub vali müşârun ileyhin kapu kethüdâsı olan iftihâru'l-a'lâ ve'l-a'zam Zühdi Beğ dâme uluvvuhû tarafından bâ-takrîr ifade ve inbâ olunmakdan nâşî

Siz ki mûmâ ileyimsiz Elbise-i merkûme iskele-i mezkûrdan Musul'a varınca nakline muktezî araba ve hayvânâtın îcâb iden ücretleri tanzimât-ı hayriyyeleri icrâ olunan mahallerde meclisler ma'rifetiyle kat' olunarak muhassillik emvâlinden ve müstesnâ bulunan yerlerde dahi sâbık ve emsâli vechle kazâlar tarafından ru'yet ve tesviye olunarak hazinece hareket(?) icrasıycün defteri Dersââdetime isrâ ve takdîm kılınmak üzere derhal tedârik ve i'tâsıyla eşyâ-yı merkûmenin bir an evvel mahalline îsâli

husûsuna bi'l-ittifâk mezîdü'l-ihimâm ve gayret eylemeniz fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve i'tâ olunmuşdu

İmdi elbise-i mezkûrenin Samsun'dan Musul'a varıncaya değin dâhil olduğu kazâlarda nakliyçün iktizâ iden araba ve hayvânâtın bâlâda beyân olunan usûle tatbîkan sür'at-i i'tasıyla bir an evvel mahalline îsâli irâde-i aliyyem muktezâsından idüğü ve bu babda amâs ve rehâvetle elbise-i mezkûrenin esnâ-yı râhda bilâ müceb-i meks ve tevkifi müsillü vaz' ve hâlet vukû'ı bir vechle câiz olmadığı ma'lûmunuz oldukda ber minvâl-i muharrer amel ve harekete bi'l-ittifâk kemâliyle i'tinâ ve dikkat ve hilâfindan tevakkî' ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdu Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyafte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-ımtisâlimin mazmun-ı itâat-makrûnıyla âmil olasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız

Tahrîren fî evâil-i şehri-i Şa'banu'l-muazzam sene sitte ve hamsîn mieteyn ve elf

9a-2

Diğer Yol Emri

Mefâhirü'l-emâcid ve'l-ekârim câmiu'l-mecâmid ve'l-mekârim el-muhtassûn bi-inâyeti'l-meliki'd-dâim Samsun'dan Diyarbekir'e varınca esnâ-yı râhda tanzimât-ı hayriyyeleri icrâ olunan mahallerin umûr-ı zabtıyye ve maliyye me'mûrları dâme mecduhum ve mefâhiru'l-ulemâi'l-muhakkıkîn mahall-i mezkûra nâib ve müftileriyle müstesnâ bulunan kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde ilmuhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'zâ-yı mecâlis vesâir zâbitân-ı memleket zîde kadruhum tevkî'i refî'i hümayun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Diyarbekir eyâletinden müretteb olub muktezâ-yı irâde-i seniyye-i mülûkânem üzere hâlen mülhakâtıyla Diyarbekir müşîrimi düstûru'l-mükerrem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem vezîrim Ahmed Zekeriyya Paşa edâmallahu teâlâ iclâlehu maiyyetinde bulunmak üzere me'mur ve tayin kılınan tımarlı sivari asâkir-i muntazama-i şâhânem alayı için bu def'a tertîb ve tehiyye olunan elbise ve levâzımât-ı sâire yüz elli dört denk olarak bu taraftan bahren Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan ol-bâbda şurûtu ve nizâmı vechle bir kıt'a yol emr-i şerîfim i'tâsı husûsı mütehayyızân-ı ricâl-i devlet-i aliyyemden hâlen asâkir-i muntazama-i şâhânem

müsteşarı iftihâru'l-a'lâ ve'l-a'zam el-Hâc İbrahim Edhem Beğ dâme uluvvuhû tarafından bâ-takrîr ifade ve inbâ olunmaktan nâşî eşyâ-ı mezkûrenin Samsun iskelesinden Diyarbekir'e varıncaya kadar nakline muktezî olan araba ve hayvanların ücretleri tanzimât-ı hayriyyeleri icrâ olunan mahallerde ber-mûceb-i nizam meclisler ma'rifetiyle kat' olunarak muhassıllık malından i'tâ ve ba'dehû hazinece hareket(?) icrasıycün defteri bu tarafa takdîm isrâ ve henüz müstesnâ bulunan yerlerde dahi usûl-i kadîmesi vechle tesviye ve ibkâ kılınmak üzere araba ve hayvânât-ı merkûmesi derhal tedârik ve i'tâsıyla bir an evvel mahalline îsâl husûsına mezîd-i ihtimâm ve gayret olunmak fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdâr ve i'tâ olunmuşdu

İmdi siz ki me'mûrîn ve hükkâm vesâir mûmâ ileyhimsiz eşyâ-i mezkûrenin Samsun iskelesinden Diyarbekir'e varıncaya değin nakliycün iktizâ iden araba ve hayvânâtın bâlâda beyân olunan ahvâle tatbîkan sür'at-i i'tâsıyla mahalline îsâl-i irâde-i aliyem muktezâsından idüğü ve bu bâbda a'mâs ve rehâvetle eşyâ-i mezkûrenin esnâ-yı râhda meks ve tevkifi misillü vaz' u hâlet vukû'ı bir vechle câiz olmadığı ma'lûmunuz oldukda ber minvâl-i muharrer amel ve harekete bi'l-ittifâk kemâliyle i'tinâ ve dikkat ve hilâfından tevakkî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdu

Sayfa 9a

10a-1

Bâis-i Defter oldur ki

Samsun kazâsı kasaba ve kurâlarında kâin mevcûd olan evkafların ism ve şöhretiyle ve hâsılât-ı vâkıasının defter-i müfredâtıdır ki ber vech-i âtî zikr ve beyân olunur fî sene (1)257

10a-2

Sâhibü'l-hayrâtdan müteveffâ Çorlulu Ali Paşa hazretlerinin kasaba-i mezbûr derûnuna icrâ itdirdiği mâ-ı cârînin vakf akar ve musakkafâtı hâsılâtı

1050 guruş On bir bâb dükkan îcârları

129 Vakf-ı müşârun ileyh mâi carisi üzerine binası mülk olmak üzere inşâ olunan dekâkîn adet 34 virilen arsa icarı

26 Diğer vakf-ı müşârun ileyhın vakf arsası üzerine dokuz kıt'a gedüklerin îcârı

1205 [Toplam]

250 Vakf-ı müşârun ileyhın bağ-ı mezkûrlar kurbunda vâki' zeytun bağçesi maa tarla bu sene tarlaya mezkûr icarı Hınta 5 Keyl 5 guruş

500 Mevsüm olduğından zeytun eşcârlarının semeresinin mikdarı ma'lûm

1955 [Toplam]

İşbu hâsılât-ı mezbûr mâh-ı mezbûrun yolları harabe müşrif oldukça tamîr termîmine ba'de's-sarf bâkî fazla zuhûrunda müteveffâ olanlar ber mu'tâd-ı kadîm vazîfe olunagelmiştir

Bâ-berât-ı âlişân vakf-ı mezbûr mütevellîsi Samsun müftîsi Hacı Mehemed Emin Efendi üzerindedür

10a-3

Sâhibu'l-Hayrât müteveffâ Saîd Beğ hazretlerinin bina ve inşa eylediği medrese ve câmi'-i şerîfelerine vakf eylediği akar ve arazi ve arsa ve zeytun bağçelerinden hâsılâtı

3.000 Kasaba-i mezbûrda kâin vakf-ı hamam-ı icarı

500 Kasaba-i mezbûra tabi Körték karyesi mezrasından rubu' hisse-i tâşiri işbu karye-i mezbûrdan tâşir olunan öşrûn nısf cânibinden vakfı tarafına aid veledi aheri Hızır Paşa vakfı tarafına aid ola

279,5 Bağ ve bağçe ve bostan hane kıt'a 33 senevi hâsıl olan îcârı

100 Zeytun bağçesi kıt'a 8 mevsûmü olduğundan hasılatı ma'lum

3879,5 [Toplam]

İşbu mebâliğ-i mezkûr dahi vakf-ı mezbûrlar harâbe müşrif oldukça alâ tarîkı'd-dikkat vakf-ı mezbûr umûrına sarf olunub zuhûr iden fazla ve berât-ı âlişân imam ve hatîb ve müderris ve mütevellîsi olan hâlen Samsun müftîsi Şeyh Hacı Mehemed Emin Efendi'ye ber-mu'tâd-ı kadîm vazîfe olagelmiştir

10a-4

Sâhibü'l-hayrâtdan İsa Baba zâviyesinin arazi vakıf bağ ve bağçelerinin hâsılâtı

37 Vakıf bağ ve bağçelerden senevi ahz olunan îcâr kıt'a 39

100 Vakf-ı mezbûr tarlaları kıt'a 26 hâsılâtı

Bu dahi bâ-berât-ı âlişân efendi mûmâ üzerindedür

10a-5

Vakf-ı mûmâ ileyh Said Beğ cami-i şerifinde müezzin olanlara kalleşi vazîfe olmak üzere vakf-ı zeytun bağçeleri kıt'a 4

40 Kezâlik hâsılâtı ma'lûm

30 Cennet-mekân müteveffâ Seyyid Süleyman Paşa hazretlerinin vakfından olarak senevî virilen vazife

000 Yevm-i Cum'a câmi-i mezbûr minâresinde salâ virenlere sâhibü'l-hayrâtın vakf eylediği nukûd akçe 400 guruş

İşbu meblağ-ı mezkûrun dahi yevmi mezburda salâ verenlere verilegelmiştir.

10a-6

Sâhibü'l-hayrâtdan Mahmud bin Ahmed bin Ali Paşa nâm sâhibü'l-hayrın bina eylediği kasaba-i mezbûrda kâin taş hanın hasılâtı

2200 ve 693 Beher sene hâsıl olan îcârı

1507 ve 120 Beher yevm tilâvet olunmak üzere altı aded eczahan bâ-berât-ı âlişân mutasarrıflarına virilen vezâif fûrûhtâde

1387 İşbu meblağ-ı mezbûr bâ-berât-ı âlişân câbi ve nâzır olanlara beher sene virilen vazife fûrûhtâde

Bâkî meblağ-ı mezbûr mütevellîsi yedinde beher sene terâkim itmekde olduğu ve mütevellîsi dahi Dersaadetde Kasım Paşa mahallâtından Zincirlikuyu kurbunda mütemekkin Balmumcu Seyyid İsmâil nâm kimesnedür

10b-1

Sâhibü'l-hayrâtdan cennet-mekân müteveffâ Seyyid Süleyman Paşa hazretlerinin bina ve inşa eylediği medrese-i şerîfesinin müderrisi ve derûnunda inşa eylediği câmi-i şerîfesinin imam ve hatib ve müezzin ve kürsi şeyhi devirhân cihâtlarına bâ-berât-ı âlişâna mutasarrıf olan ehl-i [...] olanlara vâkıf müşârun ileyhın vakfı mütevellîsi tarafından beher sene virilen vezâif

100 Müderrisîne virilen

39 Kürsi şeyhine

96 Beher hafta hatm-i hâcegâne tilâvet olunmasıçün

123 Câmi-i şerîf imamına virilen vezâif

17,5 Müteveffâ Kerim Efendi'nin hamam-ı hâsılâtından imama virilen vezâif

375,5 [Toplam]

40 Câmi-i mezbur müezzinine virilen vezâif

25 devirhan için virilen vezâif

50 Kayyumluk ve ferrâşlık ve halâ tathîrîçün virilen vezâyif

7,5 Müteveffâ Kerim Efendi'nin hamamı hâsılâtından

[Toplam] 498

İşbu meblağ-ı mezbur Ramazan-ı şerifde ba'de's-sücûd ve yevm-i Cum'ada kable's-salavât Kur'an-ı Azîmü'ş-şân tilâvet olunmasıçün vaz' olunmuşdur

000 Ribhi câmi-i mezbûr imamına vazife olmak üzere ashâbu'l-hayrâtın vakf eyledikleri meblağ 400

- 40 İşbu meblağ-ı mezbûrın ribhi
- 000 Ribhi beher yevm kable salâti'-zuhr sûre-i feth tilâvet idenlere fazife olmak üzere sahibu'l-hayrın vakf eylediği meblağ 400
- 40 İşbu meblağ-ı mezbûrın ribhi
- 578 [Toplam]
- 60 gallesi müderris olanlara vazîfe olan Zeytun bağçe kıt'a 3

10b-2

Paşa-yı müşârun ileyh hazretlerinin diğer inşâ eylediği câmi-i şerifinde imam ve hatib ve kürsi şeyhi ve devirhan ve kayyum ve müezzin ve ferrâş olanlara vakfi mütevellîsi tarafından beher sene virilen vezâif beyân

- 100 Bâ-berât-ı şerîf-i âlişân imam ve hatib olana virilen vezâif
- 69 Müezzin-i sâni devirhâna ve kayyumluk vezâifleriçün
- 54 Müezzin-i ulâ vezâifiçün virilen
- 39 Kürsi şeyhine virilen vazîfe
- 262 [Toplam]
- 000 Ribhi imam ve hatib olanlara vazîfe olmak üzere ashâbu'l-hayrâtın vakf eylediği meblağ 500
- 50 İşbu meblağ-ı mezbûrın ribhi
- 20 Zeytun bağçesi kıt'a 4 hâsılâtı oldukça imam-ı merkûma vazîfe olagelmiştir
- 37 Arsası vakf ve kûrum-u mülk olan bağlar ve bağçeler kıt'a 34 Beher sene imam-ı merkûm tarafına virilen îcârı
- 8 Diğer îcârı imam olanlara vazîfe olan menzil arsaları kıt'a 7 Hâsıl olan îcârı
- 357 [Toplam]
- 200 Hâsılâtı câmi-i mezbûr müezzinlerine vazîfe olan izetun bağçesi kıt'a 8

10b-3**Arif(e)? Çelebi medresesinin müderrisine tayin kılınan vazîfe beyân**

Kasaba-i mezbûra tâbi' Çakırlar karyesi mezraasından hâsıl olan nısf a'şar-ı şeriyyesinden humsu vakf-ı mezbûr mütevellîsine ba'de'l-ihrac bâkî medrese-i mezbûr müderrisine vazîfe olagelmişdir ve karye-i mezkûrdan hâsıl olan a'şar-ı mezkûrun nısfî âharı hâssa-i hümayun tarafından ahz olunagelmişdir

yazulu(?) keyl hinta samsun-i 11

5.5 Hâss-ı hümayun tarafına aid hisse

Bâkînin humsu vakf-ı mezbûr mütevellîsine ba'de'l-ihrac diğerk bâkîsi müderrisi olanın vazife şâir keyli samsuni 9

4,5 Hassa-i hümayun tarafına aid hisse

Bâkîsinin humsu vakf-ı mezbûr mütevellîsine ba'de'l-ihrac diğerk bâkîsini müderrisî olanlara vazife 4,5

10b-4

Sâhibü'l-hayrâtdan devletlü Osman Paşa hazretlerinin bina ve inşa eylediği medrese-i şerîfesinde müderrisî olanlara ta'yîn kılınan vezâif

Paşa-yı müşârun ileyhâ hazretlerinin

160 Vakf-ı kasab dükkanından virilen vazîfe

5 Haftada bir def'a hatm i hacegân kurrasîçün

10 Ve senede bir def'a hatm-i şerif tilâvetîçün

100 Ve diğerk Hanife Hatunun vakf meblağı ribhinden virilen vazîfe

275 [Toplam]

000 Ribhi Müderrisî merkuma vazife olmak üzere ashabu'l-hayrâtın vakf eylediği meblağ 550

Meblağ-ı mezbûrun vazife olan ribhi 55

330 [Toplam]

Sayfa 10b

11a-1

Sâhibü'l-hayrâtdan Şeyh Hamza zaviyesinin zaviyedarı olanlara ve zaviye-i mezbura harabe müşrif oldukça alâ tarîki'r-rakabe ta'mir ve termîm olunmak üzere zaviye-i mezbûr hâsılâtı beyân

Ayucıbükü karyesi mezrasından muhassıl olan a'şâr-ı Hint keyl 3 fi 40 120guruş Şâir kile 4 fi 20 80 guruş yekün 200 guruş

11a-2

Sâhibü'l-hayrâtdan Ahi Evran zaviyesinin hasılatı beyan

Vakf-ı mezbûr tarlası kıt'a 2 bir tarla icarı 15 ve diğèrinin hasılatı keyl Samsuni hinta 2,5 fi 50 yekün 140guruş

Bağ bağçe kıt'a 47 icarı 23,5 Zeytun bağçesi kıt'a 2 Hâsılâtı ma'lûm 23,5

[Toplam] 163,5

11a-3

Sâhibü'l-hayrâtın bina ve inşa eylediği yalı câmi-i şerifi vakfi beyan

İsababa tahtında bostanhane bâb 1 icarı 200guruş

Yevmü'l-cum'a kable's-salât Kur'an-ı Kerîm tilâvetiçün Hacı Sadık nâm kimesnenin vakf eylediği dükkan icarı 80guruş

Kezâlik Kur'an-ı Kerim tilâvetiycün sâhibü'l-hayrın vakf eylediği meblağ 150guruş ribhi 15guruş

Diğer ashâbu'l-hayrâtın vakf eylediği meblağ 470guruş ribhi 47guruş

Müteveffâ Yalı cami-i şerif imamı Osman Efendi'nin bağı mahsulünden ta'lik eylediği vazife 100guruş

Diğer zeytun bağçesi kıt'a 2 Hasılatı ma'lûm 40guruş

[Toplam] 442

İşbu mebalîğ imam ve hatib olanlara vazife tayin olunmuştur

Ribhi vazife olmak üzere cami-i mezbur müezzinlerine ashabu'l-hayrâtın vakf eylediği meblağ 945guruş ribhi 95guruş

İşbu meblağ-ı mezbûr müezzine vazife tayin olunmuştur

[Toplam] 537

Zeytun bağçesi kıt'a 2 kezâlik bu dahi merkûma vazife tayin kılınmıştır 40guruş

11a-4

Sâhibü'l-hayrâtın binâ eylediği Hancarlı cami-i şerinin vakfı beyan

Sâhibü'l-hayrâtın 750guruş ribhi 75guruş imamına vazife

Bir bâb bostanhâne icarı 250guruş Menzil arsaları icarları ve zeytun ağacı icarı 11guruş yekün 261guruş

Zeytun bağçe kıt'a 3 110guruş

[Toplam] 336

Cami-i mezbûr müezzinlerine tayin olunan vezaif beyan

Ribhi vazife olmak üzere cum'a salâtîçün sâhibü'l-hayrın vakf eylediği mebalîğ 10guruş

Ferâşiyet için Hanife Hatun vakfindan virilen vazife 10guruş

Bezistan kurbunda birbab dükkan icarı 50guruş

[Toplam] 70

Zeytun bağçesi kıt'a 2 20guruş

11a-5

Sâhibü'l-hayrâtdan Hıdır Beğ nâm kimsenin bina eylediği câmi-i şerifinde imam ve hatib olanlara vazife ola gelen hasılât

Ribhi vazife olmak üzere sahibü'l-hayrın vakf eylediği mebâliğ 550guruş ribhi 55guruş

Vakf arsa icarı kıt'a 1 10guruş

Vakf dükkan icarı bab 1 100guruş

Bir kıt'a tarla hasılâtı keyl-i Samsun şâir2 fi 25guruş yekün 50guruş

Bostanhane kıt'a 1 hasılatı 100guruş

Vakf arsa icarı bağ ve bağçe ve menzil arsalarından beher sene alınagelen icar kıt'a 9 19guruş

[Toplam] 334

Zeytun bağçeleri kıt'a 9 hasılatı ma'lum 600guruş

Câmi-i mezbûrda kandil-i siraciçün ribhi sarf olunmak üzere sâhibü'l-hayrın vakf eylediği meblağ 300guruş ribhi 30guruş

Ribhi vazife olmak onda sâhibü'l-hayrın vakf eylediği devirhan olanlara meblağ 100guruş ribhi 10guruş

Diğer cami-i mezkûra kandil siraciçün sâhibü'l-hayrın vakf eylediği tarla ve derûnunda zeytun eşcarı 000

Cami-i mezbûr müezzinlerine ribhi vazife olmak üzere sâhibü'l-hayrın vakf eylediği meblağ 200guruş [...] 20

Bir bâb vakf dükkan icarı 80

Vakf bağları icarı 6

Zeytun bağçeleri kıt'a 2 hasılatı ma'lum 20

[Toplam] 106

Diğer Zeytun bağçeleri kıt'a 7 dört cami-i şerife merbut sekiz nefer mâ-beyninde hâsılâtı taksim olagelmiştir

Sayfa 11a

11b-1

Câmi-i mezbûr ferraşîçün sâhibü'l-hayrın vakf eylediği bağ kıt'a 1 ve derûnunda zeytun eşcârı kıt'a 1 30guruş

11b-2

Müteveffiyeye Hâce Hatun name sâhibü'l-hayrâtın bina ve inşa eylediği mescid-i şerifinde imam olanlara vakf eylediği vakfının hasılatı

Uyumca karyesinin mezraası öşründen hasıl olan rub' hisse 000

Bağ ve bağçe ve gerek menzil arsalarından beher sene ahz olunan icar kıt'a 7 7,5

Zeytun bağçeleri kıt'a 5 hasılatı ma'lûm 60

11b-3

Cami-i mezbûr müezzinlerine tayin kılınan bâlâda mestur hasıl olan rub' öşürden nısfı vazife ola gelmiştir

İki kıt'a menzil arsası icarı 5,5

İki kıt'a zeytun bağçesi biri kandil siracına merbut hasılatı ma'lûm 20

11b-4

Sâhibü'l-hayrâtdan Hacı Halil nâm kimesnenin bina eylediği mescid-i şerif harabe müşrif olarak halen Canik muhassıl vekili atûfetlü esseyyid Abdullah Beğ Efendi hazretlerinin mescid-i şerif arsası üzerine müceddeden mescid-i şerif bina ve inşa idub mescid-i mezkur harabe müşrif oldukça tamir ve termiminin ribhi sarf olunmak üzere vakf olunan meblağ 850

Meblağ-ı mezbûr ribhi 85

11b-5

Mescid-i mezbûr imamına icarı vazife tayin olunan üç kıt'a menzil arsalar icarı 7,5

Ziraat olundukca icarı vazife olan tarla kıt'a 5 keyl-i samsun hınta 3 fi 50 150 busene hasılat keyl 25 guruş yekün 175

Zeytun bağçesi kıt'a 4 120 kılınç dede gurbunda zeytin ağacı 6

Vakıf bağ arsası icarından beher sene ahz olunan kıt'a 5 5

[Toplam] 337,5

11b-6

Mescid-i şerif müezzinlerine gallesi vazife olan beyan

Vakf tarla kıt'a 4 bu sene hasılatı hınta keyl(?) 5 15

Malumu'l-mikdar zeytun ağaçları 30

11b-7

Sâhibü'l-hayrâtdan Mekre(?) mescidi dimekle arîf mescid-i şerifde imam olanlara tayin olunan vazife beyan

Tarla derununda zeytun eşcarı icaresinden beher sene ahz olunan 40

Ribhi vazife olmak üzere sahibü'l-hayrın vakf eylediği meblağ 130 ribhi13

Kuşçulu ve Kıran ve Badırlı nâmûn karyeler mezraalarından hâsıl olan a'sârdan nısf hisse 00

Zeytun bağçesi kıt'a 5 370

Hınta keyl Samsuni 12kile

02 Timârât tarafına aid

Nısfı aharının(?) sülüsânı ehl-i [mültezıkaya]¹¹³ ve sülüs aharı diğer ehli mürtezıkaya vazife olagelmiştir

Şair keyl Samsuni kile 8

Bu dahi kezâlik ehl-i mürtezıkaya miyanelerinde taksim olagelmiştir

Sayfa 11b

12a-1

İç kal'a derununda kâin şehid Mustafa nâm sahibü'l-hayrın bina eylediği mescid-i şerifa imam alana ribhi vazife olmak üzere vâkıf-ı merkumun vakf eylediği mebâliğğ 200guruş ribhi 20

12a-2

Sâhibü'l-hayrâtdan Hadice Hanım nâm kimesnenin vakf eylediği dükkan bâb 1 icarı 150

Mezbûre tevliyeti kendi nesline batnen ba'de batn şart eyledikten sonra icar-ı mezkûrdan kal'a-i mezbûr derûnuna cereyân iden mâh-ı cârînin yolları harabe oldukça ta'mir ve üç kiyya şem-i revgan berâtı(?) ve beher sene bir hatm-i şerif tilavet kezâlik bir aded kurban-ı ganem olunmasına şart idub meblağ-ı mezkûru mesârif-i mezbûre sarf olunmasına şart ve tayin eylemişdi

12a-3

Sâhibü'l-hayrâtdan müteveffâ Hacı Mehmed Beğ nâm sâhibü'l-hayrın icra itdirdiği mâh-ı cârîsinin yolları harabe müşrif oldukça ribhineden ta'mir ve termim olunmasıçün vakf eylediği meblağ 6.000guruş

ribhi600

hizmet-i mezkûre-i ruye eylemeğe mütevellî müteveffa-yı mûmâ ileyhın karındaşı Hâc Adullah beğ mütevellî nasb olmuştur

¹¹³ Metinde birçok yerde aslında mürtezika ya da mürtezikiye (rızkılananlar) olması gerekirken bu şekilde yazılan bir kelimedir. Bundan sonraki yerlerde murtezika ya da murtezikiye şeklinde transkribe edilecektir.

12a-4

Aşağı kal'a kapusunda kâin sâhibü'l-hayrın bina eylediği mekteb-i şerifde müallimu's-sıbyân olanlara gallesi vazife olan beyan

Ribhi vazife olmak üzere sâhibü'l-hayrın vakf eylediği meblağ 130guruş ...13

Zeytun bağçesi kıt'a 3 20

12a-5

Sâhibü'l-hayrâtdan Hâce Emine Hanım'ın inşa itirdiği mâ-ı cârî çeşmesi harabe müşrif oldukça icarıyla ta'mir ve termim olunmasıçün vakf eylediği dükkan bâb 1 icar 150guruş zeytun bağçesi kıt'a 1

İşbu hizmet-i mezbure-i mer'î ve müeddi eylemeğe rızâen oğlu Hacı Mustafa nâm kimesne müteveli nasb eylemişdi

12a-6

Diğer sahibü'l-hayrâtdan Hafız Ali nâm kimesnenin inşa eylediği çeşmesi yolları harabe müşrif oldukça ribhi ile ta'mir ve termim olunmasıçün vakf eylediği meblağ 300guruş ribhi30

hizmeti mezkure-i mer'î ve müeddi eylemeğe vâkıf-ı mûmâ ileyh binnefse kendüsü mütevellidir

12a-7

Müteveffâ Hacı İbrahim zevcesi Ümmü Gülsüm nâm hatun vakf eylediği meblağ 1000

İşbu meblağ-ı mezkûr ribhiyla beher sene Kur'an-ı Kerimden bir hatm-i şerif tilavet ve bir aded berat yapıdırub îkad olunmasına şart itdikden sonra hizmet-i mezbûrei mer'î ve müeddi eylemeğe üvey oğlu Mehmed nam kimesneyi müteveli ve ba'de vefatihi batnen ba'de batn evladlarını müteveli olmalarını meşrut kılmışdır

12a-8

Müteveffâ kör Hafız'ın zevcesi sâhibetü'l-hayrâtdan Hanife Hatun namanın vakf eylediği meblağın ribhından zikr-i âtîde beyan olunan masarifâfat-ı mezbûreye sarf olunadeyü vakf eylediği meblağ 6.000guruş ribhi 900 kuruş

900 [ve] 100 Müderris Receb Efendi'ye virilen

800 [ve] 100 Müderris Ahmed Efendi medresesinde sakinun talebe-i ulûma revgan-ı beziriçün virilen

700[ve] 30 Hançerli camii- şerif ferraşına 10 ve cami-i kebir imamına 15 ve müezzine 5

670 [ve] 60 Yalı câmi-i şerifinde siraç olunmak üzere bera mesârıfı şem'i asel aded 2

610 [ve] 150 Vakf-ı mezburun nazırı Ali Efendi'ye vazife

460 Vâkıfe-i mezbûrenin şart eylediği mütevellisine bâkî meblağ ve vazife

Sayfa 12a

12b-1

Bâlâda tahrir ve terkim olunan evkafların ehl-i mürtezika maaş olan ashâbu'l-hayrâtın vakf eyledikleri zeytun bağçesi ta'bir olunan bağçelerin bazısı üç ve beş ve nihayeti yirmi ve yirmi beş eşcarları müştamil arsa-i haliye olub hini fetihden ila-hazel'ân ziraat olumayub ve zirâate dahi salâhiyeti olmayub ve bazan salâhiyeti olanlar var ise dahi ehl-i zirâat dahi r'abet itmeyub ve bazan üç beş senede bir def'a ziraate rağbet idenler oldukça ehl-i mürtezika taraflarından bâ-icare ziraat itdirub icare-i mezkûre dahi ehl-i mürtezikiye vazife olduğu ve eşcâr-ı mezkûreler eşcâr-ı atıka olub müceddeden eşcâr megrus olunmadığından beher sene hasılatı zuhur itmeyub üç beş senede bir def'a semeresi zuhur ider ise ol-dahi ehl-i murtezikiye vazife olagelmiştir

Ve kazâ-i mezbûre tâbi' kurâlarda kâin cevâmi'-i şeriflerin vazife-i muayyenesi olmayub ber vech-i hasbî olduğu

Hâza hâzil evkâf bi mağrifet-i vel ihtimam(?) Es-seyyid Osman El-mevla be hilafet-i kazâ-yı Samsun ufiye 'anhü

[mühür]

Sayfa 12b

13a-1

Köseli ve Düzköy ve Mamados karyeler ahailerinin vekilleri olan mırık oğlu Ali ve Ömerbeşroğlu Mustafa ve müezzinoğlu İbrahim nâmûn kimesneler huzur-ı şer'e gelüb evkâf arazilerinden olub Ulicak pınarından gelen tarîkden Kansız oğlu hudundan Sivaslı menzilden(?) kara oluk geçüdünden Mırık oğullarının hududundan Sıra kayalardan İsa çekik gölünden Aksu kımtinin hududundan Çanakcu geçüdine muttasıl olan hudud-ı mezkûrlardan Fevkâni dağ canibi olan mahalli devletlü Abdullah Paşa Efendimiz hazretlerinin bâ-tapu tasarrufundadır deyu vekil-i merkumun huzur-ı şer'de makrûn ve mu'terifûn oldukları işbu sicille kayd ve tesbit olundu

Fî 12 M. Sene 59

13a-2

Çerkez taifesinden Ulah(?) kabilesinden ricatlerden Hasan oğlu Aziz nâm kimesnenin Samsun'da bir nefer karındaşı Ahmed ile üç nefer gulâmlarını Çerkez Hacı İbrahim ve seyyid Veli ve yine Samsunlu Hacı İbrahim nâmûn kimesnelerin şehâdet ve meclisde hâzırûn olarak Samsundan ahz idub Dersaâdet'e göndermiş olduğunu mübeyyin(?) işbu sicill-i mahfuza kayd olundu

Bu tarafda olan ismi

Ramiz

Sayfa 13a

13b-1

Trabzonlu usta Mustafa'nın üvey oğlu Deli Ömer'in zimmetinde bâ-tahvîl-i matlûbâtı olan iki bin guruş hakkını tamamen ve kâmilin edâ ve teslim itmek üzere merkum Deli Ömer ve dâyin-i merkûm usta Mustafa'nın maiyyetinde ikişer guruş yevmiye ile işlemek şartıyla karar virmeyüb beher yevm ücreti mukâbelesinde tahsis kılınan iki guruş paranın bir guruşu Deli Ömer'in kuvvet-i yevmiyesi için ifrâz olunub bâkî kalan

bir guruşı dahi iki bin guruş duyûnuna mahsûb olunmak üzere merkum usta Mustafa'nın zimmetinde kalmak kavliyle suret virilmekle şuhûdîn mahzarında bu vechle tarafeyn razı oldukları ve bu vechle karar virildiğine tarih [bin iki yüz] kırk yedi senesi Eylülünün altıncı günü yevm-i Cum'a râbıta virilmiş olduğu işbu mahalle kayd ve şerh virildi

Tokâdî sâbık Nakîbü'l-Eşrâf Kara Hafız Mehmed Efendi

Yalı Cami-i Şerifi İmamı Hafız Osman Efendi

Mırık Halilzade Halil Efendi

Lala Ali Ağa'nın Hafız Hasan Efendi

Ladikli Ömer Kavas

Samsun A'yanı Hacı Mehmed Beğ hazretleri tarafından me'mûr-ı mübâşeret Karahisârî Musa Ağa

Cebahaneci Kavaklu Karayusufludan K r Mehmed oğlu Halil

Ve Gayruhum

13b-2

An-asıl Kırım ahalisinden olup Dersaadetde sâkin iken li-ecli't-ticâre Samsun'da misâfereten ikâmet üzere iken bi-emri'llâhi teâlâ vefât iden Arif Ağa nâm kimesne tasarrufunda olan bir aded Mushaf-ı Şerifini hal-i hayatında mülkünde ifrâz idüb hasbeten lillâhi teâlâ vakf itmekle mezkûr Mushaf-ı Şerifi Said Beğ Medresesinde sâkin Kırımî Ali Efendi'ye tahsis olarak vakf itmiş olduğunu Samsun sâkinlerinden Kara Hasanzade Hacı Mustafa ibn Abdülmuttalib nâmân kimesneler mahfil-i şer'ide edâ-yı şehâdet itmeleriyle şehâdetleri ba'de'l-kabûl Mushaf-ı Şerif-i mezkûr merkûm Kırımî Ali Efendi'ye teslim olunduğı işbu mahalle şerh ve kayd olundu

Hurrira fî evâil-i şehri Saferi'l-Hayr sene semân ve erbain ve mieteyn ve elf [1248]

Merkûma teslimine şehadetleri beyân

Karlı Yusuf Ağa

Sarı Ömerzâd e Hafız Hasan

Lala Ali Ağa'nın Hafız Hasan

Ve Gayruhum

13b-3

Pazar Mahallesiinde sâkin Karayel oğlu Mehmed'in müderris kızı Fatma Hatun ile miyânelerinde vâkı' olan menzil arsası münazeaları kat' olunmak için kibel-i şer'iden nâib tayin olunarak çend nefer ehl-i hak kimesneler dahi mahall-i nizâ'a varub Karayel oğlının menzilinün cânib-i şarkîsinin saçak tamlası Fatma Hatun'un bağçesi arsasına düşmek şartıyla ve mezkûr sacak hali üzere kalub kat' olunmamak şartıyla karar virilüb ve menzil-i mezkûrun tahta perdesi dahi asıl temel direğine çakılmak üzere suret virilüb tarafeyn dahi bu minvâl üzere kanâat ve râzı olmalarıyla fîmâ-ba'd münâzaaları zuhur iderse i'tibâr olunmamak üzere sicill-i mahfuza kaydını iltimâs eylediklerine binâen husus-ı mezbûr işbu mahalle kayd ve şerh virildi Fî 5 Za. sene (12)48

Şuhûdü'l-Hâl

Yalı İmamı Osman Efendi

Müderris Mehmed Efendi

Çivril Hatibi Abdülkadirzade Mehmed Efendi

Kara Ahmed oğlu Alemdar Ladiklu Köse Osman

Sayfa 13b

14a-1

Harîta Hakkında Sâdır Olan Emr-i Âlî Sûretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Bahr-i Siyâh'ın Rumeli ve Anadolu sevahilinde kâin kaza ve iskelelerin kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân voyvodogân ve a'yân ve iskele efendileri vesâir zâbitân ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevkî'i refî'i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Bahr-i Siyah'a hicret(?) itmekde olan Ehl-i İslâm ve reaya ve ..tüccar sefâyininin a'zam

levazımından olan harita maddesini lâyıkiyla zâhire bi'l-ihrâca tanzim ve tersimi zımında Bahr-i Siyâh'ın Rumeli ve Anadolu sevâhilini dolaşmak üzere bu def'a Rusya Devleti tarafından me'mûr ve ta'yin kılınmış olan Mankanari nâm Rusyalu Hulvika tesmiye olunur sefineye râkiben Dersaâdetime vürûd eylemiş ve taraf-ı saltanat-ı seniyyemden dahi donanma-yı hümayunum kapudanlarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Emin Kapudan zîde mecduhû ve Mühendishane-i Bahriye'den Salih Raşid ve Galib İsmail ve Eşref Osman ve İsmâil Ömer ve Hamid İsmail ve Süleyman nam mühendisler intihâb olunarak mahalli sefid nâm bir kıt'a ferman-ı hümayuna bi't-terfik Bahr-i siyâh canibine ihrâc ve i'zâm olunmuş olmağla

Siz ki kuzât ve nüvvâb vesair mûmâ ileyhimsiz Zikr olunan me'murlar râkib oldukları sefineler ile taht-ı hükûmet ve idârenizde kâin sâhil ve iskelelere ve uç ve karaya huruçlarında haklarında merâsim mehmâ-tenviriye(?) riâyet ve iki taraf me'murları berâber olarak oraları muâyene ve iktizasına göre haritalarını ihrâc ve tersim eylemelerine mümâneat olunmayarak muâmele bi'l-mücâmele izharına bi'ittifâk ihtimam ve mübâderet eylemeniz fermânım olmağın tenbîhen ve ifhâmen mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve Kapudan-ı mûmâ ileyh yedine i'tâ olunmuşdur

İmdi keyfiyet ma'lûmunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve harekete bi'l-ittihâd dikkat ve hilâf-ı emr ve rızâ-yı şâhanem vaz' ve hâlet vukûunı tecvizden tevakki ve mübâadet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur

Buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudûr olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ ve lâzımu'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâat-makrûnıyla amel ve hareket ve hilâfindan hazer ve mücanebet eyleyesiz Şöyle bilesiz Alâmet-i şerîfe i'timâd kılınız

Tahrîren fî evâil-i şehri-i Saferü'l-Hayr sene hamsîn ve mieteyn ve elf [1250]

14b-1

Samsun kal'ası derûnunda mevcûd top ve mühimmât-ı sâire tophane-i amire miralaylarından necâbetlü Besîm Beğ ma'rifetiyle ve Mühendis Efendi ma'rifetiyle ta'dâd olunan eşya-yı mezkûre musahhah defteridir sene (1)253

Mühimmat Adı	Çap	Miktar
Balyemez Top	11	1 kıt'a (adet)
Balyemez Top	9	3 kıt'a (adet)
Balyemez Top	7	1 kıt'a (adet)
Balyemez Top	5	7+7 (Âhen) ¹¹⁴ =14 kıt'a (adet)
Balyemez Top	3	4 kıt'a (adet)
Şâhî Top	1,5	1 kıt'a (adet)
Sür'at Top	1,5	2 kıt'a (adet)
Şâhî Top	1	2 kıt'a (adet)
Obüs Top	7	9 kıt'a (adet)
Obüs Top	5	1 kıt'a (adet)
Tophâ (Toplar)	-	38 adet
Siyah Barud-Siyah Barut		573 varil 410 kantar 7,5 kantar ince barud
Tapa-i Obüs (Obüs tapası)		2300 (adet)
Mâhtâb		492 (adet)
Teneke fâlyâ		1125 (adet)
Hartuçluk kâğıd (Hartuçluk kağıt)		45 top?
Şâlf hartuç	7	100 deste 300 adet
Kâğıd hartuç	9	100 adet
	7	500 adet
	5	200 adet
	3	200 adet
Mâhtâb kuburu		20 adet
Fünye burgusu/purkası?		21 adet
Hartuç çantası		22 adet

¹¹⁴ Demir?

Hartuç puşisi		36 adet
Top veznesi		31 adet
Mâhtâb maşası		15 adet
Ağaç fitili		30 adet
Destere		34 adet
Keser (kabzasıyla)		25 adet
Burgu		33 adet
Dörpü (Törpü)		7 adet
Çatal keküç (Çatal Çekiç)		26 adet
Kerbetin (Kerpeten)		29 adet
Nişân-gâh (Nişangah)		8 adet
Mısrî Fitol		92 (adet)
Nühâs kebcce (Nühas kepçe)		45 (adet)
Obüs tomanı		19
Sür'at tomanı		21
Çam sırığı		37
Gürgen sırığı		25
Burgu-ı Sıpgın-ı Balyemez		25
Burgu-ı Sıpgın-ı Sür'at		20
Hâlep Hârtûçu		46
Balyemez iğnesi		11
Sür'at iğnesi		11
Ölçek tenekesi		15
Cebhâne arabası sür'at		2
Fünye kapağı		4
Fünye-i Sür'at		3
Kınab		20 top
Üstüpü		3 çift?
Âlât-ı İspârçine		3 kangal
Tuç dillü kebir makara		4 adet sagir 2
Manivela dümen		7 adet
Manivela resen/riş?		30 adet
Dardnât?		14 adet
Pumade ma'a civata		4 adet

İsbit		57 adet
Siğil-i top		98 adet
Tekerlek-i bâlyemez		24 adet
Kebir tahta sandık		10 adet Sagir 40 adet
Muşanmalu sandık mişrâf?		82 adet
Küfe-i kebir		22 adet
Sepet-i kelle		15 adet
Tomar-ı kamış		4 çift?
Kâr-ı kadîm eğer koşum köhne		16 adet
Koşum rib		7 çift
Koşum çevgâr		7 çift
Koşum çengelli		2 çift?
Şiş başlık		12 çift
Kamçı		10 adet
Tapdur kolanı/kulakı?		5 çift
Köhne palaztorpalık İsparçine		4 kantar
Çap-ı ağaç palaztorpa		Çap 7 1400 adet Çap 5 0230 adet Çap 1,5 900 adet
Teneke bişrâf		Çap 11 010 adet Çap 9 36 adet Çap 7 237 adet Çap 5 152 adet Çap 3 091 adet Çap 1,5 55 adet
Yuvarlak		Çap 11 226 adet Çap 9 682 adet Çap 7 1640 adet Çap 5 2817 adet Çap 3 1000 adet Çap 1,5 0920 adet
Dane humbara		Çap 7 500 adet Çap 5 342 adet
Tüfenk-i Osmani		488 adet

Köhne kılıç-ı Frenkî		22 adet
Fişek sandık		Dürme 7 Deste- 9310 Dürme 5 -Sandık 40-31500 Dürme 1-Sandık 70- 12600 Köhne mahlut sandık 35-52910
Kurşun		4949 kıyye
Tüfenk daşı		10900 adet
Nühâs fener		40 adet
Balta ma'a kabza		10 adet
Köhne meşin kova		20 adet
Kazma ma'a kabza		102 adet
Âhen kürek		7 adet
Meşin kise		63 adet
Saka meşki		8 çift
Mutlak/Mutallak/Matlak?		7 adet
		Köhne-16 adet
Köhne arka kabaresi		25 adet

Hurrira haze'l [...] Ahmed Hulusi [...] Samsun

Sayfa 14b

15a-1

İşbu iki yüz elli dört senesi Rabü'l-evvelinin yirmi beşinci günü tarihiyle Samsun kal'asında mevcut olan bi'l-cümle tob ve mühimmât Yoklama Kâtibi Saîd Efendi ve Mühendis Hüseyin Efendi ve Yüzbaşı Emin Ağa ma'rifetleriyle yoklanub ta'dâd olunduğı vechle Asitane'ye takdim olunan bir kıt'a mümzâ defterinin kaydır Fî 25 Receb sene (12)54

Mühimmat		
Top	Balyemez Çift 1	Çap 11
	Balyemez Çift 3	Çap 9
	Balyemez Çift 1	Çap 7
	Balyemez Çift 7	Çap 5
	Ahen Çift 7	Çap 5
	19 Çift	
	Balyemez Çift 4	Çap 3
	Şahi Çift 1	Çap 1,5
	Şahi Çift 2	Çap 1
	Sür'at çift 2	Çap 1,5
	Obüs Çift 9	Çap 7
	Obüs Çift 1	Çap 5
	38 çift	
Yuvarlak	233 adet	Çap 11
	633 adet	Çap 9
	1597 adet	Çap 7
	618 adet	Çap 7 Obüs
	11 adet	Çap 9 obüs
	3092 adet	
	2605 adet	Çap 5
	196 adet	Çap 5 Obüs
	607 adet	Çap 3 Obüs
	1097 adet	Çap 3
	1448 adet	Çap 1,5 sürat
	9045 adet	
Siyah Barut	530 Varil	Fi 12 354 kantar
Memlu fişenk	252 sandık	3654 deste
	53 sandık	
	305 sandık	
Habbe kurşun	4981 adet	
Memlu teneke peşrev	37 adet	Çap 9
Tüfenk-i Osmani	488 adet	
Mühimmat	488 adet	
Teneke fünye	820 adet	
	Köhne 210 adet	
	1030 adet	

Kağıd kebir	37 çift	
(Kağıd) sagir	20 çift	
	57 çift	
Furçalı tomar-ı sürat	19 adet	
Pala furça	5 adet	
Şikes	2 adet	
	26 adet	
Kayış/kayık tomar	10 adet	
Furçalı tomar-ı obüs	19 adet	
Pala furça	3 adet	
	22 adet	
Burgu sıpgın Balyemez	43 adet	
(Burgu sıpgın) Sürat	28 adet	
	71 adet	
Tomar-ı Balyemez	19 adet	
Frenki kılıç köhne	21 adet	
Sırık gürgen	43 adet	
(Sırık) Çam	39 adet	
	82 adet	
Vardenar/Dardenâr?	30 adet	
Manivela-i resen	54 adet	
Manivela-i Dümen	6 adet	
Palaska-i fûnye	22 adet	
Kubur-ı mahitap	19 adet	
Maşa-yı mahitap	18 adet	
Kıl ağacı	39 adet	
Tuc dilli makara kebir	4 adet	
Sagir	2 adet	
	6 adet	
Siğil-i top	119 adet	
İspid	125 adet	
Memlu tapa-iObüs	2348 adet	
Fitil-i Mısri	103 adet	
[...] (Balyemez)	2 adet	
(Sür'at)	2 adet	
	4 adet	
Ağaç palaskası	210 adet	Çap 5

	1021 adet	Çap 7
	1133 adet	Çap 1,5
	2364	
(Şikest)	316	
	2680	
Kalıp hartuç	1 adet	Çap 11
	3 adet	Çap 9
	8 adet	Çap 7
	12 adet	Çap 7 (Obüs)
	1 adet	Çap 5 (Obüs)
	9 adet	Çap 5
	8 adet	Çap 3
	3 adet	Çap 1,5
	45 adet	
Pusis-i Hartuç	7 adet	Çap 11
	9 adet	Çap 9
	15 adet	Çap 7
	5 adet	Çap 5
	1 adet	Çap 3
	37 adet	
Nühâs kefçe-i top	2 adet	Çap 11
	4 adet	Çap 9
	7 adet	Çap 7
	20 adet	Çap 5
	2 adet	Çap 3
	11 adet	Çap 1,5
	46 adet	
Şâli hartuç	330 adet	Çap 7 (Obüs)
	500 adet	Çap 1,5 (Sûrat)
	830 adet	
	756 adet (köhnesi)	
İğne-i fâlya	18 adet (Balyemez)	
	11 adet (Sûrat)	
	29 adet	
Teheyi kağıd hartuç	100 adet	Çap 11
	150 adet	Çap 9
	205 adet	Çap 7

	118 adet	Çap 5
	50 adet	Çap 3
	623 adet	
Nişangâh ma'a gılaf	9 adet	
Sünger-i resen/riş?	1 adet	
Kava-i sürat	2 adet	
Vezen-i top	40 adet	
Yumağa	11 adet	
Su tası	14 adet	
Alat-ı köhne	46 kantar	
Alat-ı isparçına????	3 kantar	
Alat-ı sürlük?	4 adet	
Teneke ölçek	12 adet	
Çatal Çeküç	26 adet	
Dörbü	7 adet	
Bıçak	9 adet	
Keser	22 adet	
Destere	33 adet	
Burgu	35 adet	
Kerpeden	30 adet	
Kınab	2800 adet	
Meşin kese-i ecza	66 adet	
Nühas fenar ma'a şemi	31 adet	
	13 (bilâ-şemi) adet	
	44 adet	
Kebir sagir mühimmat?	7 adet	
Muşammalı sandık mühimmât?	90 adet	
Bi-lâ muşamma' sandık sagîr	76 adet	
	10 adet (köhne)	
	86 adet	
Küfe	22 adet (kebîr)	
	10 adet (sagîr)	
	32 adet	
Bilâ-âhen bâlyemez tekerleği	26 adet	
Koşum	7 adet (dîp)	
	7 adet (şuğâr)	
	2 adet (sakallı?)	

Şiş başlık	24 adet	
Kamçı	10 adet	
Kolan	10 adet	
Çanta-i? hartûç	20 adet	
	2 adet (köhne)	
	22 adet	
Meşk	7 çift	
	1 çift (köhne)	
	8 çift	
Döşek	5 adet	
Oturtma	1 adet	
	5 adet (köhne)	
	6 adet	
Kova	10 adet (köhne)	
Arka kabaresi/karası?	100 adet (köhne)	
Bilâ kiçe köhne kâr-ı kadim eğer	16 adet	
Köhne koşum bellemesi	8 adet	
Kâr-ı kadim sür'at toparlağı	2 adet	
Kapaklu-yı sür'at	2 adet	
Şuğâr ağacı	6 adet	
Âhen kürek ma'a kabza	7 adet	
Kazma ma 'a kabza	118 adet	
Bilâ-kabza balta	10 adet	
Kalıb-ı kurşun	1 adet	
Mismâr-ı tomar	200 adet	
Keten	3 kıyye	
Seng-i çakmak	10800 adet	
Âhen tekerlek? kovanı	10 adet	
Âhen kozak/kuzak? takımı	101 kıyye	
Kebir burgu?	1 adet	
Tobların ağzına ağaç tapa	61 adet	

Hurrira haze'l [...] Ahmed Hulusi [...] Samsun

Mühür

15b-1

İftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim ve dergâh-ı âlî kapucubaşlarından Samsun ve kab-ı ma'deni kazaları a'yânı atûfetlü Hurşîd Ağa şeket-meab Samsun kab-ı ma'deni Kavak ve Bafra Alaçam kazalarının naibleri zîde ilmühümâ ve fî'l-ımtisâl-i kazahayı seâdetlü beğler ve ağalar zîdet kadiruhum vecuhu memleketde iş erleri ve söz sahibleri bi-emrihim(?) inha olunur ki tefsîl-i keyfiyyet bir kıt'a emirnâme-i sâmi-i hazret-i vekâletpenâhî ve bir kıt'a kuttâ'ı tarik [...] suretleri ve üç kıt'a suret-i buyuruldu-i sâmi hazreti [...] mütâlaasından ma'lumunuz olduğu vechle asâkir-i nizâmiyye-i şâhânedan girüde kimesnesi olmayanların tarlaları muattal kalmamak ve isticârına tâlib olanlara virilmek üzere müstehak olduğu icara ne-mikdar ise ol-umura(?) ilam ve mazbatası ve heman takdim ve kuttâ'ı tarik şerir ve müfsid ıtlak olunan kimesnelerin hayatları vukuunda ale'l-ıtlâk yazılıub mahallerin [...] tanzîm buyurulmuş olan talimnameye tatbikan hangi [...]dan çıksa ana göre mütecâsir olduğu cürm ve kabâhati ve dereceye tertîb idecek ahkâm-ı ceaznın üzerine icra olmak üzer [...] i'lâm ve mazbatası dersaadete irsal ve takdim kılınmak ve bu esnâda Haleb [...] Trabzon taraflarında çiçek illeti kesret üzere olarak hayli teleffât olduğundan öni kesdirilmek üzere Samsun karantina gemisi yanında lüzûmı mikdârı aşu bulunduğundan aşu amelîyyâta icra olunmak yani Canik Sancağı'nın Samsun karantinehanesine kıyas olan kuraları evlâd ve etfallerini Samsun karantinehanesine götürüb aşlandırmak ve badehu [...] olan kaza ve kuraya karantina mezkûre tabibi tarafından hekîm ve memur ve aşu irsâliye mahallerinde aşlandırılarak menâfii müşahade olması ve bu cihetler sekenesinin bir handa dahi cümlesi irade-i aliyye ve emr-i irade-i seniyye [...] iktizasından olmağla keyfiyeti uhde-i idarenizde bulunduğu kaza ahalilerine i'lân ve inbâ ve ol-babda sür'at-pîrâ-yı vürüd olan suret-i emirnâme-i sâmi ve ta'limnâme-i mezkûre ve üç kıt'a buyuruldu suretleri sicillât-ı muhakemeye kayd ve ve asla ve iktizalarının icrasına dikkat ve i'tinâ eylemeleri babında ber-muceb-i buyuruldu [...] tarafımızdan işbu buyuruldu tahrir ve [...] teshir olunmuşdı bi-mennihî Teâlâ vusulünde gerekdir ki muccebleriyle amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mecânebet eylesiz

16a-1

Öşür ve Maktû'a Dair Şeref-vürûd İden Emr-i Âlî Suretidir

Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem müdebbiri'l-umûri'l-cumhûr ve bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmi'l-enâm bi'r-re'yi'l-sâib mümehhidü bünyani'd-devlet ve 'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sadet ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûfi avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ

Hala Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman paşa edâmallahu teala iclâlehû ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Canik Sancağı'nda vâkı kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefâhirü'l emâsil ve'l-akrân a'yân ve vücûhu memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadrum tevki'i refi-i hümâyun vâsil olıcak ma'lum ola ki Canik Sancağı'nda zeâmet ve tımar dahillerinde olub kâbil-i zirâat ve hırâset olan mahallerin öşürleri öteden berü ber-muktezâ-yı kanun-u kadîm aynen ve kalflü'l-mahsûl bulunan yerlerin dahi öşre muâdil maktûa rabt ile bedel alınmakda iken işbu sene-i mübâreke züama ve erbâb-ı tımar taraflarından bi'l-istid'a o makule kadîmi bedel virmek mahallerin maktû'iyetini fesh ile ber-muceb-i kanun anlardan dahi aynen a'şar-ı şer'iyye alınmak üzere bir kıt'a emr-i şerifim ısdâr itdirilmiş ise de liva-i mezbûrun ekseri mahalleri sengistan ve orman ve balkan olarak ziraate kâbil olan mahalleri pek az olduğına ve ahali tersane-i amire ve tophane ve humbarahane mamurem için tokad kalhanesinden nühâs-ı mîrî nakli maddesinde ve fatsa ve kâb-ı dağı ma'denleri hizmetlerinde müstehdâm olarak şayan-ı müsaade bulduklarına mebni kadimden a'şâr virenler ber-muceb-i kanun yine a'şar virmek ve maktu' olan mahallerin maktu-ı kadîmlerine bir kat dahi zam olunmak üzere maktûiyetleri kâ'l-evvel ibkâ olunması hususuna müsâade-i seniyye-i mülûkânem erzan kılınması bu def'a bâ-arz ve mahzar inhâ ve bu madde için Dersââdetime vücûh-ı ahaliden çend nefer kimesneler dahi i'zâm olunmuş olduğundan bahisle ol-babda emr-i şerifim sudurı

Sen ki vezir müşarun ileyhsin tarafından tahrir ve inba kılınmış ve ber-minval-i muharrer tanzimini halen bi'l-istiklâl asâkir-i mansûre seraskeri düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem vezirim Hüsrev Mehmed Paşa edâmallahu teala iclâlehû dahi tensîb eylemiş olmakdan nâşî kuyuda müracaat olundukda Canik Sancağı'nda ma'lumu'l-esâmî züamâ ve erbâb-ı tımarın mutasarrıf oldukları zeâmet ve

tımarlar karyelerinde defter-i hakanide maktûa dair nisbete tahrîr olunmadığından öşr ahz olunmak üzere emr-i şerifim virilmiş ise de buna emsal olarak mukaddemâ Gümüşhane mülhakâkatından Torul ve Macince ve Kürtün kazalarında kain üç yüzden müteceviz arazinin dahi sipahileri tarafından vaki olan istid'aya mebni maktuiyetleri fesh ile aynen öşr olunmak üzere ısdâr olan evâmir-i şerifemin muahharan kaydları terkin birle ahali-i merkûmenin meadin-i hümâyunum hizmetlerinde bulunmaları cihetiyle maktûiyet-i kadîmelerinin ibkâsı zımnında tekrar evamir-i şerîfem ısdâr ve lazım gelen mahallere başka başka ilm u haberler i'ta olunduğı derkenâr olunmuş olub bu suretde tahrir ve iş'arın becle salifü'z-zikr Canik Sancağında dahi kadimden öşr alınagelen yerlerden aynen öşr alınub bedel-i kad' olunan mahallerden kadîm bedellerine bir kat dahi zam ile maktû'an bedel ahz olunması haususı menût-ı irade-i aliyyem idüğünü bi'l-fi'l baş defterdarım iftiharu'l umerâ ve'l-ekâbir Ali Necib Beğ dame uluvvuhû bâ-takrîr ifade itmiş ve inhâ ve tensîb olunduğı üzere kadimine riâyeten tanzim ve icrasına ibtidar olunması mazmununda mübarek hatt-ı hümayun şevket-makrûn-ı tacidaranem [...] pira-yı sudur olmuş olmağla mantûk-ı münîfi üzere amel olunmak fermanım olmağın [...] ihtimâmen ve mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve ile tısyar olunmuşdı

İmdi bâlâda beyân olunduğı vechle kadimden öşr alınagelen yerlerden aynen ve maktû' olan mahallerden bedel-i sabıkları bir kat dahi zam ile bedel ahz ve tahsil olunması lazım geleceğı malumun oldukda işbu emr-i şerifim lazım gelen mehâkim sicillâtına kayd ve sebt itdirilerek muceb-i muktezâsını icraya mübaderet idesin

Ve Siz ki kuzât ve nüvvâb ve sair muma ileyhimsiz mazmun emr-i şerifim sizin dahi meczumunuz olarak ber-minvâl-i muharrer amel ve harekete dikkat ve hilafi vaz u halet vukuundan

Sayfa 16a

be-gâyet tevakki ve mübâadet eylemeniz babında ferman-ı alişanim sadır olmuşdı Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâu'l-imtisâlimin mazmun-ı itâatmakrûnıyla amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız

Tahrîren fî evâhir-i şerh-i Muharremü'l-harâm sene seman ve erbaîn ve mieteyn ve elf[1248]

Mahruse-i Kostantınıyye

16b-1

Adalet [...] vürûd iden Buyuruldu-yı Hazret-i Veliyyü'n-niamidir

İftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim dergâh-ı âlî kapucu başlarından Canik muhassılı vekilimiz seâdetlü Abdullah beğ ve ora(?) mütesellimiz hamiyetlü Hurşit ağa zîde medcuhu ve trapzon canik sancağının nihayetine varıncaya kadar kazaların nüvvabı faziletlü Efendiler zide ilmuhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân kaza a'yânı ve vücûhı memleket ve iş erleri ve söz sahibleri mekâdiruhum inha olunur ki memalik-i mahrûse-i şâhânedede kâffe-i mezâlîm ve ta'adiyâtın men ve def'iyle fukara-yı raiyyet ve sekenenin istihsâl-i asayiş-i halleri istikmâl olunmak babında müteâkıben evâmîr-i aliyyeler ısdârıyla muceblerince ekîden(?) mazmun buyuruldularımız neşr ve i'lân olunmuş ise de kazalarda bulunan bir takım sîret uğrusu nüvvâb irâde-i aliyyeye adem-i inkıyâd ile ref'î-i resîmü'l-hakk ve bilâ da'vâ muhallefât-ı [...]yı tahrîr ile gurusda dörter pare resim ikişer pare [...] ve vukû'ı olmayan mevâdda dahi hadden ziyâde akçe kapmak ve kazâ ayanları olacak misüllü gürûhları dahi kat'iyen men'i irade buyurulan cerâyim ahzı ve fukara-yı kazanın şer'an ve kanunen üzerlerine lazım gelmeyecek şeylerin teklif ve tahmili maddelerine mütecâsir oldukları lede't-tahkîk ma'lûmumuz olmuş ve bu makule teaddiyât-ı vâkıa şer' ve kanuna münâfi ve emrbari ve [...] şehriyariye münâfi bir keyfiyet olduğundan kâffe-i kaza ve nevâhîden men ve def'ile o misillü evzâ-yı mütecâsir olan nüvvâb ve a'yân ve zâim [...] te'diyât-ı lâyıkalarnı icrası lazıme zümres-i hükümetden bulunmuş olduğu

İmdi siz ki muhâtabûn mûmâ ileyhimsiz Vusul buyurduğumuzda keyfiyet-i ma'lumeniz oldukda kazalar nüvvâbı taraflarından min-ba'd def'i- resm maddesine cesaret olunmamak vuku'bulan muhallefatdan muceb-i tahrir olanları lede't-tahrir ber muceb-i emr-i âlî gurusda birer pare olarak bundan ziyade habbe vahide almamak ve deâvî ibâd-ı Müslimîn akçe kapmak behanesiyle şuraya ve buraya çeküb ve çekişdirmemek ve nüvvâbın medhali olmayacak hususlardan akçe kapmamak hususlarına mübâderet ve a'yanaân ve sair hükkâm ve zabitân dahi ferd-i aferideden bir akçe ve bir habbe cerayim

ahz itmek ve fukara-yı [...]ya muğâyir şurût ve kanun bir şey teklif ve tarh eylememek hususlarının icrasıyla fukara-yı raiyyet ve sekenenin asayiş ve zuhiyetleri maddelerine mübâderet ve siz ki mhasıl vekili mütesellimimiz muma ileyhimasız siz dahi mukteza-yı me'muriyetiniz üzere bu makule harekâta cesâret iden nüvvâb ve a'yân vesairenin bu misillü hareketlerden men'leriyle te'dib ve icralarına ve olmadığı suretde tarafımıza inhalarını dikkat eylemeniz lazımeden iken bu gûnâ hâl ve harekât taraflarınızdan izan [...] bais henüz ve ızdırarımızı muceb olmuş olduğundan fîmâ-ba'd bu makule nüvvâb ve a'yân vesaire muğâyir-i emr ve tenbîh hareket itdirmeyerek bu misillü mezalimden men ve def'lerine [...] olmayanları olur ise haklarında mücâzât-ı lazıme icra olunmak için ism ve şöhretleriyle tarafımıza tahrir ve inhaya müsareat ve bundan böyle taraflarınızdan tekayyüd olunmadığı takdirde sizlerin dahi haklarınızda vehâmeti muceb olacağını ayne'l-yakîn bilüb ve bu hususa gice ve gündüz [...] bulunub icra-yı me'muriyet ve ifa-yı levâzım-ı hükümete bezl-i ceyl ve makderet eylemeniz babında tenbîhen ve ifhâmen divan-ı eyalet-i Trabzon ve muhassıllık-ı Canik ve elviye-i Karahisar-ı şarkî ve Gönnye'den işbu buyuruldı-yı tahrir ve ısdâr ve Enderun avatımızdan izzetlü Ahmed Ağa ile ısdâr ve tisyâr olunmuşdı [...] vusûlünde gerekdir ki ber-muceb-i buyuruldı amel ve hareket ve hilafından tevakki ve mücanebet eyleyesiz deyü

Fî 11 Ra. Sene (1)250

Sayfa 16b

17a-1

Eflâk Tüccâr Sefinesi Hakkında Sâdır Olan Emr-i Âlî Sûretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Bahr-i siyah boğazından Anadolu-yı celile nihayetine varınca vâkı' kazâ ve iskelelerin kuzât ve nevâhî zide fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân ve voyvodagân ve sair zabitân ve iskeleler umenası zide –kadruhum tek'i refi'i hümayun vasil olacak ma'lum olaki mülk ve mevrûs-ı pâdişâhânem olan Eflak memleketi ahalisinin bazı imtiyazatı hakkında emr u fermân kılınan müsâadât-ı seniyye-i cihandârânemden ma'dûd olmak üzere memleket-i merkûme ticaretinin memalik-i mahrûsem liman ve iskelelerinde keşt ü güzâr eyleyecek gemilerine taraf-ı devlet-i aliyyemden bayrak ihsan ve i'tâsı hususuna

[...] seniyyem erzan kılınması bu def'a Eflak voyvodası nasb olunmuş olan kıldvetü'l umeray-ı millet-i mesihîyye Aleksandırı Kifa voyvoda hutimet 'avakıbhüü bi'l-hayr tarafından bâ-takrîr niyâz ve istid'a olunmaktan nâşî ber-vech-i istid'a tesviyesine müsâ'ade-i mekârim-i mu'adelet-i şehriyânem bî-diriğ kılınarak ol-babda şeref-pezîr-i sünûh ve sudur olan emr-i hümâyun-ı şevket-makrûn-ı mülûkâne muktezâ-yı münîfi üzere memleket-i merkûme reayası tüccar gemilerine sarı ve kırmızı renk üzerine yıldız resimleri ve mai renkte bir başlı kuş ile müressem bayrak ta'lîk olunması bi't-tensîb zikr olunan renk ve resimler ile melun ve mürtesim bayrak ile Haliç dâru's-saltanat-ı seniyye [...] memalik-i mahrûsem iskelelerine vürûd idecek gemilere Devlet-i Aliyyem me'murları ve me'mûrîn-i saire taraflarından bir gûnâ dahi [...] olunmaması keyfiyeti iktizâ idenlere tavsiye ve tenbîh ve mârru'z-zikr tüccar sefineleri düvel-i mütehâbbe sularında buldukları halde haklarında âsâr-ı himâye ve sıyânetin icrâsı hususı dahi düvel-i müşarun ileyhimin Dersaâdetimde mukim süferâsı taraflarına resmen ifade ve tebtîn olunmuş ve zikr olunan bayrağın şekil ve resmi ve bi'l-cümle sevâhilde bulunan devlet-i umumiye me'murlarının bi'l-muâyene ma'lumı olmak üzere bu def'a mahsus evâmîr-i şerîfemiz lazım gelen mahallere birer kıt'a suretleri gönderilerek bir kıt'ası dahi siz ki kuzât ve nüvvâb vesair mumâ ileyhimsiz tarafınıza tisyâr kılınmış olmağla sâlifü'z-zikr renk ve resimler ile mülevven ve müressem bayrak ile bahr-i siyaha amed-şod idecek tüccar gemilerinden hasbe'l-iktizâ iskele ve limanlarında karardade eyleyen olur ise kat'a imrârına ve [...]larına bir gûnâ dahl ve ta'arruzı misillü vaz'u halde vuku'a gelmeyerek haklarında lazıme-i himâyet ve sıyânetin icra olunması esbabını istihsale ale'd-devâm i'tinâ ve sarf-ı ru'yet eylemeniz fermanım olmağın i'lâmen ve tenbîhen mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve Sadrazam tatarlarından kıldvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed zîde kadruhû ile tisyâr olunmuşdı

İmdi keyfiyet-i ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh 'amel ve harekete ihtimâm ve dikkat ve hilâf-ı hâlât vuku'ını tecvizden tehâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdı

Buyurdum ki vusul buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisâlimin mazmun-ı itâ'at-makrûniyetiyle 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılınız

Tahrîren fî evâsıt-ı şehri Rabîü'l-âhir sene hamsîn ve mieteyn ve elf

17b-1

Samsun mahallâtından Bazar mahallesi sâkinelerinden torun Hüseyin'in zevce-i metrukesi Alime Hatun'a şöyle takrir-i kelâm bast-ı 'ani'l-merâm ider ki mahalle-i mezbûr ve dâhilinde iki hücreyi müstemeli fevkani mülk menzilimle bir tarafı Karakaş oğlu Ali'nin hanesi ve bir tarafı Besretik hanesi ve bir tarafı ark ve bir tarafı tarik-i âm işbu hududlar ile mahdûd ve kenar olan mülk menzilimin tarik-i âm tarafını yoluyla maan sıcaklıktan beru tahtı ve fevkani yani mülk menzilimin nısfını yani sokak tarafını şurût-ı müfsideden 'ârî ve berî olarak bin guruşa idenle Mehmed dimekle 'Arîf nâm kimesneye bey' bât sahih-i şer'î ile bey' idüb beş yüz guruşu teçhiz-i tekfinime harç ve sarf olunmasına [...] idüb ve beş yüz guruşunu dahi [...] kendi hüsn- rızam ile hibe-i sahih-i şer'a ile hibe eyledim didiği ve kalyon burnunda bostanlık ki bir tarafı ki kalyon burnı tarafı Muhammed Hüdayi'nin Bostanlığı'na muttasıl ve bir tarafı cinci oğlu Ömer Ağa'nın Bostanlığı'na muttasıl ve taht tarafı saz ve bâlâ tarafı tarik-i âm işbu hududlar ile mahdûd ve mümtâz olan Bostanlıktan nısfı ki Kalyon burnı tarafını bin beş yüz guruşa yine merkum Aydınli Muhammed'e şurût-ı müfsideden ârî ve berî olarak bey' bât sahih şer'î ile bey' ve teslîm ve temlîkde itdim iktizâ iden mebâliği ma'lûmeyi bi-temâmihâ merkum yedinden ahz ve kabz itdim yine kür-i merkûme hibe sahih ile hibe ve teslim eyledim ve bostanlığı mezbûr da bir tarafını dahi senedde yasin şerif yasin-i şerif tilavet etüb 3 hatm-i şerîf ve [...] inşa idüb ve sene de bir mevlîd-i şerîf kırâet itdirmek için vakf-ı sahih-i şer'î ile vakf itdim ve bunların icrasına dahi Aydınli Muhammed mütevellî nasb ve tayin eyledim deyü takrir-i meşrûhası işbu sicille kayd şod sene (1)252

Şuhûdü'l-Hâl

Ömer Efendi Hocanın oğlu Seyyid Osman Efendi

Emirganlızade Seyyid Hafız Ali Efendi

Saru Hüseyin oğlu Ali Usta

Nalbant Yakub Usta

Yahya Efendi'nin Osman Ağa

Kör İmam oğlu Mehmed (Muhammed veya Mehmed)

Durmuşlı oğlu Osman

İşbu mahalde tahrîr olunan hizmetleri Aydınlı Mehmed için mütevellî nasb olunmuştur

Sayfa 17b

18 Numaralı Sayfa Yer Almamaktadır

19a-1

Men'i Mürûr Hakkında Şeref-riz-i Sudûr İden Emr-i Âlî Sûretidir Fî 25 Z. Sene (12)46

Düstûrûn-ı mükerrâmün müşîrûn-ı müfehhamûn nizâmu'l-âlem müdîr-i umûr-ı cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmi'l-inâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mûmehid-i bünyânü'd-devlet ve'l-ikbal müşeyyidü erkânî's-sade ve'l-iclâl el-mahfuf bi-sunûf-ı 'avâtîfî'l-meliki'l-a'lâ Anadolının sol kolı yemin ve yesarı nihayetine [...] varınca vüzerâ-yı 'izâm edâmallâhu Teâlâ iclâlehû ve a'zamu'l-ümerâi'l-kirâm efâhimü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadr-i ve'l-ihtirâm ashâbu'l-'izzi ve'ihîşâm el-muhtassûne bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ miri miranı kiram dâme ikbâlehüm ve ekzâ kuzâtî'l-müslimîn edlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'deni'l-fazli ve'l-yakîn râfî'i 'ilami's-şer'iyye ve'd-din vâris-i 'ulûmi'l-enbiyâ-i ve'l-murselîn el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în mevlâna Erzurum kadısı zide fezâiluhû ve mufâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-kelâm kuzât ve nüvvâb zide fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân mütesellimin ve voyvodogân ve a'yân ve vücûh-ı ahâlî ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum elil'i refî-i hümayun vâsıl olıcak malum ola ki men-i mürur hakkında karargir olan nizam müstahsene muktezasınca memalik-i mahrûse el-mesâlik-i şâhânemde bir mahalden bir mahalle li-ecli'l-maslahat 'azimet idenlerin yedlerine i'ta olunacak mürur tezkerelerine basılmak için bundan akdem darbhane-i amiremde hak itdirilerek bi'l-cümle kazalara irsal olunan mühürler hükkâm yedlerinde hıfz olunarak virilen mürur tezkereleri anlar ile temehhür olunmakta ise de kazâlar hakimlerinin hîn-i infisallerinde halefleri gelmezden evvel hareketlerine mebni mühr-i mezkûrî

mahkemelerde bulunan katiblere tamim itmekde ve ba'zan mazul olan kadı ve naibler dahi buldukları yerlerde kendülerine ihtidat iden kimesnelere mürur tezkeresi şeklinde beyaz kağıd mühürleyüb virerek anlar dahi olur olmaz vesile ile gerek Dersaâdetime ve gerek mahall-i saireye günderecekleri kimesnenin ismini doldurub bu keyfiyet nizam-ı mezkurun usul ve ifsadını muceb olacağı zahir ve bi'l-vücuha rıza-yı şahaneme münâfi ve müğâyir olduğundan bu maddenin men' ve def'iyle şiraze nizam-ı mülkiyenin turuk-ı halelden vikayesi lazımeden olmakdan naşi

Sen ki Mevlana kuzât ve nüvvâb-ı mûmâ ileyhimsiz fimâ-ba'd mârrîn ve 'âbirîne tarafınızdan virilen tezkerelere yedlerinizde bulunan mahkeme mühürlerini basdıktan sonra anın zirine kendi tatbik mühtinizi dahi basub o misillü ismi ve mahalli açık şahs-ı vâhidin yedinde tezkere bulunmaması hususuna mezîd-i ihtimâm ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın tenbîhen ve ifhâmen ve te'kîden mahsus işbu emri elili'l-kadrim ısdâr ve rikâb-ı hümâyunum kaim-i makamı tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim Edhem zide kadruhu ile tisyar olunmuşdur

İmdi vech-i muharrer tenbîhât-ı mülûkânemin ba'de'l-yevm kâmilen icra ve ibkâsıyla şu men'-i mürur nizamının halelden muhâfaza natık matlûb-ı mülûkânem idüğü ve bu babda ağmâd ve rehâvet bir vechle caiz olmadığı malumunuz oldukda ber-vech-i meşrûh 'amel ve harekete ziyade ikdâm ve dikkat ve hilâfi vaz' tecvizden tevakki ve mübâ'adet eyleyesiz

Ve siz ki vüzera-yı müşarun ve miri miran vesair muma ileyhimsiz mazmun-ı emri şerifim sizin dahi meczumunuz oldukda muceb ve muktezasının ve inhâ ve müstemirran infâz ve icrasıyla mugayir vaz' vuku'u gelmemesi esbabının istihsâle kemâl-i ihtimâm ve dikkat eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrûniyle 'amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız

Tahrîren evâhir-i şehri Şevvâli'l-mükerrem sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf (1246)

19b-1

Men'i Mürûr Hakkında Sadır Olan Fermân Sûretidir

Mefâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm bahr-i siyahın Anadolu-yı celile nihayetine varınca vâkı' kaza ve iskelelerin kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mufâhiru'l-emâsil ve'l-akrân ve voyvodogân ve 'ayân ve iskele efendileri ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevki'i refi'i hümâyunum vâsıl olıcak malum ola ki ittifak-ı vâkâyla karargâr olan men'-i mürur nizamının dârü'l-hilâfeti'l-'aliyyem ve havâlisinde ve kerek Anadolu ve Rum elinin her tarafında da'imen ve mütehakk-ı icrası irâde-i seniyye-i şâhânem muktezasından ve mukaddem ve müehhar te'kîdi hâvî bi'd-defe'ât neşr olunan evâmir-i şerîfem muceblerince nizam-ı mezkûre layıkıyla tekayyüd ve dikkat bil'l-cümle hükkâm ve zâbitânın fariza-i dikkat ve lazime-i me'muriyet ve sadâkatları olan mevaddeden iken yoldâşan-ı Anadolu ve Rum ilininde vâkı' ekseri kaza ve kasablar ve kura ahalisinden bazıları buldukları mahallerden tezkere ahz itmeksizin istedikleri yere mürur ve ubûr itmekte ve bunda ve gerek kararı makulelerine ba'zı mahalde tezkere sual olunsa bile buraya kadar geldiği hiç tezkere sual ider olmadı diyerek mürura istid'a-yı icazet ve nihayet yol bulamadığı halde orada bir bildiğini kefil göstererek tezkere ahzıyla didikleri bahisle 'azimet ve işbu tezkere hususunda sevâhilde bulunan memurlar dahi [...] ve rıza ve [...] eylemekte oldukları bi'l-ihbâr tahkikinizde bir şahanem olub bu suret-i mücerred hükkâm ve zâbitânın ağmâz tüter mahallerinden nişan iderek şiraze-i nizâmın ihtilafı ve tahrir-i nüfus maddesinin teşebbüs itilâlini müstelzim ve muceb bir keyfiyet olduğundan bi'l-vücûh rızâ-yı sa'd iktizâ-yı mülûkânem münâfi ve muğâyir ve bundan böyle bu uygunsuzluk [...] kazası vukû' bulur ise bi't-tahkîk ol-kuzâtın hakim ve zâbitânın bilâ emr haklarından gelineceği rehin-i bedâhet olmakdan nâşî vesâyâ-yı lâzimesini hâvî Anadolu ve Rum ilinin uç kollarına başka başka müşedded evâmir-i aliyyem ısdâr ve tisyâr [...] tezkiresiz tescil ve amedin sefine ve kayıka irkâb olunmaması ve yerlü ve yabncı ve melâmi tayifesinin yedinde asl memleket tarafından tezkere olmadıkça sefine ve kayıklarda kabul ve istihdâm kılınmaması bahr-i siyahın Rum ili celile bahr-i sefidin Anadolu ve Rum ili sevahilinde kâin iskele ve kazaların hükkâmına vesair iktizâ idenlere diğer emr-i şerifim ile tevcih ve iş'ar kılınmış olmağla

siz ki kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz vusul-i emr-i şerifimde siz dahi keyfiyyeti zir-i hükümet ve idarenizde kain sevâhil ve iskelelerde iktiza idenlere gereği gibi ifade ve te'kid ve [...] mürur ol-babda henüz me'murlardan hali olan iskele ve geçidler ve [...] beyleriden mu'temed adamlar konularak onları dahi layıkla bend ve tesdîd ile tezkeresiz eşhâs-ı vâhidin iskele ve sahilden rukûb ve huruca kadr-i hâk-yâb olmaması ve maslahat-ı sahiha ile gelenlerin tezkereleri dahi kemâliyle tedkîk ve nereden çıkub nereye gideceği gün [...] tahkîk olunarak yedindeki tezkire asıl kendü memleketinden olmayub âher kaza tezkeresi [...] bu makuleler dahi derhal geldiği yola i'ade olunmak ve ol-misillü yerlü ve yabancı melâmi taifesinin yedlerinde vileyleri canibinden tezkere bulunmadıkça sefine ve kayıklarda kabul ve istihdam olunmaması hususlarına dikkat ve hilâfi vaz'-u hâlât vukû'ına irâet ruhsatdan begayet tevakki ve mübâdeat eylemeniz fermânım olmağın tenbîhen ve tekmîlen ve tehdîden mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve Sadr-ı 'azam tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Müseyleme zide kadruhu ile tisyâr olunmuş

İmdi bu mer'i mevaddı saireye bir vechle makîs olmayan saltanat-ı seniyyemin vâcibü'l-i'tinâ nizâmât-ı mülkiyesinden olduğına mebni nizam-ı mezkûrun bâlâda beyân olundığı vechle aliü'lmerâm icrasına [...] tarafından kemâliyle ihtimâm ve dikkat olunmak kat'ı matlûb-ı mülûkânem idüğü ve bundan böyle dahi ağmâz ve rehâvât ve zuhûl ve gaflet ile o makule tezkere-i seniyye eşhâsın berren ve bahren şuraya buraya irâet-i ruhsat bir sefine ve kayıkda istihdâma cesâret ve tezkere-i devletlerinin tezkerelerine 'adem-i dikkat misillü vaz'-u halet vuku'a gelür ise bi't-tahkîk mütecâsir olanların bilâ-âmân te'dibâtları layıkları icra olunacağı malumunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer 'amel ve harekete bi'l-ittifâk ikdâm ve mübâderet ve mugâyir-i tenbîhât-ı şâhânem vad'-u hareket vukûna irâetve harasetden ve-gâyet tehâşî ve mecâniyet eylemeniz babında fermân-ı âlişânım sadır olmuşdı

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyafıta-i sudur olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-imtisâlimin mazmun-ı itâ'at makruniyetle 'amel ve hareket eylesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timâd kılması

Tahrîren evâsıt-ı şehr-i zilka'de er-rabia sen tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf

20b-1**Tensikât-ı Hayriyye-i Askeriyye Hakkında Sadır Olan Ferman-ı Ali Suretinin Hulasasıdır**

Beyan-ı hacet olmadığı üzere mücedded te'yid-i din ü devlet ve muhafızlar ve asayiş teb'a ve memleket sebt-i hayriyyesiyle müretteb olan asakir-i nizamiyye-i şahanenin münavebe ve itidalleri maddeleri şimdiye kadar bir usul-i hasene tahtına konulamamış olduğundan neferân-ı 'askeriyenin ba'zıları ile'l-ebed sülük-i 'askeriyede kalacakları vehm ve haliyle hasbe'l-beşeriyye ara sıra kar firarı ihtiyar itmişler ise de bu def'a 'avn-i 'inâyet-i hazret-i bârî te'sis ve icrasına muvakkat hazret-i cihandari buyurılan nizâmât-ı cedide muktezasınca kaffe-i cünud-ı mazmun-ı şahane bu kerre beş ordu-yı i'tiyad olunan ordudan 'asâkir-i hassa-i şahanede Dersa'âdet ve Rumili ordularına tecemmu' ve tehaşşür iden 'asâkir-i nizâmiye-i mülûkânenin hizmet-i istihdâmiyeleri tahdîd ve takrir ve usûl ve evkât-ı istibdâliyeleri tayin ve te'sis olunmuş ve işbu nizam mehâsin encam icabından bulunduğu vechle ba'dezin beher sene neferat-ı 'atîkanın humusuna ruhsat virilerek yerlerine [...] şer'iyye ile alacak neferât-ı cedîdenin dahi ibtida tahrîrlarında beş senede müddet-i ifa-yı hizmet itidikden sonra hukuk-ı istibdallerinin icrası karargîr olmuş olmakdan naşi işbu 'inâyet-i seniyye ve müsa'ade-i 'aliyye-i mülûkâneyi ikrâr neferât-ı 'askeri bilerek fakat beş sene müddet sülük-i 'asker nizamiyyede istihdamları vacibe-i zimmet olub beş senenin teknilinde usul-i meşru 'at-ı fer'iyyeden tatbikan yerlerine aharları celb ile kendilerine ruhsat-ı şahane evzan kılınacağı anla bir ve ifası lazımeden iken kar-ı mekruh firâri irtikâb idüb firar iden 'asakirden birini Dersa'âdetde ve taşralarda her kimin hanesinde bulunur ise kat'a hürmet ve ri'âyett olunmaksızın ketm ve ahfâ idenlerden yüz yimi guruş ahzıyla haber viren kimesneye ihbâriyye akçesi olarak virilmesi ve o makule firari ketm ve ahz idenlerin haklarında te'diyât-ı layıkaları hal ve rütbelerine göre icra kılınması babında bin iki yüz elli dokuz senesi tarihiyle müerreeh şehir-i zilka'de eş-şerîfenin evâsıtında sadır olan emr-i 'alinin suret-i hülâsasıdır

21a-1

Samsun Kal'asına Müceddeden Tertîb olunacak Topçı Neferâtının Tanzîmi Hususuna Dair Sudûr İden Emr-i Âlişânın Suretidir

Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem müdebbirü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mûmehhidü bünyâni'd-devlet ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-seâdet-i ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûfi 'avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman Paşa edâmallahu Teâlâ iclâlêhû iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmiu'l-mehâmid ve'l-mekârim el-mutassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâim dergâh-ı muallâm kapucı başlarından Sinuce muhafızı Kavizade Hüseyin ve Sivas mütesellimi Said dame mecduhuma ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm zikr olunan mahallerin kadıları ve naibleri zide fazluhum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Bolı mütesellimim zide mecduhu ve kıdvetü erbâbi't-tahrîr ve'l-kalem 'umde-i ashabu't-takrîr ve'r-rakam tophane-i amirem ruz ruznamçesi ketebesinden olan zikr olunan hususa bu def'a mahsus me'mur ve t'ayin kılınan es-Seyyid Mehmed zide rüşduhu tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki kılâ'ı hakaniye-i müdün her birlerinin cesametine göre iktiza idecek topları bilinub ana göre ber-muceb-i nizamat lazım gelecek topçı neferâtının tertibi zımnında şükür canibine müddet-i muhafazası akdem olan kal'alar beş kol tertib olunub maiyetlerine her birer nefer mühendis terfikiyla tophane-i 'amirem ruzmançesinden beş nefer katib me'mur ve t'ayin kılınarak nizâmât derciyle me'muriyetlerini havi evamir-i şerifem ısdarı hususunu mu'teberân-ı ricâl-i devlet-i 'aliyyemden hala tophane-i 'amirem nazır iftiharu'l-umeraâ ve'l-ekâbir el-Hâc İbrahim Edhem dame 'uluvvuhû ba-takrîr inhâ itdikden naşi kuyuda lede'l-mürâca'a bi-tevfikıllâhi Te'âlâ bâ-irade-i seniyye-i şahanem topçı 'asâkiri hüsnü nizama bend ve tevsik olunmakda ve tanzim olunan topçı bölükleri fîmâ b'ad ordu-yı hümayunum ve ser'asker ma'iyetinde bulunub bunlardan mâ'adâ mukaddemlerde oldığı vechle kıl'â-ı muhafazası vesair mahallere me'mur kılınmaları neferât-ı merkûmenin bir nev' perişanlaıklarını muceb olacağından bunlar daima asitane-i sa'âdetimde bulunub ta'allüm ve ta'allümleri hizmetle meşgul olmaları vacibatdan oldığı misillü kıl'â-ı hâkâniyem muhafazası dahi ancak top ve topçıdan 'ibâret olduğına nazaran kıl'â topçıları dahi bir hüsnü suretle nizama rabt olunmak lazım geleceğine mebni bi'l-cümle kıl'â-ı hakaniyem yevmiyyelü sınıf mustahfizân ve topçu

ve topcuyanın kaydları mevcûd olub her ne hal ise kapu kulı topcılarını ta‘lim ve te‘allüm ve işde buldukları ve yerlû topcılarını hiçbir vakitte işe yaramayub mesela bir adam üç dört sınıfa yazılıub beyhude ma‘aş ve mahiyye aldıklarından bundan böyle müstahfizân ve sınıf-ı sâireden külliyyen sarf-ı nazar ile her bir kal‘anın cesametine ve mevcûd toplarına göre müceddeden topçı neferatı tertib ve tanzim olunarak halet-i hacetde Asitane-i sa‘adetinden topçı istemeğe hacet kalmayacak derecede tanzim olunması icab-ı halde olmağla ez-cümle Rusçuk kal‘asının cesametine ve mevcud toplarına nazaran topçı tertib ve topcı yüz başısı dahi iktiza ideceğine binaen kar kezâ ve her halde kendüsinden emniyet ve sadakat me‘mûl olunur cümle ‘indinde mu‘teber ahaliden birisi topçı yüz başısı nasb olunmak ve muhafaza emrinde her bir hususî kendüye sipariş kılınmak ve mücerrebü’l-etvâr bir nefer mülazım ve kal‘a cesim olur ise üç nefer mülazım caiz olmak ve mevcud topa göre kaza iki yüz nefer topçı tertib olursa bile on neferi bir çavuş kumanda itmek üzere yirmi çavuş ve fertuç i‘mâli ve cebehane hıfısçün yirmi nefer dahi on beş tertibi lazım gelür ise de kal‘a toplarının cerha topları misillü kapaklıları olmadığından yirmi nefere bir on başı tertib olundığı halde topcı hususî mestevkî tertib olunmuş olacağı ve topcı neferatı her ne kadar derece kifayede tertib olursa bile yine kal‘ada ‘asâkir-i mürettebenin bulunması ve bir kal‘aya iktizasına göre bir alay veyahut iki alay ‘asâkir-i mansure ta‘yin olundukda maiyetlerinde bulunması lazım gelen cerha topları ve topcılarını bu taraftan gönderilmesi lazım geleceği ve işbu kal‘a topcılarını kal‘a topı indahatini ta‘lim idecekler ise de lede’l-iktizâ cerha topını dahi kullanmaları faideden hâlî

Sayfa 21a

olmayacağından [...] kal‘a topını öğretdiklerinden sonra çerha topı dahi te‘allüm itdirilmesi ve tuna sevahilinde ba‘zı kıl‘an kapu kulı topcı başlılarına sabıkda senevi biner gurus ma‘aş virilmiş ise de işbu tertib-i cedide idhal olunacak zabıtân ve neferât buldukları mahallerde dilediği vechle ticaret ve zira‘atle meşgul olarak birer mikdar mahiye virilmesi iktiza-yı halde olacağı ecilden her bir kal‘aya nasb olunacak topcı yüz başısından topa ve ta‘lime müta‘allık kâffe-i mesâlih suâl olunacağı ve mesârif-i zaidesi vuku‘ bulacağına mebni mahiye yüzer ve mülazımlara ellişer ve çavuşlara yirmi beşer ve on başlılara on beşer ve neferata onar gurus virilmesi ve ticaret ve ta‘lim ve te‘allüm maddesi mesela bir kal‘ada her ikiyüz zabıt ve nefer mevcud bulunur ise üç takım ‘ad

olunub haftada her iki gün ta'lim ve dört gün ticaret idüb esnâ-yı ticaretde 'âdî esvâblarını ikta itmeyub ve nişân takınılmayub fakat resm ve ta'lim günlerinde kendülerine mahsus olan çuka nişanlarını takub ta'lim nöbetleri terk olunmamak ve kesb ve ticaret maddesi nefsi-i memleket derununa mahsus olub diyar-ı ahara gitmemek ve pek muktezi olduğu halde nihayet bir ay ruhsat virilmesi caiz olmak ve yazılacak 'asakir mutlaka yerluden yazılmak ve tahrir olunacak zabitan ve neferat tophaneden olan topçı zabitan ve neferât misillü mahiye virilmek ve işbu tertib ve tahrir olunacak neferât [...] olmak ve çocuk ve ihtiyar yazmaktan hazr olunub şöyle ki bunun babası vaktiyle işe yaramışdır yahud mer'iyü'l-hatırdır ve bu adam her ne kadar ihtiyar ise de eslâfda işde bulunmuşdur deyü ber-vech-i ma'ruz ve gönüle bakılmayub o makulelerin tahririnden begayet mecâniyet olunmak ve her bir ka'aya tophane-i 'amirenden mu'allim gönderilüb neferâtın hartuç urmak ve gez nişan almaklıklarının ta'lim ve te'allümlerinin kemâline dikkat ve ihtimam iderek kal'a topçısı tekmîl mahâret itmedikce mu'allimi Asitaneme 'avdet itmek ve Tuna sevahili ve bahr-i sefid cezireli ve sevahil ve bahr-i siyâh sahiliyle Anadolu ve Rumili taraflarında olan kıl'âdan lüzümü olanların topı ne miktardır ve emr-i muhafazası ne kadar topçı ve zabitan muhtaç olduğu ve bu tarafda layıkıyla ma'lum olmadığından beher mahallerinde tahriri muktezi olacak zabitan ve neferâtın mikdarı bilinüb her bir kal'a için iktizasına göre muhafızı ve valisi marifet vechle ittifakıyla işe yarar yerlünün tuna yiğitlerinden müceddeden tahrir ve 'ale'l-esâmi defâtiri Dersa'âdetime tesyîr ve piyade kalemine kayd ile mahiyeleri tanzim ve işbu tertib olunacak topçı zabitan ve neferâtından berî fevt oldukda eğer on başı ise neferâtından kangısının on başılık ehliyeti zabitan beyninde tebeyyün ve tahakkuk ider ise on başı ve çavuşlardan kuvvet olanların yerine on başılardan ve mülazımlardan vefat idenlerin yerine çavuşlardan ve yüz başılardan vefat olanların yerine dahi mülazımlardan bi'l-intihâb ve'l-imtihân ol-memâlikde vali ve muhafız ve mutasarrıfı marifetleriyle nasb olunub bu vechle [...] vuku'unda derhal bu tarafda olan kaydı tashil olunmak üzere ism ve eşkâli ve memleketleri beyanıyla iktiza eden i'lam ve firâr idenin Dersa'âdetime gönderilmek ve beher mâh tevzi'î iktizâ idecek mahileri defterleri piyade kaleminden yazılıub her bir kal'anın aylığı ne mikdar akçeye balığ olur ise iktiza iden mahalde bi'l-i'tâ muhafızları tarafına gönderilüb siz ki şöyle mucbine göre tamamca aylıkları i'ta ve fazlası zuhur ider ise icmal defteriyle Dersa'âdetime isrâ ve mahalline teslim kılınması ve bundan böyle nizam idhâl kılınacak zabitan ve neferâtın aralık aralık

yoklanmaları emr-i lazımeden olduğundan hem yoklamak ve hem ta‘lim ve te‘allüm ve nizam ve intizamdan bakılmak üzere topçı zabitanından mübaşir biri ta‘yin ve ma‘iyetine bir nefer yoklama katibi tarfik beher bir kal‘anın zabitan ve neferâtı yoklama defterine tatbîkan muhafızıyla hükkâmı ma‘rifetleriyle yoklanub neferâtından eski var ise mücaddeden tahrir olunarak ism ve eşkali ve memleketleriyle sebt-i nefer alınub tekml me‘muriyetle her birileri gelüb defâtir ve i‘lamını takdim ve li-ecli’t-tatbîk piyade kalemine teslim olunması ve beher mal kıl‘a hakaniyemin evvel emirde yoklanub mevcut neferat ve topları [...] mütevakıf olduğundan bi-mennihi teala her biri başka başka yoklanub yoklanub beyle zikr işbu nizamı icra olunması ba-ferman-ı hümayun şevket-makrun-ı şahanem nizamından idüğü kuyutdan nümayan olarak me‘muriyetleri [...] evâmir-i ‘aliyyem isdar hususuna irade-i ‘aliyyem te‘alluk idüb ol-babda diğer evamir-i şerîfem tastîr kılınmış olmağla

İmdi sen ki katib muma ileyhimsin sen dahi Trabzon ve Giresun ve Sinob ve Samsun

Sayfa 21b

ve Sivas [...] ve Basra kal‘alarına varub mevcûd kal‘a olan topları ve âlât-ı sâiresini yoklayub mevcûd toplarına ve cesamet kal‘aya nazaran ne mikdar kapukulu topçuları tahriri iktiza iderse vali müşarun ve muhafız ve müstelzimler muma ileyhim ma‘rifetleri ve ma‘rifet-i şer‘ ve ma‘rifetin ile yerlûden olarak tuana ve güzide vesair dirlikde alakası olmayan yiğitlerden tahrir ve ism ve şöhretlerini [...] tahrirat ve mumzâ defterinin der‘aliyyeme takdimi emrine mezîd-i ihtimam ve dikkat eylemek fermanım olmağın me‘muriyetini havi ba-takrir işbu emr-i ‘alışanım ısdâr ve i‘ta olunmuşdur

İmdi vusulünde keyfiyyet irade-i seniyyem ve nizâmât-ı müstahsene mentûk-ı emr-i şerifimden ma‘lumları oldukda fermanım olduğ ve mukteza-yı me‘muriyetin vechle bir an akdem kıl‘â merkûmeye varub mevcut kal‘a olan topları ve âlât-ı sairesini yoklayub mevcut toplarına ve cesâmet-i kal‘aya nazaran ne mikdar kapu kulu topçuları tahriri iktiza ider ise vali müşarun ve muhafız ve mütesellimler muma ileyhim ma‘rifetleri ve ma‘rifet-i şer‘ ve ma‘rifetinle yerlûden olarak tuana ve güzide vesair virilmekte ‘alakası olmayan yiğitlerden tahrir ve isim ve şöhretlerini mübeyyin tahrirat ve mümza defterinin Deraliyyeme takdimi emrine mezîd-i ihtimâm ve dikkat eylesiz ve siz ki vali müşarun ve muhafız ve kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler muma ileyhimsiz sizler

dahi muceb emr-i şerifimle ‘amel ve harekete bezl-i cell-i himmet ve sarf ve hasil-i kudret ve mezîd-i ihtimam ve dikkat eylemeniz babında feman-ı ‘alışanım sadır olmuştur

Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerîf-i celîli’ş-şânı vacibü’l-ittibâ’ ve lâzımı’l-imtisalimin mazmun-ı münîfi üzere amil olasız Şöyle bilesiz alamet-i şerife i’timad kılasız

Tahriren yevmü’s-sani şehr-i Muharrem sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf (1246)

Mahruse-i Kostantınıyye

Sayfa 22a

22b-1

Tophane-i Amireden Sivas Tarafına Me’mur Olan Üç Yüz Neferatın Yol Emri Suretidir

Mefâhirü’l-kuzât ve’l-hukkâm me’âdinü’l-fezâil ve’l-keîâm Trabzon’dan Sivas’a varıncaya kadar yol üzerinde vâki‘ kazaların kuzat ve nüvvâbı zide fehmuhum ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân ‘ayân ve voyvodogân ve vücûh-ı memleket ve bi’l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki‘i refi‘i hümâyun vasıl olıcak ma‘lum ola ki mukteza-yı [...] şahanem üzere hala ber vech-i muhassıllık Sivas valisi lede’l-hakkan ma‘adin-i hümâyunum emini sadr-ı sabık düstur-ı mükerrem ve mu‘azzam müşir-i müfehham ve muhterem nüzâmu’l-‘âlem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu teala iclalehu maiyetine memur tayin kılınmış olan mirliva emirü’l-ümerâi’l-kirâm Sa’dullah Paşa dâmet me’âlîhi livası alaylarından bi’t-tertib Samsun limanına bahren tertib olunan maa mühimmat ve edevat yirmi dört kıt’a topda muktezi olan ma’a zabitan ve¹¹⁵ [...] nefer bahren izan kılınmış olduğından ..neferât-ı merkûme zabitleri ma‘iyetleriyle Samsun’dan Sivas’a varıncaya değin esna-yı rahta dahil oldukları kaza ve merhalelerde birer gece yemek ta’yinat-ı mukteziyeleri bedelinde olan ta’limnameleri mucebince kazalar taraflarından seri’an tedarik ve i’ta olunarak [...] savb-ı memuriyeleti vesayasını şamil emr-i şerifim sudûrını ricâl-i devlet-i ‘aliyyemden hala tophane-i ‘amire ve

¹¹⁵ Sayfa kenarları mürekkebe üzeri olduğundan okunamıyor

hamirehane ma‘murem nazırı iftiharu’l-ekâbir ve’l-ekârim el-Hac İbrahim Saib zide ‘uluvvuhu ba-takrîr ifade itmekden naşı

Siz ki kuzât ve nüvvâb vesair mu‘ma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere amel ve harekete bi’l[...] kemâl-i ikdâm eylemeni fermanım olmağın mahsûsan işbu emr-i celili’l-kadrim isdâr ve tisyar olunmuşdı

İmdi [...] olunan neferat ve zabitan muma ileyhim ma‘iyetleriyle Samsun’dan Sivas’a varıncaya değın halal-ı tarikde her kangınızın taht-ı hükümet [...]sına dahil olur ise birer gicelik tayinat-ı mukteziyeleri kazalarınız taraflarından seri‘an tedârik ve i‘ta ve iktizâ iden bahaları [...] maktuat hazinesinden virilmek üzere zabitan yedinden sened ahz ve Dersa‘adetime israya mübaderet ve ol-vechle zikr olunan zabitan vesairenin [...] muaccelen [...] vakf olunmak [...] irade-i ‘aliyyem mahsusasından idüğü ve bu babda ağmâz ve rahavetle bundanki esnâ-yı rahda bir gûnâ muzâyeka ve zarar çekmelerine kat’a rıza-yı şerifim olmadığı ma‘lumunuz oldukda vech-i meşrûh amel ve harekete bi’l-ittifâk ziyade ikdâm ve gayret ve hilâfı vaz’ı tecviz [...] tevakki ve mübâ‘adet eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sudur olıcak

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü’l-ittiba’ ve lazımü’l-ımtisâlimin mazmun-ı itaat-makrunıyla amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerife i’timâd kılasız

Tahriren fi evahir-i şehr-i Şevval sene tis’a ve erbain ve mieteyn ve elf (1249)

22b-2

Hançerli mahallesinde sakin iken müteveffâ Selim Ağa kerimesi Sakure Hanımın menzili bağçesinde olan ‘arsadan arzen on dokuz ayak tulen yirmi dört ayak ma‘lumu’l-hudûd olan ‘an asıl Kara Uyumcılı Hasan Efendi’ye bey‘i baş ile bey‘ eylediği ‘arsa bedelinde Hacı Mehmed Ağadan nakden ikiyüz gurus ve bir zeytun bağçesi alub ‘arasa-i mezbûreyi muma ileyh keyfe ma yeşâ’ mutasarrıf [...] deyu tarafeynden [...] takrir eylemiş olduğu işbu mahalle kayd olduğu Fî 19 M. Sene (12)58

23a-1

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Samsun'dan Sivas'a varınca yol üzerinde vâki' kazaların kuzat ve nüvvâbı zide fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân 'ayan ve voyvodogân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadrum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki mukteza-yı evamir-i seniyye-i şahanem üzere hala ber vech-i muhassıllık Sivas valisi ve'l-hakkan meadin-i hümayunum emini sadr-ı sabık düstûr-ı mükerrem ve mu'azzam müşir-i müfahham ve muhterem nizamü'l-'alem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu teala iclalehu ma'iyetine me'mur ve ta'yin kılınmış olan mir liva emirü'l-ümerâi'l-kirâm Sa'dullah Paşa dâmet me'âlîhi livası alaylarıçün yirmi dört kıt'a top ve 'aryalarıyla bazı mühimmât edevât-ı saire bahren Samsuna gönderilmiş olduğundan bahisle zikr olunan top ve 'arya ve mühimmat-ı saire Samsun'dan Sivas'a varıncaya değin esnâ-yı rahda dahil oldukları kaza ve duhullerde [...] muktezi araba ve hayvanat seri'an tedârik ve i'ta olunarak emnen ve salimen savb-ı me'mura îsâl olunmak vesâyâsını şâmil emr-i şerifim sudûrını rical-i devlet-i 'aliyyemden hala tophane-i 'amire ve tophane ma'murum nazırı iftiharü'l-ekâbir ve'l-ekârim el-Hac İbrahim Saib zide 'uluvvuhu ba-takrir ifade ve inha itmekden naşi

Siz ki kuzât ve nüvvâb vesair mumâ ileyhimsiz vech-i meşrûh üzere 'amel ve harekete bi'l-ittihad kemâl-i ikdâm ve dikkat eylemeniz ferman ım olmağın mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve tisyar olunmuşdı

İmdi zikr olunan topve 'arba ve mühimmât-ı saire Samsun'dan Sivas'a varıncaya değin hilâl-i tarîkde her kangınız taht-ı hükümet ve kazasına dahil olur ise nakline mahsus 'arya ve hayvanat neferlerniz taraflarından seri'an tedârik ve i'ta ve [...] nakliyesini Baфра maktuat hazinesinden virilmek üzere zabitanı yedinden sened ahz ve Dersa'âdetime izama mübaderet ve o cihetle zikr olunan top ve 'arya ve mühimmât-ı sairenin serian ve muaccelen mahallerine isallerine dikkat olunmak irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda ağmâz ve rehavetle mâarruz-zikr top vesairenin 'arya ve hayvanata intizaran beyhude meks ve tevfizine kat'a rızâ-yı şahanem olmadığı malumunuz oldukda ber-vech-i meşrûh 'amel ve harekete bi'l-ittifâk ziyade ikdâm ve gayret ve tevâki vaz' [...] be-gayet hazır ve azimet eylemeniz babında feman-ı 'alışanım sadır olmuşdı

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittiba' ve lazımu'l-ımtisâlimin mamûn-ı itaatmakrunıyla amel ve hareket eylesiz şöyle bilesiz alamet-i şerife i'timad kılasız

Tahiren fi evamir-i şehri Şevvali'l-mükerrem sen tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf (1249)

Sayfa 23a

24a-1

Hamr ve 'Ark zecriyesi husununa dair Sadır Olan Emr-i Ali Suretidir

Düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfehham nizâmu'l-âlem müdebbirü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmi'li-inâm bi'r-re'yi's-sâib mümevhi-i bünyani devlet ve erkani's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfuf bi-sunufi abâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Trabzon valisi Osman Paşa edamallahu teala iclaluhu ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-keâm müâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Samsun kadısı zide fazluhu ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ber-vech-i emânet rûsum-ı zecriyesinin cem' ve tahsiline 'âmil nasb ve ta'yin olunan zecriye muhassılı hademesinden Mehmed zide kadruhu tevki'i refi'i hümâyun vasıl olıcak ma'lum ola ki silahdar-ı me'mûrûn hala zecriye muhassılı kıdvetü'l-emâcid ve'l'ayan mir Mehmed Nuri zide mecduhunun takdim eylediği bir kıta'a memhûr takriri mefhumunda Canik Sancağında vâki' Samsun kazasının el-haletü hazihi külliyetlü re'aya mevcut olub Nuri Beğ çok müskirât ta'sîr ve taktir ve bey' ve şira olunmuş olduğu erbab-ı vukûfdan tahkik olunmuş olduğına ve kaza-i mezbûrda kain re'ayaların kadim maktu'ları yok ise de her ne mahalde müskirat ta'sîr ve taktir olunur ise re'ayanın kifâf-ı nefsleriçün mikdar-ı cüz'ileri ifrazından sonra her mahdan bey' ve şira için olduğundan icab iden rûsum-ı zecriyesinin tahsili zecriye mukata'asının ba-hatt-ı hümâyun şevket-makrûn-ı şahanem düsturu'l-'amel tutulan şurutundan ve rûsumat-ı mezkur 'asâkir-i mansûre mesarifına tahsisan mukâta'ât hazinesi mürettebatından olmak mûlabesesiyle tezâyüd hasılatı irade-i seniyyem muktezasından idüğüne binaen kaza-i mezbûrda mevcut olan müskirat

Sen ki mutasarrıf müşarun ileyhsin inzıam-ı re'y ve ma'rifetinle 'alâ vechi'd-dikkat ve zerre ve istimâre olunarak iki yüz kırk beş senesine mahsuben icab iden rûsum

zecriyyesinin tahsil veya defter-i mümza Dersa'âdetime irsal ve zecriyye cizyesine teslimi babında şurut derciyle bir kıt'a emr-i şerifim ısdarı hususını tahrir ve inha itmekle hazine-i 'amiremde mahfuz baş muhasebe defterine nazar olundukda memâlik-i mahrûsemde her nicelikte hamr ve 'ark ta'sîr ve taktir olunur ise senede bir kerre hamrın veher kıyyesinden durur ve arakın ve emsâli müskirâtın beher kıyyesinden sekizer para rüsum zecriyyesi tahsil olunmak ve bâğât ashâbı olan devlet-i aliyem re'ayasının bağlarından hasıl olan üzümnden ta'sîr ve taktir ve furuht eyledikleri hamr ve 'ark ve müskirat-ı saireden kendü nefsleriçün kifayet idecek mikdar-ı cüz'leri ifrazından sonra mâ-'adâsı ahara furuht için olmağla o makule ahara furuht için evlilerden ber-muceb-i şurût tahsili lazım gelen rusûm-ı zecriyyesinin beher sene ta'sir ve taktir-i müskirât eyledikleri hengâmda tahsiline ve ticâret için hamr ve 'arkın bir kıyyesinin resm-i zâyi' olmasına bi'l-ittifâk ihtimâm ve dikkat olunmak ve kendü nefsleri için kifayet idüb mikdar-ı cüz'ilerinden resm talebiyle re'ayayı rencide itdirilmekten mecâniyet olunmak ve eğer ehl-i İslam yedinde bulunur ise ehl-i İslam'ın rızkı olmamağla re'ayaya ifraz olunduğı misillü mikdar-ı cüz'î ifrâz olunmayub şurut mucibince rüsum-ı zecriyyesi temâmen tahsil olunmak ve alınacak resm [...] reayadan bir ferdin imtiyazı olmayub has ve evkaf ve voyvoda ve hanekeş ve mendereci ve toğmacı ve su yolcu ve menzilci ve bi'l-cümle serbest mukâta'at ve sehadât dahillerinde ta'sîr hamr ve taktir eyledikleri gibi rüsum-ı zecriyyesi alınub bu bizim re'ayamızın malıdır deyü kimesne tarafından müdâhale olunmamak zecriyye mukataasının ba-hatt-ı hümâyun şevket-makrun-ı şahanem düstûru'l-'amel tutulan nizamı şurûtdan idüğü mukayyed olunduğına binaen mucibince emr-i şerifim ısdarı hususuna irade-i seniyyem tealluk itmekle

İmdi Kaza-i mezbûrun sene-i merkume rüsum zecriyyesi ber-vech-i emanet yerlü yerinden şurutu mucibince haml ve tahsil ve mümza defterlerii bi'l-istihsâl Dersa'âdetime gönderub zecriyye hazinesine ta[...] bezl-i himmet eylemek fermanım olmağın [...] işbu emr-i celili'l-kadrim ısdâr ve 'amil-i merkum yedine i'ta ile irsal olunur

İmdi keyfiyyet-i şurut-ı muharrere mentûk-i emrî şerifimden ma'lumun oldukda fermanım oldığı

25a-1

Akdağ ve Hacıköyi me'âdin-i hümâyün hasılatlarından olup Samsun iskelesine vürûd ve hala Samsun iskelesinde kabz [...] me'mur Hüseyin Hafız Efendi ma'rifetiyle kırk iki ve kırk üç senelerinde [...] tahminen Dersa'âdete darbhane-i 'amireye irsal olunan miri kurşunun vezn ve mikdarı beyan olunur Fî 29 M. Sene (12)42(?)

Kurşun miri Akdağ hasılatı ma'den emini Hacı İsmail Ağa [...] vücuda gelen kurşundan [...]

Kıtaât	Kantar	Kıyye	Fi sene 42	
266	344	15	29 M.	Bafralı Seyyid Ahmed kapudan sefinesiyle irsâl olunan
238	295	8	15 L.	Rusya tüccarı sefine kapudanı Tasuviç kapudan sefinesiyle irsâl
504	639	23	000	

Kurşun miri Hacıköy hasılatı ma'den-i mezbûr emini Hacı Emin Ağa evânında vücuda gelen kurşundan irsâl

Kıt'a	Kantar	Kıyye	Fi Sene 42	
51	68	8	3 RA.	Ünyeli Civelek Mustafa Yazıcı sefinesiyle irsâl olunan

Kurşun miri Hacıköy hasılatı ma'den-i mezbûr emini silahşöran-ı hassadan Mustafa Beğ evânında vücuda gelen kurşundan irsal olunan

Kıt'a	Kantar	kıyye	Fi Sene 43	
573	540	00	23 L.	Ünyeli İslamzade Mehmed Yazıcı

				Sefinesiyle irsâl olunan
--	--	--	--	--------------------------

Kurşun miri Akdağ hasılatı ma'den-i mezbûr emini Haseki Salih Ağa evânında vücuda gelen kurşundan irsâl olunan

Kıtaât	Kantar	kıyye	Fî sene 43	
638	877	00	17 M. Sene 43	Hüseyin Beğ Efendi sefine sivari Sivinli Osman Kapudan sefinesiyle
634	791	40	25 L.	Ünyeli Kabin oğlu Yorgi Re'is sefinesiyle irsal
80	107	38	Fî 25 L. sene 44	Abanalı Kuğumcı oğlu Mehmed Re'is sefinesiyle irsal olunan
119	116	14	25 L.	Uranyalı Tazavacı oğlu Veli Reis sefinesiyle irsal
276	340	34	3 Za.	Amasralı Topcı oğlu Mehmed Reis sefinesiyle irsal olunan
200	235	7	5 Za.	Girerulu Kocabaş oğlu Mustafa Reis sefinesiyle irsal
1947	2466	133		(TOPLAM)
246	335	32	27 L. Sene 45	Tersane-i 'Amire kapudanı Giryolu Hüseyin kapudan sefinesiyle irsal
182	245	27	27 L.	Tersane-i 'Amire kapudanı Uzun İbrahim Kapudan sefinesiyle irsal
524	668	20	27 L.	Tersane-i 'Amire kapudanı Uranyalı İsmail kapudan sefinesiyle
2899	3714	212		(TOPLAM)
384	556	10	29 Z.	Ünyeli Sarı Hacızade Ahmed Kapudan sefinesiyle
310	382	34	13 M. Sene 46	Samsunda inşa olunan korvet-i hümayun kapudanı Arab Hacı Hasan kapudan ile
327	501	3	23 M.	Yeniköylü Sudeyri zimmi Reis sefinesiyle irsal olunan
400	528	7	Gurre S.	Trabzonî Mollaoğlu Salih Reis sefinesiyle irsal
300	450	30	3 S.	Ünyeli Hacı Abbaszade Mehmed Yazıcı sefinesiyle irsal
4620	6131	296		(TOPLAM)
250	378	2	3 S.	Trabzonî Köroğlu Osman Reis sefinesiyle irsal olunan
100	170	32	11 S.	Ünyeli Ekmekcizade İbrahim kapudan sefinesiyle irsal
200	292	00	25 S.	Ünyeli Kara Alizade Ali Yazıcı sefinesiyle irsal
140	240	24	25 S.	Trabzonî Deli Mehmed oğlu Ali Reis sefinesiyle irsal
500	675	21	27 S.	Bafralı Lefter zimmi Reis sefinesiyle irsal olunan
565	790	00	23 Ra.	Ünyeli Yakub Reis oğlu Hafız Ali Resi sefinesiyle irsal

115	175	24	9 Ca	Ünye Sarı Hacızade Mustafa kapudan sefinesiyle irsal
6490	8851	399		(TOPLAM)

Bundan akdem vuku‘ bulan sefer-i hümayun esnalarında deryanın mesrudiyeti hasebiyle kırk dört senesi Recebü’l-ferd guresine kadar Samsun’dan ‘arabalara tahmîlen ba-irade-i seniyye Merzifon’a irsal ve andan develere tahmîlen berren Dersaâdet canibi Darbhane-i Amireye nakl olunan miri kurşunu cem‘an

Kıtaât	Kantar	Kıyye	
622			Akdağ ma‘deni hasilât-ı atufetlü Salih Ağa’nın zamanında olan

Sayfa 25a

Akdağ ma‘den-i hümayun hasilatı kurşundan ma‘den emin kapucu başı Salih Ağa ma‘rifetiyle vücuda gelen kurşundan sefayinle mevdûan irsal

Kıtaât	Kantar	Kıyye	Fî sene 47	
419	543	18	9 M.	Ünyeli Gafar Ali oğlu Ömer kapudan sefinesiyle
298	336	12	11	Ünyeli Odabaşı oğlu Mehmed kapudan
349	460	10	13	Giresunlu Çolak Hasan oğlu Mehme kapudan
714	965	7	21	Trabzonlu Paşazade Ahmed kapudan sefinesine
400	524	16	27	Arhovalı Köpekoğlu Mustafa kapudan
2180	2828	63		(TOPLAM)

Sayfa 25b

26a-1

Sabık Kars Valisi Hafız Halil Efendi’nin İtlâkı Hakkında Sadır Olan Emr-i Ali Suretidir

Kıdvetü’n-nüvvâbei’l-müteşerrin Canik naiibi zide ‘ilmuhu tevkî‘i refî‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum ola ki Kars sâkinlerinden Müfti-yi sabık Halil hilâf-ı rızâ harekete ibitidar eylediği hala Çıldır Beğlerbeğisi ve Kars muhafızı emîrû’l-ğmerâi’l-kirâm Acaralı Ahmed Paşa damet me‘âlihi tarafından inhâ olundığına mebni bundan akdem bâ-işâret Şeyhülislam sadır olan emr-i şerîfimde li-ecli’t-te’dib Canik’e nefy ve iclâ olunmuş ise de merkûmın şimdiye değin islah-ı nefis itmiş olmak me‘mul olduğundan bahisle ‘afv ve itlakı hususı paşa-yı muma ileyh tarafından bu def‘a derbâr-ı şevket

karar-ı mülûkâneme tahrir ve inha olunmakdan naşi ‘afv ve ıtlakı babında emr-i şerifim sudurını bi’l-fi’l şeyhülislam ve Müftiyü’l-enâm olan Mekkîzade e’lemu’l-‘ulemâi’l-müteharrin efzalül’l-fuzalati’l-müteverrin Mevlana Mustafa ‘Asım edamallahu teala fezâilühû işaret itmeleriyle işaretleri mucebince ‘afv ve ıtlakı femanım olmağın

İmdi merkumın ‘af ve ıtlakına müsa‘ade-i ‘aliyyem emr [...] kılındığı sen ki naib muma ileyhsin malumun oldıkda kayd-ı nefyden tahliyesine mübaderet itmen babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdı

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-ımtisalimin mazmun-ı itâ‘at-makrunına ‘amil olasız Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerife i‘timâd kılasız

Tahriren fî evâsıt-ı şehri-i Şa‘banu’l-mu‘azzam sene hamsin ve mieteyn ve elf

26a-2

Devletlü Sivas müşiri hazretleri ma‘iyyetleri [...] Samsun tarîkıyla [...] takım takım terib ve ihraç kılınmış olan ‘asakirden esna-i râhda kalmış olanları istical ve müşarun ileyh hazretleri taraflarına nakl ve ihale itmek üzere Alay emini sa‘adetlü ‘Arif Beğ bu defa irade-i seniyye-i şahanem mahsusan me’mur ve i‘zam kılınmış olmağla mir muma ileyh yanında bulunan işbu tezkereden mâ-adâ mürur tezkeresi sualiyle tevkifiyle meks olunmayub mârruz-zikr yollarda kalmış ve mukaddem ısdar ve tisyar buyurulan evâmir-i ‘aliyyece ücret-i nakliyyeleri derç ve tastîr buyurulmuş olarak [...] kaza be-kaza nakl ve îsâli emrinde lazım gelen mu‘âvenetin icrası ve mir muma ileyh ile tebasının dahi ücret-i mu‘tadesiyle i‘ta olunarak hakkında hürmet-i layıka ve merasim-i [...] ifası hususuna mübaderet ve mühimmât-ı mezkûrenin bundan böyle dahi bir şey gerüye kalmak ihtimali olur ise bulunduğu kaza ve kasabası hakim ve zabitanı sual olunacağı mukarrer olduğundan ana göre ‘amel ve harekete ikdâm ve gayret olunmak babında divan-ı ser‘askeriden işbu tezkere tahrir ve i‘ta olundu Fî 3 Za. sene (12)54

Sayfa 26a

27a-1

Sivas Bozok Mütesellimi el-Hacı Emin Ağa’nın nefy-i ferman-ı ‘âlî suretidir

İftiharu'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-ekârim el-muhtassu bi-mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâim dergâh-ı mu'allâm kapucı başlarından Bozok Sancağı mütesellimi Süleyman edâme mecduhû ve kıdvetü'n-nüvvâbü'lmüteşerriin Canik naibi Mevlana zide ilmihu tevki'î refi'î hümâyun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Bozok kasabası sükkânından mütesellim vekili sabık Hacı Emin nâm haysiyet tıynet [...] mezkûr olan hıyânet ve ihânet iktizasınca fukara ve zu'afaya itmediği mezalim ve te'addi kalmayarak dürlü dürlü hiyanete cesaret eylediğinden başka geçenlerde akrabasından Ebubekir nâm kimesne bende-i kendüsinden taleb ve dava eylediği hukuk-ı irsiyye maddesinden dolayı mahallinde şer'i ru'yet ve ihkâk-ı hak olduğu halde Dersa'adetime ihzara mübaderet olunmak babında mübaşirli sadır olan ferman-ı 'âl-i şanıımı bazı tarafdarına [...] infaz [...] itdirmeyerek lafzı murad ilam ve tahrirat ile mübaşir merkum i'adeye cesaret eylediğinden mâ'adâ canib-i memleketden sekiz bin guruş alub virerek evvela [...] kendüsinden iktiza iden [...] mübaşereti dahi fukaraya tahammül eylemiş olduğu mübaşir [...] ifadesinden mestebân olmuş ve evvel ve ahir [...] merkûmînin mütecasir olduğu su-i hal ve hareketına binaen [...] ve tertibiyesi hususuna idareten celâdet-i ifade-i mülûkânem müte'allık itmiş olmakla sen ki mütesellim kapucıbaşı müddei ileyhsin vusul-i emr-i şerifimde ber-vech-i muharrer fukaradan alınmış olan mezkûru'l-mikdar ücret mübaşirine tamamen ve kamilen merkumdan tahsil ve ahali fukaraya red ve teslim olunarak kendüsünün bilâ tehir kavâs mübaşirin canibinin nefy ve ücret alınması zemaim olmağın imdi ber-vech-i muharrer merkûmînin fukarada almış olduğu mebalîğ-i mezkûre kendüsinden tamamen tahsil-i birle ahali ve fukaraya red ve teslim olunduktan sonra Sadrazam kavasdan da mübaşir ta'yin olunan mülazım el-Hac 'Ali kavasa terfi'an bila-tehir Canik'e nef ve irsaline müsarrat eyleyesin ve sen ki naib muma ileyhsin vusulünde merkumı ol-tarafta nefyen miknet ve ikamet itdirub bilâ-[...] ıtlakından [...] rahda mahall-i ahire hareketine [...] ruhsat olunmak lazım gelür ise sual ve muatab olacağını bilüb ona göre mukayyet ve dikkat ve vusulüni kavas merkum ile Dersaad'etime tahrir ve 'ilam mübaderet eylemek babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdı Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı itâat-makrûniyla amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz alâmet-i şerife itimad kılâsız Fî evâil-i şehr-i Şevvali'l-mükerrrem sene hamsin ve mietiyen ve elf

27a-2**Menfâ-i muma ileyhın ıtlak ferman-ı âlî suretidir**

Kıdvetü'n-nüvvabi'l-müteşerriîn Canik naibi Mevlana zide ilmuhu tevki'i refî'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Yozgat kasabası sükkanından mütesellim vekil sabık Hacı Emin nam kimesnenin fukara ve zu'afaya gadr ve te'addiyat misillü sui-hal ve hareketı inha olundığına mebni bundan akdem sadır olan emr-i şerifim mucebince Canik'e nef ve icla olunmuş ise de 'afv ve ıtlakı hususunı bu def'a 'ıyal ve evladı niyaz ve istirahat itmiş olduğından bahisle 'ıyal ve evladına merhameten 'afv ve ıtlakına müsa'ade-i 'aliyyem erzan kılınması babında emr-i şerifim sudurı dergah-ı mu'allam kapucu başısından hala Bozok Sancağı mütesellimi iftiharu'l-emacid ve'l-ekârim Süleyman dame mecduhu tarafından inha ve istid'a olunmaktan naşi fima-ba'd umur-ı memleket karışmamak şartıyla merkumun 'afv ve ıtlakı fermanım olmağın imdi merkum ol-vechle 'afv ve ıtlak kılındığı senki naib-i muma ileyhın ma'lumun oldukda fima-ba'd hilaf-ı rıza hareketde bulunmamasını kendüsine ifade ve tefhim-i birle kayd nefyden tahliyesine sebiline mübaderet eylemek babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki hükmü şerifim vusul buldukda bu baba vech-i meşruh üzere şeref-yaftai sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı itaat-makrunıyla amel ve hareket eylesin şöyle bilesin alamet-i şerife itimad kılсын Tahriren fi-evahir-i şerh-i Zilhicce eş-şerife sene hamsin ve mieteyn ve elf

Kostantiniyye

Sayfa 27a

27b-1

Fî sene 47

Rayiç-i mübayaesından Ali Yazıcı marifetiyle irsal olunan [...] beyan keyl-i İstanbulî 06500 Kartallı İshak Kapudan ma'rifetiyle fî 9 Za sene 27

27b-2

Harir hakkında sadır olan ferman-ı ali suretidir

Düstur-ı mükerrem müşir-i müfehham nizamı'l-‘âlem müdebbir-i umuri'l-cumhur bi'l-fikri's-sâkib mütimmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devle ve'l-ikbal müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-ikbâl el-mahfûf-ı bi-sınûfi'l-meliki'l-'a'lâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman Paşa edamallahu teala iclalehu ve mefahiru'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdini'l-fezâil ve'l-kelam Trabzon ve Canik sancaklarında [...] olan kazaların kuzat ve nüvvabı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-ekran a'yan ve voyvodagân ve vücûh-ı memleket ve bi'lcümle iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki tersane-i 'amirem hazinesinin varidât-ı [...]den olub rical-i devlet-i aliyyemden her bir nazırı iftiharü'l-emacid ve'l-ekârim 'Ömer Lütfi dame mecduhu ma'rifetiyle idâre olunmakda olan memalik-i mahrusemde resm-i mizan 'öşri harir mukata'ası aklamından Trabzon ve Canik kalei işbu iki yüz kırk dokuz senesine mahsuben maa zamm-ı cedid kırk bin kuruluş bedel ile sen ki vezir-i müşarun ileyhimsin iltizamen 'uhdene ihale olunan [...] merkumdan husule gelen ve bila-tezkere mahall-i ahardan tevarüd iden virgü beher kıyyesinden eline gelen üç kuruluş mizanyesine mukteza-yı idare-i seniyye-i mülûkânem üzere bundan mukaddem 'asakir-i bahriyye-i şahanem misafirine tahsîsan ikişer kuruluş zamm ile beher kıyyesinden beşer kuruluş resm-i mizan ile haririn hin-i fûrûhtunda kıymetinde onda bir ve yüzde on hesabıyla iktiza iden öşrü inzıam-ı rey marifetinde cemm ve tahsil olunması babında emr-i şerifim sudurını nazır muma ileyh ba takrir istid'a idüb [...] taifesinin mesrûd-ı imal zımnında mübayaa idecekler haririn öşrü bayileri tarafından alınacağı misillü i'mal olunub satılan mesrudun dahi kezalik onda bir yüzde on hesabıye lazım gelen 'öşri hîn-i bey'in ihtisâb rûsumatına tatbikan surudcu taifesi tarafından ahz olunması ve [...] harir mahsülü idrakinden evvel selim tarikiyle fukaraya akçe [...] baha ile harir-i [...] mükemmelliği i'tiyar eylemiş olduklarından bu tarikile mübayaa olunan her birisi fiyatını i'tiyar olunmayub her kaç kuruluşu furuht ider ise iktiza iden 'öşri ana göre olunması ve mahall-i aharda hasıl olan mizan ve 'öşri olmeslek memuru tarafından alındığı mübeyyin memhur tezkere ile tevarüd iden her yerden mükerrer resm-i mizan ve 'öşri talebiyle kimseye zulm ve ta'addi vuku'a gelmemesi ve ashab-ı mahsulat 'öşri ve mümkünü'l- [...] harirlerini hakikaten [...] mebni [...] taifesine furuht eylemek misillü olan [...] mütecasir olanları olur ise olmakûlelerin yedlerinde bulunan harirleri canib-i müdiriyet zabt ve kendülerinin te'dibat-ı layıkları icra birle hakim ve zabitanı mes'ul ve muatab olması ve ba'dema zamm ve

gerek fûruhtan mahsus olan resm-i gümrük ve ihtisab misillü rûsumat-ı kadimesine kat'a halel getirülmemesi mukteza-yı nizamından olmakdan naşi vech-i meşruh üzere 'amel olunmak fermanım olmağın tenbihen ve ihtimamen mahsus işbu emr-i celili'l-kadrim isdar ve tisyar olunmuşdur. İmdi Keyfiyet ma'lumın [...] oldukda rûsumat-ı mezkureyi maa zamm-ı cedid sene merkumeye mahsuben nizamı vechle bi't-tahsil icabının vakt ve zamanıyla mahalline irsal ve tevsili emrine dikkat ve bu vesile ile rûsumat-ı mezkure tahsiline me'mur idecek adamlar tarafından ziyade resm talebiyle tea'ddi ve rencide olunmamak misillü va'z ve hâlât vuku'a getirülmemesi sarf-ı gayret eyleyesin ve siz ki kuzat ve nüvvâb ve sair muma ileyhimsiz Mazmun-ı emr-i şerifim sizin dahi meczumunuz olarak [...] mezkurda husule gelen her birinin lazım gelen resm-i 'öşriyle maa cedid resm-i mizan usul-i muharrereye tatbiken müarün-ileyh ma'rifetiyle tamamen ve kamilen ahz ve tahsil itdirilmesi husule mezid-i [...] ve mübarek muğayir-i nizam vaz' ve tecvizden be-gayet ve mübâ'adet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-imtisalimin mazmun-ı itâat-makrunıyla amel olası Şöyle bilesiz alâmet-i şerifime i'timad kılasız Tahriran fi evâil-i şehri Zilhicce eş-şerife sene tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf

Sayfa 27b

28 Numaralı Sayfa Yer Almamaktadır

29a-1

Râyiç-i mübayaası husûsuna dair emr-i âlî suretidir

Mefâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-kelam Sivas ve Amasya ve Canik sancakları ve Samsun ve civarında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zida fazluhum ve mufahiru'l-ematicid ve'l-'ayân Sivas ve Amasya ve Canik ve samsun mütesellimleri ve zikr-i âtî havaliden zahire mübayaasına me'mur Zeyn hanedanından el-hac Derviş Ahmed zide mecduhum ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akran a'yan ve zabitan vesair iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki geçen sene Samsun iskelesinde ve karib ve civarında vâki' kazalarda zahire mahsûlüne feyzi ve bereket mütevatir ve meşhur olub Dersa'âdetimde dahi zahirenin şiddet-i lüzûmı olduğına mebni havalî-i merkumeden ashabın bi'l-ırzâ si'r-i rayiciyle külliyyetlü zahire işтира ve

Dersaâdetime sevk ve [...] itmek üzere ba-emr-i âlişan fiyat dakik tüccarından Bekir nâm kimesne ta'yin ve irsal olunmuş ve bir mikdar zahire mübaya ve isâl itmiş ve idecek olduğu zahire cüz'iyat makulesinden olarak bir şey demek olmadığı derkâr ve tacir merkum kâr-güzâr olmuş olsa bu sene-i mübarekede Samsun iskelesinden külliyyetlü zahirenin irsali eshel iken merkumun zatında betâet ve 'adem-i liyakati cihetiyle bir vakt matlub memur olduğu mesalihinin tesviyesine mevkufl olduğu bedîdar ve hamden... bu sene-i mübareke dahi havali-i merkumede zahire mahsulünde kemal-i feyz ve bereket nümûdar olmasa cihetiyle mahsul-i cedidden dahi rayiciyle külliyyetlü zahire mübaya ve vaktiyle Dersaâdetime celb itdirilmesi lazımeden ise de tacir merkumun betâeti hasebiyle 'azli ve yerine aharının ta'yini lazım gelmiş olduğu varest-i kayd iş'ar olduğına ve sen ki mübayaacı muma ileyhsin senin ol-havali ahvaline vukuf-ı tâmmın olarak hatta geçen sene dahi tacir merkumun ahz itdiği zahirenin ekserisi marifetinle mübaya olunmuş olduğundan başka bazı hususatı bi'l-istihdam ezher cihet sıdk ve istikametın mücerreb idüğine binaen hususı mezburun 'uhdene ihalesi hususuna müsa'ade-i 'aliyyem olduğu halde sabıkı cihetle me'muriyetini havi başka ve tacir merkum ma'rifetiyle sene-i sabıkada mübaya'a ve idhar olunan zehayirden tahsilat ve irsalatı ve baha-i kâffe mesarifatında hesabı ma'rifet-i şer'i ve ma'rifetin ile ru'yet ve mevcut zahiremin tarafına devr olunub zimmeti zuhur ider ise bi't-tahsil zahire hazinesine i'ta ve matlûbı çıkar ise hazine-i mezbureden ifa olunmak üzere defter mümzîsiyle iktiza iden i'lâmât-ı şer'iyyenin ahz ve israsına müsare'at olunmasını muhtevi başka lazımu's-sudur olan evamir-i 'aliyyemin ısdarı hususunu rical-i devlet-i 'aliyyemden zahire nazırı iftiharu'l-emacid ve'l-ekârim es-Seyyid Ahmed dâme mecduhû ba-takrir inha itmekden nâşî keyfiyet iktizasına lede's-suâl tâcir merkum ma'rifetiyle havâli-i merkûmeden rayiciyle müyesser olduğu mikdar-ı zehâyirin behasına mahsuben iki yüz kırk dört senesi Rabû'l-ahirinden işbu sene-i mübareke evsat Muharremine gelince 'ale'l-hisâb zahire hazinesinden dört yük otuz yedi bin beşyüz guruş i'tasîçün kavağı virilmiş olduğu ve anbar-ı 'âmireme gayr-ı ez mukteza-yı sefâin on yedi bin altıyüz otuz altı buçuk keyl hinta ile on bir bin altıyüz seksen üç keyl şa'ir teslimat-ı olduğu kuyuddan nümâyân olarak ber-mantûk-ı takrir evamir-i şerîfem ısdarı hususuna irade-i 'aliyyem tealluk idüb tacir merkumun ru'yet-i hesabîçün emr-i şerifim ısdar ve tisyar olunmuş olmağla vech-i meşruh üzere 'amel ve hareket mezîdi sa'y ve gayret eylemen fermanım olmağın me'muriyetini hâvî işbu emr-i 'âlişânım ısdâr ve irsâl

olunmuştur İmdi Vusûlünde keyfiyet-i irade-i seniyyem manzûr-ı emr-i şerifimden ma'lumun oldukda ber-vech-i muharrer Dersa'âdeimde zahire hususunda müzâyeka gün be gün terakki bulmakda idüğine ve felilahil'l-hamd ve'l-minne havali-i merkûmeden dahi idrâk iden kırk dört senesi mahsulünde kemâl-i feyz ve bereket olduğu mütevâtir ve meşhur olduğına ve senin ol-havali ahvaline vukuf-ı tāmamın olarak her vechle sadâkat ve istikâmetin me'mûl ve meczûm idüğine binâen elviye-i mezkûrenin sene-i mezbûre mahsulünden husûle gelen zehayiri ashabını bi'l-ırzâ si'r-i râyici üzere bulduğu mahallerden ve mültezim ve muhtekir taifeleri bedelinde olan zehayirden külliyyetlü ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve mütesellimler mûmâ ileyhim ma'rifetiyle giceyi gündüze katarak ve hâb ve râhatı terk iderek seri'an ve müeccelen mübaye'a ve tahsil ve Samsun iskelesi anbarına nak ve tenzil ve sefinelere tahminen perderpey Dersa'âdetime irsal ve 'anbar-ı 'amireme tesellümi hususuna mezîd-i sa'ye ve gayret eylesin ve Siz ki kuzât ve nübbat ve mütesellimler ve a'yan ve zâbitân vesâir iş erleriyle mûmâ ileyhimsiz Siz dahi muceb-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket eylemeniz babında feman-ı alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki Hükümü şerifimle

Vardukda Bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i 'âlişânımın mazmun-ı münîfi üzere 'âmil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerifime i'timâd kılâsız Tahrîran fi'l-yevmi's-sâdis min-şehr-i Saferi'l-hayr li-sene hamse ve erbain ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantniyye

Sayfa 29a

29b-1

Nühâs Miri Nakliyye Emr-i Âlî Sureti Fi [...] sene 54

Düstûru mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu'l-'âlem müdîr-i umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mûmehhidü 'inâyeti'd-devleti ve'l-ikbâl tesdîd-i erkânı's-saâdet-i ve'l-iclâl el-mahfûf-ı bi-mahfuf-ı avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ hâlâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehû ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Canik Sancağı'nda vâki kazalarıyla Canik ve muzâfâtı olan Uzunkavak ve Ezinepazarı

kazalarıyla kadıları ve naibleri zîde fazluhum ve mefahiru'l-evail ve'l-akran zabitan ve vücuh-ı memleket ve iş erleri bu hususa darbhane-i 'amirem tarafından mahsus mübaşir ta'yin kılınan Süleyman zide kadruhum tevki'î refi'î hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki me'adin-i hümayun şahanemden Ergani maden-i hümayundan beher sene hasıl olan bi'l-cümle nühas ham nakline memurluğu ile müdürlüğüne merbut aşair develeriyle Tokad kalhanesine bade'n-nakl ve tasfiye olunduktan sonra matbuh nühasın Samsun iskelesine tenziliçün Canik sancağında vâki' kazâların Canik ve muzâfâtı olan Kavak ve Ezinebazarı vesair müretteb olan kazalardan ma'rifet-i şer'î şerîf ve darbhâne-i 'amiremden ta'yin kılınan mübaşiri ve cümle ma'rifetiyle ücret nakliyye mu'tadesiyle nühas-ı mevcudenin bir yukıyyesi girüye virilmek kalmamak üzere kamilen nakline daima mekkari ve arabanın tertibi kalhane-i [...] mu'tad olduğına binaen kalhane-i mezburede mevcud matbuh nuhas hammin ve bu sene-i mübareke hasılatın bir yukıyyesi girüye kalmayarak ve te'hir ve tevkif olunmayarak derya mevsimine kadar iskele-i mezbureye nakl ve tenzililiyle kabzına memur Muhammed zide kadruhu teslimi hususuna mezid-i i'tina ve dikkat olumak üzzere lüzûmı mikdar araba ve beğleri ve mekkari ve şütürân ve hayvanat-ı saire sen ki vali müşarun ileyhısın inzımam-ı rey ve marifetinle ve marifet-i şer' ve mübaşir merkur ma'rifeti ve cümle liva-i mezbur kazalarıyla Kavak ve Ezinebazarı vesair müretteb olan mahallerden seri'an ve 'acilen ihraç ve Tokad'a sevk ve ihraç olunarak nühas memuru esna-yı râhda tevkif olunmasıyla tamamen ve kamilen iskele-i mezbureye nakl sana ve saire hitaben başka ve ber-minval-i muharrer nühas-ı mevcude-i mezburenin iskele-i merkumeye husulünde irsaliyle defteri mucebince ber-vech-i dikkat [...] ve ta'dad ve vaz' [...] kılındıktan sonra iskele-i mezburemde dahi bir an tevkif olunmayarak iktiza iden tül sefain sefayın bir tarafda virilmek üzere [...] kemal-i itimad ve emniyet olunduğı sefayine ma'rifet-i şer'î şerîf ve mübaşir ve kabz-ı nühas memuru muma ileyhima marifetiyle tahmili mikdarı nühas vaz' ve tahmil ile peyderpey doğru Dersa'âdetime irsal ve Yalı kasr-ı hümayunum pişgahında isaline mübaşeret ve dikkat ve zikr olunan nühasın tamamen arkası alınmadıkça mübaşir merkur 'avdet eylememek üzere ber-sabık lazımu's-sudûr olan evamir-i şerifenin isdâr ve darbhane-i 'amirem 'ilm u haberinin i'tasıyla tesviyesi icab-ı maslahatdan ve re'y-i 'âlişânıma menût mevâddan idüğü darbhane-i 'amirem müşiri düstûr-ı mükerrerrem müşir-i müfehham nizamı'l-'alem es-Seyyid Mehmed Hasib Efendi edamallahu teala iclalehu tarafından ba-takrir lede'l-'arz mucebince tanzimi hususuna

irade-i hümayunum te'alluk idüb ber-minval-i muharrer 'ilm u haberi tecdid ve lâzımü's-südür olan diğêr evamir-i şerifem tasdir ve i'ta olunmuş olmağla ber-minvali meşruh 'amel ve harekete bezl-i [...] eylemek fermanım olmağın işbu emr-i 'alışanım sadır ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde keyfiyet-i idare-i 'aliyyem mantuk-ı emr-i münifimden ma'lumun oldukda fermanım oldığı ve balada beyan kılındığı vechle Dersa'adetimde külliyyetlü nühasın vücudı lazımeden olmak mülabesesiyla kalhane-i mezburede mevcut olan ve bu sene-i mübareke hasılatı olan nuhas-ı matbuhun seri'an ve tamamen dersa'adetime celbi ve nakli matlub-ı mülûkânım olduğından salifü'z-zikr kazalarda inzimâm-ı re'y ve ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'i şerif ve mübaşir merkum ma'rifeti vechle ma'rifet ve işadlarıyla icab eden ücret nakliyeleri usul-i cariyesi vechle i'ta olunmak üzere müteveli 'araba ve hayvanat ve şütürân-ı sairemde seri'an ve 'acilen ihraç kalhane-i mezkureye sevk ve idrâcıyla nühas-ı mevcude-i mezkurenin bi't-tahmil esna-yı rahda tevkîf olunmayarak tamamen ve kamilen ve müsara'aten iskeleye nakl ve tenziliyle kabz nühas-ı mezburu muma ileyhe teslimi emriyle sarf-ı külli miknet eylesiz ve siz ki kuzat ve nüvvab ve zabitan ve sair iş erleri muma ileyhiminsiz siz dahi hayvanat-ı mezkure mahal-i mezkureden seri'an ve 'acilen ihraç ve kalhane-i mezkure tarafını idracıyla nühas-ı mezburenin ber-minval-i muharrer sür'at-i nakli emrine kemaliyle i'tina ve dikkat ve hılaf-ı rıza ve mugayir [...] be gayet [...] ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i 'alışanım vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi üzere [...] 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife itimad kılası Fî..şehr-i Zilhicce sene selase ve hamsin ve mieteyn ve elf

Sayfa 29b

30a-1 (ARAPÇA)

Elamdü lillahillezi halak'ş-şems-i ziya ve'ş-şems-i nur ve ceale li-sahibi'l-hazin-i yevmi'l kıyame meysura ve mesurve's-salatü ve's-selamü ala Muhammed abduhü ve habibuhu ve rasulühü'l-mürsel ale'l-alemin şehiden ve neziran ve ala alihi ve ashabihi fi'd-dini'd-tahrir ev ale'z-zalimin kahiran ve ba'de fe inne'd-dünya daru'l-edva ve'l-esva la asım fiha mine'l-işa've la sebili ile'l-beka lizatiha meşubetu bi'l-etrah ve sıhhatiha münevvetatü bi'l-eskam ve inne'l-emirü'l-kebirü'l-hasib'l-nesib basti'l-eminve'i-eman naşirü'l-adele ve'l-ihsan menba'i'l-cevd ve'l-hayrat ma'deni'l-kerem

ve'l-mibrati hüsami'l-devlet ve'd-din Mehmed Yavuz Bey ibni'l-emir'l-merhum es-seyyid Arslan Bey ibnü'l-emir es-seyyid es-Said el-mağruf Taceddin beğ ahsenellahi akıbetihim ve abaehyüm fe enzara biayn't-tedbir ve'l-'itibar ve debbera limu'adihi tedbir evvli'l-besair ve'l-ebzar ve 'ilm en ikbali'd-dünya münevved biidbariha ve ibşariha me'zun bi inzariha ve teyekkane en lilmerra-i ma enfeka minelhayrat tekrube ile alem's-sır ve'l-hafiyye ve ra'yi fi tevcihi illallah hatmen makziyen ve firak'l-ehya-ive 'adi müettiyen ve şahid tariki'l-kasimetü emamehü ve evveliha kaimetü küddeme talibü litarik-i zade ve müstekirrühu iddete ve idat mütemessimik bi kavlihi Teala (ma 'indeküm yenfizü ve ma 'inde'l-Allah baki ve liçzin'l-zin sabru'l-ecrum bi ehzeni ma kanu ya'melun fe-erade yetekarrabu ile'l-Allah bi'l-karrbetü ve'l-halas min 'azebihi'l-elim ve yenteziru ala hazihik-karrabetü sevabi'l-azim min vasi'in ğufranehü ve iskahü buhbuhatu çennatehu ala ma va'de'l-Allah-i Teala fi muhakkeme kitabihı inne'l-müstekin ve'l-müstekat ve ekraza'l-Allahü karzen hasenen yuza'ifü lehum ve lehum ecri kerim fi-vakfi ve hasb ve sebele ve tasdik vehalis emlak ve etyeb emvalehü ma kane lehü fi yedihi ve tahte't-tasarüfihi haze'l-vakfi ve kad ibbene haza [...] haze's-sadekatü min malihı ve ihraciha ila şiraitiha ve sellemeha ileyhi teslimen sahihan lazımen bila mani' ve münazi' ve ce'alehü mütevveliyen fi hali hayavatehü ve zalike çemi'u'l-karyetü'l-me'uvvetün bi kavrin sicci ve kabali ve Bovaş Beğ be Tekin Bey ve birkeyü'l-meşhuratü ve hududiha'l-ma'lumat 'inde ehliha sahihan şer'iyyen mühalled müebbeden bi-çemi'i hukukuha ve tevabi'ha velev ehakkaha ve araziha'l-'amiretü ve'l-ğamiratü ve eşariha'l-müsmiratü ve küllü hakka dahil fiha ve hariç 'anha bihaysü la yüba'u ve la ve layürisü ve layemlikü bivechi mine'l-vuçuha kaimetü 'ala usulihı mahmuliha 'ala şurutiha çariyetün ila sebiliha ebeden madametü's-semavati ve'l-arzi ila yersü'l-Allahi min 'aleyha vehüve hayrül-varisin litekalifü bina ha fi'l-karyeti'l-leti yükalü leh abi kavrin sicci yekuzzu erame? Yehrücü min [...] yesrifu ula lita'iriha ve ba'de'l-hamse lilmütavvili ve'l-evladi'l-mütavvili sümme ve sümme ba'de inkırazı'l-evladi neslehü fe-ile'l-hakimi ev ile's-sultan evi'l-emir ve'l-fazilatü'l-it'am'l-fukara' ve'l-mücvirine ve la yehılu li-ehade yü'minü bi'l-Allahi Te'ala ve'lyumi'l-ahar min kaza ve vali ve sultan ev varis ve vasi ğayrihüm mine'n-nasi ecma'in iptal hazihı'l-sadekatü ve la iptal-i şart-u minha ve min ğayra ev hemme biha fakad irtekabe'l-mahrame ve 'asa Allah-ü Te'ala yevm-ü teçidü küllü nefis ma 'amilet min harrara mahzaran i'terafe 'imdi'l-vakıf'l-mezkur fiha bi-çemi'i ma tezammüniha hazel kitap min fatihatihı ila hatimetihı ve inne hükmetü bi-sıhhatin haze'l-vakf-i ve şeraitihı [...] ri'ayeti bi-cevazetihı şer'an bi-mesuliyeti şer'iyyeti hükmen çezmen ve kaza'-i faslen ve eşhedet 'aleyhi'l-'udul'l-sikat mine'l-ümana'i'l-isbat ve ceriyyi fi tarih sene seb'a ve 'işrin ve semane mi'e

30b-1

Enfiye Emr-i ‘Âli Suretidir

Kıdvetü’l-kuzât ve’l-hukkâm ma‘denü’l-fezail ve’l-kelam Mevlana Canik kadısı zide fazluhu ve mefahirü’l-emâsil ve’l-akranü’l-‘ayan ve zabitan ve iş erleri zide kadruhum tevki’i refi’i hümayun vasıl olıcak ma‘lum ola ki ba-hatt-ı hümayun şevket-makrun-ı şahanem mukata‘at hazinesi tarafından zabt ve idare olunmakda olan mukata‘âtdan İstanbul ve Han gümrüğüne ve rabtlarıyla idaresi ber-vech-i emanet ihale ve tefviz kılınan varidat cesime-i miriyede memalik-i mahrusem enfiye mukata‘ası mülhakatından Canik kalemi enfiyeciliği bin iki yüz kırk sekiz senesi Ağustosı ibtidasından temmuzı nihayetine gelince bir sene kemile zabt ve rabt eylemek üzere ber-vech-i emanet ihale ve tefviz olunmak olduğundan şurutı mucebince zabtıçün bir kıt‘a emr-i şerifim sudurını dergah-ı mu‘allam kapucubaşlarından hala İstanbul ve Han gümrüğü emini iftiharu’l-emacid ve’l-ekârim el-Hac Mustafa edame mecduhu ba-takrir inha itmekden naşi kuyûduna lede’l-müraca‘a zaman-ı zabtı Ağustos ibtidasından olan memalik-i mahrusem enfiye-i mukata‘ası mülhakatından devri mahalliyem ve Yanya’dan vak‘i miri enfiyekarhaneleri idareye me’muru’l-emin olanların ve tahrir olunan karanelerde enfiye i‘mal ve bildikleri mahallerden serbestiyet üzere bey‘ ve furuht kendüleri taraflarından ta‘yin olunan adamlarına mahsus olub ahari enfiye i‘mal ve furuht eylemek ve enfiye hususuna vüzera-yı ‘izam ve miri miran-ı kiramım ve’l-evkaf mütevellileri marifetleri kaza zabitleri [...] voyvodası ve mütesellimler ve subaşları vesair ‘asakiri devlet ve ehli ‘örf tayifesi taraflarından veçhen [...] dahl ve nüfuz olunmamak ve miri karhanelerinden ma‘ada mukaddem ve muahhar ihdas olunan haneler her ne mahallinde bulunur ise [...] bulunan enfiyeleri emini ve adamları ma‘rifetiyle zahiren ve canib-i mir için zabt ve girift olunub makabir-i şurut hareket idenleri olur ise ol-makuleleri liecli’t-tedib ehl-i İslamdan ise tarihi ma‘rifetiyle ahz ve kalabend ve ehl-i zimmet re‘ayadan ise vaz‘ ve kürek olunmak için Dersa‘adetime arz ve’l-‘ilam olunmak ve müste‘min tayifesi mirlerinde bulunan enfiyeleri miri fiyatıyla canib-i miriyçün zabt ve mübayea olunub kendüleri ve adamları ma‘rifetiyle te’rib olunmak ve enfiyeleri i‘mal ve furht idenlerin karhaneleri [...] olunmak iktiza eyledikde hükkâm ve zabitan taraflarından hilaf-ı nizamı’l-hükm harcı ve ‘aidat-ı mutalebesi vesair behaneleriyle tatil-i maslahat miriye bais olacak halatdan mücanebet olunmak

ve'l-a'yan ve zabitan taraflarından enfiye eminlerine işbu [...] veyahut mukataadır deyu muhalefet itdirilmek ve hilaf-ı nizam enfiye i'mal ve furht idenlerin enfiyeleri zabtında ve 'araba tasaddi idenler olur ise mahallinde istima' olunmayub Dersa'adetime havale olunmak ve sirran kendileri esna-yı rahda ve derbend bekçileri ahz eylediklerinde mevcut olan enfiyeleri canib-i miri için zabt olunmak mukataa-i mezburun düsturu'l-'amel tutulan şurut-ı nizam-ı meriyesinden idüğü ba'de'l-ihrac iktizasına rical-i devlet-i 'aliyyemden hala matlub nazırı iftiharu'l-emacid ve'l-ekârim Mehmed emin edame mecduhudan istilam olundukda emin-i muma ileyhın inhası ve şurutı mucebince emr-i şerifim ısdarı lazım gelecek i'lam olunmakla mucebince emr-i şerifim ısdarı hususuna irade-i 'aliyyem te'alluk idub ol-vechle 'amel ve hareket olunmak fermanım olmağın [...] zabtı havi işbu emr-i 'âlişânım ısdar ve [...] i'tasıyla irsal olunmuşdı İmdi vusulünde siz ki kadı ve a'yan ve zabitan muma ileyhimsiz ve iş erleri keyfiyet-i irade-i seniyyem ve şurut-ı muharrer mezbur mantuk emr-i şerifimden ma'lumunuz oldukda fermanım oldığı vechle kalem-i mezbûr enfiyeciliği ber-meceb-i şurut sene-i merkum tarafından irseten zabt itdirilmesi hususuna mezid-i sa'y ve gayret eylemeniz babında ferman-ı 'alişânım sadır olmuşdı Buyurdum ki Hükümü şerifimle

Vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yefta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celilü's-şân vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-ımtisalimin mazmun-ı münifi bezl-i 'amil olasız şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız

Mahruse-i Kostantınıyye

Sayfa 30b

29. ve 30. Sayfalar Tekrar Yazılmıştır

31a-1

Divan-ı Seraskerî asâkir-i nizamiye-i şahaneden Anadolu ordu-yı hümayun piyade ve süvari alaylarıyçün tertib ve tehiyye olunan elbise-i şitâiyye ve güzide nakil hakkında Hasan Rıza Paşa hazretlerinden şeref-sudur iden buyruldu-yı âlileri suret-i hülâsasıdır

Samsundan Trabzon'a varınca asâkir-i merkûme için irsal olunan ikibin iki yüz yirmi sekiz denk elbisenin nakline muktezi 'araba ve hayvânât bi't-tertîb mahall-i mezkûra isal ve irsal ve hazinece muhasebesi defteriyet olunmak için emsâli misilli alayı

eminleri Amed Ağa ile ve bir nefer memurları çavuş yedinden senedat ahz birle Dersaadete irsal ve eşya-ı mezkûrelerden bir dalâlı [...] ve telef olmayarak irsali hususuna [...] i'tina ve dikkat olunmak babında cümleye hitâben sâdır olan buyruldı-yı âfleri suret-i hulâsasıdır Fî 29 Ş. Sene (12)60

Sayfa 31a

32a-1

Amasya ve tevâbii Sancaklarda kâin re'ayaların ayinleri İcra olunmak için ve [...] yedine verilen emr-i âlî suretidir Fî 5 Ra. Sene (12)43

Mefâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm Meâdinü'l-fezâil ve'l-kelam zikri âtî kazaların kadıları ve naibleri zide fazlhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki İstanbul ve tevâbii Rum Batriki ve Asitane-i Sa'adetimde mukim cemâ'at metropolidanın takdim eyledikleri memhur 'arzuhalleri mefhumunda Batrikliğine dahil Amasya ve tevâbii metropolidi deponispos(?) nâm rahibin yedine virilen berat-ı 'alışan şurûtı mucebince iltizamı dahilinde vâki' Amasya ve Sinob ve Ayondan ve Bafra ve Samsun ve Çarşamba kazalarıyla maden-i hümayun karyelerinde ve Taşova'ya ve Köpri ve Boyabad ve Havza ve Ladik ve Merzifon ve Hacıköy ma'den hümayun kuraları vesair mahallerde sâkin ve millet-i Rum reaya taifesinin ekinleri icra ve umur ve hususlarıyla ru'yet ve senevi üzerlerine edası lazım gelen emval-ı miriyye ve rüsumat-ı mütade-i sairelerin cem' ve tahsiline âharı bi-vech-i müdahale ve ta'arruz itdirilmemek üzere berat-ı 'alışân şurûtı tasrihiyle mufassal ve meşruh bir kıt'a emr-i şerifim sudûrını istid'a-yı 'inâyet eyledikleri ecilden hazine-i 'amiremde mahfuz piskopos mukata'ası defterlerine nazar olundukda metropolidliğine tâbi yerlerde zimmî taifesinin ulusu ve geçişi ve piskoposlar ve papaslar ve keşişler ve kaloğriyelerin ve gamnosların merkûmı üzerlerine metropolid bilüb ayinlerine müte'allık umurlarında doğru sözünden tecavüz eylemeyüb ita'atinde kusur eylemeyeler ve müracaatları metropolide ideler ve kadîm tasarrufunda olan kazaların piskoposları ayinleri mucebince üzerlerine metropolid bilüb 'azl ve nasbları metropolidin ma'rifetiyle olub ahardan bir ferd karışmayub ve metropolidliğine tâbi' yerlerde kadîm tasarruflarında olan Kilise ve manastırların bilâ-emr-i şerif kimesneler ellerinden almayub ve vaz'ı kadîmi üzere izin-i şer'le vâki'

merasimlerine âhardan bir ferd dahl ve ta'arruz kılmayub ve bilâ emr-i şerîf ehl-i 'örf taifesi taraflarından buyurulur ise mücerred kilise ve manastırların teftiş ideriz deyü ta'addi ve tecrim itdirilmeye ve zimmi taifesinden biri tezviç itmelü oldukda veyahut 'avret boşalu olsa aralarına metropolid ve tarafından ta'yin eylediği vekillerinden gayrı kimesne girmeyüb ve karışmayub ve merd olan rahib ve zimmi taifesi kendi ayinleri üzere batrik ve metropolide ve piskoposlarına her ne vasiyyet iderler ise makbul olub Rum şahidleriyle şer'le istima' oluna ve metropolid merkumun iltizamında olan piskoposların ve keşişlerin ve papasların ve kaloğriyelerin ve gamnosların ayinlerine muhalif kabahatleri zuhur eyledikde ayinleri üzere te'dib olundukda ahardan bir ferd mani' olmayub ve karışmayub ve metropolidlerin ma'rifet ve izni yokiken ayinlerine muhalif nikah caiz olmayan zimmiye nikah iden papaslar ve yahud vekillerinin haklarında lazım gelen tediblerin icra eyleyeler ve metropolid ve vekilleri ve adamlarının ve piskoposların şer-'i şerife müteallik her ne gûnâ da'vaları zuhur iderse bir yerde istimâ' olunmayub divan-ı hümayunumda ve vüzera-yı 'izam ve kadiaskerlerim huzurlarında görülmek üzere havale oluna ve asitane-i 'aliyyemde Divan-ı hümayunumda görülmek üzere iken mahalline ihzardan men' ve ref' olunub yerine nasb olunan Papaslara kimesne mani' olmaya ve ahardan şefa'at ve rica ile bu keşişi piskopos eyle deyu cebr ve ta'di olunmayub veyahut şu papası azl ve kilisesin şu papas Micro deyu bir ferd ta'dil ve rencide eylemeyub ve metropolid merkumun kanun-ı kadîm ve berat vesair zımmîlerde alacağı var ise tarafından ta'yin eylediği vekillerinden tahsili için hakimü'l-vaz' olanlar şer'iyle müdavenet idüb alıvireler ve zımmî taifesinin senevi lazım gelen mir rüsum ve tasadduk akçeleri ve nikahları ve manastırları rüsûmı vesair düşen batriklik ve metropolitlik rüsumun kadimden alınageldiği üzere ve beratı mucebince virüb tereddüd itdirilmeyub ve metropolidliğine tâbi' yerlerde ba'zı terk-i dünya olan keşişler ve papaslar cümle be cümle gezüb fesad ve ba'is olanlar ayinlerine muhalif istedikleri yerlerde gezmeyüb metropolidleri marifetleriyle ayinleri üzere tedib ve men ve girü kadîmi

Sayfa 32a

sâkin oldukları manastırlarına gönderir ve papas ve keşiş ta'ifesinden ba'zıları metropolidleri ma'rifetiyle zimmi taifesinden hanelerine varub ayinleri icra eyledikde ve kadimden ayinleri üzere mabeynlerinde olan nizam ve intizamlarına kuzat ve nüvvâb

ve mütesellimler ve voyvodalar ve mütevelliler ve subaşılar vesaire ehl-i 'örf taifesi taraflarından muhalefet olunmaya ve memalik-i mahrusemde vaki' reaya fukarasının bi'l-cümle [...] rüyet ve [...] keşişhalarının irad ve mesarifini vesair hususat ka'ide ayinleri muktezasını yalnız bi-tariki'l-vakt olanların re'y ve ihtimamına münhasır olmayub cema'at metropolidan tefviz oluna gelmekle cema'at metropolidan dahi duyûn ve kefâlete zâmin oldukları hasebiyle asitane olunan mübaleğa ilmleri lahik olmak için emr-i kadim mühürleri metropolidlerin yedleriyle i'mal ve ba'de'l-yevm gadr ve zulmden masun olmaları için memalik-i mahrusem de olan cümle manastırların mühürleri bu vechle mahfuz cemaat olub ferd-i âferide müdahale itmediği gibi mâtakaddemden berü eşişhane mühri cema'at metropolidan olduğu vechle bu evan [...] iktiranda dahi merkum cemaate tefviz ve asitane-i saadetimde mukim cemâ'at metropolidânın 'unvanını hâvî ve beynlerinde ihtiyar eyledikleri metropolide teslim emrine ve İstanbul batriginin cema'at metropolidan ile keşişhane mührine memhur 'arzuhalleri ma'mulün bih olub ayinlerine müteallık her ne gûnâ 'örf ve i'lâm iderler ise müsa'ade olunan ve metropolid ve papas taifelerinin hanelirinde izhar-ı suret itmeksizin incil kiraet eylemelerine mümâneat olunmayub ve ehl-i 'örf taifesine mücerred taciz için siz mülk-i mezkûrda bir odaya girübde tevriye ve incil okuyub kandil açmışsınız ve mum yakmışsınız ve iskemle ve tasdir koyub perde açmışsınız ve buhur yakub salarsız valinizde değnek tutarsız deyu bahane ile ref' suret ve i'aln-ı küfr eylememek şartıyla icra-yı ayin 'atırlarına mücerred celb-i mal kadıyla mirimiran vesaire ehl-i 'örf taifesi taraflarından hilaf-ı şer'î şerif ve bakırcık akçe mütalebesiyle te'addi itdirilmemek için mukaddema virilen ferman-ı 'alışan beratları şurutuna idhal olan deyu sadır olan ferman-ı 'alışan mahalline kayd olunmakla hilaf-ı ferman rencide ve te'addi itdirilmeyub ve metropolid merkumun tarafından mir rüsümü tahsili için gönderdiği vekilleri ve adamlarına kulağuz virilüb ve gezdikleri yerlerde tebdil-i çame ve kisve ve âlâ ve bir gönderdiklerinde ehl-i örf taifesi taraflarında celb-i mal sevdasıyla niçün gezersün deyu ahardan müdahale ve muhalefet olunmayub ve bir zımminin kendi rızası yoğiken cebren kimesne Müslüman olmayub ve metropolide miri rüsümü için virecek akçesi olmayub miri rüsümü akçesine bedel kumaş ve esvab ve akçe virdiklerinde vekilleri ve adamları getirürken menazil ve [...] gümrük ve bac ve hediye-i da'avat mutalebesiyle eminlerinden ferd dahl ve rencide eylemeleriyle ve metropolid merkumun kendi me'kûlâtı için hasıl olan bağları mahsulini ve ta'addi namıyla zimmi taifesinin

viregeldikleri şira ve bağ ve bal vesair tereke ve eşyaların getürürler iken iskelelerde ve kapularda gerek eminleri ve bacılar ve bağcılar resm-i gümrük ve bac vesair nesne mutalebe olunmayub ve muhalefet eylemeyeler ve metropolidliğine ve kilise ve manastırlarına müte'allık bağ ve bağçe ve çiftlik ve kadim temlik olub vakf olan tarlalarını ve çayı ve değirmen ve ayazma ve panayırlarına ve manastırlarına vesair bunun emsali kiliseye vakf olan buyut ve dekâkin ve dekakin ve emlak ve eşya ve ve nukut ve zabt ve tasarruflarında düsturu'l-'amel olub aherden ferd dahl olunmayub ve metropolid merkumun ve piskoposlarının 'azl ve nefy su-i halini müşa'ir paşalardan ve kadılar ve naiblerden 'arz olub teşekkül olundukda sıhhati ma'lum olmadıkça ...olunmayub ve ber-takrib emr ferman dahi sadır olursa i'tibar ve icra olunmayub ve mukaddem ve mu'ahhar tarihiyle ve bir vechle emr-i şerif virilür ise dahi mahallinde 'amel olunmamak üzere men' olnur ve zimmi taifesinin ba'zıları hal ü hayatında batrik ve metropolid ve poskops ve kiliselerine bir mikdar şey vasıyyet itdiklerinde ba'de-merd olduklarında ve araslarında şer'le alıvirilüb ve merd olan zimmi taifesinin rical ve nisvanlarının dahi barsiye ve purtesi ta'bir olunur rüsumları varislerinden ma'rifet-i şer'le alıvirilmeyub ve metropolid merkumun taht-ı iltizamından olan kaza ve nevâhî ve kurada sakin piskopos ve papas ve keşişlerin vesair zımmilerin senevi mir rüsum ve zarar-ı kassabiye tasadduk akçeleri ve ayazmuz ve Tirit ve panayırlarına ve evvelki ve ikinci ve üçüncü nikahları rüsumlarına ve senevi her evveli zımmî ondan on ikişer akçe rubaya ve her papasdan birer altun patriklik ve yine senevi her evveli zımmi ondan on ikişer akçe ve her papasdan birer altun metropolid rusumu ve ba'zı zımmiler miri rusûmı mukabelesinde senevi viregeldikleri buğdayları ve nakl olunan buğdaydan ve revganından bâc ve gümrük mutalebe olunmaya ve senevi kiliselerinin ve kareyelerinin ve malikanelerinin vesair cüz'i kemali

Sayfa 32b

mahsûlât ve rusûmâtın mecmu'ı metropolidi veyahut tarafından vekilleri miri için ahz ve kabz eyledikleri vakitte ehl-i 'örf vesairlerden mutazarrır oldukları sebebiyle zulm ve ta'addilerin men' ve ahardan müdahale ve bir ferd muhalefet ve tecavüz itdirilmeyub ve ba'zı zımmiler mal-i miri cem'i zamanında ve mukaddema evlad ve akraba ve 'ıyalleriyle ma'an bir evde cem' olub berâtınızda ev başına tahrir olunmakla şimdi bizler bir oda cem' oluruz deyu mal-ı miriye gadr olunmayub inad ve muhalefet

itdirilmeye ve ba‘zı zî-kudret kimesneler zu‘ama ve erbab-ı timar çiftliklerinde ve kışlalıklarında ve karyelerinde olan zımmiler bunlar bizim kethüdamız ve ter oğlanlarımız ve arkadlarımız ve hizmetkarlarımızdır deyu miri rüsüm edasına inad ve muhalefet itdirilmeye ve ‘akd-i nikah ve fesh-i nikah ve münazi’imiz olan iki zımmî ve ecnebileri rızaları ve metropolid ve vekilleri ma‘rifetiyle ıslah ve iktizası hasebiyle ayinleri üzere kililerinde yemin virdirüb ve efrus ta‘bir olunur tedib eylediklerinde kuzat ve nüvvâb müdahale ve takdim eylemeyeler ve metropolidlerin ma‘rifet ve izni yoğiken taht-ı iltizamlarında olan ve papaslar ayinlerine muhalif nikah caiz olmayan zımminin nikah eylemeyüb ve zimmi taifesi ayinleri üzere ancak üç defa tehhül idüb ayinlerine muğayir ziyade olunmak ve ‘avret boşuk üzerine ‘avret almaları her vechle ayinlerine muhalif o makulelere ruhsat virilmeyub te‘dib ve gûsmâl olunub zeylen varis merd olan piskopos ve keşiş ve kaloğaryaların gerek nukud ve eşya ve bargir ve emlakleri ve kiliselerine müte‘allık her nesi var ise metropolid veyahut tarafından ta‘yin olunan vekilleri miri için ahz ve kabz eylediklerinden beytü’l-mal ve kassam ve mütevelliler ve mevkûfâtçılar nazırlar ve subaşılar ve adamları vesair beytülmal-ı ‘âmme ve hâssa defter-i hakanide bize hasıl yazılmışdır deyu müdahale olunmayub ve ayinlerine muhalif nikah iden mersûmlar kiliselerine girmek dahi ayinlerine muğayir olmakla badehu ol-vechle merd olanları kuzat ve nüvvâb vesair zabitler ve zî-kudret kimesneler papaslara siz kaldırın deyu te‘addi itdirilmeyub ve miri rusumı virmekde ‘inad üzere olan piskopos ve papasları ayinleri üzere te‘dib ve sahibleride tıraş ve kendülerin ‘azl ve yerlerin ahara virdikde dahil itdirilmeye ve zimmi taifesinin birine te‘dib ve terbiye için ayinleri muktezasınca gönderdikleri üzere ta‘bir olunur te‘dib kâğıdlarına müdahale olunmayub ve zımmî taifesinde [...] âyinlerine muhalif nikah murad eylediklerinde sair yerlere vardıklarında nikah eylemeyeler ve ba‘zı zımmî sülüs malın kilise ve manastırlarına ve batrik ve metropolitlere ve piskopos vasiyyet eyledikde Rum şahidleriyle şer‘le istima’ oluna ve papas ve keşiş ve kaloğriyelerden biri izn-i şe‘le zabit tarafından alıkonulmak lazım geldikde metropolid merkum alıkoyub ve kilise ve manastırlarına keyl olub düşen mahsulatın ekl ve beliğ muhasebeleri de gördükde ve ‘azl ve nasb eyledikde ahirde mümane‘at olunmayub ve metropolid merkumun kendi rızası yoğiken biz sana cebren yasağcı oluruz deyu ‘askeri ve ehl-i ‘örf ve vesairleri tarafından muğayir-i şurut cebr ve müdahale itdirilmeyub ve kendünün ve adamlarının bindikleri bargir ve nazırları olan ve ‘askeri vesairi tarafından alınub ve müdahale

itdirilmeyub ve metropolidin sakin oldığı konağa ‘askerlerini ve ehl-i ‘örf vesairleri tarafından konak teklifi ile rencide itdirilmeyub ve metropolid merkumun kedünye mahsus olan ‘asâsın elinde getürdükde mirimiran ve mirliva ve mütesellimler ve mütevelliler ve nazılar ve voyvodalar ve subaşılar ve kura zabitleri taraflarından ferd mani‘ ve mezahim ve te‘addi ve dahl olunmayub işbu berat-ı alışanım şuruti mucebince ve düsturu’l-‘amel ve serbestiyet üzere zabt ve rabtına uzun bir dolu mani‘ ve mezahim olmayub dahl ve taarruz kılmayalar deyu beratı şuruti mukayyed olub bu makule metropolidlerin yerune verilen berat-ı alışan şuruti mucebince metropolidliğin zabt ve rabt ve taht-ı iltizamına dahil mahallerde sakin rum re‘aya taifesinin ayinlerin icra ve umur ve hususların musibet ve senevi üzerlerine edası lazım gelen ehval-i miriye ve rüsumat mu‘tada sairelerinin cem‘ ve tahsiline âhere bi-vech müdahale ve ta‘arruz itdirilmemek üzere berat-ı ‘alışan şuruti makrunuyla mazmun meşruh evâmir-i şerifem virilegeldiği derkar olunmakla imdi mucebince ‘amel olunmak babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuşdur buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda sadır olan emrim üzere ‘amel idüb dahi metropolid mersumun şuruti vech-i meşruh üzere olduğu hazine-i ‘amirem defterlerinde mukayyed olmağla şurut-ı muharrer mezkur mucebince metropolidliğin zabt ve rabt ve taht-ı iltizamına dahil maarru’z-zikr kaza ve kuralarda sakin rum re‘aya taifesinin ayinlerinde icra ve umur ve hususların ru‘yet ve senevi üzerlerine edası lazım gelen emval-i miriye ve rusûmâ... sairelerin cem‘ ve tahsil metropolid mersum aharı bi-vech-i müdahale ve ta‘arruz itdirmeyesin Şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i’timâd kılâsız Tahriren fi’l-yevmi’t-tâsi şehr-i zilka’de sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

Sayfa 33

34a-1

Samsun kal’asında vâki’ cebehanede mevcud olub tophane-i amire tafından memur kati Seyyid Mehmed Efendi marifetiyle devr ve ta’dad olunan cebehane ve barut sipah ve alat-ı sairenin defteridir ki zikr ve beyan Fî 21 Ş. sene (12)46

Temür top (Çap 5) Kıt‘a 7	Balyemez top (Çap 3)	Balyemez top (Çap 5)	Balyemez top (Çap 11)	Balyemez top (Çap 9)
------------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------------	-------------------------

	Kıt'a 4	Kıt'a 7	Kıt'a 1	Kıt'a 3		
Balyemez top (Çap 7) Kıt'a 1	Birer çapında top Aded 2	Obüs top (Çap 7) Kıt'a 10	Obüs top (Çap 5) Kıt'a 1	Sür'at top Çap (1,5) Kıt'a 2		
Mühimmât-ı Mevcûd Beyân						
Fitil-i Mısri 127 kıyye	Şâlî Hartûç (Çap 5)-500 aded (Çap 9)-509 aded (Çap 7)-137 aded	Çanta-i top 28 aded	Kubûr-ı mâhitâb 19 aded	Çanta-i fâlya 21 aded		
Tomar-ı sür'at ma'a furça 7 aded	Burgu-ı sıbgın-ı sür'at 24 çift	Tomar-ı obüs ma'a furça 25 aded	Burgu-ı sıbgın-ı 1 balyemez 39 aded	Cedid nühâs fenâr ma'a muşamma'a 69 aded		
Destere 38 aded	Burgu 39 aded	Kerpetin 32 aded	Bıçak 10 aded	İğne-i balyemez 18 çift?	Törpü 8 aded	Keser ma'a kabza 36 aded
Keküç 29 aded	İğne-i top-ı sür'at 11 aded	Nişangâh 10 aded	Balta-i hatab 10 aded	Vezne-i top 42 aded	Pusis/Posis? 39 aded	
Tuç dillü makara takım 4 aded	Yumağa/Pumağa? ma'a civata 12 aded	Ecnâs-ı nühâs kefçe 44 aded	Meşin barut kesesi 63 aded	Fitil ağacı 33 aded		
Maşa-i mâhitâb 15 aded	Kalıb-ı obüs 7 aded	Balyemez kalıb 19 aded	'Amelden sakat meşk ma'a örtü 7 çift	Cedid meşk ma'a örtüsü 1 aded		
Köhne Musluk 3 aded	Cedid musluk 2 aded	Köhne kabza 115 aded	Saka kovası köhne 10 aded	Saka yumağı 10 aded	Âhen kazma ma'a kabza 132 aded	
Hartûçluk kâğıd 75 top	Seng-i çakmak 10900 çift	Teneke-i peşre(v) 654 aded	Teneke-i Fâlya ('Amelden sakat) 1250 aded	Cedid teneke-i fâlya 2150 aded		
Mâhitâb 152 aded	Ağaç palasturpa Sür'at 4000 aded	Keten tapa 5 kıyye	Âhen fâlya kâğıdı 5 aded	Meşinlü sagîr sandık 87 aded		
Boş sandık	Sandık-ı kebîr	Küfe-i kebîr	'Amelden sakat	'Amelden sakat		

20 aded	3 aded	10 aded	eğer ma'a takım 16 aded	tabkûr kolânı 13 aded	
Amelden sakat zahme 30 aded	Kamçı 13 aded	Kantarma 21 aded	Koşum-1 sür'at 8 takım	Koşum-1 dingil? 2 aded	Burunat/Burdnât?
Âhen Kürek 5 aded	Temür kollu çalkar 8 aded	Manivele-i sür'at 3 aded	Kabaklı(?) sür'at ma'a takım 2 aded	Kapaklı obüs ma'a takım 2 aded	
Eczâlî tapa 640 aded	Siğil-i top 36	İbsid? 10 aded	Çiriş 5 kıye	'Atık yuvarlak ecnâs 5750 aded	
Def 'a yuvarlak Çap 5-1955 aded Çap 7-1915 aded Çap 1,5-0712 aded Çap 1-0245 aded Çap 9-0100 aded Çap 3-0070 aded (Toplam)3997 aded	Kâr-ı kadim humbara 35 aded	Barut-ı siyâh kıyye ma'a dârasıyla	Vâriller 632 aded	Ve sandukları bilâ-pûşîdedir. 93 aded	
Fişenk-i memlû 309 sandık	Tüfenk-i Osmanî 488 aded	Köhne kılıç ('amelden sakat) 23 aded	[Üzeri karalanmış] 4918 kıyye bilâ-dara	El-ma'lum Genç Ali Yüzbaşı Topcıyan-ı Kal'a-i Samsun Mühür	[...] Hüseyin Hafız naib-i Samsun Mühür

Sayfa 34a

35a-1

Bendekli'ye Samsun Gümrüğünden irsal olunacak revgan-ı zeytun için sadır olan emr-i âlî

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hukkâm ma'denü'l-fazl-i ve'l-keîâm mevlâna Samsun kadısı zide fazluhu ve kıdvetü'l-emacid ve'l-'ayan Samsun gümrüğü emini zide mecduhu tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak malum ola ki Bendireklü iskelesi ve iskeleha-i saire rüesası mahallinde bi-ecmaihim meclis-i şer'a varubcevablarında Bendirekli limanı kurbunda Hacı Baba Burnı türbesi civarında vâki' fenare kadimden berü Samsun gümrüğü mukata'ası malından olmak üzere mu'ayyen olan yevmi bir vukıyye revgan-ı zeyt ile leyal-i muzlimede mürur iden sefineler liman-ı mezkurı mu'ayene eylemeleriyçün beher leyl ibkal-i kanadil olunu gelmiş ise de revgan-ı mezkur üç beş seneden berü gümrük-i mezkur tarafından virilmeyub kanadil-i mezkur ibkad olunamadığından zikr olunan bendirikli limanı Karadenizin memerr-i caddesi olub sefayin-i mezkurenin Dersaadetime 'azimetlerinde muhalif harabe tesadüf birle liman-ı mezkurı mu'ayene idemeyüb ekseri sefayin-i kazazede olageldiğinden bahisle revgan-ı mezkurun i'tası niyazında olduklarını bendirikli Bendirekli kaziyesi ilamında ve ahali mahzarlarında inha ve istid'a eyledikleri ecilden kuyud-ı lazimesi ihraç ve keyfiyeti derfâh-ı mu'allâm kapucı başlarından gümrük emini iftiharu'l-emacid ve'l-ekârim mîr Mehmed Sâlih dâme mecduhudan isti'lam olunduktan sonra iktizası sual olundukda Bendirekli liman kurbunda Hacı Baba burnı türbe-i şerifesi civarında vaki' fener-i mezkûrda ibka'-ı kanadil olunmak üzere Samsun gümrükhâsından yevmi birer vukıyye revgan-ı zeyt'in i'tası muktezâsı irade-i seniyyemden olarak idaresi vazife-i ma'iyet ile türbe-i mezkur zaviyedarlarının ba-berat-ı 'alışanım 'uhdelerinde olduğu kuyuddan ve liman-ı mezkûra tahsis olunan yevmî birer vukıyye revgan-ı zeyt bahası otuzar akçeden ta'yin olunmuş olduğundan rayiç vakte nazaran be-ğayet dün olduğu derkâr ve revgan-ı mezkur virilmeidği halde mahall-i mezkurdan mürur ve 'ubûr idecek sefayinin mazarrat ve mahzurdan salim olmayacağı aşikar olmağla zikr olunan yevmi birer vukıyye revgan-ı zeyt sen ki gümrükçi muma ileyhsin ma'rifetinle bi'l-mübaya'a 'aynen zaviyedar merkumların vazife-i kadimleriyle tamamen teslim ve usuli üzere zuhurlarını yedinde hıfz ve senesi hitamında rayici üzere hisab olarak gümrük-i mezkur hasılatıyla irad ve masraf olunmak üzere tanimi hususî emin-i muma ileyhin i'lamından nümayan olmağla bu suretde ber-mantuk-ı i'lam sefayinin mürur ve 'uburlarında dûçâr-ı muhataradan vâresteleri zımnında ibkâ-ı kanadil için rayiç-i vakt üzere ma'rifetinle bi'l-mübaya'a mal gümrüğe mahsubı irade-i seniyyem olduğu halde beher yevm bir vukıyye revgan-ı zeyt rayiç-i vakt üzere mübaya'a ve zaviyedar merkumlar tarafına 'aynen i'ta ve beher

sene ne-mikdara baliğ olursa senesi ahirinde suret-i emr-i şerifim terkim-i ma'fret-i şer'le hüccet-i zuhur olunub kırk yedi senesi martından itibaren mal-ı gümrüğe mahsub olunmak üzere tanzim ve ba'de izin bu vechle icra olunmak üzere emr-i şerifim ve Anadolu muhasebesi ve ma'aş kalemlerine ve gümrük defterlerine 'ilm u haberleri i'tası lazım geleceği İstanbul kaleminden derkenar olarak ba-takrir lede'l-'arz mucebince emr-i şerifim ısdâriyle tanzimi hususuna irade-i seniyyem te'alluk idüb ol-vechle 'ilm u haberleri virilmiş olmağın sana ve kadı muma ileyhe hitaben dahi işbu emr-i 'alışanım ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde keyfiyet-i irade-i 'aliyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumun oldukça fermanım olduğu ve balada bast ve beyan olunduğu vechle sene-i merkume martından itibaren sal be sal icab iden bahası ol-vechle mal gümrüğe mahsub olunmak üzere yevmi birer vukiyye revgan-ı zeyt ma'rifetinle bi'l-mübaye'a 'aynen zaviyedar merkeumlar tarafına i'ta ve teslimiyle kanadil-i mezburun 'ale'd-devam leylen ibka olunması hususuna ziyade sa'y ve gayret eyleyesin ve Sen ki kadı muma ileyhsin Sen dahi muceb-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eylemen babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celili'l-şan vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi birle 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılasız Tahriran fi'l-yevmi's-sadis aşer Saferu'l-hayr sene semanin ve erbain ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantınıyye

Sayfa 35a

35b-1

Hançerli Mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat iden Hacı Sadık Ağa'nın metrukatından olmak üzere beyne'l-verese tevzi' ve tasim olunan müteveffayı merkumun oğlu sagir 'Abdurrahmanın hissesine isabet idene hisse-i şer'iyyesi Fî 27 C. Sene (12)45

Malın cinsi	adet	guruş
Mushaf-ı Şerif	1	70
Nısf Menzil Ma'a tahtında iki bab		4000
Yalu'da bostanlık	1	1000

Bir Re'y Gulam Kıymet		1000
Çarşuda Taşhan Kurbunda Bir Bab Dükkan	1	2500
Paspanağasıade Mehmed Ağada Ba-temessük		1000
Nakden Meblağ		2069
Toplam		12139

Yalnız on iki bin yüz otuz dokuz guruşdur

Müteveffâ-yı merkumun Safra kızı Hadice'nin hissesine isabet iden irs-i şeriyyesi beyan olunur

Malın Cinsi	adet	guruş
Nühas	43	210
Köhne yorğan	3	40
Müstamel döşek	1	15
Yün memlü yastık	4	30
Müsta'mel kilim	3	60
Cedid halı	1	40
Çalı sancak	1	30
Müsta'mel Çuka [...]	1	60
Çuka kocuk kürk	1	25
Sim bilesüklü tüfenk	1	40
Kuşaklık	1	10
Kılıç	1	15
Ehen uvu (arşunu)	2	3
Ehen maşa	1	1
Ehen ocak eski	2	8
Ehen kazma	1	5
Balta	1	3
Ehen çapa	2	3
Kahve takımı simkarı zarf	6	60
Kılıcak	6	9
Kahve ibriği	1	3
Saat	1	100
Nühas maşraba	1	4
Kahve cezbesi	1	2
Malak ineği ma'a netaç	2	60
Sığır düğesi	1	30
Sığır tosun	1	20

Ulyas karyesinden Koroğlu Mehmedin nezaretinde çamuş ineği ma'a netac 14	1	80
Toraman karyesinden Osman nezaretinde çamuş ineği ma'a netac	24	150
Eğribeyt kurbunda zetun ağacı	9	40
Arasta'da kargir mağaza	1	1000
Şamlı oğlu İbrahim'in menzili kapusuz fasıl bir bab kargir mağaza	1	500
Müsta'mel çuka abdestlik	2	15
Dükkada mevcut güdek		50
Nakden meblağ		3329
Cem'an yekûn		6069

Yalnız altı bin altmış dokuz guruşdur

Sayfa 35b

Sayfa 36 BOŞ

37a-1

İki yüz kırk yedi senesi Samsun iskelesinden sefayinlere tahminen Dersaadete irsal olunan hintanın defter müfredatıdır 15 M. (12)47

Hinta keyl	Reis	Tarih
2800	Tirebolulu Küçük Ömer oğlu Hasan Yazıcı sefinesiyle irsal	15 M. 47
2000	Tirebolulu Kesmezade Süvari Ahmed Reis sefinesiyle	15 M. 47
2000	Ünyeli Kara Mustafa oğlu Mustafa kapudan sefinesiyle irsal	15 M.
1700	Rizeli Savir oğlu Hacı Mustafa Reis sefinesiyle irsali	17 M.
6000	Darbhane-i 'amire emini efendi [...] sefine süvari hayat kapudan	17 M.
13700	Ara toplam	
2000	Rizeli Laz oğlu Ahmed Reis sefinesiyle irsal	Fi 17 M. Sene 47
1000	Kozlıcılızade Hacı İsmail Ağa sefinesi süvari Horus Ahmed Reis sefinesiyle	23 M. 47
1300	Poladhaneli Türkmen Hüseyin Reis sefinesiyle irsal	23 M. Sene 47
0629	Ünyeli İslamzade Mehmed kapudan sefinesi	23 M. Sene 47
2410	Ünyeli Alacalızade Mehmed kapudan sefinesiyle	25 M. Sene 47
21039	Toplam	

Mâh-ı Saferü'l-hayrda sefayinlere tahminen irsalat

Hinta Keyl	Reis	Tarih
7101	Rizeli Ali Reis sefinesiyle irsal	S. sene 47
1100	Tirebolulu Hafız Ömer kapudan sefinesiyle	3 S. Sene 47

1600	Ünyeli Hasan kapudan sefinesiyle	3 S.
2500	Tirebolulu Salih Reis sefinesiyle	11 S.
2405	Trabzon suyatmaz Ahmed kapudan sefinesiyle	11 S.
0500	Tirebolulu Kesmezade Ali kapudan sefinesi	13 S.
9500	'Arif Ağa sefinesi süvari Mehmed kapudan sefinesiyle	15 S.
3000	Ünyeli Hacı 'Abbas oğlu Mehmed kapudan sefinesiyle	15 S.
6000	Ünyeli Sarı Hacı oğlu Ahmed kapudan sefinesiyle irsal	17 S.
34706	Ara toplam	
9550	Sahih-i sermaye 'Arif Ağa ve süvari Ali kapudan	25 S.
5700	Sahih-i sermaye 'Arif Ağa ve süvari Ahmed kapudan	25 S.
1600	Trabzon Kara Mehmed oğlu Hafız Hasan Kapudan sefinesiyle	23 S.
51556	Ara toplam	
1750	Rizeli Osman Reis sefinesiyle irsal	Ra. Sene 47
1012	Ünyeli Müftizade Numan Reis sefinesiyle	5 Ra.
2689	Trabzonlu Hantal oğlu Salih Reis sefinesiyle	11 Ra.
0500	Rizeli Ahmed kapudan sefinesiyle irsal	11 Ra.
1836	Trabzonlu Kortacı oğlu 'Ömer kapudan	13 Ra.
15000	Trabzonlu Şatır oğlu Osman kapudan	13 Ra.
7000	Rizeli 'ali kapudan sefinesi irsal	15 Ra. Sene 47
8850	'Arif Ağa süvari Ahmed kapudan sefinesiyle	23 Ra.
9500	'Arif Ağa süvari Mehmed kapudan sefinesine	Şa'ir 500 keyl 13 Ra Kapudan merkurum sefinesi
86694	Toplam	
00600	Tirebolulu Kesezade sefinesine süvari Salih reis	27 R.
05000	Rizeli Hüseyin Yazıcı Reis sefinesiyle	27 R.
09400	'Arif Ağa süvari [...] Ahmed kapudan	27 R.
00800	Tirebolulu Ahmed Reis sefinesine	29 R.
00700	Tirebolulu Hafız 'Ömer kapudan sefinesine	29 R.
01450	Tirebolulu Hasan kapudan sefinesine	29 R.
00000		
05400	'Arif Ağa süvari Ahmed kapudan	Ca. Sene 47
02750	Tirebolu Penayot Reis sefinesine	9 Ca.
05742	Ünyeli Alacalı-zade sefinesine	9 Ca. Sefine-i mezburede şa'ir 419 keyl
09500	'Arif Ağa süvari 'Ali kapudan	11 Ca.

04000	Rizeli Hacı ‘Ali oğlu Hasan reis	21 Ca.
06400	Rizeli Ahmed Reis sefinesiyle	25 Ca.
07200	Ünyeli Hacı ‘Abbas Mehmed Kapudan	27 Ca. Kapudanı Darendeli oğlu mehmed kapudan üzerine i‘lam verildi
02600	Ünyeli Kunduz oğlu Mehmed kapudan	27 Ca.
00000		

Sayfa 37a

37b-1

Düstûrûn-ı mükerreremûn müşîrûn-ı müfahhamûn nizâmu'l-‘âlem müdebbirun umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sakıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mûmehhidûn-ı bünyanu'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyid-i erkânî's-saâdet-i ve'l-iclâl el-mahfûfûn bi-sınûf-ı ‘avâtıfı'l-meliki'l-‘alâ Anadolu'nun solkolı yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vaki‘ vüzera-yı ‘izâm edamallahu teala iclalehum ve e‘azimü'l-ümerâi'l-kiram efâhimü'l-küberai'l-fihâm ulü'l-kadri ve'lihtiram ashabu'l-izzi ve'l-ihtişam el-muhtassûne bi-mezidi ‘inayeti'l-meliki'l-a'lâ mir-i mirân-ı kirâm dame ikbaluhum ve ekzâ kadıyü'l-kuzâti'l-müslimîn evlâ vülati'l-muvahhidîn ma‘denü'l-fazl-i ve'l-yakîn râfiü'l-i'lâmü'ş-şeri'at-ı ve'd-din vârisü ‘ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselin el-muhtassûnn bi-mezidi ‘inayeti'l-meliki'l-mu‘în Mevlana Erzurum kadısı zide fezailuhu mefalı kuzât ve'l-hukkâm ma‘adinü'l-fezâil ve'l-ke'lâm kuzât ve nüvvâb zide fazluluhum ve mefahiru'l-emasil ve'lakran mütesellimin ve vozyodagân vesâir zabıtân ve vücuh-ı âhâlî bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki‘i refi‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum ola ki memalik-i mahruse-i ‘ali şahanemde kâin eyalat ve livaya canib-i celili'l-menakıb cihandarandan rakîb ve tayin kılınan vulât ve vulat ve mutasarrıfın mütesellimler kapular canibine ‘azimetlerinde ve gerek taraf-ı devlet-i ‘aliyyelerinden li-ecli'l-maslaha muhtevarat olunan hadame ve mübaşirler savb-ı memurlarına ebâb ve zehablarındayım diyeceğe dair kendülerine lazım olan şeyleri akçeleriyle alub ahali ve fukaradan bir suret başka mefatve meccanen yem ve yiyecek mütâlebe olunmaması ve bi'l-farz matlûb alabile memnuiyeti keyfiyeti beyan ile kazalar taraflarından i‘ta kılınması hussui mukaddem ve muahhar Anadolu tarafında vuku‘bulan gaile hasebiyle ba‘zı mahallere sevk olunan ‘askerde fakat birer gicelik me‘kûlatlarının kazalar i‘tası zımında evamir-i

şerifem tastîr ve ta'sir olunmak olduğundan mevsüm-ı şîta ile o misillü memurin vesairleri meft meccanen yem ve yiyecekve mütalebesiyle [...] oldukları tahkik kılınmış ve el-haletü hazîhi gaile-i mezkûrî dahi ber-taraf olunmuş olduğına binaen ba'de-izin [...] def' ve ref'iyle zade hilafet-i saadet-i mülûkânem hâl ve [...] akdem [...] mülûkânem olmakdan nâşî Siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve kuzat ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz bundan böyle gerek vüzerea ve gerek hademe ve gerek vesair me'muriyetden vürud 'ubur idenlerin vireceği dair kendülerine lazım olan şeyleri akçeleriyle mütanelerin mübayeaa iderek kaza-i Trabzon [...] ma-ada meft meccanen bir sene virdirmek hususuna kemal-i i'tina ve dikkat ve eğer ba'de-izin dahi devr ve 'ubur idenlerin meccanen bir sene verilüb akçesi tevzi' ve vakfından tenkîh ve tenzil olunacağından başka mütecasir olanların te'dib ve terbiyeleri icrasına ibtidar kılacak muhakkak ve mukarrer olmakla ana göre keyfiyeti zir-i hükümet ve idarenizde kain mahallerde iktiza idenlere [...] gibi tebeyyün birle icra-yı idare-i padişahanem bi'l-ittifak akdem ve mübaderet eylemeniz fermanım olmağın tenbihen [...] ve ikdamen ve ihtimamen mahsusan işbu emr-i celîlî-kadrim ısdar ve tisyar olunmuşdı İmdi işbu ferman-ı [...] mülûkânîmi kazalarınız hakîmi sicillâtına kayd ve sebet birle muceb ve muktezasının daimen ve müştehiran infaz ve icrası matlub-ı padişahanem idüğü ve bu babda iğmâz ve rahavet ve [...] ve meccanen yem ve yiyecek virilmek lazım gelür ise cesaret idenler hakkında [...] meşruha icra kılınacağı ma'lumunuz oldukda ber-minval-i muharrere 'amel ve harekete bi'l-ittihad kemal-i i'tina ve dikkat ve hilafî vaz' halât vuku'undan enfâ ve müba'adet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdı Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunıyla 'amel ve hareket eylemeyesiz Şöyle bilesiz 'alemet-i şerife itimad kılâsız Tahriran Rabiülevvel sene tis'a ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantıniyye

38a-1

Ticareti Mutazammın Berat-ı ‘Âlî Suretidir

Yaveri Tevfik-i bari ile i‘mar-ı memalik ve tevsi‘i ticaret-i mutlaka nizam-ı hal-i tüccar ve ra‘iyyet hususlarına ri‘ayet ve nezaret-i birle bu babda [...] iden esbab ve vesaili istihsaline merkum ve menûd ve kanun ve kava‘id-i düvel ve rûsum ve ayin-i millet bi‘l-ittifak bu nizam üzere mütedavil ve meri idüğü müsellemler olduğına binen el-haletü hazihi berren ve bahren Acem ve Hindistan Avrupa ticaretiyle me‘luf olan ve bundan böyle izhar-ı hevahiş var iden devlet-i ‘aliyyem re‘ayasının ticaretleri taht-ı rabıta ve nizama idhal olundığı suretde ticaretlerine vüs‘at gelub taife mürür ve hem gümrükler iradına menafi‘ getireli mucib olmağla reaya-yı devlet-i aliyyemden olub acem ve Hindistan ve Avrupa ticaret hevahişine olan tüccar haklarında ba-irade-i seniyye virilen nizamdan tüccar-ı mersûme câniblerinde cümlelerin inzıam-ı re‘y ve intihabıyla iki nefer vekil nasb ve tayin kılınub ve beher sene mersûm vekiller tebdil olunub cümlelerin ma‘rifet ve intihabıyla emrimizi yine ba-emr-i ‘âlî tayin olunmak ve taife-i mersumenin ticaretleri acem ve Hindistan ve Avrupa diyarına münhasır olmağla müstemmin tercümanları ve hizmetkarlarının nail oldukları imtiyaz ve emniyet ve müsa‘ade ve himayet tamamen bunların haklarında beru istisna icra kılınmış rûsum-ı ra‘iyye [...] olduğu ecilden intihab olunacak vekilleri ve ‘ale‘l-husus bi‘l-cümle tacirlere ve hizmetkarlarına zikri âtî ticaret ve şeraiti derc ve beyanıyla başka başka berat ve evamir i‘ta olunması hususı ba-hatt-ı hümayun virilen nizamda münderiç olduğına binaen re‘aya-yı devlet-i ‘aliyyemden olub acem ve Hindistan ve Avrupa ticaretiyle me‘luf olan Tokat‘da Voyvoda hanında mütemekkin rafı‘i tevki‘i şan-ı hakani Kalaycı oğlu Madıros veledi Simon nam tacir tüccar mersumenin mu‘teberlerinden idüğü beyanıyla ber-muceb-i şurut nizam yedine berat-ı ‘alışanım i‘tasını tüccar vekilleri memhur ‘arzuahalleriyle istid‘a eyledikleri tüccar mersume nazırı olan divan-ı hümayunum beğlikçisi kıdvetü‘l-emacid ve‘l-ekârim el-Hâcc Mehmed ‘Akif zide mecduhu ba-takrir ifade ve tacir mersûm hazine-i ‘amireme mu‘ayyen olan bin beş yüz resm mirisini tamamen eda itmekle nizam-ı mezkur üzere işbu fermân-ı hümayunı buyurdum ki ba‘de‘l-yevm mersûm rif‘atlı tüccardan olub tüccar mersumeden hasbe‘l-iktiza beri yahud hizmetkârı ve adamları li-ecli‘t-ticare bir mahalle gitmek murad eyledikde vekilünden mersumânın memhur ‘arzuahalleri isdtd‘a olundukda ticaret-i şuruti derciyle müste‘men tercüman ve adamlarına i‘ta olundığı

misillü yol emirleri verileğe müste'men tercümanlarının kendüleri ve evlad-ı 'ıyallerinin me'kulat ve meşrubat ve melbusatlarına dahl ve teaddî olunmadığı misillü bunların dahi evlad-ı 'ıyallerinin me'kulat ve meşrubat ve melbusatlarına dahl ve taarruz olunmadığı misillü bunların dahi evlad-ı 'ıyallerinin me'kûlât ve meşrubat ve melbûsatlarına kat'a dahl ve taarruz olunmaya ve ashab-ı berat olan tüccarda buldukları mahalde yanlarında bulunmak meşrutıyla başka başka evamir-i şerifimle tahsis kılınan ikişer nefer hizmetkarları işbu imtiyazata 'aynıyla nail olalar İşbu zikr olunan iki nefer hizmetkarın bera-yı iktiza ider ise İzmir'de ikamete me'zun ola ve ashab-ı beratdan birinin her kimde olursa olsun mümzâ ve ma'mulün bih temessük mucebince vekilleri ve esnafının tevatür-i şهادetleriyle müsbet-i matlubı oldukda yedinde olan temessüki hükme ibraz lede's-sübût matlubı olan meblağ tahsil olunub yüzde ikiden ziyade resm mütalebe olunmaya gerek Müslim ve gerek millet-i saireden her kangısıyla ashab-ı beratın da'vaları zuhurunda dört bin akçeden ziyadeye reşide olur davaları kenar mahkemeleri görülmeyüb 'arz odasında huzur-ı asıfide ru'yet ve fasl oluna ve tüccar-ı mersumeden birini gerek ehl-i İslam ve gerek re'ayadan biri li-ecli'l-iktirâh mahkemeye veyahut Bab-ı 'Aliye getürmek murad eyledükde zabitan taraflarından tekdir ile mu'amele ve kesr-i i'tibarını muceb ile hak vaz'ı vuku'a gelmemek için beratlu tüccar ve hidmetkarları nazırları tarafından mübaşir ta'yiniyle kaldırıla ahar tarafından mübaşir ta'yin olunmaya ve habsler iktiza ider ise yine nazırları ma'rifetiyle habs oluna ve bunların ticaretlerinin ekseri Frenkistane mahsus olduğundan müste'menat ile niza'ları zuhur ideceği meczum olmağla bundan umur ve hususlarına ve hesap ve kitablarına ve fasl ve hasm-ı müdde'aya dikkat ve idhal ve ihraçlarına nezaret ve ru'yet eylemek üzere Divan-ı Hümayunum beğlikçisi olanları nazır ta'yin ve Divan-ı Hümayunum tercümanı bulunanlar ma'rifeti ve tarikinden bi'l-intihab memur olacak mümyeyyiz bazirganlar ma'rifetiyle evvela ka'ide-i tüccar üzere da'va ve nizaları lede'r-ruye nazır muma ileyh ba-takrir makam-ı vala-yı riyasete 'arz ve eğer şer'i şerife müracaatları lazım gelur ise balada beyan olundığı üzere ahar mahalleri ru'yet olunmayub 'arz odasında şer'iyile görilüb fasl oluna ve müstaminanın ...dört bin akçeden ziyade olan da'vaları Asitane'ye havale olunmak 'ahidnameleri şurutundan olduğu misillü bunlardan dahi müste'minân ile olan niza'ları kezâlik Der'aliyye'ye havale kılınmak ve'l-hasıl re'aya-yı devlet-i 'aliyyem tüccarlarının kangı devlet tacirleri ile niza'ları zuhur ider ise devleteyn beyninde mün'akid olan 'ahidname şurutu icra

olunub bir vakit hilafı tecviz olunmaya vezaiife-i mersumenin taht-ı rabıtaya idhalleri olmalarından maksûd ancak ticaretlerine vesile ve seyyare suhulet olmak kadıyyesi olmakla tüccar mersumenin getürdikleri emtia kankı devletin metai ise memalik-i mahrusem mahsulatı müstesna ve kemâ-fi's-sabık ahz olunub 'ale'l-ıtlak Frenkistan malları için yani kankı devlet ve diyar emti'a ve eşya ve erzakı ve her ne cins ve nev'den olur ise olsun ol-devletin tarifesi üzere ve 'acem ve Hindistan emti'aları dahi zikr olunan ta'rifelere kıyasen yüzde üç hesabıyla resm-i gümrük eda eyleyeler ve memalik-i mahrusem mahsulatı olan emtia ve eşya ve erzak ve her ne ise madem ki memalik-i mahrusemden memnu'atdan olmayarak ve sahih acem ve Hindistan taraflarına nakl olunacak emti'a ve eşyanın daki resm-i gümrüklerine yüzde üç hesabıyla eda idüb yedlerine ma'mulün bih eda tezkeresi alındıktan sonra mükerrer ve ziyade gümrük ve gümrük izin namesi ve harç-ı gümrük ve masdariye ve reft-i gümrük namıyla bir akçe ve bir habbe taleb olunmaya ve eğer kimden emti'ası taraflarından ziyade ve mükerrer gümrük namıyla akçeleri alınur ise derhal redd itdirile ve tüccar mersûm taifelerine vilayet ve hükkâm ve voyvodagân taraflarından hilaf-ı şer'î şerif tecrim olunduklarına bir vechle rıza-yı hümayunum olmayub saye-i mülûkânemde umur-ı hal olmalarını müstelzim şahanem olduğına binaen her halde hayat ve sıyanet olunub zulmen alınan akçeleri derhal icab idenlerden tahsil oluna ve ashab-ı berat olan tüccar ve hizmetkarları umur-ı vilayet ve kocabaşılık misillü hususuata veçhen mine'l-vücûh müdahale eylemeye bu husus akdem esbab-ı imtiyaz ve nizam olmağla bir vakitte hilafı tecviz olunmaya Şu kadar ki eğer ba'zı memalikde beratlı olandan ma'ada erbab-ı tabiyyetten kocabaşılığa şayan reayadan kimesne bulunmayub 'âmmeten re'ayanın ru'yet-i umurları ve mezalimden masun olmalarıçün bera ashabı olan

Sayfa 38a

reayadan birinin kocabaşı olması zaruri icab iden ol-memleketde olan re'ayanın istid'aları ile muhadeleri olur ise [...] re'y ve rızasıyla fakat o makule mahalde kocabaşılığı ru'yet eylemesi caiz ola lakin kocabaşı olacak şahıs dahi işbu imtiyâzâta battalına mebni sairinden serbest olması sebebiyle re'aya hakkında bir gûnâ te'addi ve etvar [...] veçhen mine'l-vech te'addi eylemeye ve ider ise kendüye rahim olacağı bildirile ve tüccar mersumdan merd olanların dükkan ve oda vesair emvalleri canib-i

şer'iden başka ve nazırı tarafından başka temhir olunub emval-i metruke ve emlak ve akar vesair cüz'i ve külli eşya ve nakdlerine canib-i miriden ta'arruz ve temhir ve zabt olunmayub ve sağır ve sağireleri bulunub şer'an tahriri lazım gelenlerden dahi ziyade resm talebiyle tazyik itdirilmeyub ber-mukteza-yı şer'i şerif beyne'l-verese nazırı nezaretiyle takdim itdirile ve sağır ve sağire ve ğâib ve ğaibesi olmayub beyne'l-verese taksimi murad olunmayan tereke dahi bir dürlü cebr ve ibram ile tahrir itdirilmeye ve berat-ı 'aliyye ile nail-i imtiyaz olan tüccar ve evamir-i 'aliyyemle hizmetkarları olanlara fima-ba'da hazinedar kolcıları tarafından kağıd i 'tası vesilesiyle ta'addi ve müdahale olunmayub tüccar mersume ve hizmetkarlarının kalem-i ceridesinden 'ale'l-infirad esamisini mübeyyin defteri ihraç-ı birle i'la-ceza iki guruş iken [...] mirî sekiz guruş zammıyla eshab-ı yerine senevi virecekleri yirmişer guruş ikiyüz otuz iki ve kırk tarihleri zimmesinden başka iki yüz kırk üç senesi muharreminden i'tibaren umumi vaki' olan zamm-ı cedid ile ma'an evamir-i 'aliyyemle hizmetkar olanlar şurut-ı nizamları muktezasınca dört guruş zammıyla viregeldikleri evsat cizyesi kezalik otuz iki ve kırk seneleri zamîmesinden mâ'adâ iki olan zim ile beraber beher sene gurre-i muharreminde nazır muma ileyh ma'rifetiyle Asitane cizyedarına teslim eyleyeler ve işbu cüz'i mebalîğ ne-mikdara balîğ olur ise beğlikçi divan-ı hümayunum bulunanlar ber-muceb-i defter Avrupa tüccarı vekillerinden tarihe ahz idüb defteri mucibince Asitane cizyedarına i'ta ile ve bu cihetle yedinde berat-ı şerife ve hizmetkarlık emri olanlara cizye kağıdı teklif olunmaya veimtiyaz için tüccar mersum ve hizmetkarlarının kendü haklarında mahsus olub evlad ve müteallikatları ve yedinde emr-i 'alışanım olmayan hizmetkarları kema-fi's-sabık cizye kağıdı ahz eyleyeler ve yedlerine berat evamir-i şerifim virilen tacirler devlet-i 'aliyyemin ra'iyetini bilüb her halde 'ırz ve edebleriyle olub muğayir resm-i ra'iyet ve 'ubudiyet harekete bulunmayub haklarında bu vechle zuhur iden gâyâtın şükrüyetini eda ve tezayüd-i 'ömr-i devlet ve [...] şahanem da'avatına iştigâl ve [...] üzere olalar Şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar Tahriren fi-evail-i şer-i Ramazanu'l-mübarek sene seb'a ve erba'in ve miteyn ve elf

[...] Hüseyin Hafız

Naib-i Samsun

Ufiye anhu

Mühür

38b-2

Samsun kasabası sakinlerinden Hançerli Mahallesi sakinlerinde Şamlı oğlu zevcesi Aliye Hatun kendü malından olmak üzere beş yüz guruş her bir mahıda bir hatm-i şerif okumak üzere Hacı ‘Osman zade Mustafa Yazıcı mütevâlî idüb beher mahdda bir hatm-i şerif meblağ-ı mezbur beş yüz guruşu Mustafa Yazıcıya teslim olunduğı işbu mahalle kayd olundu Fî 7 Ş. Sene (12)49

Meblağ-ı mezbur gerek kendü ruhu ve gerek oğlu İbrahimin ruhu için kayd olunduğı malum oluna

İşbu meblağ-ı mezbur Hacı Kahraman oğlu Ali Hafız Efendi’den kıraat için

Sayfa 38b

39a-1

Mal Cinsi	Adet	Top	Parça	Endaze	Kıyye	Dirhem	Guruş	Para
Kahve kutusu	1						1	
Meşin sofa	1						2	
Divid	1						6	
Ufak bıçak	1						3	30
Fes ma‘a külah							12	30
Toz şeker					300		24	15
Mangal köriği	1						2	30
Ehen saç ayak	1						1	
Fener nühas	1						14	12
Kara takım tabanca	1 çift						40	
Bayağı kama bıçak	1						9	
Köhne kısa enta‘i ma‘a [...]	2						8,5	
Köhne kilim	3						37,5	
Köhne dizlik	2						16,5	
İç donı köhne	3						6	25
Sarı pabuç	1 giyim						2,5	
Kara takım pusat	1						18	

Köhne yastık ve yorgan							30	
Köhne âbâniye	1						8	30
Ufak tüfenk hırdavat bahası							4	
Köhne don ma'a gömlek	4						10	6
Köhne çuka yelek	2						9	10
Köhne kuba güdüş	1						10	
Köhne çuka abdestlik	1						26	
Köhne çarşaf	3						17,5	
Köhne boğça	1						1	
Kurşun	1						7	
Zeytun	6,5						80	
Kilid	7							30
Müsta'mel döşek yorgan	2						40	
Köhne çuval	46						127,5	
Köhne gömlek	2						4	
Köhne peşkir	2						2	
Köhne boğça	1						1	
Çuka köhne yelek	1						5	5
Köhne şal kuşak	1						6	
Köhne uçkur ve beşkir	3						4	
Köhne kemer	1						1,5	
Köhne âbâniye	1						6	
Köhne gömlek	1						5	15
Kağıd fişek	6						1,5	
Kahve						170	4,5	
Müsta'mel kutnu entari ve yelek	2						46	
Zetun yağı					15,5		64,5	
Peynir						100	1	24
Mekük	1						3	
Çıçkı	1						4	10
Sabun					3		4	
Köhne fincan	7						2,5	
Bakır zarf	5						6	
Ustura bıçağı	2						1,5	
Çubuk takım kemük	1						1	5

Gözlük	1					1	
Çakı bıçak	1					1,5	
Cendere bahası	770					3	
Fes deste	7					354	
'Abası taklidi fes	20					160	
Kisesinde nakden meblağ						50	
Çuka baha						42	
Abdullah Mehmed Reis'den alınan meblağ						1300	
Elvan patiska		5				125	
Def'a patiska		5				100	
Beyaz bez		13				780	
Düz şeytan bezi elvan		5	320			240	
Şeytan bezi abası			13	615		648	
Şeytan bezi top		10		628		471	
Rif çukası				23,5		352,5	
Ufak fes	2					96	
Elvan-ı nuhas	16					100	
firenk ocağı	1					20	
Kırmızı dirhem	7,5					7,5	
Kaydan dirhem	20					7,5	
Müsta'mel kahve değirmeni	1					5	
Kurşun kalemi	1					1	
Küçük altın veznesi	1					1	
Ufak şamdan	1					3	
fiske şamdan	1					1	
Ufak ayna						1	
Harf-ı camûs kitab	1					3	
Menasik-i hacc	1					3	
Evrak berişan						1	
Saat	1					200	
Şeytan bezi alacası				28		28	
[...] bezi		5				150	
Beşkir endazi	13					9	
Yekün [...]						5852,5	
Resm-i adi guruşda bir						0146	

para								
							5706,5	
Mütevcaffa-yı mekumun teçhiz ve tekeffününe vasiyyet üzere Ali efendi ma'rifetiyle							0300	
							0406,5	
Tereken furuht iden [...]							0015	
							5391,5	
Seyyid Veli Ağa'da tahsil olunan meblağ zaam							0200	
							5591,5	
Hidmeti mübaşir 15 para naib katibine 25 para							1175	
							5416,5	
Kandık oğlu Ömer Ağa'ya Rizeli Hacı Derviş düyünü için [...]							4350	
							0666	
Mütevcaffanın oğlu Veli tarafından bâ-hüccet-i Şeriiyye vekili olan Bafralı Mustafa Çavuşa teslim							666	
							000	

Sayfa 39a

39b-1

Alaçam kazasından ve Müstecab karyesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat iden Gani oğlu 'Abdurrahman'ın taht-ı tasarrufunda olan 'inde'l-ahali ve'l-ciran ma'lumu'l-hudud arz-ı miri tarlaları sulb-i kebir oğlu Mustafa ve Mesih ve sulb-i sair oğlu Arif namun oğulları intikal idüb ba'dehu karye-i mezbur sakinlerinden Hacı Mehmed oğlu Hatîb Hacı Ali nam kimesneye mezbur tarlaları fâriğ ve tefviz eyledikten sonra mezbur 'Arif ba'de'l-bulûğ tarla-yı mezburdan kendi hissesini da'va ve taleb idüb ber-muceb-i kanun-ı şerif zabt eyledikten sonra karındaşları Mustafa ve Hüseyin nâmân

kimesnelerin hisselerini dahi müşteri oldukları hasebiyle da'va ve talep eylemek sadedinde olduğında miyanelerine tevasstu müsellimim idüb tarla-yı mezkurların cümlesi gerek kendi hissesi ve gerek karındaşları Mustafa ve Mesih nâmân kimesnelerin hisseleri mezkur Hatib Hacı Ali ile miyanelerinde müşterek olmak üzere bâ-terâzi kat'ı nizâ eyledikleri işbu sicill-i mahfuza kayd ve beyan olundu Fî 29 N. Sene (1)249

39b-2

Elbise nizamının irsal olunduğı yollarda muhafaza olunmasıçün Sivas valisi Reşid Mehmed Paşa taraflarından vurud iden buyruldu suretidir

[...] Sivas'dan Samsun iskelesine varınca yol üzerinde vaki' kazalar naibleri efendiler zide fazluhum ve mefahirül emâsil ve'l-akran mütesllim ve voyvoda ve a'yanları zide kadruhum inha olunur ki ma'iyetinizde bulunan livanın Samsun iskelesine çıkub oradan bu tarafa nakl olunmakda olan elbiseleri üzeri kelih ve çuval ile örtülmediğinden kesri barandan ıslanub telef olmağa yüz tutmuş olduğu o tarafa vürûd iden bir takım elbiseleri bi'l-mu'ayene anlaşılmış ve canib-i mirinin müteallık olan bu makule elbise-i nizamiyenin bu vechle itlaf olması bir vechle tecviz olunur mevaddan olduğu cümle tahtında hasile bir keyfiyet olmakla İmdi keyfiyet ma'lumlarınız oldukda iskele-i merkumdan vürûd ile kaza be kaza nakl olunmak üzere olan elbise-i nizamiyenin bundan sonra ıslanub telef olmamak için üzerlerini kilim ve çuval ve kiçe ile örtüb her halde yağmurdan uhafazası hussuna dikkat eylemeniz babında tenbihi havi Divan-ı Eyalet-i Sivas ve Rakka ve Diyarbekir ve elviye-i Çorum ve Amasya ve Divriği emanet-i me'âdin-i hümayundan işbu buyuruldu ısdar ve mahsusan tatar ile tisyar kılınmışdı bi-mennihi te'ala vusûlünde gerekdir ki ber-muceb-i buyruldu amel ve hareket ve hilafından hazer ve mübaadet eylesiz deyu Fî 17 R. (1)249

39b-3

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm maâdinü'l-fezâil ve'l-kelam Samsundan Trabzon'a varınca yol üzerinde vâki' kazalarının kuzât ve nüvvabı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akrân voyvodogân ve vücûh-ı memleket zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki 'asakir-i hassa şahanem alaylarından Trabzonda olan iki alay süvvarıyla iki tabur topcı neferâtına bi-mennihi te'ala Ruz-ı Kasım duhulünde i'tası iktiza iden elbise-i şitaiyye dört yüz otuz denge mevzu'an Kolağası

zide kadruhu ile bir nefer kavassa teslimen bahren Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan bahisle marû'z-zikr elbisenin iskele mazburden Trabzon'a varıncaya değin iktiza iden araba ve hayvanatın seri'an tedarik ve tahmiliyle kaza be kaza nakl-i mübaderet ve esna-i râhda telf ve zâyi olunmaması hususuna dikkat olunmak vesayasını şamil emr-i şerifim sudûrunu rical-i devlet-i 'aliyyemden masarîfât nazırı iftiharû'l-ekâbir Mehmed Salih zide 'uluvvuhu ba-takrir ifade ve inha itmekden naşi siz ki kuzat ve nüvvâb vesair mûmâ ileyhimsiz vech-i meşruh üzere 'amel ve hareket ve kemâl-i ekvâm eylemeniz fermanım olmağın mahsusan işbu emr-i celîli'l-ka'rim ısdar ve tisyar olunmuşdur İmdi elbise mezkure Samsun iskelesinden Trabzon'a varıncaya değin her kazaların taht-ı hukumu ve kazasına dahil olur ise nakline mukteza araba ve hayvanatın kazalar tarafından tedarik ve i'tasıyla birbirinden irsâl ve eminen ve salimen îsâli irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz ve rehavetle araba ve hayvanatın intizar radde-i beyhude avk ve te'hir olunmak bu misillü vaz'u halet vuku'ı ber-vechle caiz olmadığı ma'lumunuz oldukda ber-vech-i meşruh 'amel ve harekete bila-hal mezid-i i'tina ve gayret babında ferman-ı celîli's-şânım sadır olmuştur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-ımtisalimin mazmun-ı itâat-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız

Kostantınıyye

Fî 19 R. (12)51

Sayfa 39b

40a-1

Men'i Mürûr Hakkında Anadolu'nun sol kolı yemin ve yesarı nihayetine varınca vüzera-yı izâm mirimiran-ı kiram ve kuzât ve nüvvab vesaire hitab sadır olan emr-i alinin suretidir

27 Ra. Sene (12)48

İttifak aray ile karargir olan men'i mürur nizamının daru'l-hilâfeti'l-'aliyyemde ve havalisinde ve gerek Anadolu ve Rumili ilinin her tarafında daima ve müstemirran icrası irade-i seniyyem muktezasından ve bi'd-defe'at neşr olunan evamir-i 'aliyyem

muceblerince nizam-ı mezkûre layıkıyla tekayyud ve dikkat hükkam ve zabitanın farizen zimmet ve vacibe ‘uhde-i me’muriyet ve sadakatlerinden iken bu esnada bazı taşra mahallerde ‘adem-i tekayyüd ve dikkat ve belki tama’ ve irtikaba [...] ile terekesiz şuraya buraya gidilmekte olduğu vasıl same-i şehriyarânem olub bu keyfiyet nizam-ı mezkurun hilafı ve emr-i irade-i mülûkâneme muğâyir ve münâfi olduğundan bu uygunsuzluğa sebep olanların tahkik ve zahire ihracıyla haklarından gelinmek lazım gelmiş ise de bu defa liva ol-suretda sarf ve inzâr iderek himâye-i derecetü’l-hamiyye maslahat ve hilafında olanların giriftar olacakları zamin ve şart etrafıyla bildirilüb ikaza ibtidar zımında Anadolu’nun sağ ve orta kollarına diğer evamir-i şerife ısdar ve tisyar kılınmış olmağla siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve kuzat ve nüvvab vesair muma ileyhimsiz Vusul-i emr-i şerifimde siz dahi zir-i hükümet ve idarenizde kain memur ve maberlerde memur bulunanlara gereği gibi tekid ve vasiyyet mürur olub henüz memurun hali olan geçidler var ise yeniden mu’temed adamlar konarak oraları dahi layıkıyla [...] ile tezkeresiz şahs-ı vahidin bir mahalden bir mahalle mürura ferceyab olamaması ve maslaha-i sahiha ile geçenlerin terekeleri dahi kemaliyle tedkik ve nereden nereye gideceği künhiyle tahkik olunarak yedindeki ahar kaza tezkeresi ise salıvirilmeyüb derhal geldiği yola i’ade olunması hususlarına dikkat ve hilafı vaz’ vehaliye vuku’ına irase ruhsatdan be-ğayet tevakki ve müba’adet eylemeniz fermanım olmağın tenbihen ve tekiden ve ikaz ve tehriden mahsusan işbu emr-i celili’l-kadrim ısdar ve rikab-ı hümayunum kaimakamı mezburesinden kıldvetü’l-emasil ve’l-akran Ali zide kadruhu ile tisyar olunmuşdur İmdi bu madde mevadd-ı saireye makîs olmayub saltanat-ı seniyyemin ve vacibü’l-i’tina nizam-ı mülkiyesinden olduğına mebni nizam-ı mezkûrun ‘ale’-d-devam icrasına cümle tarafından kemâliyle ihtimam ve dikkat olunmak kat’ı matlub-ı mülûkânem idüğü ve bundan böyle dahi iğmâz ve rehabet ve irtikab zuhûl ve gafletle bu misillü eşhasın bila-tezkere şuraya buraya salıvirilmesi lazım gelür ise bi’t-tahkik çıktığı kaza ve gerek mürur itdiği kasaba ve-lhânın hükkâm ve zâbitânının bilâ-ihmal icra-yı mücâzât-ı layıkasına ibtidar olunacağı ma’lumunuz oldukda ber-minval-i muharrer ‘amel ve harekete bi’l-ittifak ikdam ve mübaderet ve muğâyir tenbihata şahanem vaz’ ve hareket vuku’ına ira’e[...] mugayir tehâişî ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı alişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur ferman-ı vacibü’l-ittiba’ ve lazı mü’l-imtisalimin mazmun-ı ita’at-makrunıyla ‘amel ve hareket ve hilafından be-

ğayet tehâşî ve mücanebet eyleyesiz Şöyle bilesiz ‘alamet-i şerife i‘timad kılasız tahriren fi evail-i şehri-i Muharremü’l-haram sene seman ve erbain ve mieteyn ve elf

40a-2

Mefâhirü’l-kuzat ve’l-hukkâm me‘adinü’l-fezâil ve’l-keîâm Samsun’dan zikr-i âfî mahalle varınca yol üzerinde vâki‘ kazaların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhum ve mefahirü’l-emâsil ve’l-akran a‘yanı ve vücûh-ı memleket ve bi’l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki‘i refi‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum olaki mülhakatıyla Sivas valisi ve ma‘den-i hümayun emini sadr-ı sabık düstur-ı mükerrerem nizâmü’l-‘âlem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu teala iclalehu ma‘iyetine memur piyade ve süvari topçı ‘asakir-i mansure şahanem işbu elli bir senesine mahsuben iktiza iden elbiseleri bahren Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan bahisle maarru’z-zikr elbisenin iskele mezburlardan müşarun ileyhın olduğu mahalle varınca ve semine nakline vafî araba ve hayvanatın lazım gelen ücreti mansure hazinesinden i‘ta olunmak üzere mübaşirin viriceği memhur sened mucubince kazlar tarafından seri‘an tedarik ve i‘tasıyla kaza be kaza nakl olunması vesayasını şamil emr-i şerifim sudurı mütehayyizan-ı rical-i devlet-i ‘aliyyemden hala Tophane-i ‘amirem nazırı iftiharu’l-ekâbir ve’l-ekârim el-Hac İbrahim Sabri(?) dame ‘uluvvuhu tarafından ba-takrir ifade ve inha olunmaktan naşi siz ki kuzât ve nüvvâb saire-i muma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere ‘amel ve harekete mezid-i ikdam eylemeniz fermanın olmağın mahsusan işbu emr-i celili’l-kadrim ısdar ve tisyar olunmuştur İmdi işbu merkumı Samsun iskelesinden müşarun ileyhın bulunduğu mahalle varıncaya değin her kankınız taht-ı hükümet ve kazanız dahil olur ise nakline vafî ‘araba ve hayvanatın iktiza iden ücreti mansure hazinesinden virilmek üzere mübaşir-i yerinde memhur sened alınarak kazalar tarafından seri‘an tedarük ve i‘tasıyla birbirine irsâl ve bir ân âkdem [...] [...] irade-i aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda iğmaz ve rıza ve rehavet yollarda [...] tehir olunmak veyahut ‘adem-i dikkatle telef ve zâyi olmak misillü vaz‘-ı vehamet bir vechle caiz olmadığı ma‘lumunuz evrakda ber-minval-i muharrer ‘amel ve hareket ve mezid-i i‘tina ve gayret ve hilafına tecevvüz mübaadet eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki vusul buldukda bu bâbda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibu’l-ittibâ‘ ve lazımu’l-imtisalimin mazmun-ı ita‘at-makrunıyla ‘amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz ‘alamet-i şerife i‘timad kılasız

Kostantınıyye

19 R. Sene (12)51

Sayfa 40a

40b-1

Mevliden İç il ahalisinden ve muvattanen Samsun'da müteveffa Hâc Mehmed Beğ nam sahibü'l-hayr müceddeden değirmen başı nam mahalden sülüs malından harç ve sarf olunmak üzere icra olunan ma-ı carinin nezaretine Canik muhassılı vekili 'atufetlu es-Seyyid Abdullah Beğ efendi hazretlerine şart ve tevliyetini müdürü Mehmed efendiye şart eyleyub vech-i meşruh üzere muma ileyhimayı nasb ve tayin kılındıktan sonra ma-ı mezburdan vakıf muma ileyhin konağına bir çeşme inşa ve ma-ı mezburdan taksim virilmek üzere birkaç mahalle dahi çeşme inşa ider oldukça taksim ve icra olunmasına ruhsat virilüb ve sülüs mezburdan üç bin guruş meblağ dahi vaz' olunub ve meblağ-ı mezburun gallesinden tamir olunmak şartıyla harabe-müşrif oldukça tamir olunub ve baki fazlası mütevellî olanlara ba'de't-tamir ve elzem vazife ola deyu şart ve ta'yin olmadığı işbu sicill-i mahfuza kayd ve beyan olundu Tahriran fi'l-yevmi'l-hamis ve'l-ışrîn min şehr-i Şabanu'l-muazzam sene tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf

Hurrira.. vakf ma'rifeti'ş-şer'

Süleyman(?) [...] Kaza-i Samsun

Mühür

Sayfa 40b

41a-1

'An-asl mahruse-i Bursa ahalisinden olub Samsun iskelesinde mevaki'i mahse ma'lume mübayaasına me'mur olan Yeşil mütevellisi Hacı Çetin İbrahim Ağa'nın zevce-i menkuha-i metrukesi Fatma nam Hatun hal-i hayatında ve kemal-i sıhhatinde Samsun'da kâin Said Beğ ve Cami'i kebir ve Pazar ve medrese ve Yalı ve Hançerli cevami'i şeriflerinde kable salati'l-Cum'a Kur'an-ı 'azimü'ş-şan tilavet olunmak üzere beş 'aded cami'-i şerifin beherinin vakt-i mezkurede Kur'an-ı Kerim tilavet idenlere

yüzer guruş tahsis kılınub malından beş yüz guruş ifraz itmekle zikr olunan beş yüz guruş merkume Fatma Hatunun vasiyyeti üzere zevci muma ileyh Çetin Hacı İbrahim Ağa'dan alınub Samsun sakinlerinden olub salifü'z-zikr Sa'id Beğ cami'i şerifi imamet hizmetinde olan Hafız 'Ali Efendi'ye 100 guruş kezalik Pazar cami'i şerifi imamı Hafız Osman Efendi'ye 100 guruş Kezalik cami'i kebirde devr-han olan Süleyman Kölezade Hasan Efendiye 100 guruş Kezalik Medrese cami'i şerifi imamet hizmetinde olan Gülcizade Hüseyin Hafız Efendi'ye 100 guruş Yalı cami'i şerifi imamı kuymat imamı zade Hafız Osman Efendi'ye 100 guruş cem'an beş yüz guruş mebalığ-i mezbure Samsun sakinlerinden Tutî Hafız Hüseyin Efendi'yi müteveli nasb ve tayin itmeleriyle işbu mahalle kayd ve şerh olundu Tahriran fi evail-i şehr-i Recebü'l-ferd sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf

Müteveffiye Fatma Hatunun vakf eylediği meblağ

500 guruş

Yalnız beş yüz guruşdur

100 guruş Salih Hocasade Hafız Ali Efendi'ye teslim

100 guruş Ömer Efendizade Hafız Osman Efendi'ye teslim

100 guruş Süleyman Kölezade Hasan Efendi'ye teslim

100 guruş Gülcizade Hasan Hafız Efendi'ye teslim

100 guruş kuymat imamı zade Osman Efendi'ye teslim

---

500 guruş

Def'a Gülcizade Hüseyin Hafız Efendi'ye Köprili merhum Derzi usta Hasan Ağanın vakf eylediği Yüz guruş devr-hanlık için meblağ teslim olunduğu işbu mahalle kayd ve şerh virildi Fî 15 : sene (12)46

100 guruş

İşbu yüz guruş dahi merkum Hüseyin Hafız Efendi'ye teslim olundu El-fakir ed-dâî Hüseyin Hafız Naib-i Samsun Osman(?)

Mühür

41a-2

İç illi Ahmed Paşa hazretlerinin yeğeni devletlü el-hac Mehmed Beğ efendi kendi malından olmak üzere iki yüz guruş ifraz idüb hasbeten lillahi teala mübarek Ramazan-ı şerifde ba'de'l-imsak bir cüz Kur'an-ı 'azimü's-şan tilavet olunub hasıl olan sevabatını mîr mûmâ ileyhın validi nezd-i ervah-ı şeriflerine hediye olmak şartıyla Geralcı oğlu Hafız Hüseyin kâri-i ta'yin olunub ve iki yüz guruş meblağ dahi merkum Hafız Hüseyin Efendi'ye teslim olunmakla hizmet-i mezbûri edaya müteahhid olduğunu merkum Hafız Hüseyin Efendi huzur-ı şeri'de takrir itmekle işbu mahalle kayd ve şerh virildi Hurrira fi evasıt-ı şehr-i Şabanu'l-muazzam sene seb'a ve erbain mieteyn ve elf

Sayfa 41a

41b-1

Müezzin Kör Hafız Ağa'nın zevce-i menkuhası Münife Hatun huzur-ı şer'a gelüb ber-vech-i mülkiyet zabt ve tasarrufunda olan Hançerli mahallesinde vâki' Yalı cami'i şerifi ittisalinde vâki' bir bâb fevkani menzil ve ma'an iki 'aded oda ve bir kilar ve tahtında beş 'aded mağazasıyla hasbeten lillahi te'ala malından ve mülkünden ifraz idüb Samsun kasabası derununda kain devletlü Osman Paşa hazretlerinin medrese-i şerifinde müderris bulunan zevat-ı kiram efendi ve talib-i 'ilm olan talebe fukaralara yüz guruş musakkafât vakfından virile ve beher sene Yalı cami'i şerifinde Sirac olunacak iki berat için on beşer guruşdan otuz beş Hançerli Cami'i şerifinde ferraş olan kimesneye senevi beş guruş ve salifü'z-zikr Osman Paşa medresesinde müderris olan kimesnelere senevi hatm-i şerif kıraet idüb ücret mukabelesine kendüye on guruş haftada bir kere yine medrese-i mezburede müderris olan efendiye hatm-i haccân kıraet itmek için beş guruş cem'an yüz elli guruş irad vakfdan beher sene mütevellî ma'rifetiyle eda olunmak üzere vakf eyledim işbu vakf-ı şerife virilecek vazifeleri mal miyanımda kendim eda iderim ba'de ve fatiha benden sonra zevcim Hafız Mustafa Ağa mütevellî olub hayatda oldukça anın ma'rifetiyle eda oluna ve ba'de ve fatihi zevcim merkumdan sonra kıdemli topçısı Osman mütevellî olub anın marifetiyle eda oluna ve bade vefatıhi merkum Osmandan sonra salifü'z-zikr Medrese-i şerifin evkafı olan menzil-i mezbûre Ali Efendi mütevellî olub anın ma'rifetiyle şart-ı vakf üzere eda oluna ve müsakkafat-ı vakfdan

mütevelli olanlara beher sene ücret yüz guruş virile deyu şart ve kayd olunmasını ve bunlardan mâ-‘adâ fazla vakf her neki vasl olursa menzil-i mezburun tamir ve termimine sarf olunsun ve bu bu vechle takrir ve sicill-i mahfuza şerh ve kayd olunsun didikde merkume münife Hatunun takrir-i meşruhası üzere işbu mahalle kayd ve imla olundu Tahriran fî evâil-i şehr-i Rabîi’l-evvel sene tis’a ve erbain ve mieteyn ve elf

41b-2

Kal’a derûnunda kâin Cami’i kebir kurbunda mersûm hassa İshak Ağa tenzil-i sevk kapusu ittisalinde vâki’ mikdar ‘arsa-i haliyye üzerine hasbeten lillâhi ve taleben li-merzâtillâh halâ Canik muhassılı vekili devletlü es-Seyyid ‘Abdullah Beğ Efendimiz hazretleri müceddeden ‘arsa-i mezburda üzerine bir mekteb-i şerif inşa eylemek murad eylediğine müveffâ merkûmin sulî oğulları Mehmed Beğ ve İshak Beğ naman kimesneler arsa-i mezbure müveffa pederimizden bizlere irsen intikal idüb mülk-i murisimiz deyu mu‘araza eylediklerinde erbab-ı vukufdan tahkiki murad olundukda kasaba-i mezbure ahalisinden müteveffa merkumin erkarındaşı Hacı Ali Ağa ve cami’i mezkûr müezzini Kör Hafız ve Çarşu cami’i müezzini Hacı İsmail ve Ömer alemdar ve Çalıkli oğli Mehmed nâmûn kimesneler huzur-ı şer‘a celb-i birle tahte’s-sual cevablarında ‘arsa mezbure mütevelli mezbur cami [...] olmayub bundan akdem fuzuli bir bab oda ihdas itmiş idi Fi’l-asl cami’i mezbur ‘arsası tetimmesinden olub bu vechle şahidlerle ve eda-i şehadet eyleriz deyu şehadet eylemeleriyle kema fi’s-sabık ‘arsa-i mezbure cami’i mezburen tetimme arsası olan mekteb-i mezbûrı mir-i müşarun ileyh inşa eylemek üzere kıbel-i şer‘den izin ve ruhsat virildiği işbu sicill-i mahfuza kayd ve beyan olundu Fî şehr-i Ramzanu’l-mübarek li-sene seb‘a ve erba‘in ve mieteyn ve elf Mekteb-i şerifde muallim-i sıbyan olanlara vakıf müşarun ileyh hazretlerinin tayin eylediği vazife 150 guruş mir müşarun ileyhın Bazar mahallesi derununda inşa eylediği mekteb-i şerifde muallim-i sıbyan idene vâzife 150 guruş

Müteveffa cennet-mekan Seyyid Süleyman Paşa cami’i kebir kurbunda inşa eylediği medrese-i şerifin dershanesinde hıfz olunub hasbe’l-iktiza nazar olunmak icab eylediğinde mahall-i mezburda nazar olunmak şartıyla mir müşarun ileyh hazretlerinin vakf eylediği Buhari-yi şerif cild-i ulası kitab-ı mezkur vakf [...] ile muhtaç olarak vakf olunmuş olduğu işbu mahalle şerh ve kayd

Cild 1

Sayfa 41b

42b-1

Toskana [...] tüccarının bahr-i siyah iskelelerine tevarüs iden sefineleri için sadır olan ferman-ı celilü'ş-şan suretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm bahr-i siyah [...] Anadolu sahilleriyle nihayetine varınca vâki' kaza ve iskelelerin kuzât ve nüvvabı zide fazluhum ve mefâhirül-emasil ve'l-akran a'yan ve voyvodogân vesair zabitan ve gümrükler ve iskelelerle emenatı zide kudruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'd-devamla Toksana Granadükası beyninde bu def'a ticaret ve mu'amelata dayir müceddeden 'akd-i mu'ahede olunmuş ve duka-i müşarun ileyh tüccar sefineleirnin Karadenize 'amed-şodlarına dahi ruhsat virilmiş olduğına ve hiçbir devletin ahar devlet tüccar sefayinine bandra ve teb'asına patente i'tası caiz olmadığı misillü Toskana hükümeti tarafından dahi devlet-i 'aliyyem teb'a ve tüccar sefayinine pandra ve re'ayaya saltanat-ı seniyyem patente virilmeme hususı kavlı ve karar olunarak memalik-i mahrusetü'l-mesalikimin ber şahaneme li-ecli't-ticare ümid iden Toskana tüccar sefayini gendi bayrağıyla yürüyüb düvel-i saire bayrağını ahz ve isti'mal itmemek vesair düvel-i cins-i ahar sefinelerine ve gerek re'aya teknelerine Toskana bayrağıyla virmemek ve ilçî ve konsolos ve vekilleri taraflarından devlet-i 'aliyyem re'ayasına patente i'ta ve hakkı vechle [...] himaye olunmamak hususları 'ahidname-i hümayunuma derç ve tasrih kılınmış idüğüne binaen bu makule müceddeden 'akd-i mu'ahede idenlerin tüccar sefinelerine ta'lik idecekleri bandırası şekil ve resmi bi'l-cümle sevahil-i devlet-i 'aliyyem me'murlarının malum ve manzurları olmak mu'tad olub Toskan tüccar sefinelerinin dahi kendülerine mahsus olalar Kırmızı renk ile müressem ve müşekkül bayraklarının bir sureti bahr-i siyahın Anadolu sahiline gönderilmiş olmakla siz ki kuzat ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz fimâ ba'd zikr olunan bayrak ile Rusya iskelelerine amed şod iden Toskana tüccar sefinelerinden hasbe'l-iktiza iskele ve limanlarınıza tevarüd iden olur ise sefine-i mezkure süvarisi olan kuyudatımın yedine virülen izin sefine emr-i şerifime ba'de'n-nazar madem ki kapudan ve sefinenin isimleri mutabık ve senedât-ı sairesi dahi sahice Toskana tüccar

sefinesi olduğunu musaddakda ve balada muharrer şart-ı ‘ahidname-i hümayunuma muvafık ola Sefinesine kıt‘a ta‘arruz ve kapudanları mola hallerine müdahale ve te‘addi olmamak fermanım olmakla i‘lamen ve tenbihen mahsusan işbu emri şerifim ısdar ve sadr-ı a‘zam tatarlarından kıdvetü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Emin zide kadruhu ile tısyar olunmuşdur İmdi keyfiyet ma‘lumunuz oldukda ber-minval-i muharrer ‘amel ve hareket ve her bir devletin [...] sefineleri bandralarıyla amed şod eylemeleri ‘uhûd ve şurût muktezasından ve hilafı vaz’-u hâlât vusulü nizâm mülkiyeten ve ‘uhud şuruta muğâyir olunacağından ana göre ‘amel ve hareket ile mevadd-ı muharrereye gereği gibi i‘tina ve sarf-ı ru‘yet ve hilaf-ı hâlât vuku‘ını tecvizden hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Vusûl buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olalar ferman-ı vacibü’l-ittibâ‘ ve lazımu’l-ımtisalimin mazmun-ı itâ‘at-makrunıyla amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz alâmet-i şerifime i’timad kılasız Tahriran fî evâsıt-ı şehir-i Şevvâli’l-mükerrem sene tis‘a ve erba‘in ve mieteyn ve elf

42b-2

Derûn-ı kal‘ada vâki‘ cami‘i kebir evkafı muhallefâtından olmak üzere Samsun civarında Ilıcak cesimesi muvacehesinde Hamamcı Ali Mollanın bağçesi ittisalinde merhum Kocabıçak nâm kimesnenin zevcesi Ümmü Gülsüm Hatunun ber-vech-i mükiyet mutasarrıf olduğu bağçeyi talibi olan ahşab katibi Emrullah Efendi’ye furuht itmekle bağçe mezkur merhum Emrullah Efendi’nin mülkü müşterası olub senevi canib-i vakf iki guruş maktu‘ eda eylemek şartıyla vakf-ı şerif mütevellisi Hacı Edhemzade es-Seyyid Ahmed Efendi iki guruş maktu‘a mübadil nakden elli guruşa razı olub ve elli guruş merhum ileyhinden tamamen nakden ahz ve kabz idüb senevi elli guruşdan hasıl olan ibrazı [...] canib-i vakf meşrut iderek müte‘ahhid olub ve bundan mâ-‘adâ bakıyye mezkûr ve derununda mevcud üç ‘aded zeytun ağacına bedel Zincirlikuyu nâm mahalde Güdük oğlu Mehmed nâm müteveffanın zeytun bağçesine muttasıl olan sekiz ‘aded zeytun ağacını merhum Emrullah Efendi ile mübadele idub ber-minval-i muharrer sekiz ‘aded zeytun ağacı canib-i vakfa enfa [...] olduğunu sikat-ı sahihate’l-kelimât kimesne ihbarıyla sicill-i mahfuza kayd ve imla olundu Fî 27 B. Sene (12)46

Müderris Mehmed Efendi

ve Hacı Salih Efendi zade Hafız Mehmed Efendi

Hamamcı Ali Molla

Mukabeleci Hafız Hasan

Hacı Ömerzade Molla Tahir

Yüzbaşı Hüseyin Ağa

Sayfa 42b

43a-1

On nefer topçılarının yol emri suretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm ve maâdinü'l-fezâil ve'l-keîâm Karkar'dan Samsun'a varında yol üzerinde vâki' kazaların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhu ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akran ala'yan ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki mukteza-yı irade-i seniyye-i şahanem üzere Bağdad'da me'mur 'asakir-i mansure-i şahanem alay ma'iyetinde bulunmak için mükemmel mühimmatıyla Dersa'âdetimden bahren Samsun iskelesine gönderilen üç canibden iki kıt'a [...] toplar için zabitan beyiyle on sekiz re's top bargirleri ma'a zabitan on nefer topçı 'askeriyle bu def'a berran Samsun'a irsal kılınmış olduğundan bahisle Karkar'dan Samsun'a varıncaya değin esna-yı rahda dahil oldukları kaza ve rahlelerde bevvinde ta'limname mucebince iktiza iden ta'limnameleriyle hayvanat-ı mezkurenin yem ve yiyecekleri badehu icab iden bahası masarifiyle masarifat hazinesinden virilmek üzere zabitanı yedinden sene alınarak kazalar taraflarından tedarike ve i'ta kılınmak vesayetini şamil emr-i şerifim sudurı hala müşir-i tophane-i 'amirem düstur-ı mükerrerem müşir-i müfahham nizamı'l-'alem vezirim Halil Rifat Paşa edamallahu te'ala iclalehu tarafından ba-takrir ifade ve inha olunmakdan naşi Siz ki kuzat ve nüvvab vesair muma ileyhimsiz Vech-i meşruh üzere 'amel ve harekete ikdam ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın mahsusen işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve tisyar olunmuşdı İmdi bunlar Karkar'dan Samsun'a varınca değin hilal-i tarîkde her kangınızın taht-ı hükümet ve kazasına dahil olur ise ta'yînât-ı muktezıyeleriyle hayvan-ı mezkûre yem ve yiyecekleri kazalarınız tarafından seri'an tedarik ve i'ta ve iktiza iden bahaları zabitanının vireceği senedat mucebince ba'dehu mesarifat hazinesinden ahz ve istifa kılınmak irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz ve rehavetle bunların esna-yı tarîkde bir gûnâ muzâyeka ve zaruret çekmelerine kat'a rıza-yı şerifim olmadığı malumunuz oldukda ber-vech-i meşruh amel ve harekete bi'l-ittifak ziyade ikdam ve gayret ve hilafı ved'ı tecvizden hazer ve mücanebet eylemeniz babında

ferman-ı alışanım sadır olmuşdı Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı itaat-makrunıyla amel ve hareket eyleyesi Şöyle bilesiz Alamet-i şerife i'timad kılasız Tahriran fi evahir-i şehri-i zilkade eş-şerife sene tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf

43a-2

Mefahirü'l-kuzât ve'l-hukkâm ma'âdinü'l-fezâil ve'l-keîâm Samsun'dan zikri âtî mahalle varınca yol üzerinde vaki' kazâların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhum ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akrân voyvodagân ve a'yân ve vucûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki hala mülhakatıyla Sivas valisi ve ma'adin-i hümayunum emini sadr-ı sabık düstûr-ı mükerrerem ve mu'azzam müşir-i müfehham ve muhterem nizamü'l-'alem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu te'ala iclalehu tarafına bu def'a irsal olunan beş yüz sandık kışkın Samsun iskelesinden muşarun ileyhın bulundığı mahalle varıncaya değin nakline muktezi 'araba ve hayvanatıyla seri'an tedarik ve tahmiliyle kaza be kaza nakl ve isali hususuna ihtimam ve dikkat olunmak vesayasını şamil emr-i şerifim sudurı hala bi'l-istiklal 'asakir-i mansure ser'askeri düstûr-ı mükerrerem vezirim Hüsrev Mehmed Paşa edamallahu te'ala iclalehu tarafından derkâr olunmuş olmakdan naşı siz ki kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere 'amel ve harekete bi'l-ittifak mezid-i ikdam ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın mahsus işbu emr-i celili'l-kadrim isdar ve tisyar olunmuşdır zikr olunan fişenk Samsun canib-i muşarun ileyh varıncaya değin her kankınızın taht-ı hükûmet ve kazasına dahl olur ise nakline muktezi araba ve hayvanatların serian tedarik ve i'tasıyla birbirinize irsal ve salimen savb-ı maksudesine isali irade-i aliyem muktezasından oldığı ve bu babda iğmaz ve rehaveti yollarda araba ve hayvanata intizaran beyhude tevkıf olunmak veyahut 'adem-i tekayyüd ve dikkatiyle bir sandığı telef ve zayi olmak misillü vaka' ve halet merfu' bir vechle caiz olmadığı ma'lumunuz oldukda ber-minval-i 'amel ve hareket bi'l-ittihâd mezîd-i ihtimam ve gayret ve hilâfını tecvizden tevakkı ve mübâadet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız

Kostantiniyye

Fî 19 R. Sene (12)51

Sayfa 43a

43b-1

Samsun mahallâtından olub Bazar mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem vefât iden Bağdadi Nuri Efendi'nin mahlumesi müteveffıye Fatma Hanım'ın kâffe-i terekesinden varisleri müte'arrıfiye-i mezbureden zevci İbrahim Ağa nam kimesne ile sulbiyeteyn-i sağıreteyn kızları Nuriye ve Halime namanan li-eb er karındaşı sağır Ahmed'e intikal iden hisse-i irsiyyelerinin kaydı beyan şod

Fî gurre L. Sene (12)58

0987 guruş İbrahim Ağa'nın hissesi

1316 guruş Merhum Kerimesi Halime hissesi

2303 guruş Bu hisseler merhum İbrahim Ağa'ya teslim olunmuşdur

1316 guruş Mezbure Nuriye hissesi

0329 guruş Merhum Ahmed'in hissesi

1645 guruş

34 guruş 3749 guruş Mezbure Nuriye'ye babası müteveffa Nuri Efendi'den intikal iden hisse

1851 guruş Merhum Ahmed'e babası müveffa Mehmed Nuri Efendi'den intikal iden hisse

---

8145 guruş Bu meblağ-ı mezbur dahi Çerkez taifesinden olub vasileri olan Hacı İshak nâm kimesne zimmetine teslim olunmuş olduğı işbu mahalle kayd ve sebt olundu

Sayfa 43b

44a-1

Bais-i Defter-i kassâm oldur ki

Sabık Samsun hakimi müteveffa hafız Hüseyin Efendi'nin mal-ı metrukesi zevce-i menkuaları Fatma ve Ayşe'ye ve 'asabe-i seyyibesi Serdar-zade İshak Ağanın oğlu Ali Ağa'ya münhasıra olmağla ve mütevaffa Hafız Hüseyin Efendi vefatından mukaddem hasta iken anın sülüs-i malını vücûh-ı birre vasiyyet idüb ve vasiyyeti sabit olub düyûn-ı müsbiti ve sülüs-i vasiyeti bade'l-ihraç bâkî terekesinin beyne'l-verese taksim olundığının defteridir ki ber-vech-i ati zikr ve beyan sene Fî (1)249

Malın cinsi	Miktar	Guruş	Para
Mülk menzil	1 aded	15000	
Kal'a derununda mülk menzil	1 aded	4500	
Merzifon dimîsi döşek	5 aded	135	
Merzifon dimîsi yastık yorgan	10 aded	100	
Tolu tüylü seccade	1 aded	7	
Arab şalı	1 aded	25	
Pot beştemyal	1 aded	5	5
Simto Nam tabanca	1 çift	150	
Kahve ibriği ma'a çevze		20	
Nühas ibrik	1	20	
Dere bağçesi	1	400	
Çuka yan minderleri ma'a yasdık takım	1 takım	600	
Nühas zemzemiye		10	
Makat saçağı Halebi	4 aded	5,5	
Yüz yasdığı	2	20	
Çit yorgan	6 aded	193	
Basma yan minderleri ma'ayasdık yorgan takım	1 takım	600	
Saat	1 aded	300	
Divid ma'a mikras	1 aded	50	
Basma yüz yasdığı	2 aded	20	
Filcan ma'a zarf ve ma'a kutu		30	
Çay takımı filcan ve arikiye takım	1 takım	30	
Fişne rengi abdeslik	1 aded	25	
Güvez abdestlik	1 adeda	131	
Beyaz kuşak	1 aded	7	
Zarf ma'a filcan		29	
Bedrenk abdeslik	2 aded	140	
Yeşil çuka biniş	1 aded	75	
Müsta'mel çuka şalvar	2 aded	160	

Çuka kablı kısa zerdeva kürk	1 aded	98,5	
Şâli kablı müta'mel kısa kürk	1 aded	43	
Ma'i yüzlü abdestlik kürk	1 aded	160	
Şâli yüzlü zincâb kürk	1 aded	41	
Yeşil çuka kablı çalkara kürk	1 aded	238	
Köhne çakşur	1 aded	9,5	
Fes	1 aded	26	
Gayret kuşağı	1 aded	3	
Beyaz beti entari	1 aded	20	
Müsta'mel gezi boy enterisi	2 aded	43,5	
Altıbarmaq boy entarisi	1 aded	51,5	
Müsta'mel alaca boy entari	1 aded	18,5	
Kısa alaca entari	2 aded	35	
Şal müsta'mel abdeslik	1 aded	25,5	
Acem şalı	1 aded	82,5	
Köhne fessiz kürk	1 aded	47,5	
Köhne kutnu entare	1 aded	10	
Müsta'mel beyaz	2 aded	27	
Hümâyun bez Halebi	7,5 aded	22,5	
Ladik bezi		17,5	
[...] çarşaf	1 aded	13	
Meşe kebir		5	
[...] musa-zade	1 aded	15	
Çit yan derunu yün memlû	1 aded	45	
Gömlek	12 aded	50	
Tüylü yasdık	5 aded	30,5	
Çit ufak minder	1 aded	12,5	
Sim reşme	1 aded	100	
Kırım çanağı	1 aded	2	
Hoşaf kasesi	1 aded	3	10
Çanak	2 aded	5	
Cam fener	1 aded	9	
Beyaz çanak	9 aded	9	
Nühas buhurdan	1 aded	1	10
Hoşab kaşığı	9 aded	10	
Kara kaşık	1 deste	5	
Eldiven	1 çift	3	

Su kasesi	3 aded	13,5	
Alaca yorgan	1 aded	50	
Kenarı atlaz yorgan	1 aded	80	
Çit yorgan	2 aded	57	
Kutnu yorgan	2 aded	110	
Kutnu şilte	2 aded	85	
Çiçekli şilte	1 aded	50	
Ördü külli	3 aded	63	
Köhne Türkmen külli	1 aded	23	
Eğer gömleği	1 aded	23	
Seccade	3 aded	148	
Çuval hararı	6 çift	90	
El aynası	1 aded	5	
Beyaz bez çadır	1 aded	38	
Müsta'mel keçe	5 aded	67,5	
Sim mercanlı zarf	1 aded	39	
Şamdan sağır	2 aded	19	
Sofra altı ma'a peşkir ve ma'a ayak		23	
Mum mikras	1 aded	1,5	
Nühas-ı muhtelif	66 kıyye	905,5	
Çam tahtası araba	2 aded	80	
Emanet [...] [...] gelecek meblağ		60	
Nühas mangal	1 aded	55	
Def'a köhne nühas mangal	1 aded	25	
Büyük kantar	1 aded	100	
Nühas çubuk tablası	10 aded	10	
'Asel mum		10	
Sabun	13 kıyye	65	
Enfiye		30	
Cedid el yemenisi	3 aded	9	
Müsta'mel kadife cübbe	1 aded	120	
İşli kolu	1 aded	6,5	
Astar	1,5 top	15	
Hümayun bezi		23	
Çiğid	1 top	44	
Gezi	1 top	26	
Alaca	2 top	76	

Kutnu Halebi	4 top	16	
Gezi Halebi	5,5 top	16,5	
Mest	1 çift	5	
Kırmızı bez Halebi	2,5 top	2,5	
Fes	1 aded	6,5	
Yıldız Kaytanı		100	
Kermesud	1 top	109	
Halebi	6 top		
Başı güzel çiçekli	2 top	55	
Dokuzlu	1 parça	380	
Sekizli	1 parça		
Kılbudak	25 miskal	167,5	
Basma Halebi	8 top	22	
Frenk mumu		5	
Köhne kılıç	1 aded	30	
Cam 'aded	20 aded	40	
Hare		6	
Beštahta çekmece	1 aded	70	
Hasır	1 aded	22	
Tüfenk	1 aded	40	
Çelebi oğlu Hafıza		90	
Yakub oğlu Reşide		60	
Nakden meblağ		1363,5	
Cem'an yekün		29090	

[...]

Mühür

Sayfa 44a

44b-1

Müteveffâ Hafız Hüseyin Efendi'nin duyûnı beyan şod

Hisse sahibi	Teslim alan	Guruş
Zevcesi Fatma'nın mehri	Def'a borcu teslim	1385
Zevcesi Ayşe mehr	Teslim	150

Beğ efendimize	Hüseyin Ağa'ya teslim	200
Küsüfzade Hasib Ağa'ya	Kendiye teslim	400
Mustafa reis oğlu Hasan Kubur Ağa	Ali Ağa'ya teslim	600
Tereni Zımmi'ye	Teslim	6
Abdullah Yazıcı'ya	Teslim	18
Mumu Hasan'a	Osman Efendiye teslim	4
Hacı Mehmed Ağa'ya	Osman Efendiye teslim	180
Hacı Abdullah Oğluna	Teslim	5
Keleş zimmiye	Teslim	47,5
Papas oğlu zimmiye	Teslim	100
Müddei Mustafaya	Teslim olunmuştur	27
Kara Hafız	Teslim	80
Cümdi oğlu Ali'ye	Osman Efendiye teslim	15
Zımmi kefereye	Karateşi'ye teslim	38
Kireçli Salih	Varislerine teslim	145
Aygır oğlu İbrahim	Osman Efendi'ye teslim	7
Terzi Akob'a	Oğluna teslim	43
Kantarcı Mola'ya	Teslim	1,5
Kerim Efendiza Bekir Efendi'ye	Teslim	50
Dellâliye	Teslim	73,5
Türk oğlu Mehmede	Teslim	40
Taşçı ustaya	Teslim	20
Kürekçi	Osman Efendi'ye teslim	32
Cem'an yekün		4068

[...]

Mühür

44b-2

Hisse sahibi	Teslim edilen	Guruş
Büyük zevcesine hisse-i şer'îye	Eda olunmuştur	1403
Küçük zevcesine hisse-i şer'îye		1403
	[...] hisse	1012,5
	Eşya kıymetinden teslim	390,5
		000

Asabe-i seyyibesine	Eda olunmuştur	8418
---------------------	----------------	------

44b-3

Samsun kasabası mahallâtından Hançerli mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem fevt olan Hacı Süleyman nâm müteveffanın muhallefatından sülüs ifrâz olunan meblağı beyan Fî 8 C. Sene (1)282?

Süls guruş 4984 guruş

Badullu karyesinde müteveffanın hayrâtı 0200 kapusuna sarf olunan 200 guruş Hacı Ömer oğlu Derviş Mehmed marifetiyle

4784

Müteveffa Sucı Mehmed Beğ efendinin su 1500 yoluna sarf olunan meblağ[...]

3284

Samsun derbend [...] Canik muhassılı vekili 3284 devletlü es-Seyyid Abdullah Beğ Efendimiz hazretlerinin marifetiyle sarf olunmuştur

0000

Müteveffa-yı merkumun sülüs malı ve Demir muhtarı vereseşi Mehmed marifeti ve Canik muhassılı vekili devletlü es-Seyyid Abdullah Beğ efendi müteveffiye mahal-i mezkure sarf olunub bu vechle Kökdemir muhtarı [...] müşarun ileyh efendimiz hazretlerinden [...] kalmamış olduğu fi C. Sene 53 huzur-ı şet‘de subût bulunmuş olduğu tebyin eylediği huzur-ı şer‘de ve meclis-i ‘ulemada tebyyün itmiş olduğundan işbu mahalle kayd olundu

[...]

Mühür

44b-4

Samsun Kasabası mahallâtından Hacı Hatun mahallesi sakinlerinden Divitdar Hacı Emin Ağa'nın halilesi Kerime hatunun kâffe-i mülhakatından sülüs ifraz olunan mebalığ beyan Fi 9 Ra. Sene (1)256

Süls guruş 4260

İşbu dört bin iki yüz altmış guruş Canik muhassılı vekili devletlü es-Seyyid Abdullah Beğ Efendimiz hazretlerinin ma‘rifetine Samsun derbendi yoluna sarf olundığı huzur-ı şer‘de sübüt bulub ve meclis-i ulemâ olunursa cümle ma‘rifetinde derbend mezbur yoluna sarf olundığı tebeyyün iderek işbu mahalle kayd ve şerh virildi fi 12 C. sene (12)53

[...]

Mühür

44b-5

Sabık Samsun naibi müteveffa Hüseyin Efendi'nin kâffe-i muhalledatından [...] ifraz olunan meblağ cem'an yekûn

8310 guruş

0214 techiz tekfin masarifi fûruhtade

7996

0201 Medresenin dershane döşemesinde fûruhtade

7795

80 yanında besleme kıza yorgan baha fûruhtade

7715

0015 Halil Efendiye [...] baha

7700

0100 Müfti el-hac Mehmed Emin Efendiye kantar baha

7600

3000 Müderris Mehmed Efendiye virilen

4600

4600 İşbu dört bin altı yüz guruş Müderris Mehmed Efendi'ye i'ta olunub meblağ-ı mezbur ile bie akar ahz idüb [...] muma ileyh efendi ahz ve kabz idüb müteveffa-yı merkumun ruhiçün kendi medresesinde müderris olanlara iradı [...] olarak vakf olunduğı ma'rifet-i şer'le Canik muhassılı ma'rifetiyle bu şart üzere muma ileyhe i'ta olunduğı işbu mahalle kayd ve şerh verildi Fi 7 C. sene 53

[...]

Mühür

Sayfa 44b

45a-1

Ba'is-i tastîr-i defter oldur ki

Fi'l-'asl Kabarta muhacirlerinden Hacı Kasım oğlu Yahya merraten bera-yı ticaret Samsun'a gelüb iskan üzere iken ecel-i mev'ûdiyla irtihal ve ırbika eyleyen müteveffa merkûmenin muhallefât-ı mevcudesine defter-i kassamıdır ki ber-vech-i ati zıkr ve beyan şerh ve ayân olundı Fî 23 C. Sene (1)252

Malın cinsi	Aded	Guruş	Para
En'am-ı şerif	1 aded	20	
Ravzatu'l iman	1 aded	3	
Risale-i cemiliyye	1 aded	3	
Mecmu'a	2 aded	3	
İnşa	1 aded	5	
Şahidi	1 aded	3	
Topuzlu iğne deste	2 aded	6	
Taş kotuz iğne	30 aded	30	
Yalancı çiçek	2 aded	3	
Boncuklu cedid kise	3 aded	30	
Sultan Beyazid işi yüzük	36 aded	18	
Def'a sultan Beyazid işi yüzük	24 aded	10	
Def'a sultan Beyazid işi yüzük	178 aded	25	
Nizamkârî saat kösteği	3 aded	21	
Def'a nizamkârî saat kösteği	3 aded	12	
Nargile lülesi	10 aded	10	

Çubuk lülesi	5 aded	5	
Sultan Beyazid işi küpe	10 aded	5	
Elmastraş kâr sağır	1 aded	3	
Beyaz kase	2 aded	5	
Çay kasesi	3 aded	5	
Tabak	1 aded		
Sultan Beyazid işli çocuk depeliği sağır ve kebir	5 aded	15	
Kuru kağıd	7 aded	15	
İngiliz çakısı	3 aded	14	
İngiliz işi sağır mikras	1 aded	3	
Şişe tuzluk	3 aded	15	
Döktürme çubuk takımı	8 aded	32	
Nizam pulu	36 deste	20	
Yorgan iğnesi	1 deste	2	
Def'a iğne	3 deste	3,5	
İngiliz iğnesi	3 deste	6	
Kırık bidon teymur	2 aded	4	
İngiliz işli sağır bıçak	1 aded	2,5	
Müsta'mel [...] seccadesi	1	10	
Dülbün 'ayna	1	15	
Çift hassa	15 top fi 80	1200	
Dülbend	2 top	80	
Hazine muşambası	3 kutu	6	
Fıdçı	3 aded	6	
Sağır kilid	17 aded	10	
Müsta'mel [...]	1 aded	1	
Mormiye kalem	36 deste	16	
Müsta'mel havlı	1 aded	2	
Amelikan bezi	4 top fi 80	320	
[...]	2 top	160	
Çifte hassa kebir	4 top	400	
Dülbend	3 top fi 80	120	
Cedid kırmızı meşin	1 aded	180	
Şeytan bezi	2 top	270	
Sırma işli kadife fermane	1 aded	120	
Sırma işli lahiye tarek kabı	2 aded	28	
İşli havlı	5 aded	40	

Bürüncük	9 top fi 70	630	
Def'a işli havlı	3 aded	24	
Bağdad işli abaniye	1 aded	100	
Köşe [...] incü işleme kahve örtüsü	1 aded	200	
Zenne şalvarı canfes	1 aded	80	
Beyaz sarıklık	6 top fi 36	216	
Def'a	3,5 top	150	
Fransız basma	3 top fi 80	240	
İngiliz basma	2 top	100	
Allı basma	6 top fi 150	900	
Nargile markucu	2 aded	10	
Harir işli uçkur	58 aded fi 2,5	145	
Beyaz yasdık yüzü kenârı işli	1 aded	15	
Başları işli sade güzel çevre	13 aded	130	
Sırma işli çevre	3 aded	54	
Sade güzel müsta'mel yemeni	1 aded	2	
Kalemkâri yemeni	19 aded	228	
Kenarı işli çevre	1 aded	10	
Sırmalı duhan kisesi	1 aded	15	
Sade yalancı kadife duhan kisesi	2 aded	10	
Akçe kisesi	12 aded	40	
Sultan Bayezid işi yalancı gerdanlık	5 aded	20	
Çifte hisse	3 endaze	7	
Üsküdar işi yemeni	1 aded	5	
[...] yemeni	2 aded	12	
İşli omuz mahremesi	1 aded	15	
Laz işi beşkür	1 aded	15	
Seyf bağı müsta'mel	1 aded	1,5	
Sarı canfes entari imrârî	1 aded	14	
Tüfenk teknesi	1 aded	1	
Dülbent zenne gömleği	4 aded	40	
Cedidi gömlek	4 aded	60	
[...]	2 aded	70	
Beyaz baş bürüğü	1 aded	10	
Bürüncük döşek çarşafı	1 aded	40	
Cedid fes	2 aded	35	
Cedid şemsiye	1 aded	25	

Çifte hassa	14 endaze	35	
Müsta‘mel basma zenne entarisi	1 aded	35	
İslambol [...]	35 miskal	210	
Nizam uçkur [...]	4 çift	60	
Çuka zenne entarisi	1 aded	100	
Kutu derununda yol ve fildişi [...] yağı memlu	3 aded	15	
Beyaz baze	1 top	50	
[...]	4 top fi 4,5	180	
Çifte hassa	1 top	100	
Dülbend	1 top	40	
Tahta babuç	1 çift	12	
İngilizce laciverdi şal	4 aded	140	
Def‘a Bürüncük döşek şarşafı	1 aded	20	
Sırma işli çevre	3	73	
Şerid	23 endaze	2	
[...] çevre	2 aded	52	
[...] işli çevre	3 aded	120	
Dülbend çevre	1 aded	30	
[...] işli gömlek	12 aded fi 20	240	
Sâde güzel zenne gömleği	1 aded	11	
Dülbend işli gömlek	3 aded	83	
Dülbend işli uçkur a‘la	2 aded	50	
Dülbende işli uçkur	10 aded	80	
Sırma işli havlı	2 aded	50	
İşli akçe kisesi	33 aded	90	
Sâde güzel gezi akçe kisesi	7 aded	35	
Takye beyaz	14 aded	21	
Kıbrıs elması yüzük	24 aded	50	
Kopça	2 deste	20	
Üsküdar işli yemeni	19 aded	100	
Çimşir hilal	20 aded	20	
Sultan Bayezid işi nuska	15 aded	21	
Sultan Bayezid işi zenniye [...] bürümcük	10 aded	15	
Bel bıçağı sağır	1 aded	3	
Gömlek oyalı tire	1 aded	1	
Saatçi fırçası	1 aded	1	
Çifte hassa	5 endaze	12,5	

Penbe zar gömlek	3 aded	230	
Penbe zerr gömlek	1 top	85	
Def'a gömlek	2 parça	70	
[...] gömlek	7 aded fi 35	245	
Bürücük zenne gömlek	1 aded	20	
Penbe zar zenne gömleği	1 aded	35	
Sagır erkek gömleği	1 aded	20	
Düz meşin	3+1=4 aded	80	
Penbe zardene	12 aded fi 15	180	
Hilali bürüncek parça gömlek	1 aded	35	
Amelikân bezi parça	1 aded	80	
Sortuk kebir	1 aded	75	
Sortuk mavi	1 aded	46	
Sortuk sağır	1 aded	36	
Müsta'mel kukuleta	1 aded	18	
Müsta'mel miltan	1 aded	15	
[...] müsta'mel piçe	1 aded	6	
Müsta'mel sortuk siyah	1 aded	46	
Def'a müsta'mel siyah sortuk	1 aded	22	
Sortuk müsta'mel barudi	1 aded	46	

Sayfa 45a

45b-1

Malın cinsi	Aded	Guruş	Para
Def'a müsta'mel sortuk [...]	1 aded	33	
Def'a müsta'mel mavi sortuk	2 aded	60	
Def'a müsta'mel barudi sortuk	1 aded	25	
Köhne çuka entari	1 aded	8	
Müsta'mel gömlek	1 aded	10	
Köhne gezi entari	1 aded	15	
Müsta'mel [...] zenne entarisi	1 aded	20	
Beyaz aba başlık	1 aded	5	
Çiçekli köhne kemer	1 aded	3	
Köhne yelek	1 aded	2	
Müsta'mel hurç heybesi	1 aded	10	
Pirünç sarıklık evsat	4 aded fi 55	220	
Def'a pirünç ala	1 aded	90	

Fransızın patiska	1 top	45	
[...]	2 top	110	
Hümayun	2 top	134	
Dört noktali kırmızı dülbend	1 aded	70	
Dallı mücessem değirmeni	2 aded	20	
Çifte hassa	2 top	240	
Yazma [...] rangiz	8 aded fi 15	120	
Dört köşesi işli çevre	2 aded	4	
Pike	1 top	110	
Dimi kadın	1 top	100	
Kalay kaşık	14 aded	14	
[...] kise harir	9 aded	31,5	
Def'a islambol gezisi kise	1 aded	6	
Beyaz yağlık	7 aded	21	
Ma'den kalem	20 aded	2,5	
Fransız batiska	10,5 endaze	17	
İstanbul	21 ezdaze	42	
Yirmilik altun	24 aded	680	
Onluk altunı	1 aded	10	
Üç guruşluk rub'iden altunı	1 aded	3	
Dokuz guruşluk Mısır altunı	2 aded	18	
Menat	6 aded	87,5	
İryal	1 aded	20,5	
[...] para		735	
Udah oğlu ismailin matlubı		200	
Anapalı Mustafa'da		100	
Müsta'mel Trablus kuşak	1 aded		
Müsta'mel Trablus kuşak	1 aded		
Müsta'mel iç entarisi	1 aded		
Müsta'mel âbâniye	1 aded		
Müsta'mel şalvar	1 aded		
Müsta'mel şal kuşak	1 aded		
Müsta'mel kürk	1 aded		
Müsta'mel abdeslik	1 aded		
Abaza yamçısı	1 aded	20	
Beyaz davşan postu	4 deste	40	

46a-1

Zahîre vesair erzak-ı mütenevviayı herkes kendi alub satmak için Trabzon valisi tarafından vürûd iden buyruldu-yı seniyyenin suretidir

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Canik muhassılı vekilimiz necabetlü Abdullah Beğ'in zide mecduhu ve şerabi' şiar Canik Sancağı'nın havi olduğu kazaların kuzat ve nüvvabı faziletlü efendilerinden fekabelehüm mefahirü'l-emasil ve'l-akran a'yan ve zabitan ve vücûh-ı memleket ve iş erleri ve söz sahibleri inha olunur ki zaman-ı 'adalet iktiran hazret-i padişahide kâffe-i bid'at ve mezâlimin düseri fukaradan def' ve ref'iyle asude-i mal ve marifeyle olmaları irade-i kat'a mülûkâne iktizasından olub bu babda vesaya-yı seniyye ve tenbihat-ı 'aliyyeyi havi evamir-i celile-i hazret-i cihandari sudur ve aralık aralık vürûd itmekte idüğü derkâkar ve bedi' ve mezalim ve taaddiyâtın men'ine tarafımızdan ihtimam ve dikkat olunmakta olduğu aşikar ise de ba'zı kaza-i a'yan ve zabitanı saye-i seniyye-i hazret-i tacidaride mazhar mütena'im oldukları makam-ı celilenin şükründen gâfil ve saklarında derkâr olan hüsnü müsa'ade müsa'ademizin kadrini bilmeyerek hâme-i tabiyetle kazalar ve kuralarında hasıl olan enva' erzak ve eşya-yı mütenevviayı rayiç vaktinden devn-i baha ile mübayea'a şeklinde fukaradan ahz ve çer menfa'atleri zımında bey' ve şerayı yed-i vahid usulüne vaz' berran ve bahren fekalet tevarüd iden tüccar ve erbab-ı ihtiyaca istedikleri baha ile furuht iderek bayi' ve müşteriye gadr ve [...] ve mucib-i nikah ve inkisar oldukları bi't-tahkik istihbâr olunmakla kar-ı mekruhi mürekkebi olanlar farza âhid nâssdan ve muhtekir taifesinden olmak lazım geldikde men' ve dahl-i a'yan ve zabitanın vazife-i hal ve memuriyetleri iktizasından olarak men' ve zecr itmeleri lazime zimmeleri iken kaza a'yan ve zabitanlığı zulm ve ta'addilerine ser-rişte iderek kaza ve kuralarında çıkan ecnas-ı zehayir ve mısır darusı ve finduk va narun ve fasulye vesair eşya ve erzakı ol-vechle yed-i vahidden alub satmak rızaullahdan gayrı ve rıza-yı paşa [...] bi'l-vücûh hilafı olduğu sizleri ki muhassıl vekilimiz mûmâ-ileyh vesair muhatabun muma ileyhimsiz Buyrulduğumuz vusulünde malumlarımız oldukda evvela sizler bu misillü halat [...] tecviz ve it'a-yı ruhsatdan mubâ'adet idüb ba'dehu izr-i idare-i hükmü [...] olub bu kar-ı mekr dahi irtikaba cesaret iden a'yan ve zabitanı külliyyen men' ve zecr iderek fukara-yı ra'iyetin bey' için bazar iskelelere nakl eyledikleri erzak ve eşyayı rayiç-i vakt ve narh

ve nizama Tevfik ile bayi' ve müşteri beylerinde [...] bey' ve şiralarına a'yan ve zabitan tarafından veçhen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbab müdahale ve mümane'at olunmayarak ahz-ı i ta ve her bir mahalde 'örf-i kadim üzere rusûm icab iden eşya ve erzak rüsumatı tahsiline memurlarından başka ferd ferd-i âferide semtlerine varmamaları ve Canik sancağının havi olduğu kazalarından tersane-i 'amire için mübaya'a kendiri müretteb olmağla matlubat-ı miriyyenin itmam ve ikmaline kadar kendir furuhtı memnu' olub bundan mâ-'adâ her ne dürlü erzak ve eşya olur ise beyne'l-ahali ve't-tüccar ahz ve i'ta ve bey' ve şiralarına müdahale ve ta'arruz olunmamasına ihtimam ve dikkat olunub bundan böyle a'yan ve zabitan tarafından bir gûnâ müdahale ve [...] te'addi olunmak lazım gelürse o makuleler her kim olursa olsun eşedd te'dib ve 'ukubete giriftar olacaklarını muhakkak bilüb ana göre 'amel ve hareket ve bu kar-ı mezmûm-ı mekruhdan teberrîye [...] ve encam-ı karda mu'ateb ve müstelzim teramet-i hakkaran olmakdan be-gayet tevakki ve mücanebet eylemeniz babından tenbihen ve te'kiden ve tehdiden ve ikazan divan-ı eyalet Trabzon ve Gönnye muhassillik Canik ve Karahisar-ı şarki ve makam-ı seraskeriden işbu buyruldı tahrir ve ısdar ve makaremeci başısı 'izzetlü Hüseyin Efendi ile ba's ve tısyar olunmuşdur [...] vusûlünde ma'lumunuz oldukda ber-muceb-i buyruldı 'amel ve hareket ve hilafından gayetü'l-gâye tehaşi ve mücanebet eyleyesiz deyu Fî 9 Ca. Sene (12)46

Sayfa 46a

46b-1

Medine-i Samsun'a tevabi'sinden Anbarpınarı karyesi sakinlerindenden Ahmed bin Ali Beşe nam kimesne huzur-ı şer'de [...] Molla Süleyman ibn Mehmed nam mahzarında üzerine dava idüğü bundan sekiz mah mukaddem peder ve müteveffa Ali'nin zevcesi Emine batnında hamli olub merkûme Molla Süleyman ile mezbure Emine eza ve cefa iderek hamli düşürüb mezbure Emine'yi [...] tezviç için bu misillü cenini ilka itmeyle sula olunub mucceb-i şer'isi matlubumdur deyu ba'de'd-dava akîbü'l-inkar mezbure Emine huzur-ı şer'a gelüb yemin teklif olundukda [...] ale'l-a'la idüb idüb merkum Ahmed Beşe davası bî-vech-i şer'i olduğının kaydıdır Fî 11 Ş. Sene (12)35

46b-2

İçilli Hacı Abidin zevce-i menkuhası Ahme Paşa kerimesi Ayşye Hanımın vekil-i müsbiti bulunan İç-il sancağından [...] kazası kuralarından Başköy karyesi ahalisinden Azimzâde Abdullah Ağa'nın Samsun'da Hacı Abidin Beyin ba-marifet-i şer'le furuht olunan eşya bahalrından mezbur Ayşe Hanımın hissesine mahsub muma ileyh mülazım Abdullah Ağa'ya teslim olunan akçe kayd olundu 4945 Yalnız dört bin dokuz yüz kırk beş guruşdur Fî 3 C. Sene (12)64

Kassam defterinde dahi mukayyedir

Sayfa 46b

47a-1**Bais-i tescil-i şer'î oldur ki**

Canik Sancağında vâki' Bafra kazası tevabiinden İnegazi nam karye sakinlerinden iken bundan akdem mecruhan ve teessüren fevt olan Ahmed bin Mahmud bin Ahmed nam kimesnenin veraseti babası Mahmud bin Ahmed nam kimesneye münhasır olduğu 'inde'ş-şer' tebeyyün ve [...] eylediklerinden merkum mahdud huzur mün'akid meclis-i şer-i münirde yine kaza-i mezbure tabi' 'Asar nahiye mütemekkinlerinden Kara Yanni veled-i Beraş ve oğlu Dimitri ve Kostanti veled-i Yorgi ve Kapu karyesi mütemekkinlerinden işbu baisü'l-vesîka İstefdir veled-i Çora namun zimmiler muvacehesinde üzerlerine da'va ve takrir-i kelam idüb işbu altmış beş senesinin şehr-i Ramazan-ı şerifinin yirmi birinci Bazar günü Asar karyesi mütemekkinlerinden olub işbu hazırûn bi'l-meclis olanlardan Dolma Kireki'nin oğlu Anastas nâm zımmî kendü karındaşı Kostanti ile ve maktul merkum oğlum Ahmedi ve İnegazi karyesi karyesinden Tuna oğlu Hasan bin Halil ve tacircinin oğlu Kiryako veledi Beraşi ve Yani veled-i Sava'ye ve Lefterin oğlu Anastas namunları ziyafet tarikiyle da'vet idüb kendü karyesine getürmüş olduğında ol-gice merkuman mersum Anastasın hanesinde müsafireten iskan üzere iken mersum Anastasın namzedlüsü olan müdde'i-i 'ileyhimden Kara Yani'nin kızı Sofyayı ol-gice babasının hanesinden bais-i haze'l-vesika olan mersum İstefdir kaçırarak bulunduğı istimâ' olduğına mebni mersum Anastas mersume Sofya'nın babası olan Kara Yani'nin hanesine vârid [...] hane-i mezburede ferağ ve

muhavere [...] maktul merkum oğlum Ahmed ve zikr olunan er-kardaşları işitmiş olduklarına binaen beynlerini fasl ve muhaverelerini men‘ ve def‘ itmek üzere mersûm Kara Yani’nin hanesine varub odasının kapusına vardıklarında maktul merkum oğlum Ahmed mezbur kapunun eşiği üzerinde âlet-i [...] ucu sivri meşe ile sol kasuğından darb ve cerh olunub müteessiren fevt olmakla müdde‘a ‘aleyh mersumun sual olunub muceb-i şer‘isi icra olunmak matlubumdur deyu ba‘de‘d-da va ve‘l-istintâk müdde‘a ‘aleyhimden mezbure Sofya babası Kara Yani cevabında kızım Sofya’nın namzedlûsi olan mersum Anastas ve maktul merkum Ahmed ve zikr olunan rûfekası dahi ma‘an ol-gice benim haneme geldiklerinde meram ve huzurlarını ifade ve beyan itmeksizin üzerine tasallut eylediklerinden nefsimi halâs için eşhas-ı merkumunun kangısı olduğını bilmeyerek tesadüfen maktul merkum Ahmedi meşe ile sol kasuğından darb ve cerh idüb benim darb ve cerhimden naşi merkum Ahmed müteessiran fevt oldu deyu maktul merkumun katili kendü olduğını bi-tav‘ihi ikrar ve i‘tiraf itdikten sonra diğer müdde‘a ‘aleyhin mersum İstefur ol-gice benim hanemde olmayub fakat oğlum Dimir ile karyemizden mersûm Kostanti veledi Yorgi nam zimmîler var iselerde fezahat-i mezkurede ve i‘anet hususlarında dahi asla ve kat‘a ‘ilimleri lahık olmayub maktul merkum ber-vech-i muharrer benim elimden telef oldu deyu ikrarına binaen dava-yı mezkure külliyyen mukarrer mersum Kara Yani’nin üzerine teveccüh idüb müdde‘i merkum dahi ‘alâ muceb-i ikrarihi mersum İstefur zımminin husus-ı mezbureye müte‘allıka da‘va ve [...] zimmeti ibra âmm sahih-i şer‘i ile ibra ve iskat-ı hakk eylerim ba‘de‘l-yevm mersum istkor ile husus-ı mezbure daire da‘va ve nizâ‘ım yokdur [...] mersum istkor müdde‘i merkumun takrir-i meşruhasını vicahen tahkik ve şifahen tasdik eylediği ma-hüve‘l-vaki’ bi’t-taleb ketb ve imla olunduğının kayd şod

Sayfa 47a

47b-1

Kayd-ı İ‘lâm

Canik sancağı dahilinde Ünye kazasından Arılı karyesi sakinelerinden Memiş Ağa kerimesi Fatma nam ile Sadri oğlu Ahmedin meşâ‘an tasarrufunda olub Samsun kazasında Kızılot dimekle ma‘ruf çiftlik müste‘cirlerinden olub be-her sene icare olarak viregeldikleri on timurlı hinta ve on timurlı şairin tediyesinde teallül idüb işbu meclis-i

şer'i şerife ihzar itdiği Köse oğlu Yani ve Köse oğlu Vasil nâm zımmilerin muvacehelerinde nefis-i Samsun mahallâtından Sa'id Beğ mahallesi sakinlerinden Hacı İbrahim bin Abdullah ve Koymat karyesinden Hacı Bekir bin Hali nâmân kimesneler mezburenin talebiyle meclis-i mezkurda hazıran olub lede'l-istişhad ve Osman Ağa tımarı dahilinde olub bir taraftan Bursalı oğlu çiftliği ve bir taraftan Karadere sapağına muttasıl ve bir taraftan [...] ye muttasıl ve bir taraftan ırmağa muttasıl işbu dudud ile mahdud olan çiftlik [...] Memiş ağazade Ahmed Ağa'nın ba-tapu tasarrufunda iken merkum bi-emrillahi teala iki yüz kırk iki senesi bila-veled fevt olmağla çiftlik mezbur tarih-i mezburda yurdu üzere sakine li-ebeveyn kız karındaşı mezbure Fatımaya tapu-yı misliyle intikal itmekle Hatun-ı mezburda tarih-i mezkurda tımar-ı mezbûre ba-berat-ı ali mutasarrıf olan Osman Ağa'dan çiftlik-i mezkurı tefevvüz idüb tapu senedini ağa-yı müşar-ün-ileyhden ahz idüb müstakillen mustasarrıfe iken nisfını Sadri oğlu Ahmed Ağa'ya izn-i sahib-i arz ile fariğa olub ağa-yı merkume dahi ba'de't-teferruğ tapu senedi yine merkum Osman Ağa'dan ahz idüb canib tımandan kırk beş guruş 'öşr bedeli eda iderse ba-tapu meşa'an [...] olduklarına ve zımmiyan-ı mesfûrân icare-i mezkureyi beher sene merkumana eda idegeldiklerinin şahidleriz ve şehadet ideriz deyu eda-yı şehadet-i şer'iyeye itdiklerinde mesfûrân dahi inkara mecalleri kalmayub şahidin merkumini şehadetlerinde tasdik itdikleri i'lam

Sayfa 47b

48b-1

Kırk iki ve kırk üç senesine bekaya kalan zehairin afvı babında şeref-vürûd iden emr-i 'âlf suretidir

Düsturu mükerrerem müşiri müfehham nizamı'l-'alem müdir-i umuri'l-cumhur bi'l-fikri's-sakıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-saâdet-i ve'l-iclâl el-mahfû bi-sunûfi avâtıfi'l-meliki'l-'alâ hala Trabzon valisi vezirim Osman Paşa edamallahu te'ala iclalehu tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Samsun iskelesine merbut Sivas ve Amasya ve Canik ve Çorum sancakları kazlarından tertibi mu'tad olub beher keyli ikişer guruş fi ile altmış dört bin bu kadar keyl hınta ve kırk para fey ile otuz dört bin şu kadar keyl şaîr tahsis olunub kırk iki senesi tertibi Sinop ve Anapa kal'alarına havale olunmuş ve

kırk üç senesi tertibinden birer mikdarı Samsun ve Trabzon kal'alarına virilmiş ve on beş bin keyl hinta ile on altı bin bu kadar keyl şaîr 'anbar-ı 'amireme gelmiş ve otuz dokuz bin keyl hinta ve on iki bin şu kadar keyl şaîr bekaya kalmış olduğu kuyudundan nümayan olub işbu tertib-i mezbur ca-be-ca kıla'ı merkumiyye havale olunmakda olub ba'de-izin muhtaç olundukça ma'rifet-i şer' ve muhafızarı ma'rifetleriyle kifayet mikdarı zehair rayicine göre mübaya'a olunmak üzere bekayası mezburunun mahallinde tahsil olunmuş ve iraye dersa'adetime celb olunub mâ-adâsının 'afvıyla tertibi kaydı terkin olunarak ifade-i hali mutazammın emr-i şerifim ısdarı hussunda irade-i seniyye-i mülûkânem te'alluk idüb ol-babda sadır olan hatt-ı hümayun şevket-makrun-ı şahanem mucibince tertibi kaydı ref' ve terkin olunmuş olmağla ifade-i hali mutazammın işbu emr-i 'alışanım ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde siz ki veziri müşarun ileyh vesair muma ileyhimsiz keyfiyet-i irade-i seniyye-i şahanem mantuk-i emr-i şerifimden malumunuz oldukda ferman-ı hümayunum üzere elviye-i merkumeden sinin-i merkumeteyn tertibatları bekayalarının mahallinde me'mur mübaya'acısı marifetiyle bir gûnâ tahsîlât oldıda Samsun anbarlarında müddehir zahire varmıdır yohsa bazı kazası hissesi bedelen tahsil ile mübaya'acı zimmetine geçmiş var mıdır hasılı iştibahdan beriki Olarak hakk-ı hakikati üzere memhur ve mümzâ defter ve i'lam ve tahriratı ma'rifetiniz ve ma'rifet-i şer'le bir an akdem dersa'adetime irsal olunması hususuna ziyade i'tina ve dikkat ve bu babda zuhura gelen eltaf ve 'inâyât-ı seniyyemi ahali merkumeye telmih ve i'ma iderek du'a devam vakt ve eyyam 'ömr şehinşahanem mevazıt eylemelerin tenbih ve te'kide bezl-i cell-i himmet e mezid-i ihtimam ve dikkat eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle bu hususa mübaşir ta'yin ve nasb olunan hacegân-ı divan-ı hümayunumdan ve sadr a'zam mektubcısı hulefâsından Ebubekir Paşa hafidi kıdvetü'l-emacid ve'l-a'yan mir Ahmed Tefvik zide mecduhu ol-tarafa vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celili'shan vacibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi üzere 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alamet-i şerifime i'timad kılınız Tahriran fi'l-yevmi't-tâsi' şehr-i Şabani'l-muazzam sene hamse ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

48b-2

Ahali-i karye takrirleriyle kislü hududı beyan

Buldukderesi hülâsa giden araba yolu Deddepelidi/Depepelidi? kanataşı Uzunkıraç evkaf caddesi Baybakanderesi andan yine Buldukdersi işbu zikr olunan hududların derununda olan topraklara kislü toprağı derler Lakin elli altmış senedenberü Abdi ağanın tasarrufundadır deyu ahali merkuamların bu vechle takrirleri işbu mahalle kayd şod Fî 7 Rabiülahir sene (12)46

Sayfa 48b

49a-1**Râyiç Mübâyaası Hususuna Dair Emr-i Âlî Suretidir**

Kıdvetü'n-nüvvabi'l-müteşerriîn Samsun naibi Mevlana zide ilmuhu ve kıdvetü'l-emacid ve'l-a'yan zahire mübaya'asına memur Zile hanedanından el-Hâc Derviş Ahmed zide mecduhu mefahiru'l-emâsil ve'l-akran a'yan ve zabitan ve vücûh-ı memleket vesair iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki geçen sene Samsun iskelesinde ve karye civarında vaki' kazalarda zahire mahsulünden kemal-i feyz ve bereket mütevatir ve meşhur olub Dersa'âdetimde dahi zahirenin şiddet-i lüzumuna mebni havali-i merkumeden ashabını bi'l-ırzâ si'r-i rayiciyle külliyyetlü zahire iştira ve Dersa'âdetime sevk ve isra itmek üzere ba-emr-i 'alışanım kabat ve kayık tüccarından Bekir nâm kimesne ta'yin ve irsal olunmuş ve bir mikdar zahire mübaya'a ve isyal itmiş ve idecek olduğu zahire cüz'ıyyat makulesinden olarak bir şey demek olmadığı derkâr ve tacir merkum kar-ı güzâr olmuş olsa bu sene-i mübarekede Samsun iskelesinden külliyyetlü zahire irsal eshel için merkumun zatında betaet ve 'adem-i liyakati cihetiyle [...] matlub memur olduğu maslahatla tesviyesine muvaffak olamadığı bedidar ve hamden lillahi te'ala bu sene-i mübarekede dahi havali-i merkumede zahire mahsulünde kemal-i feyz ve bereket numudar olması cihetiyle mahsul-i cedidden dahi rayiciyle külliyyetlü zahire mübaya'a ve Dersa'âdetime vaktiyle celb itdirilmesi lazımeden ise de tacir merkumun betaeti hasebiyle 'azl ve yerine aharının tayini lazım gelmiş olduğu vareste-i kayd ve iş'ar olduğına ve sen ki mübaya'acı muma ileyhsin senin ol-havali ahvaline vukuf-ı tammın olarak geçen tacir merkumun

ahz itdiği zahiresin ekserisi ma'rifetinle mübaya'a olunmuş olduğundan başka ba'zı hususatda bi'l-istihdam ez her cihet sadakat ve istikametın mücerreb idüğine binaen husus-ı mezburun 'uhdene ihalesi hususuna müsa'ade-i 'aliyyem olduğu halde sabıkı vechle memuriyetini havi başka ve tacir merkum ma'rifetiyle sene-i sabıkada mübaya'a ve iddihar olunan zahireden tahsilat ve irsalatı ve baha ve kâffe-i masarifatının hesabı ma'rifet-i şer' ve ma'rifetin ile rü'yet ve mevcut zahiresi tarafına devr olunub zimmeti zuhur ider ise bi't-tahsil zahire hazinesine i'ta ve matlubı çıkar ise hazine-i mezbureden ibka olunmak üzere defter mümzâsıyla iktiza iden i'lamat-ı şer'iyenin ahz ve israsına müsareat olunmasını muhtevi başka lazımu's-sudur olan evamir-i 'aliyyemin ısdarı hususiyeti rical-i devlet-i 'aliyyemden zahire nazırı iftiharul-emacid ve'l-ekârim es-Seyyid Ahmed dame memcudedir ba-takrir inha itmekden naşı keyfiyet ve iktizası lede's-sual tacir merkum havali merkumeden ma'rifetiyle rayici vechle müyesser olduğu mikdar zehairin bahasına mahsuben ikiyüz kırk dört senesi rabi'ülahirinden işbu sene-i mübareke evasıtı Muharremine gelince 'ale'l-hisab zahire hazinesinden dört yük otuz yük binde beşyüz gurş i'tası için kava'imi virilmiş olduğu ve anbar-ı 'amireme gayr-ı ez-noksan sefaın on yedi bin altı yüz otuz altı buçuk kile hinta ile on bir bin altı yüz seksen üç kile şa'ır teslimatı olduğu kuyuddan nümayan olarak ber-mantûk-ı takrir evamir-i şerifem ısdarı hususuna irade-i 'aliyyem te'alluk idüb memuriyetini havi diğer emr-i şerifim ısdar ve tisyar olunmuş olmağla ber-vech-i muharrer 'amel ve harekete mübaderet eylemen fermanım olmağın ifâde-i hâli havi işbu emr-i celili'l-karım ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi keyfiyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden malumun olduğu ve bâlâda bast ve beyan kılındığı üzere tacir merkumun sene-i eykade havali-i merkumeden mübayaea ve iddihar eylediği zehairden tahsilat ve irsalatı ve icab iden baha ve kâffe-i masarifatının hesabı ol-tarafa marifetin ve marifet-i şer'le yegân yegân ru'yet itdirilüb mevcut defteri var ise tarafından ahz ve kabz olunub zimmeti zuhur ider ise bi't-tahsil zahire hazinesine i'ta ve matlubı çıkar ise hazine-i merkumeden ifa kılınmak üzere memhur ve mümzâ defteriyle keyfiyeti ba-i'lam Dersaâdetime irsal ve teslimi hususuna mezid-i sa'y ve gayret eylesin ve sen ki naib muma ileyhsin sen dahi muceb-i emr-i şerifimle amel ve hareket eylemen babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle

Vardukda bu babda vech- meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celili's-şan vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi üzere 'amil olasın

şöyle bilesin ‘alamet-i şerife i‘timad kılasın Tahriran fi’L-yevmi’s-sadis min şehr-i Saferü’l-hayr sene hamse ve erba‘in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantıniyye

49a-2

Bin iki yüz elli dört senesi şehr-i rabi‘ülahirinin guresi i‘tibarıyla kasaba-i Samsun mahallâtından Meğre? mahallesi sakinelerinden müteveffa Hüseyin ağanın kerimesi ve Mustafa Beğın zevcesi müteveffiye Rukiyye Hatunun malından ifraz olunarak Yalı cami-i şerifinin imamet ve hitabet hizmetini eda itmekde on kimesnelere vakf eylediği Çayırıçi kurbunda Osman Efendizade Na‘im ve Reşid efendilerin bağı kurbunda vâkı‘ on ‘aded zeytun ağacını mübadi‘a olunmak vaka‘a enfa‘ olduğu ecilden yine Çayırıçinde Yirmibeşoğulları ve [...]oğulları namun kimesnelerin taht ve tasarruflarında zeytun bağçeleri ve derununda yedi dib on bir kıt‘a ağaç olub ve zeytunları yerinde a‘la ve beher sene zeytun viregeldiği acilden gerek arsası ve gerek zeytun ağaçları a‘la temeyyüz [...] olub her vechle mübade‘e vakaa-enfa‘ olub binaen ‘aleyh mezbure Rukiyye Hatun’un on kutu zeytun ağaçları ıstabl-ı ‘amire müdirliği [...] vekili devletlü es-Seyyid Abdullah Beğ efendimiz hazretlerine virilüb ve mezkur Yirmibeşoğulları molla ve Hüseyin ve [...]oğulları Mustafa ve Ahmed nâmân kimesnelerden mir müşarun ileyh efendimize hazretlerinin mübaya‘a itmiş olduğu yedi [...] ve on bir ağaç itibariyle on zeytun ağaçları maa arsa Seyyid ve üzerine iki yüz elli guruş nakden meblağ ilave olunarak müteveffiye mezbure Rukiyye Hatunun Yalı Cami‘i Şerifi imamı ve hatibi olan Reşid efendiye mebaliğ-i mezbur marifet-i şer‘le i‘ta ve zeytun ağaçları teslim olunub bu vechle merkum Reşid Efendi kuyûd eyledi ve işbu mübadere dahi her vechle vakaa-enfa‘ ve ahsen olduğu derkârıyla işbu mahalle kayd ve şerh virildi İkiyüz elli guruş ve maa zeytun ağaçları vakf olunarak gerek mebla ve gerek zeytun vakf olunduğı kaydı şerh virildi.

Fî gurre Z. Sene (1)254

Mühür

49b-1

İşbu bin iki yüz kırk altı senesi Canik muhassılı vekili devletlü Abdullah Beğ Efendi hazretleri bir cild neticetü'l-fetava kitabını kendi malından ifraz idüb hasbeten lillahi te'ala Samsun kasabası müftiliğine meşrut olmak üzere kasaba-i mezbur müftisi el-Hâc Mehmed Emin Efendi'ye teslim olunduğı işbu mahalle kayd ve şerh virildi

49b-2

Bin iki yüz kırk sekiz senesi ba-berat-ı şerif-i 'alışan ile bazar cami'i şerifi imametine mutasarrıf olan 'Ömer Efendi imametine meşrut bir 'aded zeytun ağacı ve Hançerli cami'i şerifi imametine meşrut altı 'aded zeytun ağacı ve Hacı Hatun mescid-i şerifi müezzinliğine meşrut altı 'aded zeytun ağacı cem'an on üç 'aded zeytun ağacı dergâh-ı 'âlî kapucı başlarından Canik muhassılı vekili devletlü Abdullah Beğ efendi hazretlerinin Samsun civarında vâki' bir bab üzüm bağının derununda mevcut olub eşcar-ı mezburlardan beher sene hasıl olan semere-i zeytundan cüz'i ve külli zuhura gelen zeytun meyvasının mukabelesinde beher ağacın bedeli kırkar paraya icareye kat' olunarak karar virilüb fîmâ-ba'd kat' olunan kırkar parayı sene be sene canib-i vakf-ı şerif eda ve teslim olundıkça eşcar-ı mezkurlardan hasıl olan semere-i zeytuna mir müşarun ileyh hazretleri mutasarrıf olub tarafından memurları derç ve tahsil eylemek şartıyla Pazar imamı 'Ömer Efendi ve Hançerli imamı 'Osman Efendi ve mescid-i mezkur müezzinleri İbrahim ve Hüseyin nâmûn kimesneler hzuru-ı şer'ide icar-ı mezbura razı olub her birerleri hüsnü rızalarını takrir ve mucebince yinr mir-i müşarun ileyh hazretlerine icar temessüki i'ta eyledikleri işbu mahalle kayd ve şerh virildi. Fî 21 Z. Sene (12)48

Şuhûdü'l-hâl

Samsun A'yanı Küsüfzade Hüseyin Ağa

Kara 'Ali çavuş

'Arab Hasan Çavuş

Köprülü Ekmekçi-zade Mehmed Ağa ve gayruhum

49b-3

Bin iki yüz elli bir senesinin ba-berat-ı ‘alışan ile mütevali olduğımız Samsun’da kâin derun-ı kal‘ada Cami‘i kebir evkafı ‘arsalarından müfti oğlu bağı kurbunda ‘arsanın bir tarafı merkum müfti oğlu bağı sınırına ve bir tarafı yalıya ve bir tarafı devletlü Abdullah Beğ Efendi’nin nalbend Yakubdan ve Hacı Abdullah oğlu Muhammedden ahz eylediği ‘arsaya muttasıl ve bir tarafı cadden taş köprüye ve andan Makallıoğlu bağı sınırına muttasıl ve bu hudular ile mahdud olan ‘arsayı eşcarından mâ-‘adâ işbu talibi olan dergâh-ı ‘âlıden vekil muhassıl Canik devletlü ‘Abdullah Efendi hazretlerine ‘arsa bedel olarak iki yüz guruş ahz idüb ve canib-i vakfa senevi on guruş icara kat‘ olsun Beher sene mebalîğ-i mezburı eda eylemek üzere zabt-ı mutasarrıf olmak için huzur-ı şer’de işbu maktu’-ı mezkure razı olub müşarun ileyh mutasarrıflarıyla tapu temessüki i’ta eylemiş olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd ve şerh olundu Fî 15 B. sene (12)51

Şuhûd

A‘yan Küsüfzade Hüseyin Ağa

Katib Emrullah Ağa Müderris Ahmed Efendi

Tüccarzade ‘Ali Ağa ve gayruhum

49b-4

İşbu derune sicilde kayd olan iki yüz guruş mebalîğ vakf-ı mezbure ilhak olunarak mütevellisi ma‘rifetiyle mutemed kimesneye verilüb senevi hasıl olan unı on bir buçuk guruşdan icar cem‘an kırk guruşa baliğ olan canib-i vakfa enfa‘ olmuş olduğu şerh ve kayd olundu

Sayfa 49b

50a-1

Arazi-i emiriyyeden her [...] yedinde olan arazisini ahara ferağı vuku‘ında bedel-i ferağı kaç guruş ise guruşda bir para olarak nehr-i mai ol-arazisi takrime iden kimesneden ahz olunmak üzere bundan vürud iden buyruldu. Hassa/hisse-i müşiri mantuk-ı münif üzere icra kılınmak için arazi tarih-i vuku’ idenlerinden semt ve

şöretiyle işbu sicill-i mahfuza kayd ve sebt olunan kimesneleri imamlarıdır Fî gurre-i B. sene (12)61

Kabi karyesinden kayadanioglu Mustafa yine karye-i mezburdan Hafız oğlu Hasana batapu tasarrufunda olan tarlasını yüz guruşa fâri olmuşdu Fî gurre-i B. Sene (12)61

Sayfa 50a

51a-1

Bin iki yüz kırk beş senesi Samsun kal'ası cebehanesinde ve Canik sancağı sevahilinde vâki' Kumcuğaz ve Ünye ve Fatsa iskelelerinde mevcut olan top ve havan ve alat-ı harbiyye ve barut siyah ve mühimmat-ı sairenin cins ve miktarıyla defter müfredatıdır ki zikr u beyan şod Fî 23 N. Sene (12)45

Kal'a-i merkume cebehanesinde kırk üç senesi Dersaâdet'den irsal buyurılan mühimmatdan mevcut olan kaffe-i mühimmat cins ve mikdarı

Ecnâs-ı şâlî hartûç (mevcûd) 1900 aded	Teneke ölçek 26 aded	Kerpet in 30 aded	Keser 40 aded	Burgu 40 aded	Destere 40 aded	Bıça k 10 aded	Nişâng âh 3 aded	İğne-i Balyemez ve Sür'at 25 aded
Pusis 40 aded	Maşa-i mahitâb 10 aded	Çanta- i hartûç 35 aded	Ehen kollu tomar 25 aded	Barut kisesi 60 aded	Çanta-i kubûr 25 aded			
Yumağa/Puma ğa? 10 aded	Nühâs kefçe 35 aded	Cedîd Nühas fenâr 60 aded	Misma- ı reş?/riş? 1200 aded	Teneke-i fâlya 4350 aded	Burgu-ı sıbkın-ı Balyemez ve sür'at 44 aded			
Mahitâb 800 aded	Hartuçl uk kâğıd 45 top	Fitil 100 kıyye	Teneke- i peşrev 630 aded	Sandık 87 aded	Törpü 8 aded	Çant a-i fâlya 23 aded	Tomar-ı firça 25 aded	Obüs ma'a
Sancak	Kurna?	Çatal	Sünger	Alat	Kovân-	Kilid	Senk-i çakmak	

8 aded	25 aded	keküç 30 aded	1 kıyye	İsparçine ma‘a tu[n]ç dilleri/delle ri? 5 aded	ı? sür‘at 4 aded	-i sandı k 4 aded	8000 aded		
Tüfenk-i Osmanî 489 aded	Barût-ı siyâh 11000 kıyye 02306 kıyye Fişenkden çıkan zam 12306 kıyye	Varil 395 aded	Fişenk 445 aded 145 aded (Bozulu b barût olmuşd ur) 300 aded	Yuvarlak 5750 aded	Fişenkden çıkan barût 2306 kıyye	Fişenkden çıkan kurşun? 3599 kıyye			
Koşum çarka? takım 4 aded	Halat-ı kankal 3 aded	Temür top (Çap 5) 7 aded	Tuç top (Çap 3) 4 aded	Tuç Top (Çap 5) 7 aded	Tuç top (Çap 11) 1 aded	Tuç top (Çap 9) 3 aded (Çap 7) 1 aded	Tuç top (Çap 1,5) 4 aded	Obüs top (Çap 7) 10 aded (Çap 5) 01 aded	Çark a-i top 2 aded
Cem‘an temür ve tuç top mevcut 38 aded									

Otuz yedi senesi ve mukaddem senelerde Der-sa‘âdet’den irsâl ve kal‘a-i merkûme cebehânesinde mevcûd cedfid ve ‘atık mühimmât beyan.

Köhne Şâli Obüs Hartûcu 2 Sandık 200 aded (‘Amelden sakat)	Köhne çarka? hartûcu 400 aded (‘Amelden sakat)	Köhne Obüs ve çarka? hartûcu 996 aded (‘Amelden sakat)	Eczâlî hamire tapası 640 aded	Çarka zarflığı (Çap 1,5) 1000 aded				
Teneke-i peşrev (çap 5) 64 aded (çap 7) 06 aded	Teneke-i Çarka-i peşrev 40 aded	Peşrev 10 sandık	Hartûçluk kâğıd 32 top (‘Amelden sakat)	Hartûçluk sağır kâğıd 33 top (‘Amelden sakat)	Mühimmat sepeti kebîr 9 aded			
Teneke-i fünye 1 sandık 1250 aded (‘Amelden sakat)	Mâhitâb 152 aded	Sandık 1 aded	Mâhitâb 30 aded (‘Amelden sakat)	İğne-i çarka 4 aded	İğne balyemez 20 aded	Sağır kerpeten 9 aded		
Keser ma‘a kabza 9 aded	Destere 6 aded	Ufak bıçak 2 aded	Teneke ölçek 12 aded	Nişangâh 10 aded	Burgu 6 aded	Törpü 1 aded	Boynuz kurna 13 aded	Cedîd Nühâ s Fenâr 9 aded
Kantarm a 33 aded	Zahme 30 aded	Kolân-ı tabkûr 13 aded	Kamçı 13 aded	Falya kapağı (âhen) 5 aded	Kıl tobra aded 31 (‘Amelden sakat]	Maşa-i mâhitâ b 13 aded	Fitil ağacı 15 aded	
Âhen kürek 8 aded	Çanta-i hartûç 4 aded (‘Amelde n sakat)	Ufak mismâr rîş? 2200 aded (Sarf olunmuş na- mevcûd)	Mâhitâb kubûru 2 aded	Fünye çantası köhne 2 aded				

Meşin barut çantası 12 aded	Sığıl ağacı 36 aded	İbsid ağacı 10 aded	Âhen kollu çukar? 8 aded	Manivele -i dimûn 3 aded	Manivele-i kol 2 aded	Koşum-ı dib 8 aded
Koşum-ı çukar 8 aded	Cukar-ı Obüs 2 çift	Fitil-i Mısrî 40 aded (‘Amelde n sakat)	Manivel e 17 aded (Sarf olunmuş na- mevcud)	Burunât 9 aded	Tomar-ı balyemez 29 aded (Sarf olunmuş)	
Yumağa 2 aded	Yumağa civatası 2 aded	Sıbgın-ı balyemez 22 aded	Kefçe kabzası gürgen 9 aded	Sıbgın-ı çarka 5 aded	Kırba-i saka 116 aded (Mecmû‘u fenâ-pezîr olmuş)	
Kösele-i saka örtüsü 10 aded	Saka meşki 10 aded	Kova-i saka 20	Yumağ-ı saka cedid 10 aded	Saka oturağı 6 aded	Eğer ma‘a takım 16 aded (‘Amelden sakat)	Belleme 18 aded (Çürümüş ‘amelden sakat)
Köhne tüfenk temürü 61 aded	Âhen balta 12 aded	Âhen kazma ma‘a kabza 446 aded	Köhne çukar ağacı 7 aded	Ağaç kürek 467 aded 367 aded (telef olmuşdur) 100 aded	Halat-ı kankâl 1 aded	
Çiriş? sandık 1 aded 5 kıyye	Hamire hâvan 35 aded	Hamire dest 112 aded	Nühâs kefçe Çap3-7 aded Çap5-4 aded Çap 7 1 aded Çap 9-2	Senkden çakmak Kebîr- 2390 aded Sagîr- 1740 aded	Sünger 200 dirhem (Sarf olunmuşdur)	Barût-ı siyâh 12804 kıyye 00658 kıyye (Yüz yük fişenkden çıkan hatm?) 13462 kıyye

			aded			
Atık fişenkde n çıkan barut 658 kıye 22 sandık	Fişenkden çıkan kurşun 1527 kıyye	Kalıb hartuç Çap 1,5-2 aded Çap 1-2 aded Çap 3-2 aded Çap 5-2 aded Çap 7-2 aded Çap 9-1 aded	Yuvarlak Çap5-1955 aded Çap 1,5-1915 aded Çap 7-0712 aded Çap 1-0245 aded Çap 9-0100 aded Çap 3-0070 aded 4997 aded			
<p>Nakl-i yekûn-ı barût-ı siyâh</p> <p>Sene 43-Kırk üç senesi Der-sa'âdetden gelen 13306 kıyye</p> <p>Sene 37-Otuz yedi senesi gelen ve eskiden mevcûd 13462 kıyye</p> <p>(Toplam) 26768 kıyye</p> <p>Kırk bir senesi Şevvâli guresinden kırk beş senesi Şevvâli guresine değin Ramazan-ı mübarekede ve Şehzâdegân 'ıyd-i Şeker'de ve Ramazan-ı Mübâreke'de şehzâdegân tebşirlerinde ve vali ibkâları tebşirâtda ve topçı nefer emirleri ta'lîmlerinde ba-pusula-i şer'î dört senede cebehânedan ihrâc olunub sarf olunan barut-ı siyah-2113 kıyye</p> <p>24655 kıyye (Mevcûtdur)</p> <p>Bende el-Hâc İbrahim-Dîzdâr-ı Kal'a-i merkûm</p> <p>Mühür</p> <p>[Okunamayan dua]</p> <p>Hafız Hüseyin-Mühür</p>						

Sayfa 51a

51b-1**Ba'is-i defter-i kassâm oldur ki**

Fi'l-asl Kabarta muhacirlerinden Hacı Kasım oğlu Yahya bera-yı ticaret Samsuna gelüb iskan üzere iken ecl-i mev'udıyla irtihal ve irbika eyleyen müteveffâ-yı merkum Yahya'nın Çarşamba'ya tabi' Yenice karyesinde iskan iden muhacirlerden Muhammed

Gerî Efendi'nin oğlu Abdülhamid nâm kimesne ile müşterek olan i'mallerinin defteridir
 [...] Ber-vech-i âfî zikr u beyan şerh ve ayan olundu Fî 23 C. Sene (1)252

Malın cinsi	Mikdar	Guruş	Para
Noktalı basma	1 top	88	
[...] basma (Müştereki Abdülhamid'e verildi)	1 top	86	
Usluk değerli (Abdülhamid'e verildi)	12 top	36	
Şeytan bezi (Abdülhamid'e verildi)	2 top	249,5	
Beyazlı basam (Abdülhamid'e verildi)	2 top	150	
Yeşilli ve mavili basma (Birisi Abdülhamid'e verildi)	2 top	190	
Â'la basma	2 top	210	
Mavili ve siyahlı (Abdülhamid'e verildi)	2 top	178	
Takye beyaz (Abdülhamid'e verildi)	10 aded	21,5	
Turuncu basma (Üç danesi Abdülhamid'e verildi)	5 top	506	
[...] basma [Abdülhamid'e verildi]	5 top	460	
Beyaz basma	2 top	150	
Sarı ve yeşilli basma (Abdülhamid'e verildi)	2 top	190	
Âbâniye (Abdülhamid'e verildi)	3 top	910	
Çifte hassa (İkisi Abdülhamid'e verildi)	4 top	410	
Önü çiçekli basma	3 top	135	
[...] (Abdülhamid'e verildi)	3 top	150	
Kadife (Abdülhamid'e verildi)	3 top	625	
Siyahlı basma (Abdülhamid'e verildi)	1 top	45	
Fransız basma â'lâ (Abdülhamid'e verildi)	2 top	210	
Bakımlı basma	1 top	85	
[kibrit] (Abdülhamid'e verildi)	4 top	230	
Âbâniye göz	1 top	31	
Def'a kiprit?	2 top	116	
Nefti mücessem?	6 aded	39	
Üsküdar mücessemi (Abdülhamid'e verildi)	31 aded	186	
Amelgan bezi (Biri Abdülhamid'e verildi)	2 top	416,5	
Bürüncük gömlek	1 aded	34	
Sahangür gömlek	3 aded	51	
[...] budan işlemeli dülbend gömlek	1 aded	51	
Def'a sahangür gömlek	2 aded	41	
Def'a sahangür cevze	1 aded	28	
Kadife	2 top	428	

Def'a mücessem?	1 aded	5	
Âbâniye [...]	4 aded	140	
Dülbend basma	1 top	85	
Hümayun â'la	2 top	250	
Yıldızlı basma	2 top	130	
Akçe kisesi	20 aded	50	
İngiliz şâli	2 aded	62	
Yazma İslambol yemeni	10 aded	150	
Def'a akçe kisesi	6 aded	52	
Def'a sahangür cevre	1 aded	17	
Def'a sahangür cevre	1 aded	35	
Def'a sahangür cevre	1 aded	35	
Def'a sahangür cevre	1 aded	25	
Âbâni	1 top	100	
Üslük	1 top	36	
Sahangür	2 top	70	
Mahreme göz	3 aded	8	
Mahreme mavi	5 aded	10	
Sikke kıyye 3 dirhem 10		26,5	
Cem'an		7211	
Müteveffâ Yahya'nın müşterek malından furuht iden müşterek olan mebalğ		227,5	
Müteveffânın emsal-i müşterekelerine [...] masarıfatlarından hissei		265,5	
Müteveffânın müşterek emvalleri olan Abdülhamid için [...]		265,5	
		8000	
Müteveffânın müştereki Abdülhamid nâm kimesne Kaparta muhacirlerinden Ahmed oğlı Mahmud ve Hacı muhammed oğlı Ahmed nama kimesneler ile müşterek [...] ahz ve kabz eylediği emval fûrûhtade		2734,5	
		4265,5	
Müteveffânın müşterek malında fûruht idüb zimmetine geçirub balada beyan olundığı üzere telef eylediği mebalğ fûruhtade		257,5	
Yalnız dört bin sekiz guruşdur		4008	

Mühür

Sayfa 51b

52a-1

Ba'is-i defter-i kassam oldur ki

Samsun kasabası mahallatından Hançerli mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat iden Rumilili Hacı 'Osman Ağa nam müteveffanın mal-ı metrukesinin defteridir ki ber-vech-i ati zikr ve beyan olunur

Malın cinsi	Mikdar	Guruş	Para
İngiliz kârî saat	1 aded	170	
Dağlı-kar kesim kablı tüfenk	1 aded	250	
Cevizi çuka müsta'mel potur	1 aded	170	
Müsta'mel siyah çuka potur	1 aded	62	10
Fişne rengi müsta'mel çuka bornoz	1 aded	27	
Kutnu müsta'mel entari	3 aded	71	24
Köhne çuka yelek ma'a kutnu yelek	2 aded	10	5
Sırmalı çuka yelek	1 aded	25	10
İngiliz şalı köhne entari	1 aded	5	15
Müsta'mel Tirebulusu kuşak	1 aded	54	
Karacalar şalı köhne kuşak	1 aded	3	
Kısalu köhne kürk	1 aded	3	
Müsta'mel çevre	1 aded	1	10
Nizam kârî müsta'mel fes	2 aded	22	
Müsta'mel silahlık	1 aded	8	
Bal bıçağı	1 aded	4	
Müsta'mel baş beyazı	1 aded	12	
Müsta'mel don	2 aded	8	5
Müsta'mel gömlek	2 aded	15	25
Tozluk bağı	1 aded	2	
En'am-ı şerif	1 aded	10	
Kahve filcanı	6 aded	9	
Köne çuka entari	1 aded	12	
Mai köhne entari	1 aded	10	
Yeşil çuka köhne cübbe	1 aded	24	
Köhne mest	1 aded	1	10
Köhne yorgan yasdık ma'a döşek	1 aded	40	
Sağır şam'dan	1 aded	1	10
Köhne dizlik	1 aded	10	

Köhne kilim	5 aded	17	
Eğer ma'a gem	1 aded	29	
Siyah çizme müsta'mel	1 çift	11,5	
Aba kukuleta	1 aded	77	
Nühas muhtelif	7,5 aded	97	
Nühas kublu kazan		17,5	
Kehlibar köhne takım	1 takım	11	
Köhne seccade	1 aded	12,5	
Temür	1 aded	1	
Ağaç takatuka	1 aded	1	
Köhne cübbe	1 aded	14	
Kırmızı sahtiyân tura		100	
Merdane kırmızı yemeni	210 çift	1839	
Zergerdan kırmızı yemeni	70 çift	459	
Zergerdân siyah yemeni	3 çift	12	
Kırmızı zenne yemeni	24 çift	120	
Kırmızı keten yemeni	24 çift	96	
[...] burun babuç	61 çift	264,5	
Düz burun babuç	70 çift	280	
Çorumkârî babuç	12 çift	33	
Urfa zenne babuç	30 çift	62	
Zenne terliği	13 çift	26	
Zenne mesti	10 çift	30	
Merdane mesti futıra	14 çift	42	
Köhne keçe	1 aded	15	
Kebir ve sağır sandık	6 aded	90	
Sağır çekmece	2 aded	10	
Kisesi derununda nakden mebalığ		266,5	
Ladikli 'Ömer kavassda		14	
Kabili 'Ömer Ağa'da 26,5-11		15,5	
Sabık Başçavuş Yahya Ağa'da		4,5	
Karabad Kethüda'nın oğlu İbrahim'de		40	
Abdülmuttalib'de		13	
Ahışhalı İç Ağası Mehmed Ağa'da		18,5	
Duhancı Başı Emin Ağa'da		16	
Kiraz oğlu Todori zimmide		100	
Mustafa kavassda		30	

Müfti Hacı Emin Efendi'de		22	
Yalı Cami'i imamı Osman Efendi'de		56	
İç ağası Hacı oğlu Hasan Ağa'da		34	
Taş evde Ahmed Beğ oğlu İsmail'de		28	
Kıranto karyesi sipahisinde		12	
Cebahaneci Mustafa Yazıya kifayetle virilen		6,5	
Hekim Hasan Ağa'da		10	
Tatar Ağa'nın karındaşı Katip Mustafa Efenki'de		150	
Çarıklı Topal'da		8,5	
Niksarlı Salih		7	10
Mırıklı oğlu Yakub Kavas'da		11	
Karasamsun oduncu Ahmed'e		20	
Bafra yolcusu Ali'de 597-300=293-260		037	
Sarraf Nazrı'nda		20	
Gümrükçi Süleyman'da		22,5	
İç ağası Ömer Ağa'da		10	
Çarınar oğlu Ahmed'e		9	
Yemenici Tufan Usta'da		505,5	
İlikis oğlu Ömer Ustada		104	
Toraman'dan Osman'da		12	
Koca Ağa'nın Seyyid Ağa'da		14	
Hacı Hali Ağa'da		40	
Çukadar Hacı Mehmed Ağa'da		7,5	
İç ağası Mustafa Ağa'da		7,5	
Büyük hanım		37	
Sağır behlüvan'da 9-5		4	
Arab Ali oğlu Mehmed Ağa'da		4	
Çorumlu Deli Osman oğlu Mustafa'da		50	
Dadu Efendinin Kara Halil'de		11	
Ma'den kadısında		35	
Menzilci Etmekçi oğlu Mehmed Ağa'da		33,5	
Çorumlu Katırcı Hafız'da		63	
Yusuf Ağa'nın kahvecisi keferede		40	

52b-1

Malın cinsi	Aded	Guruş	Para
Kuyumcu keferede		8	
Türk oğlunun zevcesini alan Niksarlı'da 200-111		89	
Sarraf Andon'da		11	
Çebhaneci Todor kefsletiyile virilen		9	
Tımar oğlu Ali Ağa'da		19	
Bizim Murad'a		8	
Havzalı Derviş Ağa'da		4	
Tüfenkçi başı Lütfullah Ağa'da		142	
Yemenici İsmail Ustada		108,5	
Bafradaki ortağı Rumilili Mehmed Ağa'da		1300	
Kel Yusuf'a		20	
Trabzon'da Yusuf oğlu Reşid'e bâ-temessük		2000	
Deli Mehmed'e		5	
Gümrük kâtibi Hafıza'da		10	
Tarbzon'da Barutcu Mehmed Ağa'nın [...] masarîf teslim Hakim Efendi		33	
Cem'an yekün		11182,5	
Resm		00254	
		10928,5	

[...]

mühür

52b-2

Müteveffa Hacı Osman Ağa'nın duyûmı beyan olunur

Malın cinsi	Aded	Guruş	Para
Zevcisine mehr		250	
Teçhiz tekfinine harç olunan		400	

Kul oğlu Huseyin ustaya		144	
Muhendis Mustafa Efendi'ye		700	
Trabzonlu Şaban Yazıcı'ya		740	
Hacı Osman Oğlu Ahmed'e		36	
Tozanlıoğlu İhan Ağa'ya		1750	
Katib Ali Efendi'ye		1050	
Trabzonlu Hafız 300-251		49	
Trabzonlu Şahbaz oğlu Mustafa Reise		400	
Karındaşına		75	
Tekdaşakoğlu Ahmed Yazıcıya		400	
Dağ mi'marı Hasan Kalfaya		425	
Topcı başı Ali Ağa'ya		179,5	
Rum ilili Hasan Ağa'ya		150	
Yolcu Hasan'a		12	
Duhan Gümrüğine 1527-1070=0457-0422		35	
Yusuf Ağa'ya		20	
Yusuf Ağa'nın kahvecisine		15	
Saatçi Şerif Ağa'ya		13	
Trabzonlu Yakub Reise		50	
Trabzonlu sahtiyancıya sahtiyân bahası		500	
Trabzonlu Ahmed Efendi'ye		71	
Trabzonlu Tahir Usta'ya		52	
Sarraf nazırı		1150	
Cem'an yekün		10409,5	

[...]

Mühür

Sayfa 52b

53b-1

İki yüz kırk beş senesi ba-defter-i temettü' ve bir kıt'a i'lam-ı şer'i mucebince Ünye kasabasında mevcut olan top ve havan ve barut ve alat-ı harbiye ve mühimmat-ı saireden [...] [...] bâkî mevcut mühimmatın defteridir ki cins ve mikdarı işbu sicill-i mahfuza kayd şod. Fi 23 Ra. Sene (12)45

Balyemez top (Çap 3) 2 aded	Obüs top (Çap 7) 4 aded	Obüs top (Çap 5) 2 aded	Yuvarlak 400 aded	Obüs humbarası 400 aded	Obüs humbarası 460 aded			
Hartuçluk kağıt 6 top	Çiriş 6 kıyye	Burgu 2 çift	Fitul-i Mısri 12 kıyye	Maşa-i mahitab 1 aded	Alat-ı İsparçine 1	Sırık-ı çam 2 aded		
Teneke ölçek 6 aded	Pusis/Posis?/Pusıra? 2 aded	Keser 3 aded	Destere 3 aded	Burgu 3 aded	Kerpetin 3 aded	Çatal keküç 3 aded	Teneke peşrev 500 aded	Mahitab 100 aded
Törpü 6 aded	Tapa-i hamire 400 aded	Vezne-i top 4 aded	Nişangâh 1 aded	Şalı hartuç 400 aded	Kalıb? hartuç 2 aded	Barut siyah 3337 kıyye	Bıçak 1 aded	

53b-2

Bâ-defter-i mûmzâ ve ber-muceb-i 'lâm-ı şer'i Fatsa iskelesinde kırk beş senesi mevcûd olan mühimmâtın mikdârıyla cinsi beyân şod.

Barut siyah 1253 kıyye	Varil 34 aded	Burgu 2 aded	Destere 2 aded	Keser 2 aded	Hartuç kağıdı 8 top	Sandık-ı kebir 4 aded	Vezne-i top 5 aded	Çiriş 4 kıyye	
Keküç 2 aded	Kerpetin 2 aded	Mahitab 100 aded	Fünye 160 aded	Yuvarlak 500 aded	Teneke peşrev 13 aded	Şalı hartuç 330 aded	Nühas kefçe 2 aded	Fitul-i Mısri 25 aded	Sırık-ı çam? 10 aded
Sırık-ı gürgen 3 aded	Kalıb Hartuç 3 aded			Alat-ı İsparçine 1 aded			Yumağa? ma'a civatasıyla 3 aded		

53b-3

Bâ-defter-i mûmzâ ve ber-muceb-i 'lâm-ı şer' Terme iskelesinde kırk beş senesi mevcûd olan mühimmât mikdârıyla cinsi beyân şod.

Top sür'at 1 aded	Obüs top 2 aded	Obüs yuvarlağı 280 aded	Balyemez yuvarlağı 194 <u>130</u> 324 aded	Kağıd 5 top	Destere 2 aded	Keser 2 aded	Kovan? 2 aded
Teneke peşrev 9 aded	Falya-i obüs 1 aded	Çiriş sandık 1 aded	Boynuz? vezne 3 aded	Keküç 2 aded	Burgu 2 aded	Bıçak 1 aded	Şali hartuç tobrası 12 deste
Kerpetin 2 aded	İğne-i top 1 aded	Nişangâh 1 aded	İğne kisesi 2 aded	Sünger 3 aded	Top palaskası 3 aded	Mahitâb ma'a füyne 1 sandık	
Tapa-i Obüs 390 aded	Maşa-i top 2 aded	Fitil ağacı 4 aded	Hartuç zarflığı 2 aded	Falya örtüsü 3 aded	Yuvarlak zarfı 295 aded		
Fitil 2 deste	Araba mazusu 1 aded	Tomar ağacı 4 aded	Hartuç çengeli 2 aded	Barut-ı siyah 1765 kıyye	Varil 49 aded		

53b-4

Bâ-defter-i müzmâ ve ber-mûceb-i i'lâm-ı şer' Kumcuğaz İskeleyi'nde kırk beş senesi mevcûd olan mühimmâtın mikdârıyla cinsi beyân şod.

Yuvarlak (Çap 5) 800 aded	Hartuç kâğıdı 10 top 2 top (sarf olunmuş-nâ- mevcûd) 8 top mevcûd	Hartuç 220 aded	Çiriş 20 kıyye 08 kıyye (Hartuç sarf olunmuş) 12 kıyye (mevcûd)	Kalıb hartuç 2 aded	Nühas Kefçe 2 aded
İbsid/Asid? 20 aded 07 aded (Zâyi' olmuşdur) 13 aded (mevcud)	Burgu-ı sıbkın ma'a kabza 2 aded	İğne-i balyemez ma'a gılâf 2 aded	Teneke ölçek 2 aded	Manivela 15 aded 10 aded (Zâyi' olmuş) 5 (mevcûd)	Sırık-ı çam 10 aded 10 aded (boyunduruk? teslîm olmamış) 00 aded
Veronate	Pusis? (Çap 5)	Sırık-ı gürgen	Tomar top	Fitil-i Mısırî	

6 aded 6 aded (Teslim olunmamış) 0 (na-mevcud)	6 aded	2 aded	kefçe 2 aded 1 aded (Zâyi' olmuş) 1 aded (mevcûd)	15 aded 5 aded (Zâyi' olmuş) 10 aded (mevcûd)			
Kınab 20 deste	Mismâr-ı rîş? 500 aded 60 aded (Harc olmuş) 440 adede (Mevcûd)	Yumağa ma'a civata âhen 1 aded	Fitil ağacı 2 aded	Vezne-i top 2 aded	Mahitâb 150 aded Müsellemler? olmadığından? Çürük? Tesellüm? olunduğu? zâyi' olmuşdur		
Keser 2 aded	Destere 2 aded	Burgı 4 aded 2 aded (Zâyi' olmuşdur) 2 aded (Mevcûd)	Teneke peşrev (Çap 5) 50 aded	Sandık-ı kebir 1 aded	Kilid-i kebir 1 aded	Muşammalı sandık 9 aded	Küfe-i kebir 1 aded
Kerpütün 2 aded (Zâyi' olmuşdur)			Kınab 1 deste (Harc olmuşdur)			Senk çakmak 10 aded 10 aded (Virirken teslim olunmamış)	

Sayfa 53b**54a-1**

İçilli Hacı Kamer Beğ'in varisi bulunan karındaşı oğlu Abdülkerim Beğ gelüb bu tarafda isbat-ı veraset ve vekalet idüb yedinde olan [...] tescilimizde kayd olundu tescil olundu Fî 13 L. Sene (12)65

'An-asıl İçil sancağı kazalarından medine-i Ermenek? [...] tevâbi kazası kuzalarından Turas? Karyesi ahalisinden olub Canik sancağında [...] üzere sakin iken bundan akdem

bi-emrullah-ı te‘ala vefat iden el-Hacc Mehmed Beğ bin Abdülkerim bin Abdullah nam müteveffanın veraseti zevceteyn ile sulbiye kızı Hadice iraseti’ş-şer‘i isabet iden tekere-i mezburundan sulbiye Hadice’nin validesi Fatma Hanım dahi müteveffıye olub terke kızına intikal idüb badehu Hadice dahi müteveffıye olub terk-i metrikesi amucaları Zeynelabidin ve Abdullah Efendiye inhisarı lede’ş-şeru’l-enver zahir ve nümayan olduktan sonra verese-i mezburundan Abdullah Efendi dahi kable’l-kısmet vefat idüb zevcesi Dudu hanım ile oğlu Kerim Beğ ve sağır oğlu Ebubekir ve sulbiye kızı şerifeye terk idüb badehu muma ileyh sağır Abidin Beğ dahi fevt olub veraseti zevcesi Ayşe ile diğer zevcesi Rukayyeyi ve sulbiye kızı Eminey’yi ve karındaşı oğulları Abdülkerim ve Bekir Beğe terk edübde badehu mezbure Emine dahi müteveffıye olub validesi Rukayye ile amucam oğulları muma ileyhima Abdülkerim ile ve Bekir Beğ inhisarı lede’ş-şer’ü’l-enver zahir ve nümayan olduktan sonra sağır muma ileyh Ebubekir emval veraset-i mevrusesini hıfz ve cemi‘i umurumı tesviye ve re‘yete kibel-i şer‘den vasî mensûbesi olub vesayeti dahi el-Hac Ahmed bin Mehmed ve el-Hac Mustafa bin [...] şhadetleriyle sabit olan medine-i mezbur eşref hanedanından Alaybeğizade Mahmud ‘Arif Efendi [...] zatları ta‘rif-i şer‘î ile mu‘arrefe muma ileyhima zevcetü’l-mezbure Duru Hanım ve binti’l-mezbur ve Şerife hanımlar liva-i mezbur makarr-ı muhallefatı bulunan medine-i mezbur meclisinde makud meclis-i şer‘i münirde vesayeten ve asaleten şöyle takrir-i kelim ve ta‘bir-i ‘ani’l-meram eylediler ki salifü’l-beyan mevruselerimiz olub liva-i mezburda birbirlerini müte‘akiben müteveffıye olan Fatma ve Emine hanımların terekeriyle muma ileyhim el-Hac Mehmed Beğ ve Abdullah Efendi ve el-Hac Abidin Beğ [...] Eminenin terekesinden ba-tertib ale’l-inhisari’ş-şer‘i isabet idecek husus miras- şer‘iyye mahallinden vazı‘ul-yed bulunandan ahz ve kabz ve kendisine isali ve teslimi ve lede’l-iktiza sağır merkumun hissesinden ma-‘adada sulh ve ibra ve husus-ı mezkur mütevakkıf olduğu umurun küllisine el-yevm Der‘aliyyede müsaferet üzere bulunan veresesine işbu ba‘isü’l-kitab muma ileyh el-Hâcc Abdülkerim Beğ bin Abdullah Efendi el-müteveffa bi’l-isale ve bi’l-vesayet taraflarımızdan vekil ve naib-i münasib nasb ve ta‘yin eyledik didiklerinde vekalet-i mezkur muma ileyh Abdülkerim Beğ’in kabulüne mevkuften ma-vaka‘a bi’t-taleb ketb ve imla olundu Hurrira fî yevmi’s-salis aşer min-şehr-i Cemaziyelula li-sene hamse sittin ve mieteyn ve elf Fî 13 L. Sene (12)69

Muma ileyh Abdülkerim Beğ’in [...] oğlu [...] ahz edeceği emr-i alisinin sureti

54a-2

Sa'âdetlü Efendim

Mevlana-i sagire Hazret-i mevlanadan Abdülkerim Efendi'nin 'ammisi olub Samsun canibinin vefat itmiş olan iç illi Hacı Mehmed Beğ ile zevcesi müteveffiye Fatma Hanımın emval metrukesi tarafına müteveffa-yı merkumun biraderi müteveffa Zeynelabidin Bey'in eytamına intikal itmiş ise de eytam merkumenin ol-taraf [...] 'Arif Ağa emval-i metrukeyi fuzuli tamamen zabt eylediğinden hisse-i mevrusenin tahsili hususı muma ileyh ba-arzuhali's-şer'î [...] olmakla marifet-i şer'le bi'l-ru'yete ihkak-ı hakka himmet eylemeniz siyakında şukka-i [...] terkim kılındı Fî 13 L. Sene (12)65

Sayfa 54a

55a-1

Kuzât ve hükkâm hakkında emir ve tenbihatı havi sadır olan ferman-ı celili'l-unvanın suret-i emr-i münîfidir

Düstûrûn-ı mükerrremûn nizamü'l-'alem müdebbir-i umûri'l-cumhur bi'l-fikri's-sakıb mütemmimü mehammi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyanü'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'âdet-i ve'l-iclâl el-mahfûfûn bi-sınûf-ı avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Anadolu'nın sol kolı yemin ve yesarıyla nihayet varınca vüzera-yı 'izâm edamallahu te'ala iclalehum ve a'zamu'l-ümerâi'l-kirâm efahimü'l-küberâi'l-fihâm ulü'l-kadr-i ve'l-ihtiram ashabü'l-izz ve'l-ihtişam-u'l-muhtesun bi-mezid-i 'inayeti'l-meliki'l-'alâ mirimiran-ı kirâm dame ikbaluhum akza-yı kuztü'l-müslimin evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fezail ve'l-yakîn râfi'i ilmü's-şerife ve'd-din vâris-i ulûmi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i 'inayeti'l-meliki'l-mü'în Mevlana Erzurum kadısı zidet fezailuhu ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkam ma'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm kuzât nüvvâbı zide fazluhum ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akrân mütesellimin ve voyvodogân a'yân ve vücûh-ı memleket zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki memalik-i mahrusemde mütevattın kâffe-i ahâli ve reaya ve 'âmme-i fukara ve zu'afâ 'ale'd-devam saye-i 'inayetullah mülûkânemde müstezill ve asude ve cemi'i mezalim ve te'addiyâtdan emin ve azade olmaları aksa-yı meram-ı şahanem olmakdan naşi himâyet-i fukara ve sıyanet-i 'aceze ve beraya hususları herbâr-ı tenbih ve tekid

olunmakta olduğundan kat'ı nazar her kazanın vaki' olan mesarif-i sahihasinden hakim-i şer'i şerif olanlar harç defteri ve imza olunarak gurusu başına birer para almak ve umur-ı mühimme devlet ve mesalih-i vilayet için iktiza iden 'arz ve ilamlardan başka harç almamak ve defer-i tevzia ziyade bir akçe idhal olunmamak ve birbirlerine 'arz icrası veyahud bi-gayr-i hakkın celb-i mal i'ya-i fasidesiyle hilaf-ı inha iştikâ iderek hasm ittihaz eyledikleri kimesneler ile hîn-i murâfa'da şartları zahir ve sabit olup şer'an men' olunan da'valardan hakim taraflarından mahsul-ı def' namıyla muğâyir feteva-yı şerife bir akçe ve bir habbe alınmamak ve şer'an hükm olunan de'âviden dahi resm-i 'âdiden ziyade bir şey mutâlebe ve ahz kılınmamak ve vaki' olan mevta-yı askeriye ve gayr-ı askeriyenin sağır ve sağiresi veyahud gaibde varisi olmayub tahriri iccab itmeyen terekeyi bir dürlü cebr ve tazyik ile tahrirden ve [...] resm-i kısmet namıyla nesne mutâlebesinden mücanebet olunmak ve vereseşi sağır veya veyahud gâibde olup mucib-i tahrir olan mevtanın terekesi tahrir ve terkim ve ba'de ihrâci't-techîz ve't-tekfîn duyun-ı müsbitte ve sülüs ve sayası var ise eda ve tenfîz ile her ne bâkî kalur ise beyne'l-verese 'alâ ma farzullahi te'ala tevzi' ve taksim itdirilüb tereke bakıyeden ücret-i kassamiye ve ma'a katibiye ve hıdemeya min haysü'l-mecmû' fukaha-yı 'izâm rahimehumullahi te'ala mezburesinin ta'yin buyurdıkları ücreti'l-kassâm rubü'l-'öşr ke'z-zekât mes'ele-i şerifi üzere bin gurusu da yirmi beş gurusudan mâ'adâ bir şey talep olunmamak ve nafaka ve vesayet hüccetlerinden harç alınmamak babında Anadolu'nun ve Rumilinin uç kollarına Tevarih-i muhtelifte ile müste'idde evamir-i şerifem ısdâr ve tisyar kılınmış ise de bu esnada yine bazı mahallerde mevadd-ı merkumeden dolayı fukara-yı ra'iyet tecrim ve ızrâr olunmakta ve hususıyla def'i resm didikleri zulemiyye yine alınmakta olduğu vasıl sâmi'a şehriyanem olub bu keyfiyet şer'i şerifin hilafı ve min-küllü'l-vücûh rıza-yı mülûkâneme münafî olduğına binaen fima-ba'd her taraftan [...] husus-ı mezbura i'tina ve dikkat olunarak bâlâda mezkûr nizamların harf be-harf icrasına ikdâm ve dikkat olunmak fermanım olmağın şeref-yafta-i sudur olan hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun-ı padişahanem mantuk-ı münîfi üzere tenbihen ve te'kiden ve tahziran rikab-ı müstetâ'bımdan işbu emr-i şerifim dahi ısdar ve rikâb-ı hümayunum kaim-makamı tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim zide kadruhu ile tisyar olunmuşdur İmdi zaman-ı sa'd iktiran-ı padişahanemde kaffe 'aceze ve fukara ve zu'afa ve 'âmme-i re'aya ve berayanın cemi'i mezalim ve teaddiyatdan vikayeleri saye-i merahimvaye-i tacidaranemde asayış ve rahatları [...] metalib-i daveranem idüğü ve

husus-ı merkum zımında bu def'a dahi Anadolu ve Rumilinin uç kollarına başka başka evamir-i 'aliyyem ısdar ve irsal kılındığı siz ki vüzera-yı müşar ve mirimiran-ı muma ileyhimsiz ma'lumunuz olmadukda nizamat-ı mezkurenin havza-i hükümetinizde olan bi'l-cümle kazalarda harf be harf icrasıyla muğayiri vaz' ve halet vuku'a gelmemesi esbabını istihsale bezl-i miknet ve bundan sonra dahi hilafına cesaret ider olur ise o makulelerin te'dibât-ı layıkları icra olunmak üzere ism ve şöhretiyle keyfiyeti dersa'adetime tahrir ve inhaya mübaderet eyleyesiz ve Siz ki Mevlana kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz mazmun-ı emr-i şerifim sizin dahi meczumunuz oldukda muceb-i muktezası üzere 'amel ve hareket ve hilafından gayetğ'l-gaye hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımü'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılsanız Tahriren fî evasıt-ı şehri-i Zilhicce eş-şerife sene hamse ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

Sayfa 55a

55b-1

Mevâki'i Hamse tertibatı mübayaasına dair emr-i 'âli suretidir

Kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerîn Samsun naibi Mevlana zide 'ilmuhu ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Samsun mütesellimi ve Samsun iskelesi mübayaecısı el-Hâc Derviş Ahmed zide mecduhuma ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yan ve zabitan ve vucûh-ı memleket vesair iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki mevaki'-i hamse-i ma'lum tertibatından Samsun iskelesine merbut kazalardan iki yüz kırk üç senesine mahsuben silahşoran-ı hassamdan Ahmed zide mecduhu ma'rifetiyle mübaya'ası müretteb rayiç zehayirinin tahsili dersa'adetime teslimi babında ısdar ve tisyar olunan emr-i şerifim mucebince tertib mezburdan dersa'adetime bir mikdar zahire tisyar olunmuş ise de muharren 'azli vuku'ıyla sekene-i mezbure tahsilatından iskele-i mezbure anbarlarında ve karye ve civarında vâki' kazalarda on beş bin kileye karîb hinta beş bin kileye karîb şair der-anbar kalub gönderilememiş olduğu mübayaacı sabık

muma ileyh tarafından bu def'a inha olunmuş olduğına Der'aliyyemde zahirenin şiddet-i lüzümü hasebiyle zehair-i merkumende sen ki mübaya'acı lahık muma ileyh sin sana devr ile sefayine tahmil ve dersa'adetime celbi lazım gelmiş idüğüne binaen iskele-i mezkurede ne mikdar zahire mevcut ise tarafından ahz ve kabz kılınarak ve civar kazalarda olan zehair dahi tarafından me'mur adem-i ma'rifiyle iskele-i mezbure nakl ve tenzil olunarak sefayine tahmil ve der-'aliyyeme sevk ve tesyirine müsare'at olunmak babında sana vesaire hitaben bir kıt'a emr-i şerifim ısdarı hususunu rical-i devlet-i 'aliyyemden zahire nazırı iftiharu'l-ematicid ve'l-ekârim es-Seyyid Ahmed dame mecduhu ba-takrir inha itmekden naşi kuyuda lede'l-müracaa iki yüz kırk üç senesine mahsuben Sivas ve Amasya ve Çorum ve Canik sancaklarında vaki' kazalardan gayr-ı ez afv ve tenzil elli dokuz bin kile hinta ile otuz bir bin sekiz yüz kile rayiç şî'ri tertib bulunmuş olduğu kuyuddan ve tertibat-ı mezkureden gayr-ı ez teslimat ve havalat Samsun anbarlarında on beş bin kile hinta ile beş bin kile şa'ir mevcut idüğü nazır muma ileyh in takdirinden olmakdan naşi mucebince emr-i şerifim ısdarı hususuna irade-i 'aliyyem te'alluk itmekle ber-vech-i muharrer 'amel ve harekete ziyade sa'y ve gayret eylemen fermanım olmağın hasseten işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde keyfiyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumun oldukda fermanım olduğu ve balada bast u beyan kılındığı üzere dersa'adetimde zahirenin şiddet-i lüzum ve iktizası derkâr idüğünden sene-i merkume tertibinden mübaya'acı sabık muma ileyh ma'rifetiyle tahsil kılınmış olan zehairden gayr-ı ez havalat ve teslimat iskele-i mezbure anbarlarında ve karye civarında vaki' ba'zı kazalarda kalmış olan on beş bin kile hinta ile beş bin kile şa'ir tamamen tarafından ahz ve kabz ve kazalarda olan zehayir ma'rifetinle ve ma'rifet-i şer' ve mütesellim muma ileyh ma'rifeti ve tarafından me'mur adam-ı ma'rifeti ile bir an akdem iskeleye nakl ve tenzil olunarak sefayine tahmilen seri'an ve 'acilen dersa'adetime irsal ve anbar-ı 'amireme teslim olunması esbabının istihsaline ziyade akdam ve gayret eyleyesin ve Siz ki naib ve mütesellim ve a'yan ve zabitan vesair muma ileyh sin Sizler dahi muceb-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle

Vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i 'alışanımın mazmun-ı münifiyle 'amil olasız Şöyle bilesiz 'Alamet-i şerife i'timad

kılasız Tahriran yevmi's-sadis 'aşer min şehri Safer sene hamse ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantıniyye

55b-2

'An-asl mahruse Bursa'dan olub bundan akdem Samsun iskelesinin mevaki'i hamse ma'lumenin ba-emr-i 'âlî emr-i mübâyeasına me'mur olan yeşil? mütevellisi el-Hac İbrahim Ağa'nın zevce-i menkuhası ba-emrullahi te'ala Samsun kasabasında merhume olub müteveffıye-i merkume Hatunun kâfe-i metrukatından be rıza-yı Allahü te'ala evm-i Cum'alarda kable's-salât Kur'an-ı 'Azimüşşan feth ve kıraat olunmak şartıyla malından beş yüz guruş ifraz olunub ba'de vefatihi cevami'i şerifelerde Kur'an-ı 'azimüşşan kıraat iden hafızu'L-Kur'an olanlara meşrut ve bu vechle vasiyyet itmekle müteveffıye-i merhumenin vasiyyeti üzere beş yüz guruş kâffe-i terekesinden ifraz-ı birle zevci muma ileyh el-Hac İbrahim Ağa hala Samsun sakinlerinden Medrese cami'i şerifi imamı Tûtî Hüseyin Hafız Efendi'ye teslim ve Efendi-yi muma ileyh tarafından vekil ve naib menâb nasb eylediği işbu mahalle kayd şod Fî 27 B. Sene (12)45

Vekil muma ileyh Tutî Hüseyin Hafız Efendi yediyle merhumenin vakf eylediği beş yüz guruşdan Yalı Cami'i şerifi imamı Hafız Osman Efendiye nakden yüz guruş teslim olunmakla işbu mahalle kayd şod

100 guruş

Yalnız yüz guruş muma ileyh Hafız Osman Efendi'ye teslim şod

Fî Gurre Ş. Sene (12)45

Sayfa 55b

56a-1

Kavak kazasından Gulam karyesinden Sipahi Mehmed'in iki senelik tımar hasılatını ve gerek tımar mezkurı Kavak naibi Seyyid Abdullah Efendi'den da'va idüb seneteyn mezkurm tin hasılatından iktiza iden iki yüz altmış guruş mebâliği medde'î merkum Sipahi Mehmed huzur-ı şer'ide tamamen 'ahz ve kabz idüb iki senelik hasılat

da'vasından ve gerek tımar-ı mezburun berat da'vasına müte'allık 'âmme-i davadan merkum Abdullah Efendi'nin zimmetini ibra ve iskat eylediği işbu mahalle kayd ve tescil olundu Fî 21 Z. Sene (12)45

Şuhudü'l-hâl

Kavakdan Koca 'Ömerzade Hasan Efendi

Müderrif Mehmed Efendi

Hacı Dervişzade Hasan Ağa Çarşanbalı

Kavakdan Bodur oğlu Mustafa

Kavaklı Kara Yusuf karyesinden yağcı oğlu Halil

56a-2

Hançerli mahallesi sakinelerinden Dürzi Hacı Süleyman'ın zevcesi 'Ayşe Hatun hasbeten lillahi te'ala kendi malından ifraz ile 'an-nakdin üç yüz guruş meblağı 'Osman Paşa medrese-i şerifesinin müderris olanlara vakf idüb zikr olunan mebaliğ mezbur üç yüz guruş dahi tamamen medrese-i şerife müderrisi olan İbrahim Efendi'ye teslim itmekle işbu mahalle kayd ve şerh olundu Tahriran fi evail-i şehri Cemaziye'l-ula sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf

Şuhûdü'l-hâl

Kırımı Hacı Ömer Ağa

Mahdumı Şeyh Muhammed Topal [...] Mehmed

Bekdaş oğlu İbrahim Ağa

Üçanbarzade Hafız Müezzîn Ali Efendi

Merkum Ayşe Hatun kal'a derununda vâki' cami'i kebirde müezzîn olanlara meşrut olmak üzere yüz guruş vakf eylediği işbu mahalle kayd şod

Fî 3 Ca. Sene (12)46

Yine merkur Ayşe hatun Hançerli cami'î şerifinde müezzin olanlara meşrut olmak üzere yüz guruş vakf eylediği işbu mahalle kayd şod Fî 3 Ca. Sene (12)46

56a-3

Kabi'den

Kör oğlu Hacının oğlu Ali Mehmed Mustafa huzur-ı şer'a gelüb babaları malından olarak her birerleri hisselerine razı olub birbirleriyle 'âmme-i da'vadan sulh ve ibra olundukları işbu mahalle kayd şod

Şuhûdü'l-hâl

Kabi'den Kapusuz Hacı Mehmed

Kabi'den Alimun? Oğlu Ahmed

56a-4

Akanlı'dan Ömer oğlu Mehmed'in oğlu Mehmed bundan evvel Kırım tarafında esirliği esnasında Akmesicid nam mahalde bi-emrillahi te'ala fevt olduğına huzur-ı şer'ide edayı şehadet iden Büyük Uyumca'dan Kel Osman'ın oğlu Hüseyin nâm kimesne bila cürret Deli Hasan'ın [...] bu dahi semâ'an Kırım'da haber aldığını huzur-ı şer'ide takrir itmekle işbu mahalle kayd şod Fî 25 Ca. Sene (12)46

Sayfa 56a

56b-1

Pazar mahallesi sakinelerinden Zencir Hüseyin nâm kimesnenin zevce-i mutallakası Kerime nâm hatun huzur-ı şer'ide şuhûdîn mahzarlarında zevci sabık Zencir Hüseyin nâm zimmetinde olan meblağ bedeli vesair hukuk-ı [...] matlubatı olan meblağ beş yüz elli guruş olub işbu beş yüz elli guruş merkur Hüseyin tamamen tarafda eda ve teslim olunmakla bu hususa müteallık vesair hukuka dair 'âmme-i da'vadan merkume Hüseyin'in zimmetini ibra ve iskat itmekle işbu mahalle kayd olundu

Şuhudü'l-hal

Hacı Dizdar İbrahim Ağa

Hacı Mehmed'in torunu. 'Abidin Emin

Kandaz Emin Ağa

Hamsi Mehmed

Uzun Halil oğlu İbrahim

Ve gayruhum

Sayfa 56b

57a-1

Hacı 'Abidin Beğ Efendi'nin zevce-i menkuha-i metrukesi Ahmed Beğ kerimesi Ayşe Hanım müteveffa Hacı 'Abidin Beğ'den intikal idecek hisse-i irsiyyesine Trabzon mahkemesinden hüccet-i şer'iyeye vekil eylediği İçilli Abdullah bin Ali bin Abdullah ısrar-ı rical-i Müsliminden makbulü'l-şehâdet Mehmed Receb bin Abdullah ve Mehmed bin Ali şehadetleriyle muma ileyhın vekil olduğu mahkeme yine sicilinde mazbut ve mukayyedir.

Fî 3 C. Sene (12)64

Sayfa 57a

57b-1

Samsun kal'asında meskun Şerife hatun huzur-ı şer'a gelüb kasaba-i mezburede Çarşu derununda Cezayirli oğlu Usta Ali'nin Ekmekçi firun ittisalinde vaki' Amasyalı oğlu İbrahim'in taht-ı icarını olan bir bab Ekmekçi firunı hasbeten lillahi te'ala malından ifraz idüb vakf itmekle merkume Şerife hatun vefat idinceye kadar mezkur firuna kendi müteveli olub ba'dehu vefatihi Hacı Halil Ağa müteveli olub ba'dehu ağa-yı muma ileyh fevt oldukda zevcesi Kerime Hanım müteveli olub ba'de vefatihi Hanım muma ileyhanın torunlarından erkek evladları müteveli olub ba'dehu erkek evladları olmadıkça kızları müteveli olub işbu müteveli olanlar vakf-ı mezbur firunun iradından sene be sene bir kıyye şemmi' 'âli kal'a merkumede yukarı kal'a kapısı ittisalinde olan mescid-i şerifde sirac olunmak üzere kendi nefsi için vakf itmekle ve yine firun mezburun iradından senede bir kıyye şemmi' 'âli Sa'di Beğ cami'i şeridinde sirac

olunmak üzere Şirin Hatunun kerimesi Neslihan Hatunun ruhi için vakf itmekle ve yine firun mezburun iradından senede iki re'y ganem kurbanlık alınub biri Şirin Hatunun kendi nefsi için ve biri dahi Neslihan Hatunun ruhi için ve yine firun mezburun iradından senede iki hatm-i şerif kıraat olunub birisi kendi nefsi için ve birisi dahi kerimesine Neslihan hatunun ruhi için vakf itmekle işbu minval-i muharrer üzere tescil-i şer'î olunsun deyu merkume Şirin Hatun takrir itmekle işbu mahalle kayd şod Fî 25 L. Sene (12)46

57b-2

Fî 7 Z. sene (1)253

Mefahiru'l-kuzât ve'l-hükkâm Samsun'dan Trabzon'a varınca yol üzerinde vaki' kazalardan kuzât ve nüvvâb ve ayan ve voyvoda-i memleket bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'î refi'î hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki me'muren Harput? canibinde olan 'asakir-i hassa-i şahanem piyade birinci ve üçüncü ve beşinci alaylarıyla piyase topcı ve süvari ikinci liva birinci alayı zabitan ve neferatının iktiza iden elbiseleri esvab emini Ahmed Ağa ve çend nefer 'askerin bir taraftan bahren Samsun'a göndermiş olduğundan bahisle elbis-i mezkurenin Samsun'dan Harput'a varıncaya değin nakline muktezi araba ve hayvanatın seri'an tedarik ve i'tasıyla kaza-be-kaza îsâl vesâyasını şamil emr-i şerifim sudurı 'asakir-i hassa-i şahanemle Anadolu tarafı Redif-i hassa ve mansure-i padişahanem ser'askeri damad-ı sani şehriyaranem düstur-ı mükerrerrem vezirim Mehmed Said Paşa edamallahu te'ala iclalehu ba-takrir ifade olunmakdan naşi siz ki mahtuba muma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere 'amel ve hareket bi'l-ittihad mezid-i sa'y ve gayret eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki ber-minval-i muharrer 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız Fî 25 RA? sene (1)253

Sayfa 57b

Sayfa 58 BOŞ

59a-1

Müteveffâ Ünyeli Mehmedi Hacı Ömer oğlu Molla İsmail dursa'adete bir mikdar mal ile müşterek ticaret [...] Mehmet [...] oldukda Numan Reis sefinesiyle gelüb [...] Samsun

mahkemesinde [...] içinde çıkan eşya ve tütün kârından ba‘de’l-masârif mezbur Mehmed [...] zevcesine virilen mebaliğın yekununun defteridir beyan şod

Malın cinsi	Mikdar	Guruş	Para
Basma	10 endaze	15	
Peştamel	1 aded	8	
Basma kuşak	1 aded	8	
Sarı büyük çenber	3 aded	15	
Siyah çenber	1 aded	3	
İpek elvan	50 dürme	15	
Kalıbdan	3 miskal	7,5	
Yemeni	1 çift	6	
Babuç	1 çift	2	
Sim	2 çakma tel	2	
Fes cedid	1 aded	8	
Sarı cedid libade	1 aded	6	
[...]	2 aded	4	
Kilid-i taş	2 aded		
Çıkrık	1 aded	7,5	
Hafızdan alacak		3	

Ma‘a zenbil zevcesi yedine bu eşyalar yüz dokuz guruş kıymetleriyle bi-hesab olarak ‘aynen virilmiştir

Müteveffâ Mehmed’in dersa‘adetde furuht eylediği duhandan hasıl olan kâr-ı yekun sermaye [...] olduğu bede’s-sübut

Guruşun taksimatı	Kalan
İşbu meblağı udul [...] asl mal kıymet duhanı ba‘de’s-sübut Kârıdır?	375,5
Boğazda fevt oldukça Numan Reis Mehmede teşhiz tekfin eylemiş	146
	229,5
Bâlâ eşyanın bi-hesab-ı kıymet zevcesine teslimat	109
	120,5
Dönme Mehmed il zevcesine teslimat	055
	95,5
Murad yediyle zevcesine teslimat	30
İşbu meblağ zevcesine Ahmed Ağa yediyle teslimat	45,5

	10
Resmi hakimiyle bi-hesab yekununda	7

[...] es-Seyyid Osman [...]

Mühür

59a-2

[...]

Sa'id Beğ mahalle sakinlerinden Hacı Ömer oğlu Molla İsmail yedinden bazar mahale sakinlerinden Karadeniz Boğazı'nda [...] [...] fevt olan Ünyeli Mehmed yedinde bi-tariki'l-mudarebe dört yüz doksan iki batman 2 kıyye duhan Samsun'da yekûn-ı sermaye hesab olunub üç bin elli bir buçuk guruşa iblağ olunduğına bi-temamiha sermaye Molla İsmail'in bulunduğuna ve Mehmed takririne ve zevcesi Kezban Hatun bint-i Hacı Salih Efendi [...] Hafız Mehmed ve Dönme Mehmed ve yine [...] Ahmed Ağa eda-yı şehadet idüb dersa'âdetden mebalığ Nu'man Reis sefinesiyle gelüb Molla İsmail mebalığini kabz eylediği ve hasıl karından yedi yüz elli bir guruşdan nısfı üç yüz yetmiş beş buçuk guruşun balada şerh ve beyan olunduğı üzere teçhiz ve tekfını ba'de'l-ihraç zevcesi Kezban Hatun yedine meşruh üzere virilüb ta'dil ve tesviye şer'i bulunduğı ma'a meşruhasıyla vaki'ül-hâl ketb ve i'ta olundı Tahrîran fi evasıt-ı Saferü'l-hayf [...] ve erba'in ve mieteyn ve elf

Şuhudü'l- [...]

Hâc Salih Efendi ve [...] Hafız Mehmed

Kantarcı Ahmed Efendi

Ve Dönme Mehmed

Sabit Efendi

Hacı Mustafa

Ve Molla Murad

Ve gayruhum

Huruç-ı Sipahi Hatib Mehmed Ağa

Hacı Monla Efendizade Mehmed Efendi

Sayfa 59a

59b-1

Mekteb Hoca buyrulmasıdır

İftihârü'l-emacid ve'l-ekâbir İstabl-ı 'amire müdirliği payesiyle müseccel Canik muhassılı vekilimiz ba'dehu Abdullah Beğ dame mecduhu ve [...] Canik ve Ordu kazalarının kadıları ve naibleri faziletlü efendiler zide 'ilmuhu ve kıdvetü'l-emacid ve'l-a yan ordu mütesellimimiz 'izzetlü Ebubekir Ağa va kaza a'yanları 'izzetlü beğler ve ağalar zide kadruhum ve mefahirü'l-akran vücûh-ı memleket ve iş erleri ve kura ve mahallât eimme ve muhtarân ahalisi [...] inha olunur ki [...] islam ile [...] olub bi'l-cümle kuzât ve kura ve mahallâtda taraf taraf mekat-i 'ilmiyye bulunarak büyük ve küçük herkes din ü diyanete elvirecek kadar okuyub taht-ı cühhâlden kurtulmak şî'âr-ı İslamiyyeden ve bu maksadın husuli için icab iden mahallere mektebler icadıyla ta'lim-i 'ulûm ve Kur'an vecibesine ri'ayet olunması tenbih olunduğı eğerçi [...] ma'âzallahu te'ala ahali ve sekenenin 'adem-i mübalan-ı diniyyeden naşi evlad ve akrabalarını çocukdan mektebe virmeyub ve mekteb hocaları dahi candan devam eyleyub mekatib-i mevcude ta'lim ve taallüm-i Kur'andan hâli kaldığı misillü ekser yerlerin hiç mekteb olmayarak öyle cehl ile izâ'a-i evkât olunmakda olduğu tahkik olunmuş ve bu me'alde iseler hem levazım-ı diniyye olarak saye-i [...] vaye-i hazret-i şahanede taht-ı rabıtaya idhali lazıme-i zimmet-i diyanet bulunmuş olmakla bu def'a Canik ve Ordu kazalarında işbu mekteb nizamât memur darende buyruldu Çarşanbalı faziletlü Süleyman Efendi mahsus ta'yin ve irsal kılınmış idüb Siz ki muhatabûn muma ileyhimsiz vusul-i buyrulduğumuzda ma'lumunuz oldukda Efendi muma ileyh ma'rifetiyle teftiş ve taharri olunarak zir-i idarelerinizde mahallerde tekarrür mu'attal mekâtib var ise kemali ve hocalar ik'adı ve asıldan mekteb olmayan yerlerde müceddeden mekteb küşadıyla sıbyan ve 'ulemanın 'ale'd-devam Kur'an-ı Mübin vesair 'ulûm-ı lazıme din okutdurulması hususuna bi'l-ittifak ve ihtimam ve şayet bundan sonra bu babda ahali

tarafından ve mekteb hocaları canibinden ve gerek taraflarınızdan ihmal ve tekamül ve iğmâz ve tesamüh vuku‘ bulur ise dünya ve ‘ukbada muceb-i [...] muaheze mes’uliyet bulacağından işte ana göre nizam-ı mekatibin bekasıyla fariza-i İslamiyenin ve imla icrasına ikdam-ı tâm eylemeniz babında divan-ı eyalet-i tarafından işbu buyruldı-yı ısdar ve efendi muma ileyh ile tisyar olunmuş bi-mennihi te‘ala gerekdir ki mucebiyle ‘amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücanebet eylesesiz [...] 11 [...] (12)56

Sayfa 59b

60a-1

Ba‘zı vüzerâ ve mîr-i mîrân mansıbları canibine azimetlerinde fukaraddan bir suret başka bir şey matlu olunmamak babında sadır olan ferman-ı ‘alışan suretidir

Düstûrûn-ı mükerrrem müşîrûn-ı müfehhamûn nizâmu’l-‘âlem müdebbiru umûri’l-cumhûr bi’s-sâkıb mütemmimü mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidü bünyâni’d-devleti ve’l-ikbâl müşeyyidü erkâni’s-saâdeti ve’l-iclâl el-muhtaffüne bi-sınûf-ı avâtıfı’l-meliki’l-‘alâ Anadolu’nın sol kolı yemini ve yesarıyla niyayetine varınca vüzera-yı ‘izam edamallahu te‘ala iclalehum ve a‘zamu’l-ümerâi’l-kirâm efâhimü’l-küberâi’l-fihâm zükadri ve’l-ihtirâm ashabu’l-izzi ve’l-ihtişam el-muhtassûne bi-mezîdi ‘inâyeti’l-meliki’l-‘alâ müzeran-ı kiram dame ikbaluhum ve ekza kuzâtu’l- müslimîn ûlâ vülâti’l-muvahhidîn ma‘denü’l-fazli ve’l-yakîn rafî‘u i‘lamu’s-şerîati ve’d-din varisü’l-‘ulûmi’l-enbiya-i ve’l-mürselîn Mevlana Erzurum kadısı zide fazluhum ve mefahirü’l-emâsil ve’l-mekam-ı me‘adinü’l-fezâil ve’l-keâm kuzât ve nüvvâb zide fazluhum ve müfâhirü’l-emâsil ve’l-akrân mütesellimin ve voyvodogân ve a‘yân ve vucûh-ı memleket zide kadruhum tevki‘i refî‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum ola ki bir müddetden berü ba‘zı vüzera ve mirimiran-ı kiram mansıbları canibine ‘azimetlerinde hademe-i mübaşirin dahi savb-ı me‘murelerine iyab ve zihâblarında esna-yı râhda uğradıkları kazalardan müfit ve meccanen yem ve yiyecek ahzıyla bila-muceb fukaraya bâr olduklarından fimâ-ba’d yem ve yiyeceğe dair kendilerine lazım olan şeyleri akçeleriyle alarak ahali fukaradan bir suret başkasına mutalebe olunmayub kazalar taraflarından dahi i‘ta kılınmaması mukaddemce her tarafı evamir-i şerifem neşriyle tenbih kılınmış ve muahharan sefer-i hümayun Nusret-makrun-ı şahanem zuhuruna mebni Rumili ve Anadolu caniblerinden mücerredi ifal faraza gaza için semt cihada

sevk ve tayin olunan vüzera ve me'murin ve 'askerin esna-yı râhda fakat birer gicelik yem ve yiyecekleri kazalar tarafından i'ta olunub bu vesile ile sahih sefere memur olmayanlara vesair şuna buna müfit ve meccanen [...] virilmemesi hususı tekrar Anadolu ve Rumilinin öbür kollarına irade-i 'aliyyem ısdar ve tisyarıyla tevcih ve iş'ar olunmuş ise de el-haletü hazihi sefer gailisi ber- taraf olmuş olduğına binaen ba'de-izin mürur ve ubûr idenler kazalar taraflarından yem ve yiyecek i'tasıyla fukara-yı ra'iyete bî-vech-i iz'âc ve tazrîr olunmaması lazımeden olmakdan naşi sen ki vüzera-yı müşar ve mir-i miran ve Mevlana ve kuzat ve nüvvab ve sair muma-ilehimsiniz vüsu emr-i şerifimde keyfiyeti zir-i hükümetinizde kain kaza ve kasabat ve kura ahalisine ifade ve telkin-i birle bundan böyle gerek vüzera ve mirimiran vesair me'murin ve 'askeriden mürur ve ubûr idenlere kazalar ahalsi tarafından bir suret başka meccanen yem ve yiyeceğe dair bir şey ve bir virilmeyub herkes kendü akçeleriyle malzemelerini görerek zihar bu babda fukara-yı memlekee bir akçelik zarar ve hasar itdirilmemesi emr-i ehemmine be-gayet i'tina ve ihtimam eylemeniz fermanım olmağın i'lamen ve ifhamen ve tenbihen ve ikdamen ve te'kiden rikab-ı [...]dan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve rikâb-ı hümayunum kaim-makamı tatarlarından kıdvetü'l-emasil ve'l-akran Ahmed zide kadruhu ile tisyar olunmuşdur İmdi balada beyan olundığı vechle ba'de'l-yevm zir-i hükümet ve idarenizde vaki' kaza ve kasabatdan geçen bi'l-cümle memurin-i devlet-i 'aliyyem vesaire için canib-i vilayetden bir suret ma-'adâ meccanen yem ve yiyecek virilmeyub herkes kendü akçeleriyle alarak fukara-yı memleket bir vechle izrâr olunmaması esbabını istihsar bi'l-ittifak ikdam ve dikkat eylemeniz kat'î matlub-ı şahanem idüğü ve iğmâz ve rehâvet ile mukabelesi? halet vuku'una bir vechle rıza-yı madelet irza-yı padişahanem olmadığı ma'lumunuz oldukda ber-minval-i muharrer 'amel ve hareketle infaz emr ve tenbihat-ı mülûkâneme sarf ve sa'y ve kudret ve hilafi vaz' tecvizden tevakki ve müba'adet eylemeni babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılâsız Tahriren fî evahir-i şehri Zilkade eş-şerife sene hamse ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

61a-1**Gümrük Maddesi İçün Emr-i Âlî Suretidir**

Mefâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm Me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm dersa'âdetimden bahren Samsun'a [...] berran Amasya ve havalisine varub gelince yol üzerinde vaki' kazaların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhum ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yan ve gümrük emdas ve cizyedarları vesair zabitan zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Rusya Devletinin der'aliyyemde mukim fevakalade murahhas orta elçisi kıdvetü'l-ümerai'l-milleti'l-mesîhiyye bunutek haşmet-i 'avakıbe bi'l-hayrın südde-i saadetime takdim eylediği memhur takririnde devlet-i aliyye-i memalikine amed şod iden Rusya memalikinden düvel-i saire memleketlerinden devlet-i 'aliyye memalikine getürecekleri emti'a ve eşyanın furuht eyledikleri mahallerde ve devlet-i 'aliyye memalikinden olub Rusya memalikine düvel-i saire memleketlerine getürecekleri emti'a ve eşyanın dahi ancak iştira eyledikleri mahallerde bir def'a resm gümrüklerini yüzde üç hesabı üzere tamamen eda idüb bila-muhâlefetin yedlerine ma'mul bih eda tezkeresi virilmek vech-i meşruh üzere bir def'a ve bir mahalde resm gümrükleri alındıktan sonra mürur ve 'ubur eyledikleri mahallerin gümrükçileri taraflarından mükerrer resm gümrük alınur ise 'ahz idenlerden girüye redd itdirilmek hususâtı beyne'd-devleteyn emri ticarete dair in'ikad pezîr olan mu'ahede muktezasından olduğına binaen bir def'a Rusya re'ayasından 'İbaz oğlu ve Mankubi ve Bekıt nâm üç nefer tacirler li-ecli't-ticare Dersaâdetimden bahren Samsuna ve andan berran Amasya ve havalisine 'azimet murad eylediklerini inha ve ber-mukteza-yı şurût mu'ahede 'amel ve hareket birle mürur ve 'ubûr ve ticaretlerine müdahale ve mümâneat olunmayub bermuceb-i 'ahidname-i hümayun [...] [...] olunmaları babında emr-i şerifim sudurını istid'a itmekden naşi müste'min tüccarı ticaret-i dâhiliyeye hahişkar oldukları halde hububat ve bunun emsali memnûâtdan ve narh ile kat'ı fiyat olunan mevaddan mâ-'adâ mahsul.. olarak memalik-i mahrusemin bir mahallinden alub diğer mahallinde furuht eyledikleri emti'a ve eşyanın icab iden gümrük ve rüsûmât-ı sairesi devlet-i 'aliyyem re'ayası tüccarından ne vechle tahsil oluna gelmiş ise müste'min-i ticaretden dahi bi-'aynihi ol-vechle tahsil olunması ticaret-i dahiliyye şururundan idüğü kuyuddan müstebân olmağla müstefit-i mersûmların mahsul-i belde olarak dersa'âdetimden ve

memalik-i mahrusenden iştırâ ile yine memalik-i mahrusen derununda furuht edecekleri emti'a ve eşyanın resm-i gümrük ve rusûmât-ı sairesi tabu devlet-i 'aliyyem re'ayası tüccarı misillü tahsiline mübaderet ve ber-muceb-i 'ahidname-i hümayun himaeyet ve sıyanet olunmaları fermanım olmağın İmdi Siz ki kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz Sahih Rusya tüccarı sıfatı? bâlâda muharrer şurûtın ibkası lazımeden olmağla ber-minval-i tahrir tacir mersumlar devlet-i 'aliyyem re'ayasından tebdil-i ism ile ber-takrib efreñç kıyafetsine girenlerden olmayub asl Rusyalu oldukları halde devlet-i 'aliyyem memalikinden gayr-ı ez memnû' olub Rusya diyarına ve düvel-i saire memalikine götürecekleri emti'a ve eşyanın fakat iştırâ eyledikleri mahallerde ve keزالik Rusya veya diyarında ve düveli saire memalikinden devleti 'aliyyem memalikine getürecekler eşyanın dahi ancak furuht eyledikleri yerlerde ber-muceb-i şurût 'ahidname-i hümayun yüzde üç hesabı ve tanzim olunan ta'arrüf defteri üzere ve tacir mersumların memalik-i mahrusen derûnunda bey' eyledikleri eşya mahsul bedel oldığı suretde iktiza iden gerek rusûmât-ı sairesini tabu devlet-i 'aliyyem re'ayası tüccarı misillü tamamen eda eyledikleri halde esna-yı râhda muğâyir-i şurût mu'ahide ziyade ve mükerrer gümrük talbi ve vesair gûnâ virgü veyahut cizye mutalebesiyle tacir mersumelere te'addi ve rencide ve mürur ve 'ubûr ve ticaretlerine müdahale ve mümane'at olunmayub

Sayfa 61a

ber-muceb-i 'ahidname-i hümayun himaeyet ve sıyanet ve işbu emr-i şerifimin hükmi bu tarihten altı mâha kadar cari olub ba'dehu hükmi mensuh olmakla herkimin yedinde zuhur ider ise ahz ve battalda hıfz olunmak için der-'aliyyeme irsal ve takdime mübaşeret olunmak babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda ba-bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunıyla 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız Tahriren fi evasıt-ı şehri-i Zilhicce sene sitte ve erba'in ve mieteyn ve elf Mahruse-i Kostantiniyye

61b-1

Sahil-i bahr-i siyahda vaki' kalâm topcıyan neferatının yirmi bir aylık mâhiyeleri [...] babında sadır olan ferman-ı 'alışan suretidir

Düstur-ı mükerrer müşîr-i müfehham nizamı'l-âlem müdebbirü umurı'l-cumhur bi'l-fikri's-sakıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkânî's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sınûf-i 'avâtîfi'l-meliki'l-'alâ hala Trabzon valisi vezirim es-Seyyid Osman Paşa edamallahu te'ala iclalehu ve mefahiru'l-kuzât ve'l-hukkâm ma'deni'l-fezâil ve'l-keâm Trabzon ve Buluthane ve Tirebolı ve Giresun ve Samsun ve Ordu ve Fatsa ve Ünye ve Terme ve Kolcuğaz kazalarının kadıları ve naibleri zide fazluhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Trabzon ve Buluthane ve Trebolı ve Giresun kal'alarıyla Ordu ve Fatsa ve Ünye ve Terme ve Kolcuğaz tayifeleri muhafazasına memur ma'a zabitan mevcut Topçı 'asakiri hayli müddetden berü icab iden mahiyelerine derdest olamadıklarından müterakim mahiyeleriyle bundan böyle mah be mah icab iden mahiyeleri bi'l-hisab temhid li'l-maslaha Canik ve Trabzon taraflarından mukata'at hazinesine müretteb emvalden tertib ile havalisi ve Trabzon kal'ası yüzbaşısı Mustafa zide mecduhunun bundan akdemce bin başı rütbe-i behiyyesi ihsanıyla bu def'a dursa'âdetime gelüb fi'l-cümle usul-i ta'limci ahz itmiş avdetine ruhsat-ı aliyem erzân kılınmış ise de neferân-ı merkumenin ikmal-i maharetleri zımnında bir iki nefer mu'allim irsal kılınması hususunu sen ki vali müşarun ileyhsin ba-takrir inha eylediğın ecilden kayd-ı lazımesi bade'l-ihrac iktiza rical-i devlet-i 'aliyyemden hala Tophane-i 'amirem nazırı iftiharü'l-emâcid ve'l-ekârim Saib dame mecduhu tarafından i'lam itdirilmekten sonra 'Asakir-i mansure-i Muhammediye Ser'askeri düstûr-ı mükerrer müşîr-i müfehham nizamı'l-âlem vezirim Hüsrev Mehmed Paşa edamallahu te'ala iclalehudan lede'l-isti'lam kılâ' ve tabyaha-i mezkur neferâtının birer aylıkları hesab olunarak vesair kılâ'ı hâkânîyem misillü iki yüz kırk yedi senesinin Ramazan-ı şerifi guresinden i'tibaren mahiyelerinin i'tası nizamından idüğüne binaen emsali vechle salifü'z-zikr Trabzon kal'asından celb olunan olunan ile on üç nefer çavuş ve onbaşı ve neferine bi'l-istîzâz işbu kırk dokuz senesi Rabiü'l-ahir ve Cemaziye'l-evvel mahiyeleri virilmemiş olduğından 'asakir-i merkumenin ber-mantuk-ı inha nizami olan iki yüz kırk yedi senesi Ramazan-ı şerifi guresinden kırk dokuz senesi Cemaziyel evvelisi gayetine değın müterakim yirmi bir aylık mahiyeleri i'tasına müsa'ade-i seniyyem erzam kılır ise bi'l-hisab mâ'arru'l-beyan Asitane-i Sa'adetimde virilen Rabi'ülahir ve Cemaziyel evvel mahiyeleri lede't-tenzil muma ileyh Mustafa zide mecduhuya binbaşılık ihsanı tarihine değın yüz başı mahiyesi hesabı ile iktiza iden sancağı Trabzon ve Canik

taraflarından hazine-i mezbureye müretteb ahvalden havaleten i'tası hususuna müsa'ade-i 'aliyyem erzân kılındığı sair kıl'â-ı hakaniyem misillü yoklama usuli icra bulunmak üzere mahiyye-i mezkurun tevzi'i ve muahhar virilen nizamı vechle yüzbaşı ve mülazım ve onbaşılarına ve çavuşlarından tenzil olunarak tesviyesi zımında Tophane-i 'amirem yoklamasından bir nefer katib ta'yinini ve mahal-i [...] mezkurda mevcut Topçılardan ta'lim ve te'allümlerini bir binbaşı idare idemeyeceğinden li-ecli't-ta'lim tophane-i 'amiremde olunan zabitanın ta'lim ve te'allüm muktedir ve [...] bir iki nefer zâbitân intihâb ve irsali mahal-i saire gönderilen mu'allimlerin mahiyyeleri vali ve mütesellim bulunanlar tarafından virilmemekte olduğundan binbaşı muma ileyhın yedi yüz elli gurusu mahiyyesiyle işbu gönderilecek mu'allimlerin rütbelerine göre icab iden mahiyyeleri tarafından virilmesi lazım geleceğini i'lam eylediklerine mebni rikâb-ı hümayun-ı mülûkânemden lede'l-istizan ol-vechle tanzim ve tesviye olunmak babında hatt-ı hümayun şevket-makrun-ı şahanem şerefri-i sahife-i sudur olarak mucebince neferat-ı merkumenin ma'aş ve mahiyyeleri hesab itdirilerek iktizası rical-i devlet-i 'aliyyemden maktuat hazinesinin varidatı nazırı iftiharü'l-ematicid ve'l-ekârim Seyyid Abdurrahman [...] ve mesarifat nazırı Osman Beğ dame mecduhumadan isti'lam olundukda zikr olunan kıl'a ve taifelerin muhafazasîcün kadimden mevcut olub mukaddemen sudur iden irade-i seniyyem üzere [...] şâhânem topçılardı silkine idhâl ve tahrir kılınmış olan topçı zâbitân ve neferatının yirmi bir aylık müterakim ma'aş ve mahiyyeleri olarak icab iden bir yük doksan yedi bin iki yüz doksan beş gurusun temhiden li'l-maslaha [...] i'tası inha ve i'dam olunmuş ve bu [...] neferat taznime virilecek mahiyye yine medaren gayr-ı ez müstesna dahil-i meslek nizam nizam olan ma'lumu'l-esâmi kırk üç 'ad kıl'a hüddâm-ı 'atiki 'uhdelerinde bulunan tımar itmek iki yüz kırk yedi senesinden itibaren mukâta'ât hazinesinden zabtı nizamı iktizasından bulunmuş ve kıl'a-ı merkumun Trabzon Sancağında vaki' Küre ve Rize ve Giresun ve Tirebolu ve Torul ve Trabzon ve vast-ı Trabzon ve Canik sancağında Samsun kalelerinin 'atik hademeleri 'uhdelerinde olan tımaratının sene-i merkumeye mahsuben zabt tağyiri ve vaki' olan

Sayfa 61b

ba-defter-i müfredât hazine-i merkûmeye irsali babında sana hitâben mukaddem emr-i şerifim ısdar ve defterleri tisyar olunmuş ve muahharan kırk sekiz senesi hasılatıyla

ma'an irsali Sadrazam tarafından ba-tahrirat isti'mal olunması henüz kırk yedi ve kırk sekiz seneleri hasılatından bir guruş vürud otua iki mukata'at hazinesi zimmeti [...] andan tebeyyün eylemiş olmakla bu suretde maarru'z-zikr havaleten i'tası inha ve i'lam olunan meblağ-ı mezbur bir yük doksan yedi bin iki yüz doksan beş guruş müterakim ma'aş ve mahiyeten timarat merkumelerin sinin-i merkumin hasılatından mahallinde i'ta olunarak bu tarafda irad ve masruf olunmak üzere neferat-ı merkumenin memhur ve mümza senedatı ve her bir kal'a tımarlarının müfredat üzere hasılatlarını mübeyyin mümza defterleri gönderilmek ve hasılatlarını mübeyyin mümzâ defterleri göndererek ve hasılat-ı mezkur meblağ havaleten vefa idüb itmediği keyfiyeti bildirmek üzere suret-i defteriyle sana hitaben emr-i şerifim ısdar ve mukâta'ât hazinesine ve tophane-i 'amirem 'ilm u haberleri i'tasıyla tesviyesi lazım geleceğini başka başka [...] olunduğu üzere tanzimi hususuna irade-i 'aliyyem te'alluk idüb ol-babda tophane-i 'amirem ve mukâta'ât hazinesine 'ilm u haber virilmiş ve memhur ve mümza ve bir kıt'a suret defteri ihraç ve derun-ı emr-i şerifim mevzu'an irsal ve katib ve zabitan muma ileyhim tophane-i 'amirem tarafından ta'yin ve irsal olunmuş olmağla ifade hali mutazammın sana dahi [...] ısdar ve irsal olunmuşdu İmdi vusulünde keyfiyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumin oldukda [...] olduğu ve bâlâda zabt ve beyan ve suret-i defterde tahrir ve 'ayân kılındığı üzere 'asakir-i merkumenin iki yüz kırk yedi senesi Ramazan-ı şerifi gurresinden kırk dokuz senesi cemaziyel evvelisi gayetine değin yirmi bir aylık bir yük doksan yedi bin iki yüz doksan beş guruş müterakim ma'aş ve mahiyyeleri timarat-ı merkumenin sinîn-i merkuminin hasılatından havale olunmuş olduğundan ol-vechle mebalîğ-i havale-i mezkurı timarat mezburenin sinin-i merkuminin hasılatından inzımam velli ve ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'le tahsil iderek 'asakir ve [...] yedlerinden memhur ve makbuz senedatı alınarak tevzi' ve taksim ve bu tarafda irad ve masras olmak için senedat-ı merkume ile her bir ka'a tımarının müfrâdât? Üzere hasılatlarını mübeyyin defterlerinin Dersaadeitime isra ve hasılat-ı merkumenin meblağ-ı havale-i merkumenin vefa idüb itmeyeceğinin ve inha olunması hususlarına sarf kelle-miknet ve salifü'z-zikr binbaşı muma ileyhin yedi yüz elli guruş mahiyesiyle gönderilecek muallimlerin kendilerine göre icab iden mahiyelerinin tarafından i'ta ve yoklama usulünün tesviye ve icra kılınması hususuna bezl-i himmet eylesin ve siz ki kuzat ve nüvvab muma ileyhim Siz dahi mucib-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdu Buyurdum ki hükmü şerifimle

vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celili'ş-şan-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi berid 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılâsız Tahriren fi yevmi'l-işrîn şehr-i Recebü'l-ferd sene seb'a [...]

62a-1

Sivas valisi Reşid Mehmed Beğ tarafından ta'yin kılınan mübaşir [...] [...] için vürûd iden buyruldu [...] şerâyi'-i şî'âr Sivasdan Samsuna varınca yol üzerinde vâki' kazalar naibleri efendiler zide fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân mütesellim ve voyvoda ve a'yan vucûh-ı memleket vesair iş erleri zide kadruhum inha olunur ki Dersa'âdetden Samsun iskelesine irsal buyurulmuş olan mühimmatın bu tarafa nakli zımında mukaddem ve muahhar tarafımızdan ba-buyuruldu veya tahrirat ta'yin ve irsal kılınmış olan mühimmata dair ve kavass vesair zabitan işbu mühimmata [...] iderek kazalarınızdan akçe mutalebesiyle fukara ve zu'afayı rencide ve giriftar-ı gadr ve zarar itmekde oldukları istima' olunmuş olub bu keyfiyet bi'l-vücûh muğâyir rıza-yı sa'd irtifa-yı cenab-ı şehriyari ve rızamızın dahi bütün bütün hilafı olduğundan bunun künh ve hakikatiyle zahiran bi'l-ihrac icra-yı iktizası lazım gelmiş olduğu siz ki muhatabun muma ileyhimsiz Ma'lumunuz oldukda mühimmat-ı mezkure nakline me'mur o makule mühimmata dair ve kavvasdan vesair zabitan taraflarından akçe alınmak [...] ve alındığı suretde ne mikdar şey virilmiştir ve ne suretle almışlar ya'ni akçe almağa hin-i vahitde talep itmekle [...] memuriyetleri yoğiken ne zemin ile talep ve ahz itmilerdir ve isteyen kimlerdir ketm ve ihfa ve gadr ve ta'assub 'ari olarak ber-vech-i hatme keyfiyeti tarafında i'lam ve inhaya mübaderet ve eğer akçe isteyen veyahut alanların bir neferi ketm ve ihfa olunmuş ve aldıkları akçenin bir guruş [...] ihsas olunur ise haklarınızda vehamet ve nedameti mucceb olacağını yakinen ve meczûmen bi'l-hak olarak ana göre harekete dikkat eylemeniz babında divan-ı eyalet-i Sivas ve Rakka ve Diyarbekir ve elviye-i Çorum ve Amasya ve Devrek emanet ma'adin-i hümayundan işbu buyruldu tahrir ve ısdar ve ile tisyar kılınmıştır [...] vusulünde gerekdir ki ber-muceb-i buyruldu 'amel ve hareket ve hilafından tehaşi ve mücanebet eyleyesiz deyu Fî 16 Z. Sene (12)49

62b-1**Ba'is-i tahrir-i tescil-i kayd oldur ki**

Samsun mahallâtından Hançerli mahallesi sükkanından iken bundan akdem vefat iden el-Hâc Muhammed Beğ nâm müteveffanın sulbiye-i sağîre kızı Hadice Hanıma müteveffa pederi mir muma ileyhinden kendiye intikal iden emval-i metrukesinden yekûn yedi bin beş yüz guruş mebaliği mezburi sagire-i mezbure hanımın vasî mansubesi validesi Fatma hanım ma'rifeti veya ma'rifet şer' onu on bir buçuk guruş raciyle Samsun sarrafı Nazmi oğlu Ayan'a zimmet virilüb mezbur on bir bin beş yüz guruş mebaliğ-i mezburun iki bin altı yüz yirmi beş guruş rayiciyle cem'an yirmi bin yüz yirmi beş guruş mebaliğa iblağ oldu mersum Nazmi oğlu 'Ayan yedinden temessük ahz olunub sağîr mezburun vasi mansubesi validesi yedine i'ta olunduğı işbu sicill-i mahfuza kayd şod

Fî gurre Ra. Sene (1)251

Sayfa 62b

63a-1**Ba'is-i defter-i kassam oldur ki**

Samsun kazasında sakin iken bundan akdem vefat iden el-Hâc Mehmed Beğ nam müteveffanın mal-ı metrukesi zevce-i menkuhaları Fatma ve Hamide'ye ve sulb-i sağîre kızı Hadice ve labun karındaşları el-Hac Zeynelabidin Beğ ve Abdullah Beğ nâmunlara münhasıra olmakla mal-ı metruke tahrir olunub [...] hal-i hayatında cemi'i malının sülüsünü [...] ve kaldırım ve sair vücuh-ı birre vasiyyet idüb ve vasiyyeti müderris Mehmed Efendi ve müderris Receb Efendi ve kendi hademelerinden Süleyman Ağa ve Osman Ağa şehadetleriyle sabit olub sülüs malı ba'de'l-ihrac baki terekenin beyne'l-verese taksim olunduğının defteridir ki ber-vech-i ati zikr u beyan olunur Fî gurre Ş. Sene (1)244

Malın cinsi	Teslim edilen	Mikdar	guruş
Harem ve selamlık konakları ma'a arsa ve anbar ve ahuriye	Ber-muceb-i hisse-nâme-i sagir ve kebir		50000

Lahori şal	Kerimesine	3 adet	2500
Sıımlı kukuleta	Kerimesine	1 adet	500
Sıımlu müata'mel güvez meşlak	Kerimesine	1 adet	500
Kısa nâfe kürk		1 adet	30
Fes	Kerimesine	1 adet	30
Sim divid ma'a makras dirhem	Kerimesine	200 dirhem	600
Çizme ma'a mergüb	Kerimesine	2 çift	35
Kehlibâr kapak	Kerimesine	1 takım	300
Nühas mine-kârî kehlibar	Kerimesine	4 takım	600
Yeşim taşlı kehlibar	Kerimesine	2 takım	60
Ortası siyah kehlibar	Kerimesine	1 takım	20
Altun min-kârî kehlibar	Kerimesine	1 takım	150
Sim hamaylu	Kerimesinde	295 dirhem	442
Sim başlık ma'a yıldız	Kerimesinde	1 kıyye	600
Sim döşeme	Kerimesinde	90 dirhem	90
Sim fecr başlık ma'a ma'a yıldız	Kerimesinde	200 dirhem	300
Sim gabareli başlık	El-hâc Zeynel'abidin Bey vekilleri Mehed Ağa ve Abdülkadir'e teslim	3 adet	100
Nühas başlık ma'a yıldız	Kerimesine	1 adet	50
Çuka sıımlu mişe	Kerimesine	1 adet	500
Köhne Mar'aş gömlek	Kerimesine	1 adet	60
Nühas başlık	Kerimesine	1 adet	10
Çuka Selanik mişe	Kerimesine	1 adet	20
Çuka müsta'mel mişe	Kerimesine	1 adet	50
Kelam-ı kadim hediyesi	Kerimesine	1 adet	500
Köhne ip minderi	Kerimesine	2 adet	40
Firenk mumı	Kerimesine		4
Müsta'mel ihram	Zevce-i sağıresine	1	20
Sim gabare başlık		1 adet	30
Enfiye	Sülüs	1 adet	20

Yedek örtüsü	Kerimesi	2 aded	20
Amentü şerhi 1 ve [...] şerhi 1	Sülüs ihracı	1 aded	20
Tevarih-i naima	Sülüs ihracı	2 cild	30
Tevarih-i vasıf	Sülüs ihracı	1 cild	40
En'am	Kerimesine	1 aded	10
Daban balta	Sülüs ihracı	1 aded	25
Tevarih-i meşahir-i enbiya	Kerimesine	1 aded	8
Seccade	Kerimesine	1 aded	40
Köhne çuka yasdık yüzi	Kerimesine	7 aded	25
Şamdan kebir	Kerimesine	2 aded	60
Nühas semağur	Kerimesine	1 aded	20
Kutnu ufak minder	Kerimesine	1 aded	15
Katır başlığı	Kerimesine	1 aded	5
Gezi döşek	Kerimesine	1 aded	20
Çuka makad	Zevce-i sağıresine	3 parça	150
Yan şiltesi yün memlü	Zevce-i sağıresine	3 aded	100
Kadife yasdık	Zevce-i sağıresi	12 aded	150
Müsta'mel Türkmen kilimi	Zevce-i sağıresi	2 aded	80
Müsta'mel Kürt kilimi	Kerimesine	2 aded	80
Sivasi eğer minderi	Kerimesine	1 aded	15
Kilim-i yan	Kerimesine	2 aded	40
Cesim kilim	Kerimesine	1 aded	30
Cesim kilim	Kerimesine	1 aded	30
Yün memlu yan minderi	Kerimesine	1 aded	25
Oçak temuri	Kerimesine	1 aded	10
Sofra altı ma'a peşkir	Kerimesine	1 aded	25
Pencire perdesi	Kerimesine	7 aded	20
Köhne mişe		1 aded	10
[...]	Kerimesine		20
Cam fener	Kerimesine	1 aded	10
Yatak hurcı	Kerimesine	1 aded	15
Sim zarf 11 dirhem 83	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve	11 aded 83 dirhem	200

	Abdullah Efendi'ye teslim		
Filcan		11 dirhem	15
Def'a Kürt kilim	Kerimesine	1 aded	60
Yatak hararı		1 çift	20
Köhne meşin [...]	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 çift	40
Nizamkârî başlık	Kerimesine	1 takım	15
Tabanca İngiliz	Süleyman Ağa	1 çift	600
Kara Horasan kılıç	Sülüs ihracı	1 aded	600
Müsta'mel işleme seccade	Kerimesine	1 aded	100
Müsta'mel beyaz çuka 'abdestlik	Kerimesine	1 aded	80
Sof kablıymış kakum kürk	Sülüs ihraç	1 aded	200
Yeşil çuka kablıymış cılgava kürk	Sülüs ihraç	1 aded	1000
Mai kazmir kablı selvi nâfe kürk	Kerimesine	1 aded	250
Çuka kablı nâfe diz kürkü	Kerimesine	1 aded	80
Çuka kablı benlü vaşak kürk	Sülüs ihraç	1 aded	200
Çuka kablı kısa samur kürk	Kerimesine	1 aded	100
Müsta'mel kısa çuka entari	Kerimesine	1 aded	25
Gezi kaplı vaşak abdestlik kürk	Sülüs ihracı	1 aded	300
Hardani	Sülüs ihracı	1 aded	300
Kısa beyaz çuka işlek	Kerimesine	3 aded	60
Köhne gezi ve beyaz bantolonum	Kerimesine	2 aded	15
Çuka kemer ve basma kemer ve kalçın	Kerimesine		30
Müsta'mel seccade	Kerimesine	1 aded	15
Sarı kadife yasdık yüzi	Kerimesine	12 aded	150
[...]	Kerimesine	7 parça	200
Burunsuz şilte yün memlü	Kerimesine	3 aded	100
Orta hasrı	Kerimesine	1 aded	25
A'lâ kutnu	Kerimesine	5 top	500
Sivas parça	Kerimesine	1 top	420
Gezi	Sülüs ihracı	1 top	60
Kadife halebi	Sülüs ihracı	5 aded	120

Kalemkârî yemeni	Kerimesine	1 aded	20
Kuvars kutu	Sülüs	3 aded	15
Altun kutu	Sülüs ihraç	40,5 dirhem	500
Teşbih	Kerimesine	1 aded	3
İşli molla gömlek	Sülüs ihraç	1 aded	30
Sırımlu kadife kısa samur kürk	Sülüs ihraç	1 aded	500
Sırımlu atlas seccade	Sülüs ihraç	1 aded	35
Boyalı çekmece	Sülüs ihraç	1 aded	100
Ceviz çekmece	Kerimesine	1 aded	50
Sim	Kerimesine	107 dirhem	200
Müsta'mel kabsız kürk	Kerimesine	3 parça	80
Pencere perdesi	Kerimesine	8 aded	20
Çit yorkan	Kerimesine	11 aded	300
Müsta'mel basma yorgan	Kerimesine	2 aded	70
Def'a basma yorgan	Kerimesine	1 aded	50
Def'a basma yorgan	Kerimesine	5 aded	150
Yasdık yüzi	Kerimesine	5 aded	30
Şeytan bezi minder yün memlü	Kerimesine	5 aded	100
Köhne yan Türkmen kilim	Kerimesine	2 aded	10
Def'a köhne Kürt kilimi	Kerimesine	1 aded	30
Def'a cedit Kürt kilimi	Kerimesine	1 aded	50
Kapu perdesi	Kerimesine	3	90
Satılık konağında kapu perdesi	Zevce-i sağiresine	1 aded	25
Basma oda takımı yasdık ma'a minder takımı	Zevce-i kebiresine	1 takım	300
Def'a takımı yasdık ma'a minder takım	Kerimesine	1 takım	250
Beyaz basma yorgan	Kerimesine	1 aded	45
Dimi döşek	Kerimesine	1 aded	25
Kutnu yasdık	Kerimesine	1 aded	10
Basma yasdık	Kerimesine	1 aded	8
Çiçekli basma yasdık	Kerimesine	1 aded	8
Basma şilte	Kerimesine	1 aded	40
Sarı basma yorgan	Kerimesine	1 aded	40
Döşek çarşafı	Kerimesine	3 aded	20

Nühas muhtelif	Kerimesine	74 kıyye	1110
Nühas kazan	Kerimesine	2 aded	100

Sayfa 63a

Nühas matıra ibrik	Kerimesine	1 aded	16
Nühas leğen ibrik	Kerimesine	3 aded	100
Def'a ibrik	Kerimesine	1 aded	16
Tunis hurç	Kerimesine	1 çift	100
Duhan çubuğu	Kerimesine	5 aded	15
Selimiyye şilte	Kerimesine	1 aded	50
Nühas divan sini	Kerimesine	20 aded 19,5 kıyye	390
Saat Fransız	Zevce-i kebiresine	1 aded	200
Samur kısa çuka kablı kürk	Kerimesine	1 aded	80
Müsta'mel Tırabulus kuşak	Zevce-i kebiresine	1 aded	80
Yağız ip ma'a eğer	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	800
Doru esb ma'a eğer	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	4 aded	500
Alabacak doru esb ma'a eğer	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	400

Kır esb ma'a eğer	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	450
Kır ekdiç	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	250
Doru ekdiç ma'a bulad	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	250
Katır ma'a semer	El-hâc Zeynelabidin Beğe	2 aded	1200
Keta dorusı ekdiç ma'a semer	El-hâc Zeynelabidin Beğe	1 aded	400
Temür kır tay	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	100
Zülfikar oğlı Bekirde camuş	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	4 aded	140
Def'a kısarak	El-hâc Zeynelabidin Beğ	1 aded	84

	vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim		
Kara Osman oğlu Ali'de kara sığır ineği ma'a netâc	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	60
Def'a camuş ma'a netâc	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	180
Kürt Çolak Ali'de camuş	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	165
Süleyman'da kısarak	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	100
Def'a iki yaşar tay	El-hâc Zeynelabidin Beğ vekilleri Mehmed ağa'ya ve Abdullah Efendi'ye teslim	1 aded	60
Dağıstan tüfenk	Sülüs ihraç	1 aded	120
Veliyyü'n-niam efendimizde	Sülüs		40000
Abdullah Yazıcı'da	Borcuna sülüs		1500
Def'a karındaşına	Sülüs edâ		100

Sarraf Nazırında	[...] resm		12164 2505 9659
	Süls		789
	Borcuna eda		8870
Gezi Sarrafı Mıgırdıç'da	Zeynel'abidin Beğ vekilleri Mehmed Ağa ve Abdullah Efendiye teslim Borcuna teslim		5000 2600 2400 2400 0000
Ekmekçi Türk oğlu Mehmed'e	Sülüse te'diye		3000
Nakden sandığından Macar altunu		521 aded	21882
Yıldız altunu		21 aded	882
Çifte findık		1 aded	60
Riyal saçlı		1 aded	20
İslambol bütünü		5,5 aded	
	Sülüs te'diye		132 24 108
Mısır nisfıyesi		2 aded	
	Sülüse		20
On ikilik		18,5 aded	277,5
Karahisar'da Hacı Recep oğlu Hacı Hafızda			550
Cem'an yekün			163130

[...]

Mühür

Müteveffâ el-Hâc Mehmed Beğ hazretlerinin düyûmı beyan olunur

Teslim edilen	Guruş
Zevcesi Fatma Hatun'un mehri	500
Zevcesi Hamide Hatun'un mehri	1200
Amasyalı Hacı Efendi'ye düyünü	400
Etmekçizade Mehmed Efendi'ye	3000

Süleyman Ağa'ya bâ-tahvil	5000
Ömer Alemdar'a	1000
Molla Ali'ye	120
Andon bezirgan'a	540
Kasib oğlu Todori'ye	200
Kendi hademesi Osman Ağa'ya	716,5
Tütüncü ahmed'e	18
Ali Hafız'a	6
Eskili Mehmed'e	8
Dudu Efendi'ye	40
Yusuf	21,5
Cem'an yekün	12770

[...]

Mühür

Müteveffâ el-Hâc Mehmed Beğ Efendi'nin emval-i muhalledatından sülüs ihraç olunan mebalîğın yekûnidir

Teslim edilen	Guruş
Ceman yekün	50120
Vasiyeti mucibince adem-i Süleyman Ağa'ya teslim 2000 guruş Osman Çavuş 1500 guruş teslim	3500
	46620
İçili Molla Mehmed'e teslim 200 guruş Emir Mehmed'in zevcesine teslim 100 guruş Sof Nazırı Ahmet Efendinin oğluna teslim 100 guruş	400
	46220
Hasta bekçilerine teslim 40 guruş ramazan-ı şerifde temcidden sonra hatm-i şerif kıraat itmek üzere medreseye vakf olunan 200 guruş	240
	45980
Kefaret-i mezbur için kırk nefer fukaraya beherine yirmi beşer guruşdan	1000
	44980
Mah-ı cariyeye bir i'lan üç bin guruş vefa itmediğinde diğer iki üç bin guruş dahi vasiyyet olundu	6000
	38980
[...] devletlü ceridemuhassılı vekili es-Seyyid Abdullah Efendi ma'rifetiyle sarf olunan mebalîğ ber-muceb-i defter	10464
	28516

Hoca Suyu tarik-i cadde için kaldırım masarifi ber-muceb-i defter-i müşarü ileyh ma'rifetiyle mebla	5408,5
	23107,5
Yalı cami'i şerifi imamı Osman Efendi'de bağ kapusu önünde inşa olunan çeşmeye masarif müşarün ileyh ma'rifetiyle	2253,5
	20854
Müderriş Mehmed Efendi'nin su yolu bedeli akçesinden hanesinden sevk olunan mebalığın mukabiline virilen	500
	20354
Su terazileri için masarif 90 guruş kaydına baş ayak taşları vesairelerinde ber-muceb-i defter-i masarif 1250 guruş	1340
	19014
Samsun derbendine devletlü Abdullah Beğ Efendi ma'rifetiyle sarf olunan meblağ fûruhtade	19014
	00000

Müteveffâ el-Hâc Mehmed Beğ'in hisse-i emvalinden Canik muhassılı vekili devletlü es-Seyyid Abdullah Beğ Efendimiz ma'rifetiyle müteveffa-yı merkurum biraderi Zeynelabidin Bey mahzarında ve meclis-i ulema olarak sülüs maldan mahallerine sarf olunduğı huzur-ı şer' de sübut bulunarak ber-vech-i [...] yüz yirmi guruş[...] el-mecmu' sarf olunduğı ve müşarun ileyh zimmetinde [...] ve ahire kalmış olduğı [...] itmiş bulunduğundan işbu mahalle kayd olundu. Fi 7 C. sene (1)254

[...]

Mühür

Sayfa 63b

64a-1

Ba'is-i defter-i kassam oldur ki

Samsun mahallatından Hançerli mahallesi sükkanından iken bundan akdem vefat iden müteveffa el-Hâc Muhammed Beğ Efendi'nin zevce-i müteveffiyeye-i kebiresi Fatma'nın veraseti sadriye-i sağîre kızı Hadice'ye münhasıra oldukda müteveffiyeye-i mezburenin

kâffe-i muhalefâtının defter-i kassamıdır ki ber-vech-i ati zıkr u beyan şod Fî 21 M.
sene (1)254

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
Fındık altunu	1 aded	40
Kırlık altunu	6 aded	240
Eski yirmi beşlik	8 aded	200
Nısfıyesi	96 aded	1152
On ikilik altunu	116 aded	1282
Cedid yirmilik	3 aded	60
Onluk	1 aded	10
Sim depelik ma'a onluk	12 aded	440
Onluk altun		
Zer ve küpe	1 aded	200
Zümrüd gerdanlık	1 aded	6000
Beyaz beşlik	6 aded	30
Yüzlük	15 aded	220
Saçlı iryal	15 aded	330
Elmas küpe	1 çift	300
Elmas iğne	1 aded	350
Zümrüt yüzük	1 çift	300
Seylan yüzük	1 aded	150
Zikir yüzük	1 aded	10
Sim kutu	1 aded	20
Gerdanlık	10 aded	814
Rubiye altunu	61 aded	
Sim kadife işli kiçe	1 aded	450
Alpullu bürüncük gömlek	1 aded	50
Keşan peştamal	1 aded	15
Köprü bezi	Nısf top	20
İncü sergisi	1 takım	500
Basma	4,5 endaze	42
Turuncu şeytan bezi endare	10 endaze	10
Bürüncük gömlek	1 top	40
Şam gezisi	Nısf top	70
Nazlı canfes	8 endaze	60
Al canfes	6 endaze	50

Kanarya canfes	4 endaze	30
Çiçekli	1 endaze	5
Gedüz atlas	10 endaze	60
Güğercin göğsü canfes	20 endaze	200
Penbe canfes	11 endaze	160
İslambol [...]	14 endaze	30
Ma'a bükme	1 top	
Selimiye entari	1 aded	200
Selimiye entari	3 aded	300
Sevabi işlik	1 aded	30
Canfes şalvar	3 aded	60
[...] gömlek	11 aded	110
Şal kise	1 aded	20
Çorab	1 çift	2
Trabulus kuşak	1 aded	150
Bursa mintanı	1 aded	10
Def'a sevabi entari	1 aded	90
Basma bıçak yasdık yüzü	6 aded	30
Bokca şal	1 aded	30
Tor kise	2 aded	4
Çevre	9 aded	18
İşli uçkur	18 aded	30
Basma bokca	1 aded	80
Mercan tesbih	2 aded	180
[...] bükme	4 aded	8
Sim zarf	11 aded	180
Filcan	11 aded	11
Tonbak zarf	7 aded	7
Cedid mum mikrası	1 aded	2
Yeşil çekmece	4 aded	40
[...]	7 top	135
Dimi kara oğlan işli yasdık yüzü	4 aded	16
Ketan bezi	7 aded	120
İpekli döşek çarşafı		10
Rize bezi	6 aded	200
Def'a yeşil sağır çekmece	1 aded	30
Cedid altun kisesi	3 aded	70

Al çanko	2 aded	50
Tor uçkur	2 aded	10
Yeşil çanko	1 aded	10
[...]	2 aded	10
[...]bıçak	1 aded	3
[...]	2 aded	2
Beyaz dülbend değirmi	2 aded	5
Sim yıldızlı depelik	2 aded	680
On ikilik [...]	39 aded	
Kalemkâri yemeni	10 aded	50
Seped sandık	1	20
Tire	100 dirhem	5
Yağlık	13 aded	26
Peşkir	5 aded	15
Omuz kisesi	7 aded	35
Meşin babuç	6 çift	60
Kutnu	2 top	150
Altı barmak	1 top	80
Sevabi	6 top	1200
Çiçekli	1 top	150
İşli yüz havlısı	4 aded	100
Beyaz selinecik	1 aded	10
Sevabi bokça	1 aded	50
Al basma	3 endaze	12
Sofra altı al basma	1 aded	30
Sofra peşkiri al basma	1 aded	30
Bıçın gezi	2 top	100
[...]	3 endaze	200
Sırma işli omuz havlısı	2 aded	90
Beyaz havlı	5 aded	15
Aydın futası	1 aded	15
[...] örtüsü	2 aded	30
Beyaz sarık	1 aded	10
Def'a döşek çarşafi	6 aded	80
İngiliz basması	25 endaze	50
Ferrace güvez	1 aded	100
Baş kesesi beyaz	2 aded	10

Atlı şalvarı çuka	1 aded	100
Def'a köhne güvez ferrace	1 aded	50
Kakum kürk	1 aded	150
Al basma entari	1 aded	30
Şal hırka	1 aded	20
Müsta'mel [...] gezisi entari	1 aded	50
Def'a yeşil temürlü çekmece	1 aded	30
Atlas işlik	1 aded	10
Bokca şal	1 aded	30
Def'a beyaz döşek çarşafı	4 aded	50
Bürüncük müsta'mel gömlek	1 aded	10
Kanarya gezi	4 endaze	40
Sarı atlas	2 endaze	20
Kurs kutusu	3 aded	15
[...] tesbih	2 aded	150
On ikilik rubiyesi	9 aded	
Sim hamaylı	1 aded	30
Şamdan	1 aded	5
Topra derununda yarım kıyye penpe ipliği		5
[...] hümayun	1 top	40
İşli çevre	2 aded	10
Uçkur	2 aded	5
Def'a müsta'mel peşkir	3 aded	15
İşli peşkir	3 aded	15
Sağır siyah havlı	4 aded	150
Def'a tor kise	4 aded	8
Siyah [...]	1 çift	5
Müsta'mel yağlık	2 aded	4
Def'a kalemkârî yemeni	3 aded	15
İpekli çar	1 aded	50
Hamam taşı	1 aded	10
Müsta'mel firta	1 aded	10
Def'a basma bokca	1 aded	5
Al çuka	2 endaze	20
Delail-i şerif	1 aded	50
Şifa-i şerif	1 aded	50
Şal duhan kisesi	1 aded	10

Acem şalı beyaz	1 aded	150
Def'a Acem şalı kırmızı	1 aded	250
Def'a Acem şalı	1 aded	250
Lahor şal	1 aded	1000
Kırmızı lahor şal	1,5 aded	01500
Müsta'mel laz don	2 aded	30
Gömlek	1 aded	
Şali kablı zerdeva kürk	1 aded	200
Canfes kablı zerdeva kürk	1 aded	150
Sırma işli çuka fermane	1 aded	150
Kadife sırma işli fermane	1 aded	140
Kanarya bürüncük gömlek	1 aded	30
Alca yaka [...]	1 aded	50
Sim kahve kaşığı	1 aded	10
[...]	1 aded	40
Merzifon dimisi döşek	2 aded	15
Şilte	2 aded	30
Yüz yasdığı	2 aded	10
Yorgan	4 aded	120
Kapaklı sahan	2 aded	30
Çorba tası	1 aded	15
Orta tava	1 aded	10
Tencere sağır	2 aded	30
Kebir tencere	1 aded	130
Gügüm	1 aded	30

Sayfa 64a

İPTAL EDİLMİŞ METİN (metin üzerindeki notu ekleyelim) [İşbu kayda 'amel olunmayub zeylinde mestur olan kaydı ile amel oluna.]

64b-1

Samsun kasabası mahallâtından Hançerli mahallesi sakinlerinden müteveffa el-Hac Mehmed Beğ hazretlerinde menkumesi olan Fatıma nâm hatun bade vefatihi senede bir hatm-i şerif ve bir aded berat ve bir aded [...] ve haftada iki gün hatmi haccgân tilâvet itdirmeğe dair kasaba-i mezkur müderrislerinden Mehmed Efendi tarafına vasiyyet

olunmuş olduğu efendi-yi muma ileyh varisi bulunan rikâb-ı hümayun kapucubaşlarından ‘atûfetlü Zeynel‘abidin Beğ Efendi tarafına haber virub ecri misli ile kendüsi olmağa dair ba‘zı [...] beyan eylediği mir muma ileyh verase bulunub cümle tarafında emin olduğundan başka efendi-i muma ileyhin sair mahalden birkaç bu misillü hizmetleri var ise hizmet-i mezkur [...] [...] vasıl olduğu anda hala Trabzon valisi devletlü [...] Osman paşa Efendi hazretleri tarafına lede’l-ikâme efendi-yi muma ileyhin ‘azli ile ber-muceb-i kanun-ı şerif emin dükkânı kimesnenin vasi ve nazır olunmaması şer-i şerife kat’iyyen tahrir buyurlmuş olduğundan ber-mukteza-yı şer‘i şerif [...] bulunan vasi nasb olunmak mukteza-yı halden olmakla mir muma ileyh ve vasi olmasına hükmü şer‘i şerif tealluk iderek tarafından hayrat-ı şerîfâtı cihet-i erbaa ile icradan başka bir hatm-i şerif dahi [...] kıraat olunmasını yine müderris-i kiramdan Receb Efendi tarafına havalesi tescil ve icrasını Efendi muma ileyh dahi huzur-ı şer‘i şerif itdirmiş muma ileyh Muhammed Efendi dahi akdem talib olmuş isede anda emin olmayub bu zatın emin olduğunu birkaç kimesneler ile beyan itdirmiş olduğundan muma ileyhin ‘azli ile Receb Efendi’nin icra-yı hizmet itmesiçün mir muma ileyhin nazır tayini şer‘i şerife mutabık bulunduğundan ‘azl ve nasba hükmü şer‘i tealluk iderek mahfuz kayd şod Fî Gurre M. Sene (1)257

Mühür

64b-2

Samsun kasabası mahallâtından Hançerli mahallesi sükkânından iken bundan akdem ecel-i mev‘ûdıyla fevt olan el-Hâc Muhammed Beğın vakf [...] itdirmiş olduğu ma-i cariyeye hin-i tamirde için üç bin guruş birağılıb ol-vechle ma-i cariyenin ta‘mire muhtaç oldukça salifü’z-zikr üç bin guruşun ribhiyle tamir masarısına sarf olunması hususı için meblağı mezbur müteveffa-yı mir muma ileyhin sülüs malından birağımış ise müteveli merkumun hesabına vezin olunarak defterine nazar olundukda ol-mikdar mebalığde varidatı masarısını idare itmeyeceği tabir eylemiş olmağla yine müteveffa-yı mir muma ileyhin sülüs malından diğer üç bin guruş zammıyla cem‘an altı bin guruşa iblağ olunarak meblağ-ı mezbur mütevellisi olan Semerci Usta Mustafa teslimen ve üzerine mir muma ileyhin biraderi Zeynel‘abidin Beğ nazır ta‘yin olundu Müteveli merkumun ma‘rifeti ve ma‘rifet-i nazır mir muma ileyh ma‘rifetiyle malını ma-i carinin bulunduğu ve sakat olan mahallerini ta‘mir ve term‘im kılınacağı ve müteveli merkumun

masrafları ahz eylediği üç bin guruş [...] olduğu [...] rehin virüb ve bu def'a zamm olunan üç bin guruş dahi bulub semerci dükkanını rehin virüb bu vechle altı bin guruş mukabelesinde gerek menzili ve gerek dükkanı rehin virmiş olduğu zeylinde ism şöhretleriyle [...] olunan kimesne ve mahzarında ve nazırı muvacehesinde marifet-i şer'le tescil-i şer'î bulunduğu işbu mahalle kayd ve şerh virildi

Sene (12)53

Mühür

Hacı ömer-zade İsmail Efendi

Kara Hasan-zade Hacı Mustafa

Müderriş Mehmed Efendi

[...] oğlu Ahmed Ağa

Hacı Halil oğlu Emrullah

Hacı Bey Efendi'nin hademesi Abdülkadir

Ve gayruhum

64b-3

Kasaba-i Samsun mahallatından Hancerli mahallesi sakinlerinden Ekliyeli Müezzini Kör Hafız Efendi'nin zevce-i menkuhası Hanife nâm hatun hal-i hayatında ve kemal-i sıhhatinde mahalle-i mezbûrda sakine olduğu mülkü menziline vakf idüb Müderriş Receb Efendi'nin medresesine yüz guruş vazife virüb benden sonra zevcem Hafız Efendi müteveli ve andan sonra üzerine Osman Müteveli olsun deyu vasiyeti ve vakf-i mezburun tebdil-i tağyiri yedinden olsun bey' ve şira idilmesin [...] Receb Efendi'nin medresesine yüz guruş vakfiyesini virsün deyu Cami'i Kebir İmamı Ahmed Efendi ve Amasyalı'nun İbrahim nâmân kimesneler eda-i şehadet-i şer'iyeye idüb bu vechle şehadetleri ba'de'l-kabul fetava-yı şerife münderric olduğu [...] miyanında ve kemal-i gafletde bir cihet-i vakf eyleyüb [...] müteveli bulunan Zeydin keyfe ma-yeşa' mutasarrıf olsun deyu şart eyleyub teslim ile'l-müteveli ve tescil-i şer'î iderse şart-ı mezbur sahihe evladımı olur bir suretde menzil-i mezbur harabe-müşrif olub bi'l-külliyeye

inhidamı başka [...] olmağla vakfın tamirine müsa'ade dahi olmasa mütevellisi bulunan [...] şart-ı mezbur 'inde'ş-şer' olan tarîk ile istibdale kadir olur mı olur deyu bundan böyle fetva-yı şerif mucibince merkum Hafız Efendi menzil-i mezburu Yusuf Ağa'ya altı bin guruş [...] ve fâriğ ve şer ma'lumesi [...] idüb teslim itdirdikden sonra meblağ-ı mezbur altı bin guruşda ribhinde yüz guruş Müderris Receb Efendi'nin medresesine ve Ahmed Efendi'nin medresene revgan-ı bezir için yüz guruş Hançerli cami'i şerifine kiraata beş guruş ve beher sene bir şem' ve revgan-ı [...] cami'i kebir imamına on beş guruş ve müezzin olana beş guruş ve nazırıye yüz guruş cem'an üç yüz kırk beş guruş menzil-i mezbur semeni olan altı bin guruş kirasında virile deyü mütevellî merkum huzur-ı şer'de takrir ve [...] idüb ve meblağ-ı mezburı zâyi' ve telef olan [...] Hançerli Mahallesi sakinlerinde Ali Efendi meblağ-ı mezburı müte'ahhid olub bu vechle merkumun meblağ-ı mezburı yedine teslim olunub hıfz ve hırasete idüb şart-ı vakıf üzere mahalline tediye ve teslim ideceğini kabul ve meblağ-ı mezburı kendüye olunduğu işbu mahalle kayd ve şerh virildi

Fî gurre-i M. Sene (1)254

Sayfa 64b

65a-1

Eflak tüccarından ahz olunacak gümrük hakkında sadır olan emr-i âlî suretidir

Düstûrûn-ı mükerrremûn müşîrûn-ı müfehhamûn nizâmü'l-âlem müdür-i 'umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâib Mütemmimü mehâmmi'l-ienâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûf-ı bi-sınûf-i 'avâtıfı'l-meliki'l-'alâ Anadolu'nın sol kolı yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vaki' vüzera-yı 'izâm edâmallahu te'ala iclalehum ve a'zamu'l-umerâi'l-kirâm efhamü'l-kiberâi'l-infiham ülülkadri ve'l-ihtiram ashâbi'l-'izzi ve'l-ihtişâm el-muhtassûne bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-a'lâ mirimiran-ı kiram dame ikbaluhum ve akzâ kuzâtı'l-müslimîn ûlâ vülâti'l-muvahhidîn maadinü'l fezail ve'l-yakin râfi' i'lam şeri'at ve'd-din vâris-i 'ulum'l-enbiya ve'l-murselin el-mutassın bi-mezid inayeti'l-meliki'l-mu'în Mevlana Erzurum kadısı zidet fezâilühû ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-ikelâm kuzât ve nüvvâb zide fazluhum ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yan voyvodogân vesâir zabitân ve gümrük ümenası zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun

vasıl olıcak ma'lum ola ki mevrus-ı berri şahanem olan Eflak memleketi ahalisinin ba'zı imtiyazatı hakkında erzân kılınan müsâ'ade-i seniyye-i cihandaranemden ma'dûd olmak üzere memleket-i merkume tüccarının berran ve bahren nakl idecekleri emti'a ve eşyadan ba'dehu on guruş resm-i gümrük ve altmış para ki [...] resmi alınması hususı hala Eflak voyvodası kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Aleksandri Gika voyvoda [...] tarafından bâ-takrir niyaz ve istid'a olundu Memleket-i merkume re'ayasının refah-ı hali ve asayişleri ve emr-i ticaretde suhûlet ve menfa'atleri [...] padişahanem iktizasından olduğına binaen ber-vech-i istid'a tesviyesine müsâ'ade mekar-ı maadelet-i şehriyaranem bî-dırîğ kılınarak ol-babda şeref-pezîr-i sünûh ve sudur olan emr-i hümayun-ı şevket-makrun-ı mülûkânem muktezi menbağî üzere tüccar-ı merkumenin bey' ve fûruht için Eflak canibinden berran ve bu def'a taraf-ı saltanat-ı seniyyemden tahsis ve i'ta kılınan bayrak ile yürüyecek ticaret gemilerine tahminen Dersa'adetime vesair memalik-i mahrusemin liman ve iskelelerine nakl idecekleri emti'a ve eşyadan minval-i muharrer üzere yüzde üç guruş ve silah gümrüğü ve haliç darus-saltanat-ı seniyyemde altmış pâre gemi [...] resmi alındıktan sonra gümrük me'murları ve memur-ı saire taraflarından ziyade gümrük ve mürûriyye resmi ve bâç vesair gûnâ bir akçe ve bir habbe virgü mutalebesiyle rencide olunmamaları ve işbu müsâ'ade-i seniyye-i şahanem Eflak memleketi tüccarının tevsi'yle memleket-i mezkure mahsulatın revaç-ı bey' ve şîrâsı zımında olduğu ecilden [...] ol-vechile mer'î tutılması ve tüccar-ı merkûmenin memalik-i mahrus-e-i şâhânemden mürur ile Avrupa memleketine götürecekleri emti'a ve eşyadan resm-i gümrük ve nâm-ı âhar ile bir dürlü virgü mutalebe olunmayub bunların gerek memalik-i mahruseden diyar-ı ecnebiyye ve gerek diyar-ı ecnebiyeden memalik-i mahrus-e-i padişahaneme götürüb götürecekleri emti'a ve eşyanın resm-i gümrükleri dahi re'aya-yı devlet-i 'aliyyemden Avrupa ticaretine me'zun olan tüccarın nail oldukları müsâ'ade ve imtiyaza tatbikan eşya-yı mezkure kankı devletin emti'ası ise ol-devletin tarifesi üzere alınması hususları ve ba'dehu muma ileyhın mukaddem ve muahhar cümle müsted'iyâtından olduğına mebni hususat-ı mezkure İstanbul gümrüğü eminine tavsiye ve tenbih kılınmış ve keyfiyet Anadolu'nın diğer kollarıyla Rumilinin uç koluna vesair lazım gelen mahallere mahsus evamir-i şerifem ısdar ve tisyarıyla bildirilmiş olmağla siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz bundan böyle zir-i hükümet ve idarelerinizde kâin mahallere li-ecli't-ticare amed-şod idecek memleket-i

merkume tüccarının nakl idecekleri emti'a ve eşyanın bâlâda beyan olunan usule tatbîkan icab iden resm-i gümrükleri alındıktan sonra ziyade ve nam-ı ahâr ile kimesne tarafından bir akçe ve bir habbe mutalebe olunmayarak haklarında lazıme-i himayet ve sıyanet icra kılınması esbabını istihsâle bi'l-ittifak i'tinâ ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın mahsusan işbu emr-i celili'kebirem ısdar ve Sadrazam tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Yusuf zide kadruhu ile tisyar olunmuşdı İmdi keyfiyet ma'lumunuz oldukda ber-vech-i meşruh 'amel ve harekete bi'l-ittihad ihtimam ve dikkat ve hilafı vaz' u halet vuku'ını tecvizden be-gayet tehâşî ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'âlişânım sadır olmuşdı Buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-ımtisâlimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz A'lâmet-i şerife i'timad kılasız Tahrîren fî evâil-i şehri Zilhicce eş-şerife sene hamsin ve mieteyn ve elf

Kostantınıyye

Sayfa 65a

65b-1

Mirza Sa'id Paşa Maiyyetinde olan Alay taburının yol emri suretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hukkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Samsun'dan zikr-i âtî mahallere varıncaya kadar yol üzerinde vâki' kazaların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhum ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akran a'yan ve vucûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak malum ola ki Ola ki muhallefatıyla Sivas valisi ve ma'den-i hümayun emini sadr-ı sabık düstur-ı mükerrerem müşir-i müfehham müheddim nizâmu'l-'âlem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu te'ala iclalehu maiyyetinde olsun mahiyyelü süveari 'asakir-i mansurem alayının ikmal-i noksanlarıçün süvari asakir-i mansure-i şahanem ferikliği rütbe-i celilesiyle Silistre beğlerbeği ve Rusçuk muhafızı emiri'l-'ümerai'l-kiram Mirza Said Paşa damet [...] tarafından Dersa'âdetime vürûd iden kırk altı neferât bu def'a bahren Samsun iskelesine gönderilmiş olduğından bahisle neferat-ı merkumenin Samsun'dan müşarun ileyhin bulunduğu mahalle varınca dahil oldukları kaza ve [...] idecekleri mahallerde birer

gicelik iktiza iden yem ve yiyecekleri ve esna-yı râhda bulunanları olur ise rukûbları için muktezi olan mikarı bârgîrlerinin serian tedarik ve i'tasıyla rûfaha-i savb-ı maksuda 'izamları hususuna mübaderet olunması tenbihen şamil-i emr-i şerifim sudurı hala bi'l-istiklal 'asakir-i mansure ser'askeri düstur-ı mükerrem müşir-i müfehham nizâmu'l-'âlem vezirim Hüsrev Mehmed Paşa edamallhu te'ala iclalehu tarafından batkrir ifade ve inba olunmakdan naşi siz ki kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere 'amel ve hareket bi'l-ittifaka i'tina ve dikkat eylemek fermanım olmağın mahsusan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve tisyar olunmuşdı İmdi Keyfiyet ma'lumun oldukda ber-minval-i muharrer 'amel ve harekete bi'l-ittihâd mezîd-i ihtimam ve mübaderet ve bu babda iğmâz ve rehavetle neferat-ı merkumeye [...] ve müzayaka çekdirilmek misillü vaz' u halet bir vechle caiz olmadığından ana göre davranub icra-yı lazıme-i rıza-cuy ve sadakate i'tina ve gayret ve hilafından ziyade mütevekkî ve mübâadet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdı olmuşdı Buyurdum ki Vusûl buldukda ol-babda vech-i meşruh üzere şerefyafıta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılâsız Tahrir fi evail-i şehri Muharremü'l-harâm sene ihda ve hamsin ve mieteyn ve elf

65b-2

Müteveffâ Hacı Yahya Beğ efendinin sulbiye-i sağıre kızı Hadice Hanıma pederi miri Muma ileyhden nişan zir mahub vesair eşyanın defter müfredatıdır ber-vech-i âtî zikr u beyan şerh ve 'ayan olunur Fî 21 Ca. Sene (1)252

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
On ikilik altun	26 aded	468
İslambol altunı	24,5 aded	1112
Sekizer guruşluk rubiye altunı	35 aded	350
On ikilik ru'biyyesi	17 aded	54
Çocuk tensifi	6 aded	800
Rubiyye altunu	21 aded	
[...] altun yüzük [...]	1 aded	150
Çocuk fesinde on ikilik altun	20 aded	380
Çifte findık	2 aded	160
Sim hamaylı	1 aded	280

On ikilik altun	17 aded	
Siyah sim asgu	2 aded	50
İncü sergisi	1 takım	500
Sim zencirli on ikilik altun	20 aded	200
İslambol altunı	94 aded	2508
Nısfıyesi	16 aded	224
Yirmi beşlik nısfıyesi	1 aded	12,5
Sim yıldızı depelik	1 aded	600
On ikilik nısfıyesi	19 aded	
Kalemkârî yemeni	8 aded	80
Zümrüd asgu	2 aded	300
Elmaslı asgu	1 aded	400
Yirmilik altun	41 aded	820
Onluk altunı	44 aded	420
Tesnif altunı	2 aded 16 miskal	350
On ikilik rubi'yesi	8 aded	36
Trabulus kuşak	1 aded	150
Def'a kalemkârî yemeni	2 aded	20
Fes	1 aded	10
İşleme çevre	7 aded	50
Sağır sim ibrik	1 aded	200

Sayfa 65b

66a-1**Senede iki def'a Dersaâdetime Olunacak Kaza masraflarının defteri tanzimi hakkında adaleti mutazammın ve sadır emr-i 'âlfî suretidir**

Düstûrûn-ı mükerrremûn müşîrûn-ı müfahhamûn nizâmü'l-âlem müdebbirü'l-umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü Mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sınûf-ı avatıfı'l-meliki'l-'alâ Anadolu'nın sol kolı yemini ve yesarıyla nihayetine varıncaya kadar vaki' vüzera-yı 'izâm edamallahu te'ala iclaluhum eâzımu'l-'ümerâi'l-kirâm efâhimü'l-küberâi'n-nizam Ulu'l-kadri ve'l-ihtiram ashabu'l-'izzı ve'l-ihtışam el-mahfufu bi-mezidi 'inayeti'l-meliki'l-'alâ mirimiran-ı kiram dame ikbaluhum kuzat ve mütesellimin ûlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl-i ve'l-yakîn râfi' i'lami's-şerîf ve'd-din varis-i ulûmi'l-enbiya-i ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i 'inayeti'l-

meliki'l-mübin Mevla Erzurum kadısı zidet fezailuhu ve mefahitü'l-kuzât ve hukkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm kuzât ve nüvvab zide fazluhum ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akran mütesellimin ve voyvodagân ve a'yan ve vucûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'î refi'î hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki memalik-i mahrusetü'l-mesâlik-i şahanemde kâin elviye ve kazalar mesarifinin ruz-ı Hızır i'tibarıyla altı ayda ber vecli-ecli't-tevfik Dersa'âdetime irsal ve takdimi muktezi olan tevzi' defatirlerine hadd-i i'tidalden efzûn hizmet mübaşirin ve Tatar harç-ı râhları ve mürur ve vücud idenler için yem [...] ve bargir ücreti ve bazı voyvoda ve mütesellimler taraflarından mal-ı mukata'a ve semereden başka dâire masarifi ve kethiğdaya hüddâmaya ve haracyâb ve hakim-i şer' olanlar canibinden dahi harç-ı imza namıyla mütehasıs olan guruşda birer parden maada harç i'lam ve ücret hidme-i mahkeme vesair yolunda mümasil [...] [...] [...] ve zaid şeyler idhâl olunmaması ve bi-tevfikihî te'ala tanzimine muvaffak olduğu ve rifi 'asakir-i mansure-i Muhammediyeden dolayı hizmet-i mübaşire ve ta'yinat ve esliha ve esb baha ve iane-i cihadiye hisseleriyçün tahsildariye? namı ve nam-ı ahar ile ahali ve fukaradan bir akçe ahz ve tahsil kılınması hususı aralık aralık sahife-i bîrâ-yı sudur olan evamir-i celil-i mülûkânemle lazım gelenlere teveccüh ve tenbih kılınmakta ise de vürûd iden defterlerin ekserinde yine fâhişe ve ziad şeyler görülmekte olduğundan bahisle ol-babda tekidat-ı mukteziye-yi havi Anadolu ve Ruilinin uç kollarına evamir-i şerifem ısdar ve tisyar kılınması rical-i devlet-i 'aliyyemden bu tarafda talik-i defatir tevzi'ata memur olan iftiharu'l-ekâbir ve'l-ekâbir Ali Raif tarafından ba-takrir ifade olunub zir cenah ma'delet ve merhamet-i mülûkânemde asude-nişîn olan fukara ve zu'afâ [...] ve berayanın vücuh-ı mezalim ve ta'addiyatdan vikayet ve tahfife bâr ve sikketleriyle şan-ı merahimvâye-i mülûkânemin istikmal-i asayiş ve irtirahatleri aksa âmâl-i hayriyye-i iştimâl-ı padişahanem olduğu rehin-i bedahet ve defter-i tevdihaların bu vechle celb ve tedkiki mücerred [...] husulu kabzasından 'ibaret idüi yine birer vesile ile defterlere zaid şeyler sokuşdurulrak [...] [...] olan ahali ve fukarayı ızrara cür'et rıza-yı barinin hilafi ve min-küllü vucûh üzere madalet ara-yı mülûkâneme muğâyir ve münâfi bir keyfiyet olmakdan naşi siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz vusul-i emr-i şerifimde keyfiyeti lazım gelenler i'lan ve işâ'at berre ba'de edin zir-i hükümet ve iradenizde bulunan mahallerin kal-evvel? altı mahda bir def'a takdim olunacak tevzi' vakı'alarına balada beyan olunan fahiş ve büyüce şeyler idhal

olunmaması ve defatir-i mezkure bu tarafda bi't-tedkik ruhsatı havi mürur idecek o şerifimü ba'dema ba'de'l-icare üzerine bir akçe zamm olunmaksızın öylece muvaffak-ı şer'i şerif ve cemi'i ahali ve ittifakıyla mevcut olan ehl-i İslam ve re'ayaların hal ve tahammüllerine tadmikan ve tadil ve tesviye şurutuna tevkîfen tevzi' ve taksim ve yerlü yerine te'diye ve teslim olunması hususlarına ihtimama ve dikkat ve bundan sonra dahi tarafına cesaret veyahut aralık tevzi' namıyla fukaradan misüllü akçe talep ve ahzına hizmet olunmak ve bir kazanın defter-i tevzii [...] [...] yahud bütün bütün girü kalmak lazım gelür ise o kazanın hakim ve zabitanının [...] layıkları icrasına ibtidar olunacağı olunacağını bilüb ana göre irade-i şahanem ihtimam ve mübaderet eylemeniz fermanım olmağın i'lamen ve te'kiden muhassasan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve Sadrazam tatarlarından Hacı Feyzi tatar tısyar olunmuşdı İmdi işbu vesaya-yı ve tenbihatı badişahanemin 'ale'd-devam infar ve icrasını irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bundan sonra dahi bu me'alde iğmaz ve rehavete ve zuhûl ve gafletolan derece hilafi hareket vuku' bulur ise mütecasir olanların [...] layıkları icra olunacağından şübhe olduğu ve vesâ-yı meşruhası müşâmil Anadolu'nun ve ser kollarıyla Rumilinin uç koluna başka başka evamir-i şerifem takrir ve tesyir kılındığı ma'lumunuz oldukda vech-i meşruh ile 'amel ve harekete bi'l-ittifak mezîd-i i'tina ve dikkat ve muğayiri vaz' u halet ve ku'ut tecvizden be-gayet hazer ve mücanebet eyleyesiz ve bundan için gönderilen tatar merkume beher kazadan yirmi beş otuz guruş virilüb bir akçe ziyade i'tasından müba'adet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanı sadır olmuşdı

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunıyla 'amil olasız ve şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kılasız Tahrir fi-evası-ı şehr-i Saferü'l-hayr sene ihda ve hamsin ve mieteyn ve elf

Sayfa 66a

66b-1

Hacı Mehmed Beğ'in terekesiçün sudûr iden emr-i 'âlî suretidir

Kıdvetün nüvvâbi'l-müteşerrin Bafra ma'a Samsun kazası naibi Mevlana [boşluk] zide 'ilmihu tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki kaza-i mezbur sakinlerinden iken bundan akdem vefat iden sabık Karahisar-ı şarkî voyvodası el-Hâc Muhammed

nâm mütefeffanın tahrir-i terekesi [...] mahsusa-i kısmet-i askeriyeden olduğına binaen terekesi tahrir hususının a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirin efdalü'l-fudalâ'l-müteverrin yenbûu'l-fazl ve'lyakin keşşâfü'l-müşkilâti'd-dîniyye hallâlül-mu'azzilati'l yakiniyye mefahir-i künuzi'l-hakayık misbah-ı rumuzi'd-dakayık el-muhtassu bi-mezid inayti melikül-ala bi'l-fi'l Anadolu kadıaskerim mülk-i Paşandane Mevlana Abdülkadir edamallahu te'ala fezâilühü tarafından sana takdim ve sipariş olunmuşdı Gerekdir ki müteveffa-yı mezburun ol-havalide olan bi'l-cümle terekesinden tahrir ve terkim beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzi' ve ekrabindankısmı 'âvle bulunarak bir tarıkıyla tahrir olunub remi kısmet ahz olunmuş ise dahi geru eshabına ve her mucebeden ser-i tahrir ve takdim ve bey'nel-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzi' taksim ve zımında iktiza iden deâvi'i şer'iyyesi der nehc-i şer'i işma' hasıl olan rüsum-ı mutade ve harç senedleri ba'de ihrâci'l-hums [...] muhterem [...] [...] taraflarına irsal ve îsâl eylemek için Mevlana-yı müşarun ileyhın tarafına mühürlü mektub virilmekle bermuceb-i mektub amel olunmak fermanım olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifim vusul buldukda bu babda sadır olan emrim Mevlana müşar-ün-ileyh tarafına virilen mühürlü mektub mucebince 'amel ve hareket eylesyesin ve hilafına rıza ve cevaz göstermeyub mazmun-ı emr-i şerifimle 'âmil olası Şöyle bilesiz 'alamet-i şerife i'timad kıllar Tahriren fî evasıt-ı şehri Cemaziyel ahir sene tis'a ve erba'in ve mieteyn ve elf

66b-2

Suret-i Mektub-ı Kadıasker

İzzet-meâb eri'at-nisab Bafra ma'a Samsun kazasında naibi'ş-şer'i Mübin Mevlana efendi kâm-yâb ba'de't-tahiyye [...] inha olunur ki kaza-i mezbur sakinlerinden bundan akdem fevt olan sabık Karahisar-ı şarkî voyvodası el-Hac Mehmed Ağanın tahrir terekesi hususı müehharan mahsusa-i kısmet-i askeriyye-i [...] olduğına binaen tarafından sana ihale olunmuşdı Gerek müteveffa-yı merkumun ol-tarafda olan terekesi kimet-i adile bulunmayarak tahrir ve resm-i kısmet ahz olunmuş ise de gerü ashabına red ve müceddeden tahrir ve terkim ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzi' ve taksim ve zımında iktiza iden da'va-yı ber-nehc-i şer'i kadîm [...] ve ru'yet ve hasıl olan rusûm-ı metade ve harç senedâtı badehu ihraç olunmuş mümzâ ve mahtum defteriyle beraber tarafından irsal-i mübaderet eylesyesin ve's-selam

66b-3

Ba'is-i tastîr oldur ki

Fi'l-asl Eğinli Senir? Mahallesinden iken bera-yı ticaret Samsundan gelüb bir müddet Ticaret ile iskan olub vilayeti canibine gitmek üzere iken [...] kazasına tabi' [...] karyesinde bi-emrillahi te'ala [...] olunamaz Tarakçı Oğlu Kirkor'un oğlu Serkiz nâm mersûmun kendü yanında bulunan emvalin eşyasının defter müfredatıdır ki ber-vech-i ati zikr u beyan olundı Fî Gurre-i C. Sen (1)252

Malm cinsi	Mikdar	Guruş
[...] değirmi	12 aded	52
Peştamal kebir havlı	2 aded	40
Şeytan bezi	1 top	25
Kaynar	3 top	20
Müsta'mel gömlek	2 aded	20
Diyarbakir şalı müsta'mel	1 aded	15
Köhne fes	1 aded	2
Nühas [...]	0,5 kıyye	6
Müsta'mel urba?	1 aded	2
Hurç heybesi	1 aded	20
Çuka kemer	1 aded	5
Çuka müsta'mel aba	1 aded	20
Köhne entari	1 aded	2
Müsta'mel çuka entari	1 aded	40
Köhne şayak	1 aded	10
Köhne kocuk kürk	1 aded	30
Müsta'mel ayakkabı	1 aded	5
Köhne [...]	1 aded	30
Köhne minder	1 aded	5
Müsta'mel kilim	1 aded	5
Yemenici [...]	4 aded	2
Kır esb ma'a palan	1 aded	300
Kisesinde çıkan nakden mebalig		28,5
Cem'an yekün		685,5
Resm-i hâkimiye ve a'yâniye furhtudur		68,5
Yalnız altı yüz on yedi guruşdur		617

[...]

Mühür

Sayfa 66b

67a-1

Müteveffa Hacı Muhammed Beğ'in karındaşlarının vekaleti için gelen i'lam suretidir

Maruz-ı senâverleridir ki Dergah-ı 'âlî kapucubaşlarından olup Esb-keşân mukata'ası voyvodası olan içilli Ahmed Paşa yeğeni ve damadı el-Hâc Zeynel'abidin Beğ hazretlerinin biraderleri beş on seneden berü devletlü veliyyü'n-niam Osman Paşa efendimizin hizmet-i devletlerinde olup hasbe'l-kader Samsun a'yanı nasb olunmuş olduğundan mahall-i mezkurda bir konak inşa iderek ikamet üzere iken bi-kadrillahi te'ala emr-i hak vâki' olup haremleri ve kerimesi li-ebeveyn karındaşına intikal idüb ve muma ileyhimalar dahi ba-arzuhal mir muma ileyhima ifade eylemiş olduklarından kapucubaşı muma ileyh dahi hizmet-i badişahi ile meşgul olup iyallerini ve kerimesini kâffe-i emval ve eşyasını tarafına celb itmek için tarafından hazine hazinadarını ve imamı Abdullah Efendiyi vekil eyleyüb müteveffa-yı muma ileyhin emval ve eşya ve konağını ve geriha ile talibine fûruht iderek sair emval ve eşyalarının salıyle ve kerimesinin sefineye tahmilen bahren ve suret-i ahar ile berran 'aynen celblerine vekil itmiş olduğu kimesnelere tenbih idüb iktiza iden mahallere dahi inha itmiş ise de senaverleri zir-i idare-i mîrâneleri Olan Turgut ve eskiil ma'a Karabunar Kazaları naibleri bulunduğımız cihetiyle mir muma ileyhin bu vechle dava ve mallarını vekili olup müteveffa-yı muma ileyh [...] er-karındaşları biraderleri dahi halen vatan-ı asliyeleri olan nevahi kaza-i a'yanı olup müteveffa-yı muma ileyhin cümle emval ve eşya ve her ne ki malın olduğu ber-nehc-i şer'î iki karındaşlarına intikal itmiş olduğını mütevatiren sabit itmeleriyle mir muma ileyhin vekili mansubelerine teslim olunmasını hâvî taraf-ı şer'iyyeden senedler dahi birer kıt'a i'lam idiyorlar ve tatbik mührünüzle temhir iderek gerek Samsun a'yanı bulunan kimesnenin emval ve eşya tarafımızdan bi'l-vekâle memurlarımıza tesliminden kendüye [...] 'ârız olmayub kazaların i'lamını vezirim inhamızın li-ecli'ş-şehade mahfuz itsün dimeleriyle evvelki vaki'u'l- [...] taraf-ı şer'î

‘âlden i‘lam [...] misillü yedlerine i‘ta olunmuşdı Tahriren fî evâil-i şehr-i Cemaziyel
ula sene tis’a ve erbain ve mieteyn ve elf

[...]

67a-2

Ba‘is-i tastîr oldur ki

Samsun mahallâtından Bazar mahallesi sükkanından iken bundan akdem vefat iden
Cebeci oğlu Ömer Ağa’nın düyûn-ı müsbitenin beyan şod Fî [...] sene (1)252

Alacaklı	Guruş
Balaçlı Bekir’in oğlu Muhammed’e	20
Balaçlı Devli Hasan’a	13
Hasan Alan Efendi’ye	13
Topal Serdar’a	10
Laz İbrahim’e	10
Mumcunun karındaşına	13
[...]	20
[...]	17
Nühascı zimmiye	12,5
Mustafa’nın sağire kızına	750
Cem’an yekün	878,5

Yalnız sekiz yüz yetmiş sekiz buçuk guruşdur

[...]

Mühür

Sayfa 67a

67b-1

Ba‘is-i tastîr oldur ki

Samsun mahallâtından Bazar mahallesi sükkânında iken bundan akdem vefat iden
Cebeci oğlu Mehmed Ağa’nın veraseti zevce-i menkuhası Fatma ve [...] kebire kızı

‘Arzu ve sulbiye-i sağıre kızı Kadun’a ve Fatma ve hemşiresi Emine nâmûn kimesnelere veraseti münhasıra oldukda bi’t-taleb varisler marifeti ve marifet-i şer’ tahrir ve beyne’l-verese ‘ala ma farazallahu te‘ala tevzi‘ ve taksim olunan muhalefatın defter-i kassamıdır ki ber-vech-i ati zikr u beyan şerh ve ‘ayan [...]

Malın cinsi	Teslim edilen	Mikdar	Guruş
Fevkani mülk menzil		1 aded	10000
	Zevce-i menkuhası Fatma’ya [...]		4000
	Nısf menzil bahası furuhtade		6000
Taşhan kurbunda dükkan		1 aded	6000
	Zevcesi Fatma’ya müteveffa oğlundan müntefi		1000
	Süds hisse furuhtada		5000
Medrese kurbunda dükkanın [...] mağaza arsası hissesi	Kızı ‘Arzu’ya	1 aded	1000
Tekye altında bosdanlık	Kızı Kadun’a	1 aded	2000
Zencirlikuyu kurbunda nısf zeytun bağçesi	Kızı Fatma’ya	1 aded	100
Balaç karyesinde üç baş çamuş tosunu	Hemşiresine	1 çift	300
Def’a üç baş camuş hörkesi	Kızı ‘Arzu’ya	1 aded	100
Def’a camuş ineği	Kızı Kadun’a		200
Halil oğlunun camuş ineği ma’a nısf netâc	Kızı Kadun’a	1 aded	200
Mehmed kalfada nısf camuş ineği	Kızı ‘Arzu’ya	1 çift	75
Halis oğlunda bir buçuk yaşar düğe	Hemşiresine	1 aded	50
Bıyık ‘Osman kethüdada bir buçuk yaşar tosun nısf	Düyununa virildi		25
Kılarcı’da? Cendel oğlu Muhammed’den camuş ineği ma’a nısf netâc	Zevcesine		250
Civrıl karyesinde kara sığır ineği	Furuht olundu	1 aded	50
Merkeb	Furuht olundu	1 aded	100
Gulam Mustafa	Furuht olundu	1 aded	500
Sim zarf [...]	Furuht olundu	1 aded	122
Filcan	Furuht olundu	5 aded	12,5
Cezve		3 aded	
Filcan tabağı		1 aded	
Ibrık		5 aded	

Sim tabanca	Furuht olundu	1 çift	100
Sim bilezik çeşmani tüfenk	Furuht olundu	1 aded	124
Sim kablı Elifi İslambol kılıç	Furuht olundu	1 aded	90
Silahlık	Furuht olundu	1 aded	10
Saat	Furuht olundu	1 aded	130
Biniş?	Hemşiresine	1 aded	82
Abdestilk	Furuht olundu	1 aded	25
Kurt kocuk	Furuht olundu	1 aded	145
Çuka şalvar	Furuht olundu	1 aded	67
Köhne potur	Furuht olundu	2 aded	27,5
Köhne çuka aba	Furuht olundu	1 aded	11
Köhne abaniye	Furuht olundu	1 aded	5
Köhne kuşak	Furuht olundu	1 aded	10
Köhne nühâs fener	Furuht olundu	2 aded	17
Türkmen kilimi	Zevcesine virildi	1 aded	60
Yan minderi [...] makad	Biri zevcesine ve biri kızı Kadun'a virildi	1 çift 2 aded	80
Yan yastığı yüzüklü	Zevcesine virildi	4 aded	50
Yan yastığı kutnu? memlû	Zevcesine	3 aded	5
Müsta'mel basma yorgan	Kızı Kadun'a	1 aded	20
Müsta'mel [...] yorgan	Kızı Fatma'ya	1 aded	20
Köhne alaca yorgan	Zevcesine	1 aded	20
Köhne yün memlû döşek	Kızı Fatma'ya	2 aded	40
Köhne kilim	Furuht olundu	1 aded	18
Köhne köşe minderi	Zevcesine	3 aded	20
En'am-ı şerif ma'a zarf	zevcesine	1 aded	30
Sandık	Kızı 'Arzu'ya	1 aded	7
Küçük çekmece	Furuht olundu	1 aded	18
Kereste ecnas			100
Kebir leğen	Furuht olundu	1 aded 7,5	75
Sağır meşin [...] meşir leğen	Kızı fatma'ya virildi	9	117
Nühas esved ve ebyaz	Kızı 'Arzu'ya	10	120
Nühas esved ve ebyaz	Zevcesine virildi	12,5	150
Nühas esved ve ebyaz	Furuht olundu	23	275
Dükkân sermayesinden mebalîğ	Kızı Kadun'a		500
Ibrık	Furuht olundu	1 aded	13

Köhne yorgan	Furuht olundu	1 aded	10,5
Semerciden ahz olunan			120
Balac karyesinden Bıyık ‘Osman’dan alınan mebalîğ			185
Eblek	Zevcesine virildi	4 aded	50
Köhne döşek ve ma‘a yasdık	Furuht olundu	1 aded 1 aded	33,5
Gün yarası	Kızı ‘Arzu’ya virildi		36,5
Cem‘ an yekün			19200
Resm-i ‘âdî furuhtade			1920
			17280
Düyun-ı müsbiti ruruhtade			870
			16410
Zevcesinin mihri furuhtade			160
			16250

Yalnız on altı bin iki yüz elli guruşdur

[...]

Sayfa 67b

68a-1

Devlet-i Aliyye ile Rusya Devlet beyninde vâki’ olan ahidnâme-i hümâyûn sûretidir

Düstûr-ı mükerrerrem müşîr-i mufahham nizâmü’l-âlem müdebbir-i umûri’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmim-i mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâ’ib mümehhid-i bünyânü’d-devle ve’l-ikbâl, müşeyyid-i erkânî’s-sa‘âdeti ve’l-iclâl el-mahfûf bi-sunûfi avâtıfı’l-meliki’l-a‘lâ Trabzon Valisi Hazinedarzade Vezirim Osman Paşa edâmallâhu te‘âlâ iclâlehû ve kıdvetü’l-nüvvâbü’l-müteşerri‘în Trabzon Naibi Mevlana zide ilmuhu ve kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân gümrükçü ve sâir zâbitân zide kadruhum tevfkî’-i refî’-i hümâyûn vâsıl olıcak ma‘lûm ola ki

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’d-devâm ve saltanat-ı seniyye-i sermediyyü’l-kıyâmla Rusya Devleti beyninde in‘ikâd-pezîr olan musâlaha ‘ahidnâmesinde Rusya tebe‘ası devleteyn-i [...] mu‘âhideyn beyninde mün‘akıd olan meşrûta-i sâbika üzere gerek beren ve gerek bahren cemî‘-i memâlik-i mahrusede icrâ-yı ticâret husûsunda nâil

oldukları serbestiyet-i tâmm ve kâmileye kemâkân nâil olub işbû serbestiyet-i ticârete bir vechle hâlel gelmemek ve bir gûne su'ûbet veyahud inhisâr ile idâre-i dâhiliyye ve sâir nizâmât-ı kavânîn-i örfiye iktizâsıyla bir halde ve bir gûnâ bahâne ile tas'ib olunmaması ve Rusya ve tebe'a ve sefâin ve emvâl ve emti'ası her dürlü dahl u ta'arruzdan masûn olarak tebe'a-i mersûma münhasıran Rusya elçisi ve konsoloslarının taht-ı hüküm ve zabtında olub Rusya sefâini memurîn-i Devlet-i 'Aliyye taraflarından ne rûy-ı deryâda ve ne de Devlet-i 'Aliyyeme tâbi' liman ve sâir mersâlarda yoklanmamak ve Rusya tebe'asından birisine 'âid bi'l-cümle emti'a veyahud zehâirin ber-mûceb-i ta'rife resm-i gümrüğü edâ olunduktan sonra serbestiyet-i fûrûhtu ve sâhibinin veyahud mûdf' ve emânetkârlarının karada kain mahzenlerine vaz'ı veyahud herhangi milletin olur ise olsun aher bir sefîneye nakli câiz olub ol halde Rusya tebe'asından olan şahs zâbitân-ı memlekete ihbâr ve ruhsat istid'âsına muhtâc olmamak ve Rusya memâlikinden gelen hinta hamûleleri hakkında dahi imtiyâzât-ı mezkûre cârî olarak onların da serbestiyet üzere nakl ve imrârı husûsu bir vakte ve bir gûne bahair ile [...] ve memnuiyetden Obiri olmak bundan böyle Karadeniz tüccar-ı geşt ü güzârı hiçbir dürlü mevâni'e dûçâr olmamasına kemâliyle dikkat olunarak Rusya tüccâr bayrağıyla gerek Karadeniz'den gelüb Akdeniz'e ve gerek Akdeniz'den gelüb Karadeniz'e gitmek isteyen muhavvel veyahud tehyi Rusya tüccâr sefînelerine Karadeniz ve Akdeniz boğazları meftûh olmak ve sefâin-i mezkûre madam ki tüccâr sefâini ola mikdâr-ı hamûle ve hey'etine bakılmayarak ber-vech-i bâlâ tanzîm olduğu üzere bir gûne ta'arruz ve mevâni'e dûçâr olmamak ve Rusya tüccâr sefînelerinin işbû Karadeniz'de ticâret ve geşt ü güzârına hiçbir vakitte bir dürlü bahâne ile mûmâna'at olunmamak husûsları muharrer ve meşrûta olduğuna binâen meşrûta-i mezkûrenin kâmilen icrâsıyla beyne'd-devleteyn der-kâr olan musâfât ve müvâlâtın te'yîd ve istikrârı idâre-i kâtî'a-i seniyyem muktezâsından olmakdan nâşî siz ki vezir-i müşâr ve nâib ve gümrükçü ve sâir mûmâ-ileyhimsiz işbû ticâret meşrûtunu sicillât-ı muhâkeme ve gümrük defterlerine kayd ve sebt etdirdikde mûcib ve muktezâsının icrâsına i'tinâ ve dikkat eylemeniz fermânım olmağın rikâb-ı müstetâbımdan divân-ı hümâyûnum tarafından işbû emr-i celîlü'l-kadrim ısdârı ile tisyâr olunmuşdur imdi saltanat-ı seniyyemin Rusya Devleti dost ve civârı bulunduğundan hudusuna ikdâm ve mübâderet olunmak lâzımeden idüğü ve ahd u şarta mûnâfi vaz' u hareket vukû'una bir vechle rızâ-i şerîfim olmadığı ma'lûmunuz oldukda ber-vech-i muharrer 'amel ve hareketle Rusya tebe'a ve

tüccârında ber-mûcib-i ‘ahidnâme-i hümâyûn himâyet ve sıyânetleri vesâilinin istihsâline ihtimâm ve dikkat ve hilâfından ittikâ ve mübâ‘edet eylemeniz bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdir olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vacibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-ımtisâlimin i‘tâ‘at-makrûnuyla ‘amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfeme i‘timâd kılarsız. Tahrîren fî evâsıt-ı şehri Cemâziye’l-Ahir sene hamse ve erba‘în ve mieteyn ve elf.

Mahrûse-i Kostantiniyye

Sayfa 68

69a-1

Otuz dokuz senesi tertîbâtından olmak üzere kabz-ı nühâsa memur Hafız Hüseyin Ağa ma‘rifetiyle sefâinde tahmîlen Dersa‘adet’e Darhâne-i ‘Amire’ye irsâl olunan mîrî nühâsı beyân.

	Fî (12)41	Kıyye	Kantar	Nühâs Kıta‘ât
Ereğlilü Pir Alizade Osman Reis sefinesine irsâl	23 Zilkade	11	644	915
Ünyeli Atabeli oğlu İsmail Reis sefinesiyle irsâl	25 Zilkade	31	499	698
Ünyeli Ekmekçizade İbrahim Reis sefinesiyle irsâl	27 Zilkade	12	932	1341
Trabzonî Tahir Kapudan sefinesiyle irsâl	15 Zilkade	21	1014	1341
Ünyeli Hor Osman oğlu Kahraman Osman Reis sefinesiyle	Fi 9 Muharrem (12)42	32	699	1000
	000	112	3788	5385

	Fî (12)42	Kıyye	Kantar	Nühâs Kıta‘ât
Tirebolulu Ofluoğlu Memiş Reis sefinesiyle irsâl	9 Muharrem	18	696	1004
Ünyeli Eğri Mehmedoğlu Kapudan sefinesiyle irsâl	25 Muharrem	00	431	600
Rodoslu Osman Kapudan sefinesiyle irsâl	25 Muharrem	10	324	456

Ünyeli Molla Hacızade Mustafa Yazıcı sefinesiyle irsâl	27 Muharrem	35	651	900
Bafralı Misir(?) Ahmed Kapudan sefinesiyle irsâl	29 Muharrem	12	928	1342
		87	6818	9678

Vech-i meşrûh üzere ber-vech-i bâlâ dokuz bin altı yüz seksen yedi kıtaât olmak üzere yalnız altı bin sekiz yüz otuz altı kantar seksen yedi kıyye nühâs-ı mîrî otuz dokuz senesi tertîbâtı nühâsından olarak irsâl olunduğu işbû mahalle kayd ve şerh verildi.

İki yüz kır senesi tertîbâtından olmak üzere Samsun'da kabz-ı nühâsa memur Hafız Hüseyin Ağa ma'rîfetiyle sefâinlere tahmîlen Dersa'adet'e Darbhâne-i 'Amire'ye irsâl olunan mîrî nühâs beyân.

	Fî (12)43	Kıyye	Kantar	Kıta'ât
Ünyeli Kara Alizade Ali Yazıcı sefinesiyle irsâl	9 Şevval	27	1005	1500
Rizeli Lazoğlu Ali Reis sefinesiyle irsâl	11 Şevval	32	1011	1518
Hüsni Beyefendi sefîne-i süvâri Sinoblu Osman Reisi sefinesiyle	27 Muharrem	31	1354	2000
Bafralı Misir(?) Ahmed Kapudan sefinesiyle irsâl	Gurre-i Rebiü'l-Evvel	18	1009	1550
Def'a Ünyeli Kara Alizade Ali Yazıcı Sefinesiyle irsâl	15 Rebiü'l-Evvel	00	500	775
		108	4879	7343
Fî 15 Muharrem sene (12)44. Bundan evvel vukû' bulan sefer-i hümâyûn hasebiyle deryânın mesdüdiyeti cihetiyle Samsun'dan Merzifon'a nakl olunub ve ondan Dersaadet'e irsâl olunan nühâs iki bin yedi yüz doksan üç kıt'adır.	15 muharrem fi (12)44			2793
				10136

	Kıta'ât
Kırk senesi tertîbâtı cem'ân yekün bahren ve beren Dersaadet'e irsâl fîrû-nihâde işbû bakayâ kalan dokuz kıt'a Kavak Kazası'nda kalmışdır. Mehmedoğlu İsmail nâmında bir kimesnedir İsmi Mevcûd cismi nâ-mevcûddur.	10145
	10136
	00009

Def'a otuz dokuz rakamı nişâniyla başkaca Dersa'adet'e irsâl olunan nühâs-ı mîrî beyân.

	Fî (12)43	Kıyye	Kantar	Kıta'ât
Tersâne-i Amire Kapudanlarından Evraniyeli İsmail Kapudan sefinesiyle	27 Şevval	18	150	221

Otuz dokuz senesi hâsılâtından olub serî'an nühâs kabzına memur Hasan Kethüdazade Mehmed Ağa zamanından bâkî kalan nühâsdan olmak üzere hal-i kabz-ı nühâsa memur Hüseyin Hafız Efendi ma'rîfetiyle sefâinlere tahmîlen Dersa'adet'e cânib-i Darbhâne-i 'Amire'ye irsâl olunan nühâs-ı mîrî beyân.

	Fî (12)41	Kıyye	Kantar	Nühâs-ı mîrî Kıta'ât
Ünyeli Hor Osmanoğlu Kahraman Osman sefinesiyle	15 Ramazan	22	500	744
Rodoslu Osman Kapuda sefinesiyle irsâl	17 Ramazan	3	500	730
Gerzeli Kara Süleyman Kapudan sefinesiyle irsâl	21 Ramazan	4	492	720
Tirebolulu Deli Salih Kapudan sefinesiyle irsâl	21 Ramazan	00	584	850
Gerzeli Seyyid Yazıcı sefinesiyle irsâl	25 Ramazan	20	488	693
Bafralı Misir(?) Ahmed Kapudan sefinesiyle irsâl	27 Ramazan	00	699	1000
Gerzeli Hacı Salih Kapudan sefinesiyle irsâl	27 Ramazan	41	335	509
		90	3598	5246

Sayfa 69a

69b-1

Çorum ve Bozok sancaklarına iki yüz kırk üç senesi mübâya'acı nasb ve ta'yîn buyurulan silahşoran-ı kasabadan necâbetlü Abdurrahman Bey ma'rîfetiyle derc ve Samsun iskelesine nakl olunan mübâya'a-i mîrî zahîresi keyl-i İstanbulî fî 25 Zilkade sene (12)45.

	Hinta Keyl
Çorum Sancağı'nın tertîb-i evvel mübâya'asından iskele-i mezbûreye nakl ve Dersa'adet'e irsâl olunan	4570,5

Bozok Sancağı'nda tertîb-i sâni mübâya'asından nakl ve Dersaadet'e irsâl olunan	4222,5
	8793

69b-2

Şamlızade müteveffâ İbrahim'in terekesinden ber-mûceb-i hissenâme iki bin dört yüz guruş vâlidesi Alime Hatun'a ve iki bin guruş zevcesi Kumru Hatun'a irsen isâbet eden hakları Hacı İbrahim Ağa tamamen yedlerine edâ ve teslîm eylediğini Alime Hatun ile Kumru Hatun huzûr-ı şer' de takrîr eyledikleri işbû mahalle şerh ve kay verildi.

	Guruş
Vâlidesinin hisse-i irsiyesi 2000 guruş ev parası 400 guruş	2400
Zevcesinin hisse-i irsiyesi 2000 guruş mehri 150 guruş	2150
	4550

69b-3

Samsun Kasabası'nda Mekde(?) sâkinlerinden olub bundan akdem fevt olan Hüseyin Ağa'nın zevcesi Akgül Hatun'un bir cild akâid kitâbını varis olan kerîmeleri mekteb hocası Sadullah Efendi'ye verüb vakf olunduğu işbû sicill-i mahfûza kayd olundu.

Sayfa 69b

70a-1

Tebşir-i vilâdet-i hümâyûn zımında sâdir olan fermân-ı 'âli-şân sûretidir.

Düstûr-ı mükerrremûn müşîr-i mufahhamûn nizâmü'l-'âlem müdebbir-i umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmim-i mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mümehhid-i bünyânü'd-devle ve'l-ikbâl, müşeyyid-i erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfûn bi-sunûfi avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Anadolu'nun sol kolu yemîn ve yesârıyla nihâyetine varınca vâki' vezir-i azam edâmallâhu te'âlâ iclâlehûm ve a'zamü'l-emlâu'l-kirâm efâhimü'l-küberâ ve'l-fihâm ulü'l-kadr ve'l-ihtirâm ashâbü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtasûn bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ mirmirân-ı kirâm dâme ikbâlehum ve akzâ-i kuzâti'l-Müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazli ve'l-yakîn vâki' a'lâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vârisu ulûmi'l-enbiyâ ve'l-mürselîn el-muhtas bi mezîdi inâyeti'l-

meliki'l-mu'în Mevlânâ Erzurum Kadısı zide fazluhum ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm kuzât ve nüvvâb zide fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân mütesellimler ve voyvoda ve a'yân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki cenâb-ı vâcibü'l-vücûd ve müfeyyizü'l-hayr ve'l-cûd tekaddese zâtuhu 'ani'l-vâlidî ve'l-mevlûdûn irâde-i ilahiye-i ezeli ve meşiyet-i samedâniyye lem-yezeliyesiyle selâtîn-i 'izâm-ı nasfet-ayîn ve havâkîn-i kirâm-ı ma'delet-rehînin revnak-efzâ-yı erîke-i hilâfet ve ziynet-bahşâ-yı oranın saltanat olmaları bâ'is-i medâr-ı emn ü emân-ı cihân ve cihânân ve sebep-i tezâyüd-i refâh ve asâyiş-i 'ibâdü'r-rahmân ve bâdî-i inkitâ'-ı 'urûk-ı erbâb-ı bağıyy ve tuğyân ve mü'ezzi ve bâr ve indifâ'-ı ehl-i 'inâd ve 'isyân olmakdan nâşî pâdişâhân-ı 'adalet-üvânın ittisâl-i zuhur-i nesl-i celîl ve te'akub-i firûz-i necl- necîbleri müstelzim tertîb-i icrâ-yı nizâm-ı 'âlî ve müstahkem ve râbîta-i şîrâze-i ahvâl-i nev'-i beni adem olduğunu mebnî sülâle-i tâhire-i sa'âdete bâre salatanat tekessür ve temâdisi eltâf-ı 'aliyye-i ilahiye ve mevhibe-i kerîme-i subhâniyeden me'mûl ve muntazır iken hamden sümme hamden matla'-ı eşrâf-ı firûz-ı ikbâl-i saltanatımdan tiz? 'atiye-i hazret-i Bârî ve rahşân ve envâr-ı cenâb-ı perverd-kârî tâlî' ve lâmi' olub işbû bin iki yüz kırk beş senesi mâh-ı Şaban-ı şerîfin on beşinci Pazar ertesi günü semere-i şecere-i devlet ve nev-bâre-i ravza-ı saltanatım şehzâde-i civân-baht Sultan Abdülaziz [...] bahşâ-yı gehvâre-i vücûd olmak hasebiyle işbû zuhûr-ı beşâret-i behçet-nüşûrundan bi'l-cümle sükkân-ı makarr-ı hilâfet câiz-i nisâb-ı şâdümânî ve sürûr ve nâil-i envâ'-ı neşât ve înbisâta menfur olduklarına binâen bu 'inâyet-i subhâniye ve 'atiyye-i ilahiyeye müteşekkiren makarr-ı hilâfet-i mülûkânem olan İstanbul ve cevânib ve eknâfda yedi gün top şenlikleriyle icrâ-yı ayîn-i meserret olunub bu ni'met-i 'uzmâ ve mevhibe-i girânın memâlik-i mahrûsede neşri kâffe-i 'ibâdu'llahın hisseyâb-ı envâ'-ı hubub ve meserret-i fahrın tahdîs-i ni'am-ı celîle-i Bârî olduğu ecilden tebşîr-i vilâdet-i şehzâde-i ma'âlî munkıbetim zımnında işbû emr-i celîlü'l-kadîm ısdâr zevât-ı hilâfet-i subhâniye-i cihândârânem mevhibe-i hazret-i hâlık lâ-yezâl olan halîsa-i mahsûsa şefkat-ı nasfet ve ra'ıyyet-perverî'-i ve merhamet iktizâsı üzere müceddeden cenâb-ı ma'âlî nisâb-ı hilâfetim şehzâde-i civân-bahtım için cümleden isticlâb-ı da'vât-ı hayriyye-i irâde-i behiyyesiyle fukarâ ve zu'afâ ve hizmet-i mübâşiriye masârifinden vikâyeten beher kazadan bu mukâbelede fakat yirmi beşer gurus hidmet verilmek üzere rikâb-ı hümâyûnum Kaymakamı Tatarlarından 'Osman Tatar ile tisyâr olunmuşdur

keyfiyyet ma'lûmunuz oldukda tezâyüd-i şân ve şevket-ünvân-ı şâhâne ve imtidâd-ı 'ömr ve 'âfiyet kurretü'l-ayn-i şehinşâhânem için meşâyih ve ziha ve sâir bendegân-ı sadâkat-ı i'tibârım taraflarından mesâcid ve mahâfilde edâ-yı vezâif-i du'a ve tertîb-i envâ'-i mehâmid ü senâ ile dersa'âdetimde olduğu gibi yedi gün 'abdidîn misüllü husûn ve kılâ'dan top ve tüfek şenlikleri şân u şevket-i saltanat-ı seniyyem icrâ kılınarak izhâr-ı meserret ve şadümânîye mübâderet ve bu vesile ile mikdar-ı mu'ayyeneden ziyâde hizmet-i mübâşiriye verilmekten ve nâm-ı aher ile hafîy ve celî ahâli-i fukarâyâ bir akçe ve bir habbe tarh ve tevzi' olunarak ta'addi ve rencide vuku'a gelmekden be-gâyet tevakkî ve mübâ'adet eylemeniz bâbında fermân-ı 'âlîşânım sâdir olmuştur buyurdum ki vusûl bulduk da

Bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-imtinâ' ve lâzımü'l-imtisâlin vusûl-i i'tâ'at-makrûnuyla 'amel ve hareket ve hilâfindan [...] gaye tehâşî ve mücânebet eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız. Tahrîren fî evâsıt-ı Şa'banü'l-mu'azzam li-sene hamse ve erba'în ve mieteyn ve elf.

Mahrûse-i Kostantiniyye.

Sayfa 70a

70b-1

Tüccâr tâifesi dilediği zahîreyi erbâb-ı zirâ'atden ahz eylemeleri için ruhsatı hâvî sâdir olan fermân-ı 'âlî sûretidir.

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Canik Sancağı'nda vâki' kazaların kuzât ve nüvvâbı zide fazluhum ve kıdretü'l-emâcid ve'l-a'yân Canik Muhassılı vekîli (Boşluk) zide mecduhu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki

Memâlik-i mahrûse-i şâhânemde husûle gelen hinta ve şa'ir ve kokoroz ve bunlar emsâli zehâir dersa'âdetimden maada mahall-i ahire verilmemek ve verilmek lâzım geldikde hak-pâ-yı hümâyûn-ı mülûkânemden ba'de'l-istîzân mikdarı tasrîhiyle ruhsatı hâvî bâlâsı hatt-ı hümâyûn-ı übbehet-makrûn-ı pâdişâhânemle muveşşah sâdir olacak emr-i şerîfimle mahall-i matlûba nakl ve fûrûht olunmak nizâmından olarak nizâm-ı

mezkûre ilâ hazîhi el-ân ol-vechle icrâ olunmakda ise de işbû memnu'iyet cihetiyle memâlik-i mahrûsem ahâlis zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri zahîrelerin hiçbir mahalle satamayıp ellerinde kalub çürümekte olub fukarâ ise ra'iyyet ve erbâb-ı zirâ'at menâfi'-i ticâret ve harâsetden mahrûm ve zahîre hâsıl olmayan mahaller ahâlisi dahi kendülere muktezî olan zehâiri diledikleri mahallerden alamayıp ol-vechle envâ'-ı zarûret ve muzâyakaya dûçâr olmakda oldukları emr gayrı mevhum olub ma'a hazâ zamn-meyâmin-i iktirân-ı cihândârânemde kâffe-i memâlik ve büldânın ma'mûr ve abâdân olmasıyla zât-ı übbehet-simât-ı şâhâneme vedî'a-i cenâb-ı Rabb-i izzet olan fukarâyı ra'iyyet ve ahâli-i vilâyetin sâye-i hüma-vâye-i hidvânemde ez-her cihet iktisâb-ı envâ'-ı fevâid ve menfa'at ve istihsâl-i asâyış ve rahat eylemeleri ehass murâd-ı hayriyet-i mu'tâd-ı şâhânem olduğu der-kâr ve bu murâdın husûlü dahi sekene-i memâlik-i mahrûsemde dâima zira'at ve harâset ve kesb ü kârı ve ticâretiyle meşgûliyetleri kaziyesine mütevakıf idüğü bedîhi ve aşikâr olmakdan nâşi ba'dezîn nizâm-ı mezkûrun lağv ve imhâsıyla fakat dersâ'âdetim tertîbâtına hâlel gelmemek için zehâirleri İnöz iskelesine merbût Çirmen Sancağı kazalarıyla haliç-i(?) dârü's-saltanatımda vâki' sahil kazalarında yine kemâ fi'l-kadîm dersâ'âdetimden maada mahall-i ahire bilâ fermân habbe-i vâhîde zahîre verilmemek ve muhtekir tâifesi ve müste'minânın memâlik-i mahrûsemden zahîre mübâya'a eylemeleri kemâkân memnu' olmak ve mîrî mübâya'asına müretteb olan kazalar ahâlisi dahi yine mübâya'a-i miriyerlerini Devlet-i 'Aliyyem memurları tarafına tamamen edâ etmek ve kendülerinin bir senede yiyeyecekleri ve sene-i âtiyede ekecekleri tohumluk zahîre her ne ise onu ele koyub maadasını ahel-i İslâmdan isteyen tüccâra bey' ve fûrûht eylemek şartıyla yalnız ehl-i İslâmın bir mahalden ahire diledikleri mahallere bilâ fermân nakline ruhsat-ı seniyyem erzân kılınarak ol-bâbda hatt-ı hümayûn-ı şâhânem sahîfe-pirâ-yı sudûr olmuş ve keyfiyyet iktizâ eden mahallere başka başka evâmir-i şerîfem tasvîr ve tesyîriyle bildirilmiş olmağla siz ki kuzât ve nüvvâb ve muhâssıl vekîli mûmâ-ileyhimsiz siz dahi vusûl-i emr-i şerîfimde keyfiyeti yani ba'de'l-yevm husûle gelen zahîrelerinden tohumluk ve kendü me'kûlâtlarından maadasının ehl-i İslâmdan tâlibine fûrûht ile bilâ fermân mahall-i ahire nakl olunmasına müsâ'ade-i seniyyem erzânî kılındığını zir-i hükûmetinizde kâin kazalar ahâlisine ifâde ve tefehhüm birle umrân-ı memâlik dâima ve istihsâl-i refâh ve asâyış-i fukarâ ve zu'afâ emr-i ehemine himmet ve dikkat ve bu vesile ile muhtekir makûlesine ve müste'min tâifesine habbe-i vâhîde zahîre satılmamak

ve mübâya'a-i mîrîyenin dahi tamamen Devlet-i 'Alıyyem memurlarına te'diye ve teslîm kılınması husûsuna kemâl-i ikdâm ve mübâderet olunmak fermânım olmağın i'lâmen ve tenbîhen rikâb-ı müstetâbımdan işbû emr-i celflü'l-kadrim ısdâr ve ile tisyâr olunmuşdur imdi keyfiyyet ma'lûmunuz oldukda bu vechle fukarâ haklarında sünûh eden inâyet ve merhamt-i seniyye-i mülûkânemi herkese i'lân ve işâ'atla taraf-ı bâhirü's-şeref-i mülûkânem için cümleden isticlâb-ı da'vât-ı hayriyyeye mübâderet ve zinhâr bu vesile ile hilâf-ı emr u irâde-i seniyyem muhtekir ve müste'min tâifesine zahîre bey' ve fûrûht olunmak ve mübâya'a müretteb kazalar ahâlileri dahi zahîrelerimizi satdık diyerek mübâya'a-i mîrîyelerini te'diyede kusûr etmek misüllü vaz'ı dehâlet vuku' bulmak lâzım gelürse cesâret edenler te'dîb olunacaklarından gayrîki mes'ûliyeti tarafınıza râci' olacağından ona göre infâz-ı emr u irâde-i şâhâneme bi'l-ittifâk ihtimâm ve dikkat ve hilâfı vaz'ı tecvîzden tevakkî ve mübâ'adet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-ı sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâlimde mazmûn-ı ita'at-makrûnuyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücânebet eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılınız. Tahrîren fî evâil-i şehr-i Zilhicce'tü's-şerîfe li-sene hamse ve erba'în ve mieteyn ve elf.

Mahrûse-i Kostaniyye.

Sayfa 70b

(Mükerrer 69)

(Mükerrer 70)

71a-1

Osman Beşe oğlu Ali Molla'nın zabt ettiği Çorba tası 224 dirhem. Fî 7 Zilhicce sene (12)47.

71a-2

Kırk sekiz senesi Rebi'ü'l-Evvelinin on sekizinci günü Anapalı Dellal Hasan zevcesi Kerimeyi tatlık etmekle işbû kayd olundu.

‘Avret-i mezbûre tarafından vekîl Lüpez oğlu Ahmed

‘Avret-i mezbûre mehrini zevci Hasan Ağa’ya bahş eyledi.

Nakdini talep eder.

71a-3

‘Arif Ağa avlusundan tarîk olarak alınan bir mikdar ‘arsa yine Arif Ağa’nın mülkü olmak üzere daraba çakılıb hîn-i hâcetde mülküne mutasarrıf olmak şartıyla tarîk-i mezbûrun işbû mahalle kayd ve imlâ olundu. Fî Gurre-i Zilhicce sene (12)48.

-Kapucu Kara Mehmed Ağa

-Kara Hafız Hasan Efendi

-Trabzonî Mustafa Ağa

-Şamdan Ağası Osman Ağa

-Osman el-Gavri(?) Efendi

-Receb Efendi

-Molla Süleyman

-Demirci Hasanoğlu Kara Ali

- ve gayrühüm.

71a-4

Köse ‘Osman’ın oğlu Hasan taht-ı nikâhında olan zevcesi ‘Ayşe’yi tatlîk eylediği ve nikâh ve nafakalarından mezbûre ‘Ayşe fâriğ olub bu minvâl üzere merkûm Hasan mezbûre ‘Ayşe’yi tatlîk vaz‘ eylediği işbû mahalle şerh verildi. Fî 17 Zilhicce sene (12)48.

Şuhûdü’l-hâl

-Kara Hafız Hasan

-Kassab Ali Kürd

-Kapucu Karaca Mehmed

-Ali Çöke(?)

-ve gayrühüm.

Sayfa 71a

71b-1

Ergani ma'den-i hümayûnunda kırk üç senesi tertîbâtından olmak üzere hal-i Samsun iskelesinde kabz-ı nühâsa memur Hüseyin Hafız Efendi ma'rîfetiyle zikr-i âtî sefâinlere tahmîlen Dersa'adet'e cânîb-i Darbhâne-i 'Amire'ye irsa olunan mîrî nühâsının vezn ve mikdarı beyân olunur. Fî 15 Rebiü'l-Ahir sene (12)46.

	Fî (12)46	Kıyye	Kantar	Nühâs- ı mîrî Kıta'ât
Ünyeli Sarı Vehbizade Ahmed Kapudan sefinesiyle irsâl	5 Muharrem	34	93	97
Samsun'da inşâ olunan korvet-i hümayûn süvârî 'Arab Hasan Kapudan ile	13 Muharrem	28	1350	2000
Trabzonî Midillizade Salih Reis sefinesiyle irsâl	Gurre-i Safer	24	208	400
Trabzonî Köroğlu 'Osman Reis sefinesiyle irsâl	3 Safer	00	347	550
Ünyeli Ekmekçizade İbrahim Reis sefinesiyle irsâl	11 Safer	20	341	519
		106	2309	3566
Ünyeli Kara Alizade Ali Yazıcı sefinesiyle irsâl	25 Safer	00	167	240
Bafıralı Lefter Reis sefinesiyle irsâl	27 Safer	24	298	410
Tersâne-i 'Amire Kapudanlarından Evranyalı İsmail Kapudan	19 Rebiü'l-Evvel	40	1017	1424
Ünyeli Yakub Reiszade Hafız Ali Reis sefinesiyle	23 Rebiü'l-Evvel	00	337	504
Rizeli Manioğlu 'Ömer Reis sefinesiyle irsâl	25 Rebiü'l-Evvel	17	41	60
		187	4169	4204
Rusya Tüccâr-ı sefîne Kapudanı Maneov Popoviç Kapudan	5 Muharrem	16	559	795
Trabzonî Merabta(?) Mustafa Kapudan sefinesiyle irsâl	9 Rebiü'l-Ahir	24	1070	1545
Tersâne kapudanlarından Uzun İbrahim Kapudan	15 Rebiü'l-	3	659	975

sefinesiyle	Ahir			
		230	6457	9523

Kırk dört senesi tertibi olmak üzere sefâinlere tahmilen Dersaadet'e irsâlât-ı nühâs-ı mîrî.

	Fî (12)47	Kıyye	Kantar	Nühâs-ı mîrî Kıtâ'ât
Ünyeli Odabaşoğlu Mehmed Kapudan sefinesiyle	Sene(12)47	8	1164	1824
Giresunlu Çolak Hasanoğlu Mehmed Kapudan	11 Muharrem	14	96	139
Trabzonlu Paşalızade Ahmed Kapudan sefinesiyle	13 Rebiü'l-Evvel	32	534	758
Ünyeli Aşkar 'Alioğlu 'Ömer Kapudan sefinesiyle	21	23	603	846
Bulakhaneli Türkmen Hüseyin Kapudan	09	32	304	450
Ünyeli İslamzade Mehmed Kapudan sefinesiyle	23 Ramazan	28	449	674
Ünyeli İslamzade Mehmed Kapudan sefinesiyle	23 Rebiü'l-Evvel	30	490	724
	23 Şevval	167	3640	5415
Trabzonlu Kara Mehmedoğlu Hafız Hüseyin Kapudan		41	471	678
Arhavili Gedikoğlu Mustafa Kapudan	25 Safer	24	152	234
Ünyeli Alacalıoğlu Mehmed Yazıcı	27 Muharrem	36	513	812
Ünyeli Memuzin Damadı Hüseyin Kapudan	5 Safer	13	242	369
Ünyeli Hacı 'Abbasoğlu Mehmed Yazıcı sefinesiyle	11 Safer	13	213	321
Ünyeli Mustafa Reisoğlu Hasan Kapudan	11 Safer	14	122	180
Ünyeli Mustafa Reisoğlu Hüseyin Kapudan	11 Safer	34	259	383
Tirebolulu Kesemoğlu 'Ali Kapudan	13 Safer	5	536	786
Ünyeli Eğriboyunoğlu Ahmed Kapudan	13 Safer	5	759	1129
Ünyeli Sarı Vehbioğlu Ahmed Kapudan	15 Safer	13	263	370
Ünyeli Müftizade Numan Kapudan sefinesiyle	25 Safer	12	467	672
Ünyeli Müftizade Numan Kapudan	25 Safer	10	10	14
Ünyeli Osman Reisoğlu 'Osman Kapudan	27 Safer	25	403	523
		312	8050	11936
Gebzeli Kara Veyisoğlu Ahmed Reis sefinesiyle	19 Muharrem	10	400	585
		322	8450	12521

72a-1

Kasaba-i Samsun mahallâtından Sayıdbey Mahallesi sâkinelerinden iken bundan akdem müteveffıye Rafıa Hanım nâm müteveffıyenin kâffe-i mahsusa-i ma'rifet-i şer'le tahrîr ve beyne'l-verese tevzi' ve taksîm olundukda sulbiyye-i sagîre kerîmesi Şefika nâm müteveffıyenin terekesinden hissesine isâbet eden irs-i şer'ıyyeyi hâtim defteridir ki ber-vech-i âtî zıkr olunur. Fî 19 Cemâziye'l-Evvel sene (1)254.

Malın cinsi	Mikdar	guruş
İşlü peşkir	31 aded	315
Sırmalı havlu	2 aded	30
Hamam gömleği	1 aded	5
Cezve	2 aded	50
Sırmalı cübbe	2 aded	50
Sarı çiçeklü bohça	1 aded	12
Basma bohça	1 aded	5
Kalemkari çetr	4 aded	20
Harir-i hâm	150 aded	37,5
Sedefkari sim kuşak	1 aded	30
Kalıbdan mankal?	3 aded	25
İncü küpe	1 aded	50
Diğer küpe	1 aded	5
Kadife boy cübbesi	1 aded	800
Rize bezi	2 top	120
Zenne gömleği	1 aded	10
Sofra peşkiri	4 aded	100
İşlü uçkur	7 aded	50
İşlü [...]	13 aded	250
Melez gömlek	1 aded	25
Uçkur	3 aded	10
Beyaz harire donu eşya-i mahluta		15
Sırma hurç	30 miskal	120
Eski hare	61 miskal	123
Def'a eski hurç	54 miskal	56

İpek	0,5 kıyye	30
İplik	0,5 kıyye	10
Siyah bütübet?	30 aded	30
Melez	2 top	120
Bohça suvani	1 aded	20
Yeşil cübbe	2 aded	5
İşlü sofra peşkiri	1 aded	40
Keten bezi	1 top	20
Çarşaf	1 aded	25
Melez gömlek	1 aded	20
Peştamal	1 aded	5
Döşek çarşafi	1 aded	15
Sedefkari car	1 aded	2
Müsta'mel yaşmak	1 aded	2
İğne kabı	1 aded	15
Barûdî ferace	1 aded	15
Güğez ferace	1 aded	50
çalkar şalvaruna	1 aded	15
Basma bohça	1 aded	3
Kise köhne	2 aded	3
Kuşak kolanı	1 aded	3
Kırmızı yakut yüzük	1 aded	20
Kibe	2 kıyye	15
Sim kutu	1 aded	25
İncü küpe	1 aded	50
Sim kutu	1 aded	20
Sim zarf	75 dirhem	150
Sim kuşak	207 dirhem	414
Sim tas	35 dirhem	70
Bir mikdar incü		15
Dedamdedam?	1 aded	40
Altun gerdanlık	1 aded	50
Sürmedanlık	1 aded	15
Sim [...]	40 dirhem	80
Sim [...]	4 aded	24
Mercan tesbih	1 aded	50
Kaküllük ma'a altun	1 aded	1000

Yalduz altun	4 aded	200
Parça sim hurda	40 dirhem	80
Macar altun	3 aded	650
Fındık altun	9 aded	400
Yirmi beşlik	2 aded	120
Yirmi beşlik nisfiyesi		300
Kırkık altun	3 aded	120
İstanbul altun	2 aded	200
On ikilik	12 aded	172,5
Franca dibinde zeytun [...]	1 aded	350
Bedestende dolab	1 aded	1000
Şamdan kebir	1 aded	7,5
Kilim	1 aded	80
Sagir dar suvani	4 top	400
Nühâs evân	37 kıyye	370
Suvani yorgan	1 aded	150
Basma bohça	1 aded	3
Yün memlü döşek	1 aded	20
Çiçeklü yorgan	1 aded	30
Yarma kilim	1 aded	8
Mazı? yorgan	1 aded	15
Basma şilte	1 aded	10
Basma yasdık	1 aded	3
Menzil ma'a 'avlu		3333
Elmas yüzük	1 aded	300
[...]	1 top	200
Alaca kilim cedid	1 aded	100
Cem'an yekün		9668

Yalnız dokuz biz altı yüz altmış sekiz guruştur

Sayfa 72a

72b-1

Samsun sâkinelerinden Şirin Hatun'un vâkıfnâme sûretidir. Fî 5 Zilkade sene (12)46.

El-hamdü li'llâhi Rabbi'l-'alemîn ve's-salâtu ve's-selâmu alâ Muhammedin ellezi efdalü'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve alahi ve ashâbihi ve't-tâbi'în rıdvânüllâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'în (.....) yenkate'ı 'amelehu ibn adem illâ 'ani's-selâse sadakatün câriyyetün ve 'ilmin yüntefe'u bihi ve veledun salihun yed'u lehû (.....) hadîs-i şerîfine i'timad imtisâlen Samsun sâkinelerinden Şirin bint-i 'Abdullah nâme hatun kasava-i mezbûre derûnunda kain bir tarafı Kavaklı Hasanoğlu Mustafa'nın nalband dükkânına muttasıl ve bir tarafı Cezayirlioğlu 'Ali'nin ekmekçi furununa muttasıl ve bir tarafı sülüsü Uzun Haliloğlu furununa muttasıl ve taraf-ı râbi'ası tarîk-i 'âmm bu hudûdlar ile mahdûd olub mutasarrıf olduğu mülk sarîhi olan bir bâb ekmekçi furununu eimme-i müctehidîn rızvânullahi te'âlâ 'aleyhîm ecma'în efendilerimizin 'âkârın vakfiyetini sıhhatine nâil oldukları kavî-i şerîflerine muhavvel ve i'timâden şürût-ı müfsideden 'ârî ve beriy olarak 'udûl-i Müslimînden kasaba-i mezbûre sâkinlerinden Mirliva Halilzade Halil Efendi ve Koymatlı Hafız Mehmed Ağa ve Tatar 'Ali Ağa ve Hacı Emin Ağazade Tahir Ağa ve Seyfullah Ağazade Mustafa Bey nâmûn kimesneler mahzarlarında bi'l-muvâcehe mûmâ-ileyhâ Şirin Hatun bint-i 'Abdullah bi-tav'ihâ hasbeten li'l-İlah ve tâliben li-marzati'l-İlah 'akâr-ı mezkûru ve bundan ma'ada beş yüz nakden meblağını silk-i mülkünden ifrâz birle vakf-ı sahîh-i şer'î ile vakf u habs eyleyüb tescîl-i şer'î ve teslîm ile'l-mütevellî eyledikten sonra umûr-ı tevliyeti vâkife-i mûmâ-ileyhâ madam hayâtihâ kendi nefesine meşrûta ve ba'de vefâtihâ Kerime Hanım binti 'Osman Ağa'ya meşrûta ve ba'de vefâtihâ Hacı Halil zevcesi Kerime Hanım'a meşrûta ve ba'de vefâti mezbûr Hacı Halil Ağa'nın evlâd-ı zükûr ve inâsının batnen ba'de batnin neslen ba'de neslin [...] veled-i erşedine meşrûta ve ba'de inkırâzihim ve inkırâzihâ 'ulemâ-i 'amilîn ve sulehâ-i sâlihînden bir kimesneye meşrûta kılub ve 'akâr-ı mezkûrun îcâr-ı musakkafâtından ve meblağ-ı mezbûrun hâsıl olan murâbahasından hâlâ ravza-i mutaharrada hiss-i ma'neviye ile hissi olan Hazret-i Fahr-ı Kâinât ve ekmeli't-tahiyyât şefî'-i yevmü'l-usât a'nâ bihi Hazret-i Muhammedi'l-Mustafa salla'llâhu te'âlâ aleyhi ve selem efendimiz hazretlerinin rûh-ı tayyîbelerine ve al-i evlâd ezvâc-ı mutahharât ve sahâbe-i güzîn tâbi'în ve tebe'-i tâbi'în eimme-i müctehidîn rıdvânüllâhi te'âlâ aleyhim ecma'în efendilerimizin ervâh-ı mübârekeleri için kur'ân kerîmden beher sene bir hatm-i şerîf tilâvet ve kendi ruhum ve kerimem Neslihan Hatun'un ruhu için beher sene birer hatm-i şerîfden iki hatm-i şerîf tilâvet olunub hâsıl olan ecr-i mesûbâtı ruhlarımıza ve sâir mü'mînîn ve mü'mînâtın ervâhlarına hediye

olunub bu zikr olunan üç hatm-i şerîfi tilâvet edenlere onar guruşdan otuz guruş vazîfe verile ve bundan ma'ada musakaffât-ı vakfdan hâlâ kale derûnunda vâki' Meğde(?) Mahallesi Mescidi ve Hacı Hatun Mescidi dimekle 'ârifân mescid-i şerîflerde sirâc olunmak üzere birer kıyyeden iki kıyye şem'-i asel ve ba'dehu kendi ruhum ve kerîme-i müteveffiyem mezbûre Neslihan Hatun ruhu için beher sene birer re's kurbandan iki re's kurban zebh oluna ve bu masârifât-ı mezkûrelerden zâid fazla-i vakf zuhûr ederse vakf-ı mezbûr harâba müşrif olub ta'mîr ve termîmi iktizâ eyledikçe ta'mîr olunub fazla-i mezkûr mütevellî olanlara vazîfe ola deyü şar u ta'yîn edüb "vakaftü hazihi" hazihi'l-'akâr ve hazihi'l-meblağ el-mestûr ve bi-hazihi's-şürût el-mezkûre vakfen sahîhen şeri'en ve kavlen sahîhen mer'iyen deyüb şart u ta'yîn eylediği işbû vakıfnâmede vech-i meşrûh üzere zikr ve beyân olundu. Hurrîre fî evâil-i şehr-i Şevvâli'l-mükerrem li-sene sitte ve erba'în ve mieteyn ve elf.

El-fakîr ed-dâ'î Hüseyin Hafız

en-Nâib-i Samsun 'ufiye 'anhu.

72b-2

Vâkıfe-i mûmâ-ileyhâ derûn-ı vakfiyye-i mezkûresinde tevliyeti kendi nefesine ve ba'de vefâtihâ vakfiyye-i mezkûre derûnunda mestûrû'l-esâmî kimselere meşrûta kılmışsa da merkûmun umûr-ı tevliyeti idâre ve kemâ-yenbağî icrâya salâhiyetleri olmadığı tebeyyün etmekden nâşî merkûmları tevliyetden 'azl yerine aheri nasb eylemesine mesâğ-ı şer'î olmağın üvey oğlu Hafız Mehmed bin İbrahim nâm kimesneyi ve ba'de vefâti merkûm Hafız Mehmed'in evlâd-ı evlâdı batnen ba'de batnin mütevellî nasb ve ba'de inkırâzihim ve inkırâzihâ sâlifü'l-beyân şart-ı mezkûre üzere bir müstakîm kimesne mütevellî ola deyü re'y-i hâkim ile merkûmları 'azl ve merkûm Hafız Mehmed'i ber-vech-i muharrer mütevellî nasb etmiş olduğunu Samsun ahâlisinden Kırımî Hacı 'Ömerzade Derviş Mehmed ve Erzincanîzade Hafız 'Ali Efendi ve Hacı Salih Efendizade Hafız İsmâ'il Efendi ve Vehbi Hafız Hasan Efendizade Ahmed Efendi ve İnce 'Ömeroğlu 'Ali Ağa nâmûn kimesneler vâkıfe-i mûmâ-ileyhânın takarrur ve taleb-i meşrûhasını huzûr-ı şer'e gelüb şehâdet eylediklerinde re'y-i fakîrânem munazzam olarak merkûmları tevliyet-i mezkûreden 'azl merkûm Hafız Mehmed ber-minvâl-i meşrûh hizmet-i lâzimesi kemâ-yenbağî icrâ eylemeğe müte'ahhid ve iltizâm eylediğinde vakf-ı mezbûrda mütevellî

nasb ve ba‘de vefâti şart-ı mezkûr üzere evlâd-ı evlâdları mütevellî nasb olunmuş olduğu işbû zeyl-i vakfîyeye kayd ve sebt olundu. Hurrîre fî yevmî’t-tâsi‘ min şehr-i Cemâziye’l-Ahir li-sene selase ve sittîn ve mieteyn ve elf.

-ve Koloslu Ahmed Efendi

-Ve Müftizade Mehmed Efendi

-Ve Girülü Hâlî Ağa

-Ve Sinanlı Usta Ömer Ağa ve gayrühüm mine’l-hâzırîn.

Harrere el-fakîr el-Muhzır es-Seyyid Osman

en-Nâib-i Samsun.

72b-3

Sûret-i Fetvâ-yı Şerîfe

Ben vâkife vakfın tevliyetini hayâtda olduğu müddetde kendi nefsine ba‘de vefâtihâ Hadice ve ba‘de vefâtihâ Ömer’e ve Ömer’in batnen ba‘de batnin evlâdına şart etdikden sonra tebdîl ve tağyîr-i şürûtunu kendi yedinde mukayyed(?) ve müseccel iken ba‘de nâdime olub re’y-i hâkim ile şürûtunu tağyîr edüb Hadice’yi ve Ömer’i ve Ömer’in batnen ba‘de batnin evlâdını vakf-ı mezbûra mütevellî olmakdan ‘azl edüb yerine üvey oğlu Bekir’i nasb eyleyüb fevt oldukdan sonra Hadice veyahud Ömer’e mukaddemâ tevliyetini bizlere şart etmekle mün‘azil olmaz deyü tevliyeti Bekir’e zabt ettirmeyüb kendileri zabta kâdir olurlar mı el-cevab: Olmazlar.

[...]

Sayfa 72b

73a-1

Samsunî Hacı Halil Ağa’nın vakıfnâme sûretidir beyân şod. Fî 5 Receb sene (12)46.

El-hamdü li’llâhi Rabbi’l-‘alemîn ve’s-salâtu ve’s-selâmu alâ Muhammedin ellezi efdalü’l-enbiyâi ve’l-mürselîn ve alahi ve ashâbihi ve’t-tâbi‘în ridvânu’llâhi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în (.....) yenkate‘ü ‘amelehu ibn adem illâ ani’s-selâse sadakatün

câriyyetün ve ‘ilmin yüntefe‘u bihi ve veledun salihun yed‘u lehû (.....) hadîs-i şerîfine i‘timâd ve imtsâlen Samsun sâkinelerinden olub Kerime Hatun bint-i Osman Ağa nâm hanım kasaba-i mezbûrede vâki‘ hamam-ı kebîr dimekle ma‘rûf hamam ittisâlinde kendi malı olub mülken mutasarrıfe olduğu bir bâb ekmekçi furunu ve bir bâb hallaç dükkanı ve iki bâb berber dükkanı ve bir bâb bakkal dükkanı ile ve bir bâb nalband dükkanı bu zikr olunan altı bâb mülk ‘akârlarını eimme-i müstehidîn rızvânullahi te‘âlâ ‘aleyhîm ecma‘în efendilerimizin ‘âkârın vakfiyetini sıhhatine nâil oldukları kavî-i şerîflerine ‘amel ve i‘timâden şürût-ı müfsideden ‘ârî olarak ‘udül-i Müslimînden yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden ‘Ömer Efendizade Seyyid Hafız ‘Osman Efendi ve Koymat İmamizade Seyyid Hafız ‘Osman Efendi ve Mirliva Halilizade Halil Efendi ve Seyfî Ağazade Mustafa Bey ve Topçubaşı Şeyh ‘Ali Ağa ve Reisler Kethüdâsı Tüccârzade ‘Ali Ağa nâmûn kimesneler mahzarlarında bi’l-muvâcehe mûmâ-ileyhâ Kerime Hanım bint-i ‘Osman Ağa bi-tav‘ihâ hasbetn li’llah ve taliben li-marzati Allahu te‘âlâ ‘akâr-ı mezbûrları mülkünden ifrâz birle vakf-ı sahîh-i şer‘i vakf u habs eyleyüb tescîl-i şer‘i ve teslîm ile’l-mütevellî eyledikden sonra umûr-ı tevliyeti vâkıfe-i mûmâ-ileyhâ madam hayâtihâ kendi nefesine meşrûta ve ba‘de vefâtihâ zevci el-Hac Halil Ağa’ya meşrûta ve ba‘de vefâti evlâd-ı zükûr ve inâsının batnen ba‘de batnin neslen ba‘de neslin ve [...] veled-i erşedlerine meşrûta ve ba‘de inkırâzihîm ve inkırâzihâ ‘ulema-i ‘âmilîn ve sulehâ-i sâlihîn olub hukûk-ı ‘ibâd ve hukûk-ı nâsdan(?) hazer ve ictinâb edüb umûr-ı tevliyette hile ve tekâsül etmeyen bir sâlih kimesne mütevellî ola diye şart u ta’yîn ve ‘akâr-ı mezkûrların îcâr ve musakkafâtından hâsıl olan meblağdan hâlâ Merzifonda Hacı Ahmed Fakih Mahallesi’nde kâin müteveffıye vâlidem Rukiye Hanım bint-i Ahmed Paşa nâm sâhibetü’l-hayrâtın binâ ve inşâ eylediği câmi‘-i şerîfde imâm ve müezzin olanlara beher sene otuzar guruşdan altmış guruş ve mescid-i mezbûrda sirâc olunmak üzere beher sene üç kıyye şem‘-i ‘asel ve altı kıyye revgan-ı zeyt ve vâkıfe-i mûmâ-ileyhâ kendi nefsi ve zevci Hacı Halil Ağa ve kerîme-i müteveffıyesi Emine Hanım için Samsun’da kâin sirâca muhtâc olan câmi‘-i şerîflerde sirâc olunmak üzere her birilerimiz üç için beher sene üçer kıyyeden dokuz kıyye şem‘-i revgan ve vakf-ı mezbûrdan hâsıl olan fazla-i musakkafâtdan beher sene kur‘ân-ı kerîmden bir hatm-i şerîf tilâvet eyleyüb hâsıl olan ecr ve mesûbâtı evvelen bi’z-zât Hazret-i Fahr-ı Kâinât ve muhtâr-ı mevcûdât ve ekmeli’t-tahiyyât şefi‘-i yevmî’l-usât a‘nâ bihi Hazret-i Muhammedi’l-Mustafa sall’allahu te‘âlâ ‘aleyhi ve selem efendimiz

hazretlerinin ervâh-ı kudsiye-i mübâreke-i Tayyibelerine ve ba‘dehu al-i evlâd ve ezvâc-ı mutahharât ve sahâbe-i güzîn ve tâbi‘în ve tebe‘ tâbi‘în eimme-i dîn rızvânullahi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în efendilerimizin ervâh-ı şerîfelerine ba‘dehu vâkıfenin ruhu ve ebâ ve ecdâd ve ahire ahavât-ı bint-i benât akrabâ-i ta‘allukât ve kâffe-i mü‘mîn ve mü‘mînât ervâhlarına hediye edüb hatm-ı mezkûru tilâvet edene beher sene vazîfe on beş guruş ve ba‘dehu ‘akâr-ı mezkûr îcâr-ı musakkafâtdan bâkî fazla-i vakf zuhûr iderse ‘akâr-ı mezbûrlardan harâba müşrif olum ta‘mîr ve termîmi iktizâ eyledikçe ta‘mîr eylemek üzere fazla-i mezkûr mütevellî olanlara vazîfe ola deyü meşrûta kılub “Vakaftü haze’l-‘akâr el-mestûr bi-hazihi’ş-şurut el-mezkûr vakfen sarîhen şer‘iyen ve kavlen ve sahîhen mer‘iyen” deyü şart u ta‘yîn eylediği işbû tescîl-i şer‘ide dahi şerh ve beyân olundu. Tahrîren fî evâil-i şehri Recebü’l-ferd li-sene sitte ve erba‘în ve mieteyn ve elf.

el-fakîr ed-dâ‘î Hüseyin Hafız en-Nâib-i

Samsun ‘ufiye ‘anhu.

Sayfa 73a

73b-1

Şeyh Hamza Evkâfî Mütevellisi Palu İmâmı Seyyid Hafız ‘Osman Efendi’nin Silahdar el-Hac Mehmed Ağa’ya verdiği tapusu temessükü sûretidir.

Bâ‘is-i terkîm-i hurûf budur ki

İşbu bin iki yüz kırk altı bâ-berât-ı şerîf ve fermâ-ı ‘âlîşân mutasarrıd olduğu Şeyh Hamza Evkâfî arazilerinden Acıbükü(?) karyesini tahtında Harkaltı dimekle ‘arîf köprü başında bir kıt‘a tarla ve değirmen başında bir kıt‘a büyük tarla ve bir kıt‘a dil tarla ve iki kıt‘a Karaağaç dibleri dimekle ma‘rûf büyük tarla ve bir kıt‘a [...] tarla ma’a bostanlık ve Çörtükdibi dimekle ‘arîf bir kıt‘a tarla ve Kılıçdede Altı dimekle ‘arîf iki kıt‘a büyük tarlalar işbû zikr u beyân olunan on kıt‘a tarlaların hudûd-ı mu‘ayyenesi Merd Irmağı üzerinde vâki‘ Atluköprü başındaki tarîk-i ‘âmm bu yolla Samsun’a cereyân eden su harkına muttasıl ve yine mezbûr su harkından Karaağaç dibi dimekle ‘arîf tarlanın [...] ve Çörtükdibi [...] Şerife Hatun’un tarlasının sınırına muttasıl ve sınır-ı mezbûrdan deryâ kenârından yine mezbûr Atluköprüsü başından gelen tarîk yolun inkiraz Kethüdanın tarlasının saban [...] muttasıl bu hudûd-ı mezkûrât ile mahdûd

olan kıt'a tarlaları ve bundan ma'ada ve mezbûr su harkının fevkinde vâki' Pelityeri dimekle arîf üç kıt'a tarlaların dahi hudûd-ı mu'ayyenesi mezbûr su harkının köprüsü başındaki divarın Kahvecioğlu Hasan'ın sınırına muttasıl ve sınır-ı mezbûr dahi Çakalbükü'nden gelen divarla yine mezbûr su harkına muttasıl sâlifü'z-zikr ve beyân olunan hudûdlarının dâhilinde olan on üç kıt'a tarlaları bâ-izn-i sâhib-i tapusu ile mutasarrıf olduğundan tarla-yı mezbûrları mahlûl olduğuna mebnî bâ-berât ve fermân-ı 'âlî Şeyh Hamza Evkâfına mutasarrıf olduğundan mahlûlünün tarafımızda şer'en zabt u rabt olunarak ve birkaç sene taht-ı tasarrufunda mürûrundan sonra tarla-yı mezbûrların Samsun mütemekkini silahdârân-ı veliyyü'n-ni'amî sa'âdetlü el-Hac Mehmed Ağa tapusuna tâlib ve râğib olmağla bizler dahi evkâf-ı mezbûrun mütevellîsi olduğu hasebiyle kanûn-ı kadîm üzere sehim-i mu'tâdesini alub ve sâlifü'z-zikr on üç kıt'a tarlaları bundan sonra keyfe mâ-yeşâu taht-ı tasarrufunda zabt u rabt olunmak üzere ağa-yı mûmâ-ileyhe tapusu memhûr temessükü tarafımızdan ketb ve i'tâ olundu ba'de'l-yevm dahi tarafımızdan ve taraf-ı aherden ferd-i aferîde müdâhale ve ta'arruz eylemeye [...] fi 17 Ramazan sene (1)246.

[...] Hafız Osman Efendi

Mütevellî ve mutasarrıf-ı vakf-ı mezbûr

Şuhûdü'l-hâl

-Müderriş Efendi

-Makamı Vekîli Halil Efendi

-Samsun A'yânı Kösif-zade Hüseyin Ağa

-Dereden Hayran-oğlu Ali Ağa

-Miftah Ağası Abdurrahman Efendi

-Tımarzade Ali Ağa

-ve gayrühüm.

Sebete mazmûni indî Hüseyin Hafız el-müvellâ hilâfe bi-kazâ-i Samsun

‘ufiye ‘anhu.

73b-2

Samsun mahallâtından Saidbey Mahallesi’nden iken bundan akdem vefât eden Yakuboğlu kerîmesi Havva Kadın müteveffîye hîn-i marazında emvâl ü eşyâsından olarak beş yüz guruş ihrâc olunub meblağ-ı mezbûrun ribhinden olarak senede bir hatm-i şerîf ve bir berat-ı Yakub Câmî’-i Şerîf-i Said Bey’de ihrâk olunmak üzere bâkî meblağ-ı mezbûrun ribhi mütevellî olana deyü vasiyet idüb işbû meblağ-ı mezbûru müderrisîn-i kirâmdan Receb Mehmed bin ‘Osman her bir vechle erbâb-ı istihkâkdan olub sene be-sene hidmet-i mezbûru edâ ederek hâl-i hayâtında kendi mutasarrîf olub ba‘de’l-vefât evlâd-ı zükûr ve inasına? evlâdiyyet üzere meşrûta olub okunan ecr-i mesûbatı ‘aleyhi’s-salât ve’s-selâm efendimiz ve sâir enbiyâi ‘aleyhim es-selâm efendilerin ve mezbûre sâhibetü’l-vakf Havva mermûmeye ve sâir el-mü’minîn ervâhına ihdâ oluna. Fî 29 Ramazan sene (12)51.

Sayfa 73b

74a-1

An-asıl Ahışalı olub Meğde? Mahaellesi’nde ’Abdurrahman oğlu ‘Ali’nin mahlulesini alub mahall-i mezburda tehhül itmekle ve zevcesini kendü hakk-ı bir sabıka? tatlik eylediği işbu mahalle kayd olundu Fî 23 L. sene (1)250

Şuhûdü’l-hâl

Tatar Ali Ağa

Mir Mustafa Beğ

Sarrac Emin Ağa

Kazazcı Ahmed Ağa

74a-2

Trabzon kurrâlarından Oğuz karyesi sakinlerinden olub müsafireten Samsun kazasına tâbi’ Koymat karyesinde sakin olan Topluciranoğlu Ali nam kimense karye-i mezbure

esna-i ikametinde ‘asakir-i mansure için celb olunarak Dersa‘âdete irsal olunduktan sonra merkur Dersa‘âdet’den pederi tarafına karye-i mezbur ahalileri beni celb ile ‘askerliğe irsal eylemişler olub benim ücretimi karye-i mezbur ahalilerinden da‘va ve taleb ile devr-i tahrir eylemiş olduğundan merkur Tobluciran diğer oğlu İbrahim nâm kimesneyi tarafından bu tarafa irsal eylemiş olmağla Koymat karyesi ahalilerinden üç yüz gurus meblağ ahz olunarak merkur İbrahim yedine teslim-i birle merkur ‘Ali’nin hanesini tarafına irsal olunmuş olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd ve beyan olundu Fî 25 S. Sene (1)251

Şuhûdü’l-hâl

Samsun a’yanı Hasan Ağa

Ve Kürd İmamzade Hüseyin Bölükbaşı

Ve Hacı Muhammed Ağazade Hasan Ağa

Ve gayruhum

74a-3

Samsun kuralarından Büyük Uyumcadan Karaköse oğlu Hüseyin nâm kimesnenin zevce-i menkuhası Fatma Hatunun bundan akdem asıl hal emlakinden üç yüz gurus ihraç idüb Samsun’da Medrese Cami’i şerifinde berat sirâc olunmak için meblağ-ı mezbur ribhinden olarak işbu meblağ-ı mezburı vakf-ı miri ve sahih ile vakf idüb yine kaza-i mezburda kerimesi Şerife nam kimesneyi tarafından mütevellî nasb ve ta‘yin ve andan sonra evladına inasına? ta‘yin-i mütevellî idüb işbu mezkur sirâc-ı revgan üç kıyye berat olmak üzere eda-i hizmet iderek ve meblağ-ı mezbur dahi merkumenin zimmetinde olduğu işbu mahalle kayd olundu ve bundan sonra dahi bir aded Mushaf-ı şerif dahi merhume Fatma Hatunun vakfı olarak damadı Yakub Usta zimmetinde olub bir hatm-i şerif tilavet idüb merhumun vesair ve müminlerin ervahlarına ihda oluna

74a-4

Samsun’da Bazar mahallesinde kâin na’lbend usta yakub nam kimesne hal-i hayatında mülk-i serihi olan yüksek kahve tahtında vâki‘ bir bab dükkanını hasılat-ı icarından üç kıyye revgan-ı berat sirac olunub medrese-i cami’i şerifinde sirac olmak üzere kendi

mütevelli olub ve bundan sonra evladı var ise mütevelli olub eda-i hizmet etmek üzere mezkur dükkânı vakf ve icarından hasıl olan meblağ olan berat sirrac eylemek üzere işbu mahalle kayd ve tescil

Sayfa 74

75a-1

Sefâyin maddesiçün rayiç mübayaasına dair sadır olan emr-i âlf suretidir

Kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerriîn Samsun naibi Mevlana zide ilmuhu ve kıdvetü'l-emacid ve'l-a'yan Samsun mütesellimi ve Samsun havalisinden rayiç-i zehairi mübaya'asına me'mur el-Hâc Derviş Ahmed zide mecduhuma ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akran a'yan ve zabitan ve vucûh-ı memleket vesair iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki Samsun iskelelerinde sene-i sabıkada sen ki mübayaacı muma ileyhsin ma'rifetinle si'r-i rayiciyle mübaya'a olunan zahairden ve iskele-i merkumenin kırk üç senesi tertibinden iskele-i mezburede hayli mevcud zahire olub Dersa'adetimde zahirenin şiddet-i lüzumu hasebiyle defatir-i mezkure-i mevcudenin tamamen sefayine tahmil ve Der'aliyyeme sür'at-i [...] durmadan ve mukteza-yı iradesine [...] olarak iskele-i mezbure tulı öteden berü kırkar para iken ashab-ı sefayine medar şevk olmak için beher kilesine dahi canib-i miriden alınmış para kavlı takdir ve i'ta olunmakda ise de iskele-i mezbur mevcud sefayin [...] tul-ı mezbure dahi adem-i kana'at-i birle iskele-i mezburede tüccar ve [...] taifelerinin sefain-i mevcude ve erzak sairelerini tahmil ve nakl iderek miri zehairinin naklinden imtina' eylemelerile iskele-i mezburede mevcud miri zehairi pesmande kaldığı bu def'a bi't-tahkik ihbar olunmakla ve hasbe'l-vakt ve'l-hal husus-ı mezburun bir hüsnü surete ifrağıyla zehair-i mevcude-i mezburenin sür'at-i celili vesailinin istihsali lazımeden idüğüne binaen fima-ba'd iskele-i mezburede mevcudlerinden ve haricden tevarüd iden kebir ve sağır sefineler hamule tahmilinden iki kile tüccar ve mihenk malı tahmil olunur ise beher mal bir kile dahi zehair-i miri tahmil olunarak mecmu' sefainin bir kat hamulesi miri zehairi ve iki kat hamulesi tüccar ve muhtekir malı olması hususuna dikkat ve zehair-i mevcude-i merkumenin ol-vechle sevk ve irsaliyle düçar-ı 'ukde te'hir olunmaması ve bir kile ve bir habbesinin pesmande kalmaması vesailinin istihsaline ve miri zahiresi mahmul olmayarak hamule ahiri ile iskele-i mezbureden

Dersa‘adetime sefine vürudı vuku‘a gelür ise haklarında vahim olacağından başka rüesa-yı sefayin dahi bu tarafda tedib ve gûşmal? olacağını emr-i muhakkak bilüb ana göre o makule hâlât vuku‘a gelmemesi esbabının istikmaline i‘tina ve gayret olunmak babında sana vesaire hitâben müekked bir kıt‘a emr-i şerifim ısdarı hususuna irade-i seniyyem te‘alluk itmekle ber-vech-i muharrer ‘amel ve hareket eylemn fermanım olmağın zamimen işbu emr-i ‘alışanım ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde keyfiyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma‘lumun oldukda fermanım olduğu ve balada bast u beyan kılındığı üzere Dersa‘adetimde zahirenin şiddet-i lüzum ve iktizası derkâr olduğundan iskele-i mezburede mevcut miri zehairin hemen ol-tarafda mevcut bulunan sefayine ma‘rifetin ve ma‘rifet-i şer‘ ve mütesellim muma ileyh ma‘rifeti ve cümle ittifakıyla seri‘an tahmil ve bir kadem akdem Dersa‘adetime irsal ve anbar-ı ‘amireme mütesllimi hususunun mezid-i sa’y ve gayret ve sefayin-i merkum mal tüccar ve mihenk erzakı tahmil ile mîrî zehairinin duçar-ı ukde-i tehir olmaması ve bir kile ve bir habbesinin pesmande kalmaması lazım gelür ise te’diye-i layıklarının icrasının dakika fevt olmamak için isim ve şöhretleriyle keyfiyetlerini Dersa‘adetime tahrir ve inhaya ve rüesa-yı sefayin dahi bu tarafda te’dib ve gûşmal olacağını iktiza idenlerin [...] her şeylerine [...] ve ifhama müsara‘at eylesin ve Siz ki naib ve mütesellim ve a’yan ve zabitan ve vucûh-ı memleket vesair muma ileyhimsiz Sizler dahi mucceb-i emr-i şerifimle amel ve hareket-i birle tenfiz ve icrası hususuna sa’y ve gayret eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü’l-ittiba‘ ve lazımu’l-imtisalimin mazmun-ı münifi birle ‘amil olasız Şöyle bilesiz ‘alamet-i şerifime i‘timad kılınız Tahriren fi’l-yevmi’s-sani ve işrîn min şehri Saferü’l-hayr ve sene hamse ve erba‘in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

Sayfa 75a

75b-1

Sikke hususuna dair vürud iden buyuruldu suretidir

Kıdvetü’l-emacid ve’l-a’yân Canik muhassılı vekilimiz sa‘adettü ‘Abdullah Beğ zide mecduhu ve şeri‘at-meâb Samsun naibi faziletlü Efendi ilmuhu? ve mefahiru’l-emâsil

ve'l-akrân a'yan-ı vilâyet ve vücûh-ı memleket ve ehli [...] vesair iş erleri bi-ecmaihim inha olunur ki el-haletü hazîhi darbhaneyi 'amirede kat' ve darb ve rehavet olunmakda olan cihette vesair sikke-i cedide-i şahaneye şebîh bu günlerde aralık aralık kalb şeyler zuhur itmekde olduğu meşhud ve bu keyfiyet 'ibadullahın ızzatıyla kâffe-i mu'âmelâtın durgunluğunu muceb idüğü zahir ve nemûdâr olduğunun şimdiden bu hususun öni kesdirilmek üzere evvel emirde herkese bir kerre tenbih olunmak ve ba'dehu mücazat-ı lazımleri icra olunmak ehem olmak hasebiyle fima ba'd meskûkât-ı hasene-i cedideyi alub virenler dahi kemal-i dikkat ile ahz idüb farka muktedir olmayanlar dahi aldıkları akçeyi erbabına gösterdik alması ve bundan sonra kalb akçe her kimin yedinde bulunur ise alub virenler mahalli zabıta ve hükkamı ma'rifetleriye gereği gibi taharri ve tahkik olunarak asl kabahat sahibini ahz ve kirift ve tevkif ile keyfiyetin Dersa'adete bildirilmesi ve bu vesile ile bî-cürüm kimesnelerin tecrîm veyahut kabahati olduğu halde zinhar sebili tahliye olunmaması hususlarının devam ve icrası mukteza-yı irade-i seniyyeden olduğu bu def'a tarafımıza şeref-vürûd iden bir kıt'a emirname-i sami-i hazret-i kaim-makamide derç ve tasrih kılınmış olmağla imdi sizler ki muhatabûn muma ileyhimsiz Vusûl buyuruldukda mukteza-yı irade-i seniyye ber-vech-i muharrer ma'lumunuz oldukda zir-i idarenizde olan kazalara i'lan iderek husus-ı mezkurî İnfaz ve icrasına mübaderet ve meskûkât-ı hasene-i şahanemden? [...] kurtarılarak mu'âmelât-ı nâssın teshili esbabının istihsaline ikdam ve gayret eylemeniz babında tenbihen ve ifhamen divan-ı eyalet-i Trabzon ve muhassılı Canik ser'askeri şarkıyye ve sevahil-i bahr-i siyah ve meştâ-yı Karahisar-ı şarkîden işbu buyruldu tahrir ve ısdar ve [...] er-karındaşı Kahraman Ağa ile ba's ve tisyar olunmuşdur Vusûlünde gerekdir ki ber-muceb-i buyruldu 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eylesiz deyu Fî 28 M. Sene (12)46

75b-2

Bin iki yüz elli bir senesinde kalb altun hakkında sadır olan ferman-ı âlî

Düstûrûn-ı mükerrerûn müşîrûn-ı müfehhamûn nizâmu'l-'âlem müdebbirü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-saib mütemmimü mehâmî'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'L-ikbâl müşeyyidü ve'l-erkânî's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sınûf-i 'avâtîfi'l-meliki'l-a'lâ Anadolu'nun sol kolı yemîn ve yesârıyla niyahete varınca vâki' vüzera-yı 'izâm edâmallâhu te'ala iclâlehüm ve a'zamu'l-ümerâi'l [...] ve'l-

ihtirâm ashabu'l-izzi ve'l-ihtîşâm el-muhtassûne bi-mezidi'l-'inâyeti'l-meliki'l-a'lâ miri miran-ı kiram dame ikbaluhum ve akzâ kuzâti'l-müslimîn ûlâ vülatü'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl-i ve'l-yakîn râfi'i i'lami'ş-şerife [...] enbiya'i ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i bi-'inayeti'l-meliki'l-muîn Mevlana Erzurum kadısı zide fezâilühü ve mefahiru'l-kuzât ve'l-hükkam me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm kuzât ve nüvvâb zide fazlhuhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân mütesellimin ve voyvodogan ve a'yân ve vücûh-ı memleket ve iş erleri zide kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lûm ola ki darbhane-i 'amiremde kat' ve darb olunmakda olan meskûkât-ı hasene [...] nâm ve nısfı rub'iyyesine peşin olarak ba'zı hiyelkarlar tenekeden kalb şeyler i'aliyle ahz ve i'tada hâlis altun arasına sokuşdurarak 'ibadullahı ihraza cüretleri bundan akdem bi't-tahkîk darbhane-i 'amirem canibinden hafif memurlar ta'yiniyle işbu kar-ı mekrûhları dersi'adetimde külliye men'î esbabı istihsal ve ol-makûle mübaşirleri işbu kâr-ı mekrûhları bu tarafda iptal kılınmış olduğundan şimdi bayrakalarıkalb şeyleri burada süremeyüb birer takrib Anadolu ve Rumili caniblerine neşr itmekde ve tüccar ve ahaliden bazıları bilemeye ve halis altun zannıyla alub virüb bu vechle mu'amelat-ı nassı ifsad eylemekde oldukları bu def'a istihbar olunmuş olduğundan ol-babda tenbihen muktezasında havi Anadolu ve Rumili uç kollarına ısdarı hususı rical-i devlet-i 'aliyyemden hala darbhane-i 'amirem nazırı iftiharu'l-ekâbir ve'l-ekârim es-Seyyid Ali Rıza zide 'ilmuhu tarafından bi't-takrir ifade olunub ma'a-haza ol-makûle tenekeden masnu' kalb şeyleri ednâ dikkatle farz itmek ve bi'l-farz anlamayanlara dahi memalik-i mahruse-i padişahanem mevki'-i ticaret olanın mahallesi darbhane-i 'amirem caniblerinden memur mübayaacılar olarak anlara temhin itdirmek mümkün iken ziyuf-ı mezkurunun ol-vechle alınub virilmesine dikkat olunmaması bir nev'i [...] demek olacağından bu suret-ı rıza-yı hazret-i barinin hilafı min külli [...] irade-i seniyye-i mülûkânem muğayir bir keyfiyet olmakdan naşi siz ki vezir müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve kuzat vesair muma ileyhimsiz vusul-ı ferman-ı celili'l [...] tacidaranemde keyfiyeti zir-i hükûmet ve idarenizde kâin

Sayfa 75b

Mahallerde lazım gelenlere ifade birle ba'de-zîn herkes ahz ve i'talarında yerlerine şahidü'l-beyan [...] altunundan tâm ve nısfı ve rubi'yyesine [...] dikkat iderek ve fark idemeyenlere mahallerinde bulunan mübaya'a memurlarına [...] ahz idüb kalb olduğu

halde her kimin yedinde ise o kimesne bulunduğu mahallin zabitan ma'rifetiyle celb olunarak gerek kendinin ve gerek ana i'ta iden kimesnenin hal ü keyfiyeti gereği gibi [...] kalpazan gurûhundan oldukları lede't-tahkîk her kim olur ise olsun derhan habs ve tedkik-birle te'diyat-ı layıklararı icra için isim ve şöhretleri Dersa'âdetime i'lam olunması esbabını istihsal bi'l-ittifak i'tina ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın tenbihen divan-ı hümayun [...] mahsusan işbu celili'l-kadr ısdar ve sadrazam tatarlarından 'Osman tatar ile irsal olunmuşdur suret-i ferman-ı 'alışanım sicillât-ı mahkemeye kayd olunarak 'ale'd-devâm tenfiz ve icrası vesairleri istikmal ve tesamüh ve rehavetle bundan dahi icra olacağı ve ol-makûle kalb şeylerden ahz ve i'ta ve ruhsat virenlerin te'diyat ve cezası görülerek icra olacağını meşruh ve şamil Anadolu'nın diğer kollarına Rumilinin uç koluna başka başka evamir-i aliyyem tasdîr ve tesyîr kılındığı ma'lumunuz oldukda ana göre 'amel ve hareket gayetü'l-gâye tehâşî ve mücanebet için beher kazadan yirmi beşer gurus hizmet virilüb bir akçe ziyade i'tasından mübâ'adet itmek ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda ol-babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâim ve lazım gelen imtisalimin mazmun-ı itâat-makrunıyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eylesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılasız Tahriran fi'l-evahir şehr-i Rabiülahir sene ihda ve hamsîn ve mieteyn ve elf Mahruse-i Kostantiniyye

76a-1

Enfiyye hakkında varid olan emr-i şerif

Düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfehham nizamı'l-'âlem müdebbir-i umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl el-mahfûf-ı bi-sınûf-i avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim 'Osman edamallahu teala iclalehu ve kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerriîn mevlânâ mezîdi ilmuhû tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum olaki ba-hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun-ı şahanem mansure hazinesinden zabt ve irade olunmakda olan mukâta'âtından İstanbul ve Han gümrüğüne zabt ile idaresi ber-vech-i emanet 'uhdesine ihale ve tefviz kılınan cesime-i [...] memalik-i mahrusem enfiye mukata'ası mülhakatından Canik kalemi enfiyeciliği bin iki yüz elli senesi Ağustos ibtidasından temmuzı gayetine gelince bir sene kamil zabt ve rabt eylemek üzere Balık Zimmi nam kimeneye ber-vech-i ikamet ihale olunmakla zabtını havi şurutı mucebinca bir kıt'a

emr-i şerifim sudurını dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşlarından hala İstanbul duhan gümrüğü emini iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim el-Hâc Mustafa dame mecduhu ba-takrir inha itmekden nâşi [...] mahfuz Paşa muhasebe defterlerine nazar olundukda duhan zabtı Ağustos ibtidasından olsun memalik-i mahrusem enfiye mukata'ası muhallefatından İstanbul ve Yanya'da vâki' miri enfiye kârhânelerini idareye memur-i emin olanların zikr olunan kârhanelerde vesair ehl-i örf taifesi taraflarından ve cihetin vücûh dahl ve ta'arruz olunmamak ve mîr kârhânelerinden mâ-'adâ mukaddem ve muahhar ısdar olunan kârhaneler her ne mahalde bulunursa [...] bulunan enfiyeleri emin ve adamları ma'rifetiyle [...] cânib-i mîriyçün zabt ve girift olunub muğayir-i şurût hareket idenler olur ise te'dib olunub ve enfiye i'mal ve furuht idenlerin kârhâneleri [...] olunmak iktiza eyledikde hükkâm ve zabıt taraflarından hilaf-ı nizam mahkeme harcı ve 'aidat mutalebesi vesair bahane ile tatil-i maslahat-ı miriyeye ba'is olacak hâlâtndan mücanebet oluna ve a'yan ve zabitan taraflarından enfiye eminlerine işbu mahall-i [...] veyahud mukata'a vir deyu muhalefet itdirilmemek ve hilaf-ı nizam enfiye i'mal ve furuht idenlerin enfiyeleri zabt ve da'vaya tasaddî ideri olur ise mahallinde istimal olunmayı Dersa'adetime havale olunmak ve sirran getürenleri esna-yı râhda ahz eylediklerinde mevcut olan enfiyeleri canib-i miriyçün zabt olunmak mukata'a mezbure nizam-ı mer'iyyesinden idüğü ba'de'l-icram mucebince emr-i şerifim ısdar hususına irade-i 'aliyyem te'alluk itmekle ol-vechle 'amel ve hareket olunmak fermanım olmağın merkumun zabt havi işbu emr-i 'alışanım ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde siz ki vezir müşarun ve naib muma ileyhimsiz şurut-ı muharrere mezbur mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumunuz oldukda fermanım oldığı vechle kalem-i mezbur enfiyeciliğinin sene-i merkumeye mahsuben merkum tarafından ber-muceb-i şurut zabt ve rabt olunması hususuna bezl-i cell-i himmet ve mezid-i dikkat eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifim

Vardıkda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerifim celili'shan [...] el-ittibâ' [...] mazmun-ı birle 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerifime i'timad kılasız Fî 21 C. Sene (12)51

Mahruse-i Kostantiniyye

76a-2

Ba'is-i tescil oldur ki

Samsuna tabi' ekrağ taifesinden kasab Hüseyin dimekle 'arîf nâm kimesnenin eytamları Mehmed ve Hasan nâmân sağırânların müteveffa babalarından meccanen kendilerine intikal iden Derede Elmalık bağçesi dimekle 'arîf nâm bağçeye sağırân-ı merkûmânların [...] valideleri Emine tarafından vekil ve vekalet tabi olan kasab Süleyman'ın oğlı Hacı Hasan nâm kimesneye sağırân-ı mezburanların vasi mansubeleri validleri tarafından vekil ta'yin oldığı ecilden bağçe-i mezbureyi eşcar-ı müsmire ve gayr-ı müsmiresiyle sağırân-ı merkumanların hisse-i şayialarını devletlü 'Abdullah Beğ efendimize bin dört yüz guruş ferağ ve tahsis idüb mir muma ileyh dahi iktiza iden mebalığ-i mezburı yirmilik altun olmak üzere sağırânların vasi-i mensubeleri valideleri tarafından vekili ta'yin olan Hacı Hasan yedine bi-tamamiha eda ve teslim eylediği ve hîn-i hayatında bağçe-i merkumı sağırânlar kendüye ahz [...] eylediğinde mebalıği mezburun i'lan on bir buçuk guruşdan ribhini vasi-i mansubeleri sağırânlar tarafına eda itmek şartıyla işbu sicill-i mahfuza kayd şod Fî 17 Za. Sene (1)251

Sayfa 76a

Tahrir-i Nüfus Hakkında Sadır Olan Ferman-ı Ali Suretidir

Sayfa 76b

77a-1**İhtisâb Vaz'ı İçün Şeref-vürûd İden Emr-i 'âlî Sûretidir**

Düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfehham nizâmu'l âlem müdebbirü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sinûd-ı 'avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Trabzon valisi ve Canik mahassılı olub Karahisar-ı şarkî sancağında dahi emr u idaresi 'uhdesine muhavvel olan hazinedar zaade vezirim Osman Paşa edamallahu te'ala iclalehu ve mefahiru'n-nüvvab el-müşerriîn Trabzon ve Canik ve Karahisar-ı şarkî naibleri zidet ilmuhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olıcak ma'lum olaki cümleye ma'lum oldığı vechle kavanin-i 'örfiyye ve nizamat-ı mülkiyye saltanat-ı

seniyyem medar-ı salah-ı hal-i ‘âlem ve menât-ı nizam-ı emval-i kâffe-i ümem olub kanun-ı ihtisab dahi nizam-ı beldenin a‘zam ve akvamı ve Hazreti ‘Ömerü’l-Faruk razıyallahu te‘ala ‘anh zaman-ı ‘adalet-iktiranlarından berü cârî nizâmât-ı dahiliyyenin mebde’ ve mübanası olarak bir müddetden berü bazı ‘ârızât hulûliyle şiraze-i nizamı külliyyen muhtell olmuş olduğından bundan akdem asitane-i sa‘adetim ve İzmir ve Edirne ve mahal-i saire ihtisabları hüsnü suret ve nizam-ı kaviye rabt olunmuş olduğu misillü memalik-i mahruseti’l-mesâlik-i şahanemde mevki‘i ticaret ve mecma‘ı ehl-i sûk ve hırfet olan Trabzon ve Canik ve Karahisar-ı şarkî sancaklarında dahi ihtisab nizamı vaz‘ ile evvelen salah-ı hâl-i ‘âlem ve ‘alimbânın sebab-i akvâsı olan emr-i ma‘ruf nehy-i ‘ani’l-münker ahkâmı icra olunmak ve erbab-ı hırfet ve sanâyi’in şiraze nizam ve intizamlarına hâlel tarik itmeyerek her bir sınır kendü kâr u maslahatıyla meşgul olmak üzere ‘ibadullahın saye-i tûbâ-vaye-i şehriyârânemde bi’l-vücûh tezâyüd-i istirahat ve eramişi kasabası istihsal kılınmak üzere der-inkar? ve mücerrebü’l-etvâr birinin memur ve ta‘yin kılınması ve ta‘yin kılınacak memurun masârif-ı zarûriyyesine ve gerek bi-tevfikıllâhi te‘âlâ salah-ı hal-i bilad ve ‘ibad ve emr-i gazâ ve cihâd niyyet-i hayriyyesiyle tertib ve tahrir ve bir taraftan teksir ve tevfir olunmakta olan ‘asâkir-i mansûre-i Muhammediyye mesarîfına medar olmak için fukaraya bâr olmayacak vechle ehl-i ticaret ve erbab-ı hırfetin derece-i hâl ve keyfiyetlerine göre emsaline tatbîkan resm-i ihtisab tanzim olunması ve işbu ihtisab rüsûmı ol-tarafların usûl ve ahvâle göre ne-mikdar nesnelere vaz‘u tahsis olunmak lazım gelür ise ma‘rifet-i şer‘i ve esnaf kethüdaları ma‘rifetleriyle yegan yegan tahkik ve sebt-i defter olunarak tadil ve tesviye usulüne ri‘ayet ile kararlaşıb ba‘dehu ana göre surur idecek irade-i seniyyemden sonra icrasına teşebbüs olunmak için evvel emirde iktiza-i halin bu tarafa bildirilmesi hususuna irade-i seniyye-i mülûkânem müte‘allık olmakda Sen ki vezir müşarun ileyhsin mecbûl olduğın mehmâ meştâsı? ve der itikad? ru’yet üzere elviye-i mezkurede kâin şehir ve kasaba ve iskelelerde olan dekâkin ve saire vesaireden ve tevarüd iden eşya ve erzakdan ol-tarafların usûl ve ahvaline göre ahzı lazım gelen rüsûm-ı ihtisâbiyyenin evvel emirde ma‘rifet-i şer‘i şerif ve esnaf kethüdaları ma‘rifetleriyle yegan yegan tahkik ve sebt-i defter itdirilüb ba‘dehu sünûh idecek irade-i seniyyem muktezası üzere icrasına teşebbüs olunması için keyfiyeti seri‘an Dersa‘âdetime tahrir ve iş‘ara sarf-ı makderet eylemen fermanım olmağın memuriyetini hâvî işbu emr-i şerifim ısdar ile irsal olunmuşdur İmdi bâlâda beyan olunan emr ve tenbîhât [...] üzere tanzimi lazım

gelen ihtisab rüsûmunu cümle ile bi'l-ittifak suret-i tebdil ve tesviyede kararlaştırub ba'dehu sudur idecek irade-i seniyyeme tatbîkan icrasına teşebbüs olunmak için iktizayı hali serian Dersa'âdetime tahrir ve iş'ara sarf-ı mukadderat eylemen matlub hidivanem idüğü bu babda iğmaz ve tesamüh bir vechle caiz olmadığı ma'lumun oldukda ber-vech-i meşruh 'amel ve hareketle icra-yı levazım der-itikadiye? bezl ve sa'y ve kudret ve hilafından tevakki ve müba'adet eyleyesin ve Siz ki naibler muma ileyhimsiz matlub-ı emr u irade-i seniyyem sizin dahi meczumunuz olarak mucceb ve muktezâsı üzere 'amel ve harekete bi'l-ittihâd mezîd-i ikdam ve dikkat ve muğâyiri vaz'ı tecvizden hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazı mü'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılâsız Tahriran fî evâil-i şehri Saferü'l-hayr sene sitte ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

Sayfa 77a

77b-1

Mühimmât-ı Harbiyye canibinden yedinde tezkere ile li-ecli's-sıla vürûd iden aşağı Aksu'dan Kara Mehmed oğlu Ali'nin Samsuna duhûli tarihidir 13 B. Sene (12)46

77b-2

Mühimmât-ı Harbiyye canibinden yedinde tezkere ile li-ecli's-sıla vürûd iden [...] Küçük Osman oğlu Süleyman'ın Samsun'a duhul tarihidir 13 B. Sene (12)46

77b-3

Çivri'den Musa'nın oğlu İsmail'in Samsuna duhûli tarihidir 11 C. Sene (12)46

77b-4

İki yüz kırk altı senesi Yalı cami'i şerifi kapusunda cemaat-i müslimin ayak babuclarını aydınlıkda giymek için Sa'id Ağa kerimesi Fatma Hatun hasbeten lillahi te'ala yüz elli

guruşu malından ifraz ve cami'î şerif müezzini 'Ali Efendi'ye teslim olunmak işbu mahalle kayd ve şerh virilmiştir Fî 25 B. Sene (12)46

77b-5

1245 Kırk beş senesi Zilhicce Gurrelerinden kırk altı senesi Saferü'l-hayrı on beşine kadar on yedi nefer kanca baş

0000 Kancabaş taifesinin iki buçuk aylık işlemiş mahiyyeleri tevzi'î idhal

1080 Kırk altı senesi Rabiülahirin on ikinci gününden Cemaziyelahirin on ikinci gününe kadar

0000 Ruz-ı Kasım i'tibariyle on yedi nefer kancabaş taifesinin iki aylık mahiyyeleri

---

2325

77b-6

Kırk üç senesi miri nühasının yekûnı

Kıta'ât

4815 Amasyanın hissesi

4713 Kavak kazâsının hissesi

9528

77b-7

Kırk altı senesi Dersa'adete irsal olunan kurşun cem'an barut? 3591

Sayfa 77b

78b-1

Tahrir-i Nüfus Hakkında sadır olan ferman-ı 'âlî suretidir

Düstur-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmu'l-âlem müdebbirü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbal müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûf-ı bi-sınûfî avatıfı'l-meliki'l-a'lâ hâlâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman Paşa edamallahu te'ala iclalehu ve mefahiru'l-kuzât ve'l-hükkâm meâdinü'l-fezâil ve'l-keâm Canik sancağında vâki' kuzât ve nüvvabı zide fazluhum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yan hâcegân divan-ı hümayunumdan ve Sadrazam mektubcısı hulefasından olub zikri 'âfî hususa mahsus mübaşir ta'yin kılınan devletlü? beğ zide mecduhu ve mefahiru'l-emasil ve'l-akrân a'yân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zide kadrum tevki'i refî'i hümayun vasıl olıcak ma'lum ola ki bir müddetden berü seferler takribiyle memalik-i mahrusen ahali mürettebât-ı seferiyyeden dolayı masârifât-ı kesireye dûçâr ve bu cihet ile enva'-ı zaruret ve müzâyeka giriftar olduklarından başka teklif hususunda bay u geda ve ehl-i İslam ve re'aya-sitan? olarak mesela bir kazanın teklif varidesi ol-kazada bilünen ehl-i İslam ve re'ayanın 'avarız [...] tasarruflarında bulunan emlak ve arazi ve hal-i tahammüllerine göre ta'dil ve tesviye şurutuna ri'ayat ile tevzi' ve tahsil olunmak şurutundan olarak bazı kazalar taraflarından aralık aralık istid'a vuku'ıyla şuruti mucebince ve emri şerifem dahi tasdir kılınmakda ise de yine teklif şurutuna 'adem-i ri'ayetiyle bazıları taahhüd ve himaye olunub kendülerinden hiç tekâlif alınmayarak ve birazına dahi emlak ve arazilerinin tahammüllerinden nısf ve sülüs derecede noksan tekâlif tarh ve tevzi' olunarak bu cihetle anların hisse-i teklifleri dahi sair ahali ve 'acezeye tarz ve tahmil kılınmakda ve ehl-i zimmet re'aya taifesinin dahi üzerlerine edası lazım gelen cüz-i şer'iyyeleri muteza-yı şer'i şerîf üzere her birinin hal ve tahammüllerine göre ale't-tere'üs esnaf sülüse i'tibariyle ceride kılınmak şurutundan iken ekser mahallerin cizyedarları bu usule ri'ayet itmeyerek tama' hâslarından nâşî ednâ kağıda müstehak olanlara evsat ve evsat kağıd virlecek re'ayaya a'lâ kağıd i'tası ve cihet-i saire ile re'aya fukarası tecrim ve ızrâr olunmakda olduğına mebni gerek tekâlif ve gerek cizye maddesinden dolayı vuku' bulan mezâlimin def' ve ref'iyle bir hüsnü nizama konulması öteden berü taht-ı âmâr-ı hayride istişhad-ı padişahanem olmakdan naşî mukaddemlerde bunun üzerine aralık aralık ba'zı tedabire teşebbüs kılınmış ise de mukaddemleri seferler münasebetiyle bir hüsnü suret virilemeyub muahharan [...] seferiyyenin indifâ'ı esnasında husus-ı mezbur etraflu ve dikkatlü tutularak zıllu zalil cihandârânemde müstezil ve mehma olan bi'l-cümle fukara-

yı ra'yyet ve 'aceze vilayetin saye-i ma'deletvaye hidivanemde istikmal-i esbab-ı refah ve [...] irade-i kata şahane ve emr-i ferman-ı padişahanem muktezasından olub bu meram hayride esbab-ı hüsnü husûli teemmül ve tefekkür ve mahsus 'akd olunan mecalis-i şurada her bir tarafı mutale'a ve tezekkür olundukda tekâlif maddesinin tahfifiyle ta'dîl ve tesviye şurutunun cümle hakkında icrası ve cizye evrakınının dahi her bir re'ayanın hal ve tahammülüne göre esnaf sülüs i'tibariyle ale't-tere'üs i'tası maddeleri icra ve 'izâmım etamellahu te'ala merakıduhum zamanlarında olduğu misillü evvel-emirde taraf-ı devlet-i 'aliyyemden memurları ta'ninde memalik-i mahrusem seknesi tahrir ve sülüs defter olunarak her bir kasaba ve kurada bulunan sağır ve kebîr ehl-i İslam ve re'ayanın ferden ferd eylemesine tevaffuk ideceği cümle tarafından beyan ve tizkar olunarak ol-vechle memalik-i mahrusemden iktiza iden mahallere [...] saltanat-ı seniyyemden başka başka memurlar ta'yin olunarak bi't-tahrîr defterleri celb ve mahalline kayd itdirilmiş ve Canik sancağı dahilinde olan kazalar şimdiye kadar tahrir olunmayarak hali üzere kalmış ise de işbu kazalar ahali ve re'ayasının dahi tahriri zımında hademe-i devlet-i 'aliyyemden der-ibtikâr ve müstakîmü'l-etvâr birinin ta'yini lazım gelmiş olduğına ve sen ki muma ileyhsin senin evsaf-ı mezkûre ile ittisali derkâr idüğüne mebni bu maddeye me'muriyetin hususuna irade-i seniyye-i mülûkânem te'alluk idüb ol-babda hatt-ı hümayun şevket-makrun-ı padişahanem sahife-pîrâ-yı sudur olmuş ve mukteza-yı irade-i seniyye-i şehriyanem üzere muahharan cizye maddesi hakkında maliye canibiyle lazım gelen mahallere ısdar ve tisyar olunan evamir-i şerifimde tafsil ve beyan olundığı üzere re'aya-yı devlet-i 'aliyyemin ba'zı ta'addiyat-ı vakı'ada tahlisleri zımında memalik-i mahrus-e mülûkânemden bir mahalle gönderilecek cizye evrakı boğçası ba-mahkemede yahud cümle ittifakıyla derun-ı kasabada ehl-i İslam semtinde ta'yin olunacak bir mahalle mahsusda hakka memleket ve mütesellim ve voyvoda misillü bulunan zabıt-i vilayet veyahut taraflarından bir mu'temed memur ve ol-mahalle ri'ayat babında rüesa-yı millet 'add olunan papas veyahut kocabaşılardan çend nefer re'aya cizye tahsilinin [...] değin haftada bir veya iki üç köle berabere gelerek efrad-ı re'aya takım takım mahall-i merkuma celb ve her birinin cizye evrakı nukûd defteri kaydına ve eski kağıdlarına ve hal-i hakikatlerine tatbikan cümle muvacehesinde ale'r-re's i'ta ve iktiza iden akçesi tahsil ve istîfâ olunub rüesa-yı milletin marifeti olmaksızın re'ayadan hiç ferde cizye kağıdı virilmek ve beher cizye kağıdını hakim-i şer' ve zabıt-i memleket veyahut taraflarından bulunacak

memurlar temhir ve rüesa-yı mülükbari? dahi zuhuruna bir işaret eylemek misillü husus-ı mezkura ba'zı şerayit ve zabita-i haseneye rabt ve tertib ile

Sayfa 78b

işbu iki yüz elli senesi Muharreminden i'tibaren meskûkât-ı mütedavilenin olanın fiyatına kıyamen nisab-ı şer'isinden dûn esnaf sülûse-i mezkurenin i'landan altmış ve evsatından otuz ve ednasından on beş guruş alınmak üzere karar virilmiş olmağla mukteza-yı me'muriyetin üzere bu taraftan hareket ve ol-canibe varub Canik Sancağının havi olduğu kazalar dahilinde kâin ehl-i İslam ve re'ayadan olan kâffe-i ahalsinin ma'rifetinin ve müşarun ileyha inzimam-ı re'y ve ma'rifeti ve cümle? İttifakıyla tahririne şurû' ve mübaşeret-birle ehl-i İslâm için başka ve re'aya için başka defter tutularak ve sağır ve kebîr hicrisi gerüye kalmayarak cümlesini sakın oldukları mahallerin isim ve şöhret ve sinn ve eşkalleriyle semt ve terkim ve cümlesinin mikdar ve kemiyyeti? Mübeyyin defterlerinin Dersa'âdetime îsâl ve takdimine dikkat ve bundan böyle re'ayanın evrakı ber-mukteza-yı şer'i'l-Kur'an? Beher hal esnaf-ı selase i'tibariyle virilecek oldukları re'ayayı hîn-i tahrirlerinde sinler ve hal ve keyfiyetleri layıkıyla anlaşılacak ve yedlerinde olan cizye kağıtlarına dahi bakılarak a'la müstehak ise a'la ve evsat ve ednaya layık ise evsat ve edna ve deyü isimleri üzerlerine işaret olunması ve yedlerinde cizye kağıdı olmayub tezkere irad idenlerin dahi malları bi't-tahkik başkaca tecrübe kılınması hususuna mübaderet ve bir kasaba ve nahiyenin defterde mukayyed ra'iyet ve rağbeti oğullarından terk-i vatan ile ahar mahallere girenler vardıkları yerlerde 'avarız hanesine kayd olunmamış ve sakın olan ol-seneyi tecavüz olunmamış olduğu halde o misillüler kaldırılıb asıl rağbet kayd olundukları kasaba ve kuraya nakl ve iskan itdirilmek iskan şurutundan olmak mülabesesiyle liva-i mezbur kazalarında o makule yabancı müslim ve re'aya var ise anlar için dahi başka defter tutularak hal u keyfiyet ve mukaddemden sakın oldukları kasaba ve karyeden isim ve şöhretleriyle sebt ve kayd olub defterlerinin Dersa'âdetime îsâl ve takdimi emrine kemal-i dikkat ve müsâre'at ve tahrir olunacak ehl-i İslam ve re'ayanın ba'de-zaman fevt ve helak olmak veyahut li-ecli'l-maslaha diyar-ı ahara gitmek ve taşrada bulunanlar dahi vilayetlerine gelmek ve yeniden çocuk tevellüd ideceklerin isimleri semt ve müceddeden terkim olunarak Dersa'âdetimde olan kaydları dahi tashih olunmak üzere iktiza iden defterlerinin hakimler ma'rifetiyle altı mahda bir kere bu tarafa gönderilmesi

ve bu husus layıkıyla icrasîyçün mukaddemce sair mahallerde tanzim olunduğı misillü liva-i mezkure kazalarının her birine başka başka ahaliden emin ve mu'temed ve canib-i vilayetden masdûkatı ma'aşlar tahsis kılınub anlar dahi mahsus olan ma'aşlarına kana'at iderek kaydiye namı ve nam-ı ahar ile bir kimesneden akçe ve bir habbe almayub daima hürmet-i lazımlerinde kıyam ve ihtimam eylemeleri ve bunlardan mâ-'adâ her bir kazada mütehayyizân-ı vücûhdan mücerreb ve müstakîm olur nazır-ı defter ta'yin kılınarak nazır merkum dahi bu maddeye kemaliyle dikakt ve nezaret itmek ve mezkûr kazalarda umûr-ı mahalleli rü'yet iden muhtar ve mütevellî namıyla bulunan kimesneler ve muhtar ve mütevellisi yoğ ise eimme ve hutaba ve ihtiyarlar duhul ve hurûc iden ve gerek tevellüd vefat eyleyenleri alâ vechi's-sihha ihbar ve inha eylemek üzere muhbir olarak me'mur kılınub re'ayanın dahi papas ve kocabaşları kezalik ihbara ta'yin olunarak ol-vechle nizam-ı mezkurun tatarruk-ı halelden vikayesi emrine i'tina ve dikkat ve ba'zı karyeler fi'l-asl köprücü ve derbendci misillü nam ile mukayyed muaf kayd ma'a-haza şimdilerde hiç 'izzetleri kalmayarak muahharan ma'rifetlerinin ifayıyla tekalif-i vakı'adan hisseleri sair 'aceze ahali ve re'ayaya tarh olunarak bu keyfiyet dahi emanetullah olan fukara ve zu'afaya tekâlîf hisselerinin ağırlaşmasını muceb ve iz'ac ve izdadlarını müstevcib ve muceb olmak cihetiyle şu hususa dikkat ve i'tina ile o makule [...] her mu'afiyetler kankı karyede ise de tahrir defterlerine anları kayd ve işaret eylemek fermanım olmağın mahsusan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve yedine i'ta olunmuşdur İmdi bu husus mevadd-ı saireye makîs olmayub bi-avnillahi teala 'ibadullah hakkında refah ve rahatı müntic olacak umur-ı gayriyyeden olmadığına binaen bu babda [...] ve sudur iden irade-i makarr [...] hidivânem icrasına cümle ile bi'l-ittifak kemaliyle ikdam ve dikkat lazımeden olmağla göreyim seni meçbul olduğın kârgüzârı vesadakat muktezası ve bâlâda tahrir olunan vesaya ve tenbihat iktizası üzere liva-i mezbur dahilinde kâin kazalarda mecmu' ehl-i İslam ve re'ayayı ma'rifetin infakıyla tahrir birle iktiza-yı hüsnü nizamına bakılmak üzere defterlerinin Dersa'âdetime îsâl ve takdimine müsa'ade ve iskan maddesi hakkında olan irade-i seniyyemin icrasıyla cizye hususuna dair bâlâda mezkûr şerâyit dahi layıkıyla ri'ayet eylemen kat'ı matlub-ı mülûkânem idüğü ma'lumun oldukda ber-vech-i muharrer infaz emr ve tenbihat şehriyaranemle icra-yı lazıme-i me'muriyetde ve sadakate mezid-i ihtimam ve dikkat eyleyesin ve Siz ki vezir müşâr ve kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz mazmun-ı emr-i şerifim sizin dahi meczumunuz olarak muceb ve muktezası

üzere ‘amel ve harekete bi’l-ittifak kemal-i akdem ve mübaderet ve husus-ı mezkurı minval-i muharrer üzere icrasından maksud mücerred ahali memleket ve fukara-yı ra‘iyyetin istihsal kemal-i âsâyiş ve emniyet ve istirahatları idare-i hayriyyesine mebni idüğü zahir ve ru-nümud olmakdan nâşî bu babda hizmet-i mübaşiriyeden dolayı fukara ve zu‘afaya bâr olmamak üzere muharrer muma ileyhın iktiza iden harcırah ve harçlığı canib-i seniyyül’l-münakır-ı şahanemden kendüsine ‘inayet ve i‘ta kılınmış olduğına ve memleket [...] nâfi’i maslahata me’muriyeti cihetiyle ol-tarafda olduğu hengamda fakat bu [...] mahsus üzere icab iden me’kûlât masarufı memleket tarafından ru’yet olunmakda bir gün baş olmayacağından me’mur mûmâ ileyhın [...] kazalarda ikamet eylediği müddetde lüzum ve iktizası vechle yalnız me’kûlâtı canib-i vilayetden i‘ta olundu Bundan başka hizmet-i mübaşiriye namı ve nam-ı ahar ile ahali-i fukaradan ve bir habbe tahsil ve i‘tası misüllü vaz‘u halet vukuundan be-gayet tevakki ve mübaadet eylemeniz babında ferman-ı alişanım sadır olmuştur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibi’l-ittibâ‘

Sayfa 79a

79b-1

Da‘vaya dair Dersa‘âdetden ba-emr-i ‘âli vürûd iden mübaşirin virilecek hizmeti hakkında sadır olan emr-i ‘âli suretidir

Düstûrûn-ı mükerreremûn müşîrûn-ı müfehhamûn nizâmu’l-‘âlem müdebbirü umûri’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimû mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidûn bünyani’d-devlet-i ve’l-ikbâl müşeyyidu ve’l-erkâni’s-sa‘âdet-i ve’l-iclâl el-mahfûfu bisınûf-ı ‘avâtıfı’l-meliki’l-a‘lâ Anadolu’nın sol kolı yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vaki‘ vüzera-yı ‘izâm edamallahu te‘ala iclalehum ve a‘zamu’l-ümerâi’l-kirâm ve efhamu kiberâi’l-fihâm uli’l-kadri ve’l-ihtirâm ashabu’l-izzi ve’l-ihtişâm el-muhtassûne bi-mezidi ‘inâyeti’l-meliki’l-a‘lâ mirimiran-ı kiram dame ikbaluhum ve ekzâ kuzâtı’l-müslimîn ûlâ vülâtı’l-muvahhidîn ma‘denü’l-fazli ve’l-yakîn râfi‘ü i‘lâmi’ş-şer‘ati ve’d-din varis ‘ulûmi’l-enbiyâi ve’l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi ‘inâyeti’l-meliki’l-muîn Erzurum kadısı zide fezâilühû ve mefâhirü’l-kuzât ve’l-hükkâm me‘âdinü’l-fezâili ve’l-kelâm kuzât ve nüvvâb zide fazlulum ve mefahiru’l-emâsil ve’l-akrân mütesellimin ve voyvodogân ve a‘yân ve vücûhu memleket ve bi’l-cümle iş erleri zide

kadruum tevki'î refi'î hümâyun vasıl olıcak ma'lum ola ki memalik-i mahruseti'l-
 mesâliki şâhânemde kâin mahdud ahali ve sekenesinde zillet himmrt-i padişahanem
 mütehattim olduğu vechle hemîşe-saye-i merahim-vaye-i mülûkânemde esbâb-ı âsâyış ve
 istirâhat ve [...] te'addiden vikayetleri nezd-i merahim [vaye-i] cihândârânemde be-
 gayet ehemm ve mültezim ve taşralarda zuhur iden deâvînin mukteza-yı şer'î şerif ve
 kanun-ı münîf üzere fiil ve [...] zımında sahayif-pîrâ-yı sudur olan evamir-i şerifem
 şerifem ba'zen îcâbına göre kavvâs vesair memur mübaşeretiyle gönderilerek ihkâk-ı
 hakk maddesine dikkat olunmakda olduğu müstağnî kaydı rakam ise de bundan ba'zı
 mürtehib makuleleri vardıkları yerlere hadd-i nisâbdan ziyâde mutâlebesiyle ashab-ı
 de'âvîyi tazyik ve izrara ictizar itmekde oldukları istimâ' olunub hatta bu def'a bir
 hukuk davası zımında Edremid canibine mübaşir ta'yin olunmuş olan Bab-ı 'Ali
 kavvaslarından Mehmed nam kavvas yirmi bin ...mütecaviz hizmet olduğu kayd
 olunarak bu surette bitevkife-i teala mutad [...] [...] padişahanem olan usul-ı 'adalet ve
 menfa'ate mani' ve mi-küllî vücûh rıza-yı meyamin iktiza-yı mülkânemin hilafı ber-
 keyfiyet olmakdan nâşî derhal meblağ-ı mezbur merkumdan ahz ve mahalline irsal ve
 kendüsi dahi li-ecli't-te'dib nefy ve iclâ kılınmış olmak hasebiyle fîma-ba'd o misillü
 evamir-i şerifemle gönderilen mübaşirine maslahat memuresinin tahammülüne ve
 kendüsünün kadr ve cibilliyetine göre derece-i i'tidalde hizmet virilerek eğerçi içlerinden
 'adem-i kanâ'at ve hadd-i nisabından ziyade akçe talebine cür'et ider olur ise o
 makuleleri bi't-tevfik te'dîbat-ı layıklarının icrasıçün keyfiyeti Dersa'âdetime inha ve
 işaret olunmak üzere bu hususun taht-ı zabıtaya idhâline irade-i 'aliyyem ta'likiyle ol-
 babda vesaya-yı meşruhasını şamil Anadolu'nın diğer kollarıyla Rumilinin uç koluna
 başka başka evamir-i şerifem gönderilmiş olmağla siz ki vüzera-yı müşarun ve
 mirimiran ve Mevlana ve kuzzat ve nüvvâb muma ileyhimsiz vech-i meşruh üzere
 'amel ve harekete mübaderet eylemeniz fermanım olmağın i'lâmen ve tenbîhen ve
 mahsusan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve Sadr'azam tatarlarından 'Abdurrahman
 tatar ile tisyar olunmuşdı İmdi keyfiyeti zir-i hükûmet ve idarenizde kâin lazım
 gelenlere ifade ve tefhim ve işbu ferman-ı celili'l-unvân müseccilîn-i mahkemeye kayd
 ve terkim birle 'ale'd-devam tenfiz ve icrasıyla vedî'atullah olan ahali-i memleket ve
 fukarayı ra'iyetin dil-han-ı merahim-iktinah-ı şehriyârânem üzere her halde refah ve
 rahat ve vücûh-ı mezâlîm ve te'addiyâtndan vikayetleri esbabını bi'l-istikmâl taraf-ı
 müstahdem [...] ve şeref-i şehinşâhânem için Cum'adan da'avât-ı hayriyye istilam?

[...] mülûkânem idüğü ve muğâyir-i vaz‘ halet vuku‘ına bir-vechle rıza-yı hümayunum olmadığı ma‘lumunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer ‘amel ve harekete bi’l-ittifâk ihtimam ve dikkat ve hilafından [...] için gönderilen tatar-ı mer beherkûm kazada yirmi beşer otuzar kuruş hizmet virilüb bir akçe ziyade i‘tasından mübaadet eylemeniz babında ferman-ı ‘âlişânım sâdır olmuşdı Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımı’l-itmisâlimin mazmun-ı itâ‘at-makrûnıyla ‘amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerife i‘timad kılası Tahriren fî evâsıt-ı şehr-i Ramazani’l-mübarek sene hamsîn ve mieteyn ve elf

Sayfa 79b

80a-1

Tophane-i ‘amire için Canik canibinden kat‘ olunacak kereste hakkında sâdır olan emr-i ‘âlî suretidir

Düstûru mükerrerem müşîr-i mükerrerem nizâmu’l-‘âlem müdebbir-i umûri’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimü mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidü bünyâni’d-devleti ve’l-ikbâl müşeyyidü erkâni’s-sa‘âdeti ve’l-iclâl el-mahfûfu bi-sınufi ‘avâtıfı’l-meliki’l-a‘lâ Hâlâ Trabzon vâlisi ve Karahisar-ı sahib sancağı kadısı ve Canik muhassılı vezirim ‘Osman Paşa edamallahu te‘ala eclalehu ve mefahiru’l-kuzât ve’l-hükkâm me‘âdinü’l-fezâil ve’l-keâm Canik sancağında vâki‘ kazaların kadıları ve naibleri zîde fazluhum ve mefâhiru’l-emâsil ve’l-akrân husus-ı âti’z-zikrin tophane-i ‘amirem tarafından mübaşir ta‘yin olunan tophane-i ‘amirem nazırı ifitharu’l-ümerâi ve’l-ekâbir el-Hâc sâib dame ‘uluvvühû başçukadarı Hasan ve zabitân ve iş erleri zide kadruhum tevki‘i refi‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum olaki tophane-i ‘amirem ve hamîrehâne-i ma’mûrem lazimesîçün Canik sancağı [...] iki yüz kırk dokuz senesine mahsuben [...] muhtelifle ile kati‘ müretteb olan ma‘lumu’l-mikdar Karaağaç [...] icab iden bahası kul sefinesi hin-i tesliminde [...] i‘ta olunmak ve [...] [...] nâ-mutâbık olduğu suretde virilecek navıl sefine bahalarından tenzil kılınmak şartıyla vakt-i [...] sağ ve salih ve irsal olunan ceplerine mutabık olarak tamamen ve seri‘an kat‘ ve iskeleye tenzil ve sefayine tahmîlen Dersa‘âdetime irsal ve teslii ve teslimi babında suret-i defteriyle mübaşir olarak emr-i şerifim ısdar ve tophane-i ‘amirem rûznemçesine ‘ilmü haberi

i'tası hususunu muteberân-ı rical ve devlet-i 'aliyyemen [...] tophane-i 'amirem ve hamirehanem [...] nazırı iftiharü'l-emacid ve'l-ekâbir el-Hâc Sâib dame 'uluvvuhu batadır inha itmekden? Nâşi mucebince tanzimi hususuna irade-i 'aliyyem te'alluk idub ol-vechle Tophane-i 'amirem ruznamçesine 'ilm u haberi virilmiş ve ihraç olunan memhur ve mûmzât suret-i defteri derûun-ı emr-i şerifimle evzûan irsal kılınmış olmağla sen ki vali müşarun ileyhısın ber-vech-i muharrer 'amel ve harekete bezl-i celi himmet eylemen fermanım olmağın hassaten işbu emr-i 'âlişânım ısdar ve mübaşir merkum ile irsal olunmuşdı İmdi vusulünde keyfiyyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumun oldukda fermanım olduğu ve suver-i defatirime göre? Tahrir ve 'ayan kılındığı vechle [...] merkumeden sene-i merkume mahsuben müretten olan kereste-i mezburenin ber-minval-i muharrer salih [...] muvafık ve mutabe'a olarak inzim'am-ı re'y ve ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve cümle ittifakıyla vakt-ı mevsiminde tamamen ve kamilen kat' ve iskeleye tenzil ve sefayine tahmilen bir an akdem Dersa'adetime irsal ve Tophane ve hamirehane-i 'amireme teslimi hususuna sarf-ı külli miknet eylesesin ve siz ki kuzât ve nüvvâb ve mübaşir ve zabitan ve iş erleri muma ileyhımsiz siz dahi muceb-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket ve hilaf-ı rıza ve muğâyir-i emri hareketi teviz ile mes'ul ve mümasil olmakdan hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'alişânım sadır olmuşdır Buyurdum ki Hükümü şerifimle

Vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif celb [...] mazmun-ı münîfi üzere 'amil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerifime itimad kılasız Tahriren fi gurre-i şehri Şaban sene hamsin ve mieteyn ve elf

Kostantınıyye

Sayfa 80a

80b-1

Ba'is-i tastîr budur ki

Bin iki yüz kırk dokuz senesi Saferü'l-hayrının guresinde Samsun kasabası sakinlerinden Sa'id Beğ nâm mahalde sakin 'Ömer Efendi zevcesi Hafize hatun binti Hacı İsbire? Nam hatun hîn-i sıhhatinde bi-tav'ıha kendi hüsnü rızasıyla mütesarrife olduğu mülk bağçesini hudud-ı mu'ayyenesiyle efendi muma ileyhın mahdumı es-Seyyid

Hafız ‘Osman Nuri Efendiye bin guruş kıymet baha ile bey‘-i bat-ı sahih-i şer‘i ile bey‘ ve teslim ve temlik-i mülk eyledikten sonra meblağı mezburı bi-temamiha merkum yedinden ahza ve kabz idüb mezbur ‘Ömer Efendi’nin mülk-i menzili civarında mâ-i cârî üzerine vakf olmak üzere müceddeden bir kemer köpri inşa eylemekte meblağı mezburı sarf [...] eyleyub meblağı mezburdan vakıfe-i merkumenin merkum Hafız es-Seyyid ‘Osman efendi zimmetinde bir akçe ve bir habbe alacağı kalmamış olduğunu ve bundan başka mezburenin sırtında kamîsından mâ-‘adâ mutasarrıf olduğu eşyalardan yem-i Cum‘ada Kur’an-ı Kerim tilavet olunmak üzere meblağ-ı mezburdan yüz guruş Hançerli cami‘i şerifine şurut diğer yüz guruş aşağı medrese cami‘i şerifine meşrut diğer yüz guruş Bazar cami‘i şerifine meşrut kılub ba‘de vefatiha mebalig-i mezbur üç yüz guruşu cami‘i şeriflere teslim oluna deyu meşruta ve bundan başka Bazar cami‘i şerifinde sirac olunmak için be-her sene berat olunmak üzere yüz guruş ve beher sene hatm-i şerif tilavet olunmak üzere yüz guruş vakf idüb husus-ı mezbure merkum ‘Osman Efendi muma ileyh müteveffâ nasb ve ta‘yin kıldığını huzur-ı şer‘i münirde vech-i meşruh üzere olduğına [...] Halilzade Halil Efendi ve Hacı İshak Efendizade ‘Abdullah Beğ ve Hacı Salih Efendizade Hacı Hüseyin ağa ve Tiryakizade İbrahim Ağa ve [...] Kabasakal oğlu Hasan Ağa namun kimesneler eda-yı şehadet-i şer‘iyye eyledikleri işbu sicill-i mahfuza kayd ve şerh beyan olundu Gurre S. Sene (1)249

İmza-Mühür

Sayfa 80b

81a-1

Samsun kal‘asının mustahfiz neferatının tımarları ref‘ olunub mukâta‘ât hazine zabt olunmak babında sadır olan emr-i ‘âlişânın suretidir

Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfehham nizâmu’l-‘âlem müdebbir-i umûri’l-cumhur bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimü mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidü bünyani’d-devleti ve’l-ikbal müşeyyidü erkânî’s-sa‘âdeti ve’l-iclâl el-mahfûfu bi-sınûfi avâtıfı’l-meliki’l-a’lâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezirim Osman Paşa edamallahu teala iclalehu ve mefâhiru’n-nüvvâb el-müşerriîn Canik Sancağında vâki‘ Samsun kal‘ası mustahfiz neferâtı tımarlarının tâbi‘ oldukları kaza ve nahiyeler naibleri zîde ilmuhum tevki‘i ref‘i hümayun vasıl olıcak ma‘lum ola ki memalik-i Anadolu ve Rumilide

bulunan kıla'a mukaddemlerde li-ecli'l-muhafaza lüzûmı mikdar mustahfiz neferatı ikame ve ta'yin her birine ocaklık vechle mahiyye ve tımarlar tevcih ve tahsis kılınarak ol-vechle taht-ı zabıtaya idhal kılınmış ise de giderek bunların suret-i nizam ve intizamlarına halel tatrıkıyla zıkr olunan mahiyye ve tımarlar birer takrib na-ehil yedlerine geçerek bu cihetle ekseri lede'l-icab me'muriyetleri başında mevcut olmayub bulunanlar dahi kat'a bir iş bırakmadıkları? bi't-tecrübe malum ve aşikar fe-lillâhi'l-hamd ve'l-minne 'asr-ı bâhire'n-nasr-ı? mülûkânemde nizâmât-ı mülkiyye ve 'askeriyye an be an suret-pezîr olmakda olduğu misillü kıla'-ı hâkâniyyemin dahi hüsnü nizamına bakılmak lazımeden idüğü bedîdâr olmak mülabesesiyle mukaddemce muktezaı irade-i seniyyem üzere taraf-ı devlet-i 'aliyyemden ta'yin ve i'zam kılınan memurlar ma'rifetiyle memalik-i Anadolu ve Rumilide lazımu'l-hirâse olan kıla' ve tabyaların cesamet ve iktizasına göre her birine müceddeden mâhiyye ve ma'aşlar ile topçı neferatı ve zabıtân ta'yin ve tanzim ve tophane-i 'amiremde muahharan tertîb olunan nizam topçuları hakkında müesses olan usul-i müstahsineye tatbikan taht-ı rabıta ve nizama bend ve [...] kılınmış ve ol-vechle zıkr olunan mustahfiz neferatının bundan böyle asla lüzum ve iktzası kalmamış olduğına binaen neferat-ı merkumenin 'uhdelerinde bulunan tımarların el-haletü hazıhi müceddeden tahrir olunmuş olunmakda olan topçı neferat ve zabitanının ma'aş ve mahiyyeleri kusurına tahsisan mukata'ât hazinesinden zabtı hususuna irade-i seniyye-i mülûkânem talikiyle ol-babda hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun-ı padişahanem sahife pîra-yı sudur olmuş ve Canik Sancağında vâki' Samsun kal'ası müstahfiz neferat ve zabitanı tımarlarının defterhane-i 'amiremde ihraç itdirilen cebe defteri dahi gönderilmiş olmakla sen ki vezir müşarun ileyhsin Vusûl-i emr-i şerifimde keyfiyeti lazım gelenlere ifade ve beyan-ı birle salifü'z-zıkr Samsun kal'asının müstahfiz tımarlarını fîma ba'd mukata'at hazinesinden mazbut olmak üzere işbu bin iki yüz kırk yedi senesine mahsuben zabt ve taşir ve hasılatını ba-defter müfredat vakt u zamanıyla mukata'ât hazinesine ba's ve tesyire ikdam ve mübaderet eylemen fermanın olmağın i'lamen ve tenbihen mahsus işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ile tısyar olunmuşdur İmdi zıkr olunan tımarların bundan böyle hazine tarafından zabt u rabtıyla hasılatının ba-defter-i mümza hazine-i mezkureye irsal ve teslimi irade-i seniyye-i mülûkânem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz ve tesamüh misillü vaz'u hâlât vuku'ı bir vechle cai olmadığı ve mukata'ât hazinesine ve defterhane-i 'amireme her ve tahvil kılmalarından başka başka 'ilmu haberleri virildiği

ma'lumun oldukda ber-vech-i meşruh 'amel ve hareketle icra-yı emr u irade-i seniyyeme ikdam ve dikkat ve hilafından müba'adet eyleyesin ve Siz ki naibler muma ileyhimsiz mazmun-ı emr-i şerifim sizin dahi mecrumunuz oldukda mucib ve muktezasının icrasına mezid-i sa'y-u gayret ve kuvvet-i rıza ve vaz'ı tecvizden hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki Vusûl buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibi'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmunn-ı itâ'at-makrunıyla 'âmil olasız Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerife i'timad kılasız Tahrîren fî evâil-i şehri Zilkade sene seb'a ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantniyye

Sayfa 81a

81b-1

Mezîd-i sa'y ve gayret cemî'i eşya ve erzakın sermayesi ma'rifetin ve hakimi'ş-şer' ve sair lazım gelenler ma'rifetiyle bi't-taharrî vaktine göre icab iden fiyatını hükmü i'tidalde vaz' iderek fiyât-ı mukarreresinden ziyade bir nesne bey' ve furuht idememeleri ve bi't-tahsîs nân-ı 'azizin sikke ve vezninin bozuk ve nâ-tamam olmaması emr-i ehemmiyle ve kasabaların sayf ve şitâda furuht eyledikleri lahmın narh ve veznine ve'l-hasıl kâffe-i eşya ve emti'a hevayic-i zaruriyyenin asl sermayelerini bilerek kankı esnaf ziyade mal satar ise hakimi'ş-şer' ma'rifetiyle te'dib olunarak daima beldenin tensik-ı nizâm ve sekenesinin şarkıyye ahvallerine ihtimam ve sarf-ı makderet ve hamamlarda kefereye virdikleri peştamal vesairenin ehl-i İslam'a virilmemesi ve Müslim ile keferi beynini fark ve temeyyüz için kefereye nalın giydirilmesi ve re'aya makule ehl-i İslama mahsus olan yeşil ve kırmızı esvab iksâ itmeyub başlarına dahi beyaz sarmamaları ve hammal taifesinin bir mahalden bir mahalle getürdikleri ihmal? Ve [...] ücret-i nakliyyesini hadd-i i'tidalde vaz' idüb ziyade ücret alamamaları ve kereste ve hatab ve kömür ve sebze vesair bu misillü eşya cümle ma'rifetiyle ta'yin olunacak fiyâtdan ziyade bey' ve furuht olunmaması ve derûn-ı şehride işleyen tüccar ve nakkaş ve rençber taifesinin getürdükleri? hadd-i i'tidalde kat' ve ta'yin olunub ziyade talebi dememeleri hususlarını dahi nizam-ı [...] rabt ile ale'd-devam icrasına bezl ü sa'y-i dikkat ve defâtir-i mezkûrede muharrer olduğu vechle elviye-i selase-i mezkurede

kâin dekâkîn vesaireden mahsus olan rusûmât-i ihtisabiyyenin vakt u zamanıyla mahallerinden ahz ve tahsil ve mümza defteriyle ‘asakir-i mansure masarîfina tahsîsan mâh be mâh mukâta‘ât hazinesine irsal ve tavsîle ikdâm ve gayret eylemen fermanım olmağın tenbihen ve ihtimamen işbu emr-i celîlî’l-kadrim ısdar ile tisyar kılınmıştır İmdi bu husus-ı müteşebbisten ma‘kud ve meram hem ibâdullaha ve hem müeyyid-i din-i Mübin olan devlet-i ‘aliyyeme bir nev‘ tahsil-i menfa‘at garazdan ibaret idüğü vareste-i kayd-ı ifham olmak mülabesesiyle keyfiyeti etrafda herkise i‘lan ve işâ‘at iderek bâlâda mezkûr mevaddın harf be harf icra ve bir vakitte hilafı vaz‘ u hâlât vuku‘a gelmemesi esbabını istihsâle sa‘y-i ednâ eylemek matlub-ı mülûkânem idüğü ve bu babda iğmaz ve rehâvet ve kimesneye zulm ve gadri mucceb vaz‘u halet bir vechle caiz olmadığı ma‘lum-ı hamîyyet melzumun oldukda ber-vech-i meşruh ‘amel ve hareketle ifa-yı levazım kâr-güzârı hem dirayetine binaen tekarrübüne miknet eyleyesin ve Siz ki naibler mûmâ ileyhimsiz mazmun-ı emr-i şerîfîm sizin dahi meczumunuz oldukda hususat-ı mezkurenin ber-minval-i muharrer tanzim ve icrası vesailinin istikmalıyla infaz-ı emr-i irade-i mülûkâneme bi’l-ittifâk kemâl-i ikdam sa‘y ve [...] kelâm ve muğâyir vaz‘ u tecvizden hazer ve ittikâ-yı tâmm eylemeniz babında fermân-ı ‘âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü’l-ittibâ ve lazımu’l-imtisalimin mazmun-ı itâ‘at-makrunıyla ‘âmil olasız Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız Tahrîran fî evâhir-i şehir-i Cemâziye’l-ahir sene sitte ve erba‘in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantıniyye

Sayfa 81b

82a-1

Nizâm-ı ihtisâb hakkında sâdır olan emr-i ‘âlidir

Düstûru mükerrerem müşîrû müfehham müdebbirü umûri’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimü’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidü bünyani’d-devleti ve’l-ikdâm müşeyyidü erkânî’s-sa‘âdeti ve’l-iclâl el-mahfûfu bi-sınûf-i ‘avâtıfı’l-meliki’l-a‘lâ hâlâ Trabzon valisi ve Canik muhassılı ve Gümüşhane ma‘den-i hümâyun emîni olub

Karahisar şarkî voyvodalığın emr ve idaresiyle mahal-i merkuma ihtisab-ı nezaretleri dahi ‘uhdenize muhavvel olsun vezirim es-Seyyid ‘Osman Paşa edamallahu te‘ala iclalehu ve mefahirü’n-nüvvâb el-müteşerriîn zikr olunan kazâlar naibleri zide ‘ilmuhum ve mefahiru’l-fezâil ve’l-akran a’yân ve vücûh-ı memleket ve bi’l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki’i refi’i hümayun vasil olıcak ma‘lum ola ki memleket-i mahruse-i padişahanemde kâin mahallere vaz‘ olunmuş olan ihtisab memurlarından ba‘zıları bey‘ ve furuht olunan emti‘a ve eşyanın bayi tarafından alınacak ihtisab rüsûmunu [...] nizam müşteriden tahsil kılınacak rüsumat babında ahz itmekte olmaları hasebiyle erbab-ı ticaret [...] hâli olmadıklarından keyfiyet bu def‘a ‘asakir-i mansurem defterdarı iftiharu emr u irtikab es-Seyyid ‘Abdurrahman Efendi dame ‘uluvvuhûdan lede’l-isti’lâm asitane-i sa‘adete-aşıyaneme ve memalik-i mahrûsemde kâin ihtisab vaz‘ olunan mahallere bilâ-tezkere ve tamga tevarüd iden emti‘a ve eşya ve erzak memalik-i mahrûsem mahsûlâtından olduğu halde bayi‘ gerek devlet-i ‘aliyyem müslim re ‘aya tüccarından olsun ve gerek Hayriye varub ba-ticaretten ve müste’min taifesinden bulunsun tüccara dahiliyye [...] üzere kemâl-i rüsûmâtdan başka bir vech tasarrufa rüsûmâtı ihtisâbiyye ve tamgası bayi tarafından varid olmasıyla? ve acem ve Hindistan mahsulatından bulunduğu takdirde bayi devlet-i ‘aliyyem Müslim ve re‘aya tüccarından ise rüsum-ı mezkûre kezâlik bayi canibinden ve gerek Hayriye ve erbab-ı bâ-ticaretten ve müste’min taifesinden olur ise müşirin canibinden alınmak ve [...] o makule havâle saire emti‘asını Hayriye ve Avrupa tüccarı ve müste’min taifesini topdan furuht alınmayub da ve endaze ile cem‘a terakkîleri suretde yerlü esnafından ma‘dud olacaklarından bâyi’inden ve eşyasıyla merkûmenin bâyi’i mütevellisi hayriyye ve müste’min tüccarından bulunur ise dahiliye hükmünde olacağından müşterisinden ahz olunmak lazım geleceği ihtisab nizamından olduğundan ve bu usûl-i ihtisab memurları ta‘rifıyla? Bildirdiği aralıkda karışıklık vuku‘ bulmakda olmak hasebiyle ihtisab mevzu‘ olan mahaller me’murlarına i’lamı lazım gelmiş idiğinden bahisle bundan böyle o makule hilâf-ı nizâm vaz‘ u hareketle kîl u kâl vuku‘unun nüzû‘ı nizamı vechle sâlifü’z-zikr mahallere icabına göre divan-ı hümayundan emr-i şerifim ısdar ve mansur hazinesine Dersa‘âdetim ihtisabı tarafına ‘ilmu haberlerini i‘tasıyla tesviyesine ibtidar olunması irade-i ‘aliyyem menût idüğü i‘lam olunmuş ve mucibince diğer lazım gelen mahallere başka başka fermanlar gönderilmiş olmağla vech-i meşruh üzere ‘amel ve hareket olunmak fermanım olmağın i‘lamen ve tenbîhen mahsûsan işbu emr-i celîli’l-

kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdur İmdi keyfiyet ma‘lum oldukda sendahi o misillü rüsûmâtı usûl-i meşruhaya tatbîkan ahz ve tahsil ile fîmâ-ba‘d hilâf-ı nizâm [...] ihtimam ve muğâyiri vaz‘ı tecvizden ve müba‘adet eyleyesin ve Sizler ki naibler vesair muma ileyhimsiz keyfiyet sizin dahi mecrumunuz olarak işbu şerifimsicillat-ı mehakim kayd-birle defatir-i muceb ve muktezası üzere hareket ve muğâyir usûl ve nizâm vaz‘ u halet vuku‘a gelmemesine ihtimam ve dikkat eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü’l-ittiâbı ve lazımu’l-imtisalimin mazmun-ı ita‘at-makrunıyla ‘amel ve hareket eyleyesin Şöyle bilesin ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın Tahrîren evâsıt-ı şehri Rabû’l-ahir sene hamsîn ve mieteyn ve elf

Sayfa 82a

82b-1

Samsunlu müteveffâ Selim Ağanın damadı Miftah? Ağası Abdurrahman Efendi’nin ‘atık Nâme suretidir

Vech-i terkîm-i hurûf oldur ki İşbu bin iki yüz kırk altı senesi mâh-ı Rabû’l-ahirin on beşinci günü darende-i huruf orta boylu ve sarışın ‘Abdurrahman nâm gulâmcı rızaullahi te‘ala ... ‘atık sahih-i şer‘î ile mülkü malımdan bi’l-ifrâğ azad eyledim Gerekdir ki ba‘de’l-yevm sair ahrar-ı mü‘minîn gibi hür olub [...] tarafına teveccüh ve gayrı ider ise keyfe-mâ-yeşâ’ hareket ile murahas olmak için yedine işbu ‘ıtıkname vaz‘u i‘ta olundu Gerekdir ki tarafımızdan ve vereselerimiz taraflarından zinhar müdahale ve istishâb olunmayub ber-muceb-i ‘ıtıkname ‘amel oluna Fî 15 R. Sene (1)244

[...]

82b-2

Devletlü ‘Osman Paşa mahdum-ı mükerrerleri necâbetlü Süleyman Bey hazretlerinin virdiği ‘ıtıkname Suretidir

Bâdi ‘ıtıkname oldur ki Cenâb-ı nizâm-bahşâ-yı ahkâm-ı şerîf ve [...] şefaka ara-yı ‘usât ita‘atıyla ve [...] ekmelü’s-salat ve’t-tahiyye [...] rikâb olub ashab-ı uli’r-riyâb sevab-ı

sevabından natıka-i ara-yı katablarında şeref-cevab-ı müstetâbları [...] Abdurrahman Efendi nâm gulâmı memlûki [...] malımdan ıtak ve inad ve rakabe-i memlûkiyeti kayd-ı hürriyetle efendi muma ileyh küşâd eyledim ba‘de‘l-yevm sair ahrar-ı müslimîn misillü nefesine ve malına malike mutasarrıfe olub keyfe-ma-yeşâ’ şer‘i Muhammedi emniyet-i Ahmedî üzere ‘amil olub Samsun ve varakalarımız tarafına ferd-aferide made ve nizâ’ olunmamak için yedine işbu ‘ıtknâme i‘tâ olundu [...] hurrira fî evâil-i şehr-i Cemaziyelevvel sene hamse ve erbain ve mieteyn ve elf Fî 11 Ca. Sene (1)246

[...]

82b-3

Kal‘a derûnunda sâkine iken bundan akdem fevt olan Amasyalı Hüseyin zevcesi Fatma nâm müteveffiyenin veraseti hemşiresi hatuna irsen intikal iden hisse-i şer‘iyyesi ki bir bab menzil sümünü dokuz yüz guruşdan yüz guruş ve merhume Fatma nâm hatunun kerimesi Mahbube’nin süds hissesi olarak validesi mezbure Fatma Hatuna isabet iden yüz guruş dahi merkûme irsen intikâl iden yirmi beş guruş ve beş guruş dahi döşek ve yorgan kıymeti cem‘an yüz yirmi guruş olub işbu meblağ-ı mezbûr Tatar Ali Ağadan tahsil olunub mezbure hatunun vekili olan oğlu Karaca Mehmede teslim olunmakla işbu miras davasına ta‘lik-i ‘âmme da‘vadan vekil merkum Karaca Mehmed vekâleti hasebiyle tatar Ali Ağa’nın zimmetin ibra ve iska eylediği işbu mahalle kayd ve şerh virildi Hurrira fî evâil-i şehr-i Şabanu’l-muazzam sene seb‘a ve erba‘in ve mieteyn ve elf

Şuhûdü’l-hâl

Bilal Ali Ağa’nın Hafız Hasan Efendi

Çakır oğlu Mehmed’in oğlu Seyyid Abdullah

Sayfa 82b

Sayfa 83 BOŞ

84a-1

Nizam-ı İhtisab hakkında sadır olan emr-i ‘âlidir

Altı ayda bir kere tevzi' olunmak babında sadır olan ferman-ı celîli's-şân suretidir

Düstûrûn-ı mükerrerûn müşîrûn-ı müfahhamûn nizâmu'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'âdeti ve'l-iclâl el-mahfûfûne bisınûfi avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ Anadolının sol-kolu yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vâki' vüzera-yı 'izâm edâmallahu te'ala iclalehum ve a'zamu'l-ümerâi'l-kirâm efâhimü'l-kiberâi'l-fihâm ulü'l-kadri ve'l-ihtirâm ashabu'l-izzi ve'l-ihtişâm mîrimiran-ı kirâm dâme ikbâlühüm akza kuzatı'l-müslimîn ûlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl-i ve'l-yakîn râif'i i'lmâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vari-i ulûmi'd-dünya ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mübîn mevlâna Erzurum kadısı zîde fazlulum ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm kuzât ve nüvvâb zide fazlulum ve mefahiru'l-emâsil ve'l-akrân mütesllimin ve voyvodagân ve a'yân ve vücûh-ı memleket zîde kadrum tevki'i refi'i hümâyun vâsil olıcak ma'lum ola ki memalik-i mahrusemde kâin kâffe-i kazalarda umûr-ı mühimme-i devlet ve mesalih-i vilayet zımnında vâki' olan masarıfatın iktizâ iden tevzi'âtı beher altı ayda bir kerre ma'rifet-i şer'i şerîf ve cümle vücûh-ı ve ahâlî ma'rifetiyle hisâb olunarak mûmza defteri Dersa'âdetime takdim ve bu tarafda dahî me'murı ma'rifetiyle icabına göre tanzim? ve ta'dil-i birle bâlâ-yı defter sakeşîde olunarak masarîf sahihenin mikdarı [...] tevzi'ine ruhsatı hâvî sadır olacak emr-i şerifimle mahalline i'âde olunduktan sonra ahali kazâ ve kuraya tevzi' ve taksîm olunmak irade-i ma'delet ifade-i mülûkânemle karargîr olan nizâm-ı müstahsene muktezasından olarak bu maddenin 'ale'd-devam icrasına ihtimâm ve dikkat kâffe-i me'muriyet-i vâcibe zimmet iken bu esnada ba'zı mahallerin hakim ve a'yanları nizâm üzere beher altı ayda bir kerre vâki' olan tevzi'atdan başka kendü [...] ve menfa'atleri için aralık tevzi'i namıyla bir takım mevâdd ve [...]den 'ibaret ahali memleketden haylû akçe tahsil ve bu cihetle fukara-yı iz'âc ve tazrir itmekde oldukları bi'l-ihbât tahkik-gerde-i şâhânem olub nizâm-ı mezkûr memalik-i mahrûsem ahâlîsinin tevzi'ât fesadından dolayı dûçâr ve giriftâr olmuş oldukları mezâlim ve te'addiyâtdan vikâyeleri niyyet-i hayriyyesiyle rabita-pezîr olmuş olduğundan her bir mahalde daima ve müstemirran icrası nezd-i merkâri-i ferd-i pâdişâhânemde matlûb ve mültezim ve ba'de-izin dahî bir mahalde aralık tevzi'i namıyla fukaradan bilâ-irâde bir akçe ve bir habbe alındığı ihbar olursa bu def'a olduğu misillü yalnız tenbîh ve tekid ile iktifa olunmayub cesaret iden ve ruhsat virenlerin bilâ-

imhâl te'dîb ve [...]lerine ibtidar olunacağı muhikk ve musammim olmakdan nâşî siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve kuzât ve nüvvâb vesaire muma ileyhimsiz suret-i irade-i seniyyemi lazım gelenlerin mesami-i intibahlarına ilkâ ve tefhim-ibirle ba'de-izin mukteza-yı nizamı üzere her kazanın masarıfat-ı vaki'ası defteri marifet-i şer'î şerîf ve cümle vücûh ma'rifetleriyle beher altı ayda bir def'a tanzim ve Dersa'âdetime irsal ve takdim ile ba'de't-teftîh bâlâsına sahh keşide olarak tevzi'ine ruhsatı mutazammın sudur idecek feman-ı celîli'l-unvanım fukaraya tevzi' ve tahsil olunub bundan başka hiç bir mahalde aralık tevzi'idir dinilerek ahali-i memleket ve fukara-yı ra'iyyetden bir akçe ahz ve tahsilinden be-gâyet ihtiraz ve mücanebet olunmak fermanım olmağın tenbihen ve tekiden ve îkâzan ve tevbîhan rikâb-ı müstetâbımdan işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdar ve rikâb-ı hümâyunum kaim-makamı tatarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zide kadruhu ile tisyar olunmuşdur İmdi tevzi'ât hakkında karargîr olan nizâm-ı mezkûrun devam ve istikrarıyla zat-ı [...] simât-ı şehriyârânem [...] cenab-ı Hâlıkü'l-berâya olan fukara ve duafâ ve 'aceze ve re'ayanın vücûh-ı nizâmım ve ta'addiyâtdan himâyet ve sıyanetiyle saye-i adalet-vaye-i hidivanemde refah ve istirahatleri aksa-yı [...] mekarim menakıb-ı tacidaranem idüğü ve bundan sonra dahi bu misillü aralık tevzi'î namıyla akçe tahsiline cesaret iden ve ruhsat virenlerin bila-imhâl te'dib ve kûşhâl kılınacağı ma'lumunuz oldukda keyfiyeti zîr-i hükûmetinizde lazım gelenlere gereği gibi ifade ve tefhim birle [...] ve tenbîhât-ı şâhâneme bi'l-ittifâk mezîd-i i'tinâ ve sarf-ı makderet ve hilafından ziyâde tehâşî ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur Buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket ve [...] hazer ve mücanebet eyleyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılarsız Tahriren fî evâsıt-ı şehri Muharremü'l-harâm sene sitte ve erba'in ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostantiniyye

Sayfa 84a

85a-1

İhtisâb Vaz'ı suret-i emr-i 'âfîdir

Düstûr-ı mükerrerem müşîr-i müfahham nizâmu'l-âlem müdebbirü umûri'l-cumhur bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimü mehâmî'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib mümehhidü bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkânî's-saâdeti ve'l-iclâl el-mahfûf-ı bi-sinûfi 'avâtîfi'l-meliki'l-a'lâ hâlâ Trabzon valisi ve Canik sancağı muhassılı vezirim 'Osman Paşa edamallahu teala iclalehu ve mefahiru'n-nüvvabi'l-müteşerriîn Tzabzon ve Canik ve karahisar-ı şarkî kazaları naibleri zide ilmuhum tevki'î refi'î hümâyun vasıl olıcak ma'lum ola ki bir müddetden berü kavânîn-i 'örfiyye ve nizâmât-ı mülkiyye layıkıyla bakılamamış olduğundan ekser şey şirâze nizamından çıkmış ve ba-husus salâh-ı 'âlem ve 'âlemiyyânın iss-i esâsı olan emr-i ma'ruf ve nehy-i 'ani'l-münker ahkâmının icrası zımında vaz'-u tahsîh kılınmış olan kanun-ı ihtisab dahi külliyyen metruk ve mensî kalmış olduğundan bundan akdem asitane-i sa'adetim ve İzmir ve Edirne ve Bursa ve mahâl-i saire ihtisabları rabıta-pezîr ve hüsnü hitam olduğu misillü Trabzon ve Canik ve Karahisar-ı şarkî sancaklarında dahi nizam-ı mezkurun icrası ahali-i memleket ve sekene-i vilâyetin hüsnü hâl ve refâhiyetlerini müstelzim olacağı umûr-ı vâzihadan olduğuna binaen elviye-i selase-i mezkureye birinin muhtesib nasb ve ta'yiniyle emr-i ma'ruf ve nehyi 'ani'l-münker ahkâmı icrâ olunması ve erbab-ı hiref ve sanâyiin şiraze nizam ve intizamlarına hâlel tetarruk itmeyerek her bir sınıf kendü kâr u kesb ve maslahatlarıyla iştigâl-birle ahali-i memleket ve fukara-yı ra'iiyyetin kemâl-i âsâyiş ve istirahatleri ve 'özü ve hayfdan himâyet ve sıyânetleri kazıyyesi istihsal kılınmak ve ihtisaba me'mur olanların masarif-i zarûriyyelerine ve gerek i'lâ-yı kelimetüllahi'l-ulyâ niyyet-i hayriyyesiyle tertîb ve tanzim olunan 'asâkir-i mansurenin masârif-i layihasına? sına medâr olmak için fukaraya bâr olmayacak vechle ehl-i ticâret ve erbâb-ı hirefin derece-i hâl ve keyfiyet ve ol-tarafın usûl ve ahvâline göre her bir san'atdan emsaline tatbîkan ber-vech-i ta'dîl resm-i ihtisab tanzim kılınması ve işbu ihtisab rûsûmı sen ki vezi müşarun ileyhsin ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'î şerif ve esnaf kethüdaları ma'rifetleriyle yegân yegân tahrir ve sebt-i defter olunarak ta'dil ve tesviye usulüne ri'âyetiyle kararlaştırılıb badehu sünûh idecek irade-i seniyye üzere icrasına teşebbüs olunmak için ba-defter iktizâ-yı hâlin bu tarafa bildirilmesi hususuna irade-i 'aliyyem ta'likıyla ol-babda sana ve nüvvab mûmâ ileyhime hitâben bundan akdem sadır olan emr-i şerifim mazmun-ı münifi üzere keyfiyet-i emr u irade-i seniyyem tarafından icab idenlere tahrir ve ol-vechle elviye-i mezkurede kâin dekâkîn vesair husûle gelen ba'zı emti'a ve erzak ber-vech-i dikkat cümle ma'rifetiyle birer mikdar rûsûmât-ı ihtisâbiyye

tertib ve ta'zîr olunmuş olduğu bu def'a tarafından derbâr-ı şevket-karar-ı mülûkâneme iş'ar ve tanzim olunan rûsûmâtın kemiyetini mübeyyin iktiza iden defâtiri dahî takdim ve tisyâr kılınmış olmakdan nâşî kuyûd-ı lâzimesi ba'de'l-ihrac keyfiyet ve iktizası ricâl-i devlet-i 'aliyyemden hâlâ mukâta'ât hazinesi vâridâtı nâzırı ifitharu'l-emâcid ve'l-ekârim es-Seyyid 'Abdurrahman nafiz dâme mecduhudan lede'l-isti'lâm bermuceb-i defatir-i mersûle elviye-i selâse-i mezkûrede kâin bi'l-cümle hân ve dekâkîn ile eşya ve erzak vesairenden ol-havali usulüne göre tertib ve tanzim kılınan rûsûmât-ı ihtisabiyye [...] nisabında gibi görünmüş ve tarafından inhâ olunacağına göre bu tarafdandan müstakil ihtisab müdürü irsal olursa uç sancağı bir müdir idare edemeyeceğinden başka başka gönderse masarifat zaideyi müeddi olacağından ihtisab-ı mezkurenin emr-i tahsili maddesi senin 'uhde-i dirâyetine ihâle olunduğı suretde fevaidi mucceb olacağı anlaşılmiş olduğundan bahisle zikr olunan rûsûmât-ı ihtisâbiyyenin 'asâkir-i mansûrenin masarifına tahsîsan ber-mantûk-ı defter inzimâm-ı re'y ve ma'rifetinle yerlü yerinden ve icab-ı iktiza idenlerden tamamen ve kâmilen tahsil ve hasılatı mâh be mâh mûmzâ defter müfredatıyla mukâta'ât hazinesine irsal ve ..kılınmak üzere alub selase mezkure ihtizabiyyelerinin emr u idaresi 'uhde-i hamiyetine ihalesiyle me'muriyetini mütezammın divan-ı hümayunumdan emr-i şerifim ısdar ve mukâta'ât hazinesine ve baş muhasebeye il mu haberleri i'tasın i'lam ve bi'l-fi'l baş defterdarım ifitharu'l-ümerâi'l-ekâbir Ali Necib Beğ dâme uluvvuhû dahi ba-takrir ifade ve ifham itmeleri tanzimi hususna irade-i 'aliyyem müte'allık olarak salifü'z-zikr mûmzâ rûsûmat ihtisabiyye defterleri divan-ı hümayunum kalemine kayd ile birer kıt'a musahhah suretleri tarafına gönderilmiş olmağla vusul-i emr-i şerifimde mecbûl ve meftûr olduğunun kâr-şinâsi ve ru'yet-i muktezası üzere elviye-i selase-i mezkureye tarafından mücerreb ve mu'temed birer me'mur ta'yini ve irsaliyle evvelâ emr-i ma'ruf ve nehy-i 'ani'l-münker ahkâmını inzimam zayi ve ma'rifetin ve hakimi's-şer' ve me'murlar ma'rifetleriyle icraya ve mü'min ve müvahlîn olanlara nass-ı kat'î olan evkat-ı hamseyi cema'atle edaya müdavemet eylemelerini 'umûmen tenbîh ve te'kîd ve me'mur mûmâ ileyhim aralıkda derun-ı memleketinde [...] sâlik olanları iktizasına göre ta'zîr ve tehvide mübaderet birle taraf-ı müstecmiü'l-mecd ve's-şerefi şâhânem için [...] isticlâb-ı de'avât-ı hayriyeyi mucceb olur hizmet ve sadâkat vücuda getürmeğe

85b-1

Samsun Kal'asını mustahfız neferatının cebe defteri suretidir ber-vech-i âtî zikr olunur

Akçe

4800	El-Hâc İbrahim veled-i Mehmed	sene (1)241
2500	Mustafa veled-i Ali	sene (1)243
1500	Mehmed veled-i Şaban	sene (1)242
1300	Abdullah veled-i Süleyman	sene (1)240
1600	Ahmed veled-i Mehmed	sene (1)242
1600	Mehmed veled-i Seyyid el-Hâc Ali	sene (1)244
0900	Emrullah veled-i Abdullah	sene (1)242
1600	Mehmed Tahir veled-i Mehmed Emin	sene (1)242
0700	Memiş veled-i Ali	sene (1)246
1700	Mehmed veled-i Mehmed	sene (1)240
1500	Mustafa veled-i Osman	sene (1)241
1200	Hasan veled-i el-Hâc Mehmed	sene (1)246
1700	Abdullah veled-i Mehmed	sene (1)246
1500	İsmail veled-i Süleyman	sene (1)233
1300	Mehmed veled-i Mehmed	sene (1)231
1500	Mehmed veled-i Mustafa	sene (1)227
1800	Ali veled-i Mehmed Emin	sene (1)226
1200	Mustafa veled-i Mustafa	sene (1)206
1200	Seyyid Mehmed veled-i Osman	sene (1)238

33900

Bevvâb ‘Osman veled-i Abdullah

Akçe

1500 sene (1)233

İmam ‘Abdullah veled-i ‘Osman

Akçe

2700 sene (1)236

85b-2

Samsun kazâsına tâbi‘ Çırlayık karyesinden olup bundan akdem ‘asakir-i bahriyeye giden Karaoğlan’ın üvey oğlu Yakub nâm kimesne asakirliğe gitmişti. An-asl Trabzon ahâlîsinden olup Samsun’da sâkin Mutafzâde Hacı Hafız Hasan Efendi’yle verdiği bin gurus meblağı vaz‘ eylemiş olmağla merkum Yakub Dersa‘âdetde Fethiye nam [...] da müstahdem iken vefat eylemiş olmakla ol-vechle merkumun vefatını yine karye-i mezburun ‘asâkir-i merkûmden kara Mehmed oğlu Mustafa bi-nefsihî ve yine ‘asakir-i merkumeden Sert Ali oğlu Abidin nâm kimesnenin tahsil-i şhadet eyledikleri Küçük ‘Osman oğlu Muhtar ve Aydın Oğlu Süleyman namûn kimesnelerin şhadetleriyle müteveffa-yı merkumun varisleri li-ebeveyn ‘ammisi ile li-ümm erkarındaşı Kara oğlu Mehmed nâmân kimesnelere [...] mebâliğ-i mezkûrı mumâ ileyh Hafız Hasan Efendiye teeslim eylemiş olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd ve sebt olundı Fî 15 C. Sene (12)61

Şuhûdü’l-hâl

[...] es-Seyyid Ahmed Efendi

Trabzonlu Hacı Mustafa Ağa

Ve Karakoyunlu Hacı Mehmed Efendi

Ve gayruhum el-hâzırûn

Sayfa 85b

86a-1

Sivas Valisi Reşid Paşa Hazretlerinin hakkında olan ‘asâkir-i [...] için sadır olan ferman-ı âlî suretidir

Mefâhirü’l-kuzât ve nüvvâb ve’l-hükkam ma‘âdinü’l-fezâil ve’l-keîâm Samsun’dan zikr-i atı mahallere ve yol üzerinde vâki kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefahirü’l-emâsil ve’l-akrân a‘yan ve vücûh-ı memleket ve bi’l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevki‘i refi‘i hümâyun vasıl olıcak ma‘lûm ola ki hâlâ mülhakatıyla Sivas valisi ve ma‘âdin-i hümâyun emîni sadr-ı esbak düstûr-ı mükerrerem ve muazzam müşîr-i müfehham ve muhterem nizâmu’l-‘âlem vezirim Reşid Mehmed Paşa edamallahu te‘ala iclâlehu maiyetine [...] ‘asâkir-i hâssa-i şâhânem süvari ve piyade alaylarıyla ilhak olunmak üzere vali müşarun ileyh ma‘rifetiyle müceddeden tahrir olunmakda olan neferatı iksâ ve i‘tası muktezi olan bin yüz doksan sekiz denk eşya iki nefer kol ağası ve iki çavuş ve iki nefer kavassa teslimen bahren [...] gönderilmiş olduğundan bahisle eşya-yı merkumenin Samsun’dan [...] caniblerine varıncaya değin nakline vâfi ‘araba ve hayvânât kazalar tarafından seri‘an [...] ve i‘tâsiyle bir an akdem savb-ı maksudına nakl ve îsâline mübâderet olunmak vesâyâsını şâmil emr-i şerifim sudûrı ricâl-i devlet-i ‘aliyyemden hâlâ masârifât nâzırı iftihârü’l-ekâbir ve’l-ekârim Mehmed Salih Beğ zîde ‘uluvvuhû tarafından ba-takrîr ifade olunmakdan nâşî siz ki kuzât ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz vech-i meşrûh üzere ‘amel ve harekete bi’l-ittifak ihtimam ve dikkat eylemen fermanım olmağın mahsûsan işbu emr-i celîli’l-kadrim ısdâr ve tisyâr olunmuşdur İmdi eşya-yı mezkûrenin Samsun’dan zikr olunan mahallere varıncaya değin [...]nızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise nakllini muktezi ‘araba e hayvanatın seri‘an tedariki ve i‘tasıyla birlikte irsal ve salimen ve ‘âcilen savb-ı maksure îsâli irade-i ‘aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz ve rehâvetle yollarda ‘araba ve hayvana intizaren beyhude hareket? ve tevkif olunmak veyahut ‘adem-i dikkatle [...] ve zâyi‘ olmak misillü vaz‘-u hâlet vuku‘ı bir vechle caiz olmadığı ma‘lumunuz oldukda ber-minval-i muharrer ‘amel ve harekete bi’l-ittihâd

ziyâde ikdam ve gayret ve hilâfını tecvizden be-gâyet tevakki ve mübâadet eylemeniz babında ferman-ı ‘alışanım sadır olmuşdı Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vacibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-ımtisâlimin mazmun-ı itâ‘at-makrunıyla ‘amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timad kılasız Tahriran fî evâil-i şehri Cemaziyel-ülâ sene ihdâ ve hamsîn ve mieteyn ve elf

Mahruse-i Kostanîniyye

86a-2

Esbak Diyarbekir müftisi Hacı Mesih? Efendi ve Dersa‘âdetden Samsun iskele derûnunda vefat idüb varisleri tarafına i‘lam-ı şer‘iyye olunub ba-i‘lâm-ı şer‘iyye ile Samsun’a vürûd iden vekilleri Abdullah bin Hacı İsmail nâm kimesne ve yedinde i‘lam-ı şer‘iyyeden başka bir kıt‘a Mehmed Vechi Paşa hazretlerinin tezkeresi olub tezkere dahi a‘yan Hacı Ahmed Efendi ‘Abdullah Paşa hazretleri götürüb mal-ı metrukesini merkum ‘Abdullah teslim eyle deyu zuhur iden bir kıt‘a emirnâmeleri ile Ahmed [...] teslim eyle deyu [...] [...] n ile teslim olunan metrukatın defteridir Fî Gurre Rabîü’l-ahir sene (12)58

Malın cinsi	Mikdar	Guruş
Sa‘at	2 aded	400
Kadife kise derununda mühür	5 aded	25
Yüzük	1 aded	25
Enfiye kutusu	1 aded	200
Deve yünü seccade	1 aded	20
Müsta‘mel seccade	1 aded	20
Müsta‘mel kilim	1 aded	20
Çilte	1 aded	10
Cübbe kürk	1 aded	100
Bilme? Kürk	1 aded	25
Müsta‘mel entari	3 aded	10
Ca[k]şur?	1 aded	5
Şal	1 aded	40
Fes ma‘a sarık	1 aded	10
Abani sarık	1 aded	25

El şalı biniş	1 aded	100
Çuka kise	1 aded	1
Keçe	1 aded	5
Bilme? kürk	1 aded	25
Siyah cübbe	2 aded	20
Fes	2 aded	30
Bohça	1 aded	10
Makad ihramı zayi' olmuşdur	1 aded	
Dabanca ma'a kabut	6 çift	60
Çay kutusu	1 aded	20
Çuka miltan	1 aded	10
Kutnu entari	1 aded	80
Bilme? alaca entari	1 aded	12
Köhne hırka	1 aded	3
İngiliz şalı	1 aded	50
Futa peştamal	10 aded	10
Heybe	1 aded	10
Enfiye	3 teneke	30
Kayık yağı	1	15
Tarikat-i Muhammediye tercümesi	1 aded	20
Ahlak-ı Hamidi [...]	1 aded	3
Kubur divid	1 aded	5
Ufak suretli sa'at	1 aded	30
Fes	2 aded	5
Müsta'mel şal	1 aded	5
Enfiye kutusu	3 aded	5
[...] [...] kitab	1 aded	5
Kavâid-i Fârisiyye kitabı	1 aded	1
[...] aynası	1 aded	20
En'am-ı şerife	1 aded	20
Abaniyye müsta'mel	1 aded	10
Sarık örtüsü [... olunan]	1 aded	
Müfti Efendi [...] fes	1 aded	
Hamam takımı müfti Efendinin	1 takım	
Havlı	4 aded	
[...]	4	
Kalemkâr [...]	14 aded	100

Selimiye	4 top	500
Kasnak işli	2 aded	250
Biniş	2 aded	150
Gömlek	1 aded	30
Havlı	1 aded	15
Büyük havlı	1 aded	50
Çevre	1 aded	30
Omuz mahremesi	2 aded	80
Mâi bohça	1 aded	2
Makta' ve kalemtraş	1 aded	10
Şalı cübbe?	1 aded	40
Yasdık yüzi	15 aded	150
Berat kıt'a	3 aded	
Tuz	3 aded	
Gömlek	1 aded	3
Müsta'mel entari	1 aded	3
Arab [...]	1 aded	
Nakden beyaz akçe		750
Teçhiz tekfinine		400
Resm-i hakim ve a'yan		350
		000

Sayfa 86a

86b-1

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim İstabl-ı 'âmirem müdirliği Yanya refi'asını hâiz Canik muhassılı vekilimiz 'atûfetlü Hacı Ahmed Beğ dame mecduhu ve [...] Trabzondan Canik Sancağı nihayetine kadar esna-yı râhda kâin kazaların nüvvâb ve müftilere semâhatlü [...] zîdet 'ilmuhum ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-akrân mütesellim ve voyvoda ve a'yandan sa'âdetlü 'izzetlü beğler ve ağalar zîdet mekâdirühum ve vücûh-ı memleket ve iş erleri ve söz sahibleri [...] inhâ olunur ki işbu altmış iki senesinden i'tibaren [...] emr-i şerifinde münderiç olduğu üzere 'ale'r-ruûs istihkâkiye göre tevzi'yle bedelât-ı mukarrereleri istihsal ve fakat 'ale'l-efrad tevzi' evrakıyla cibayeti te'amül hükmünde olan mahaller mu'amelatının mukaddema virilen ta'limat-ı seniyyeden tatbikan bi'l-icra varidat-ı mektume cezb-i? celilenin hüsnü istifâsı [...] istikmal olunmak babında bu

kerre meclis-i âlî karârı üzere bi'l-cümle eyâlet ve elviyeye tenbîhât-ı seniyye icra buyurulduğu misillü ol-babda tenbihatı hâvî bir kıt'a emirname-i sami dahi tarafımız ve vürûd iderek mukteza-yı âlîsi lâzım gelenlere bildirilmek ve bir kıt'a sureti dahi bi'l-ihrac tarafınıza gönderilmiş idüğü imdi siz ki muhâtabûn mûmâ ileyhimsiz vusul-i buyruhdımızda ma'lumunuz oldukda suret-i mezkureyi kayd ve tescil ve ahkam-ı ma'lumesini lazım gelenlere beyan ve tefhim-birle muktezasının hüsnü icrasına bi'l-ittifâk sa'y ve gayret ve hilafından hazer ve mücanebet eylemeniz babında ber-mantuk-ı emirname-i sami divan-ı eyalet müşiri Trabzon ve muhassıllık canibinin ve emanet Gümüşhane [...] ve karahisar mezbur işbu buyrulduyı tahrir ve ısdar [...] Mehmed Ağa ile ba's ve tisyâr olunmuşdur bi-mennihî Te'âlâ gerekdir ki mucebiyle 'amel ve hareket ve hilafından mübâ'adet eylesiz deyu 17 R. Sene (12)62

Sayfa 86b

87a-1

Sadrazam devletlü Reşid Paşa hazretleri tarafından cümleye hitâben vürûd iden buyuruldu suretidir

Hâlâ Trabzon vâlisi vezir şecaatim? sa'adettü 'Osman Paşa hazretlerinin bu def'a avasıf-ı? 'aliyye-i şahaneden uhde-i [...] ve ihsan-ı hümayun buyurularak bi'l-cümle eyalet ve elviyede vâki' kâffe-i kazâ ve nevâhî hükkâmı mütesellimin ve a'yân ve vücûh-ı memleket vesair iş erleri sabık Mısır valisi Mehmed Ali didikleri hain ile İbrahim didikleri [...] bir müddetden berü saye-i 'atıfet-vaye-i cenab-ı şehriyaride oldukları bunca [...] ve [...] ve nice nice [...] ve ihsanın kadr u şükrini bilmeyerek küfran-ı nimet? Fazîha-i kerihesine irtikab ve tarik-i ısyân ve tuğyân-şitâb ile bundan mukaddem Akka kal'asını muhasara ibtidar eylemiş olmalarıyla bunların işbu hareketi cümleye ma'lum olundığı üzere Mısır ülkesi mukaddemleri her cihetle ma'mur ve abadan ve ahali dahi saye-i devlet-i 'aliyyede sahib-i sürûr ve sâ mân iken bir müddetden berü merhum Mehmed Ali'nin zir-i dest-i nakliyesine geçmiş ve saltanat-ı seniyyenin dahi gâvil-i ma'lumun cihetle bakılamamış olub hain-i merhum bildiği gibi ..tutmuş olduğundan ahali-i evvelki-i Mısıriyenin dūçâr olduklar gûnâ gûn mezâlim ve te'addiyâtdan nâşî fukara halleri derece-i nihayete varmış haylaz-ı ahire muhtaç olarak yiyecek etmeleri kalmamış olduğu aşikar iken şimdi memalik-i devlet-i 'aliyyeden ber-

vech-i mahalle dahi zabt idübde o dereceye götürmek niyet-ı batılasında oldukları aşikar ise de taraf-ı bahirü'ş-şark saltanat-ı seniyyeme hibe ileyh olarak kemal-i rahm ve şefkat iktizasınca merkulmarın işbu harekât-ı bâğiyânesine bakılmayarak mücerred ahali ve fukara ve ümera-i re'ayanın bazire-i hasar olmamak murad-ı hayriyyesi i'tibarıyla belki [...] oldukları habaset ve [...] olurlar diyerek bir takım nesâyih-i şer'iyeye ve vesaya-yı diniyyeyi şamil taraf-ı saltanat-ı seniyyeden kendülerine mahsus tahrirat yazılmak ve [...] dahi gönderilmiş? İse de merkulmar terkîb oldukları hıyanet ve mel'ânetde [...] isdar olarak ve işbu tarik-i nush ve [...] dolayı meydan bularak ordu-yı hümayun mevaki'i cizye-makrun olmaksızın zikr olunan 'Akka kal'asını istila ve nefsi Şam memleketi açık habsi olunmasından nâşî oraya dahi [...] eylemiş ve ba'dehu Humus'da? Haleb valisi Mehmed Paşa hazretleri [...] gelen yorgun 'asâkiri muharebeye sevk misillü su-i tedbir ve duvarı Zahşure? cihetiyle çekilmiş ise de bunların işbu irtikab itdikleri [...] mişahede idecekleri aşikar oldu Ancak bir taraftan dahi icra-yı tertibat-ı kaviiye ile hadlerini bildirmek [...] himmet-i saltanat-ı seniyyeye [...] idüğinden tertibat-ı kaviiyeye teşebbüs buyurulmak vezirim? Dahi bi'l-cümle [...] ve Kefe? ve Bosna 'asker ve Rumili a'yanları bi'n-nefs [...] irade-i seniyye-i şahanem te'alluk itmiş olduğundan derhal tedarükât-ı lazimeye mübaşeretiyile yirmi bin Toska ve otuz bin de Kefe 'askeriyle yirmi bin Boşnak atlasu ve bundan başka Rum ilinin bi'l-cümle mirimiran ve a'yanları kaldırılmak ve maiyyetimizde bulunan 'asakir-i mansure alaylarıyla muahharan Toska ve Kefe [...] küşad ve tahrîrine muvaffak olduğumuz taburlar ki cem'an altı alay piyade ve üç alay süvari 'asakir-i mansure dahi bi'l-insihâb cem'an binden tecâvüz güzîde 'asker ile [...] zarfında hareketini tasmim kılınmış idüğü zahir ve hüveyda ve avk ve 'inayet [...] tevcihat [...] cenâb-ı pâdişâh İskender vakar ile [...] ilâhiyyeden me'mul? ve müsted'a ise de merkum İbrahim [...] itmek ve babası olacak hainin [...] fesad [...] idecekleri ve bu vechle dahi ba'zı [...] makûlelerini [...] ve i'vâya çalışacakları derkâr ve senedleri esdikâ-yı bendegân saltanat-ı seniyyeden olarak o makule fesada kulak? olmayacağınız ve taraf-ı devlet-i 'aliyyeden ayrılmayub ağver-i meyamin-bvakur-ı cenab-ı mülûkânede can u baş feda idercesine çalışacağınız aşikar isede kazalarınızda ba'zı kendüyi bilmez ve [...] cühela makulesi olacağından haiz merkulmar tarafından öyle fesad-amiz kağıdlar zuhur idüb de o makule cühelâ ve kendüyi bilmez bir gûnâ hilâf-ı rızâ hareket vuku' bulur ise [...] bi't-tedkîk [...] vusulünü [...] merkûme üzerlerine varılmaksızın evvel-emirde o [...] olub ve çekinüb

evlad ve iyâliyle [...] aşikar olduğundan keyfiyetin şimdiden taraflarınıza bildirilmesi lazım gelmiş olmağla İmdi Sizler muhâtabûn mûmâ ileyhimsiz ma‘lumunuz oldukda kema-kan devlet-i ‘aliyyeme sadakat ve ‘ubudiyeti elden bırakmayarak ve o makule fesada inanub aldanan olur ise bi’l-ittifak ceza-yı sezalarını icra idüb bu vechle isbat-ı müddeâ-yı sadakat ve iki cihanda [...] ve her halde nail-i ‘izzü u dikkat eylemesinden? Gayret ve vali müşarun ileyh hazretlerinin her bir ve iradelerine [...] rıza-yı ‘âlîlerine bezl-i makderet ve inşallahürrahman [...] mekum karîben cezasını bularak bu gâile bertaraf olduktan sonra saye-i ma‘delet-vaye-i cenab-ı mülûkânede nail-i âmâl ve meram ve matlub? İle ve asayiş [...] olacaklarında hiç? iştibâh olduğundan [...] lazime-i zimmet-i İslamiye olduğu üzere taraf-ı saltanat-ı seniyyeye ibraz-ı hidemat-ı mebrureye sarf-ı vüsa‘ ve makderet eylemeniz babında makam-ı vâlâ-yı [...] ‘âzamî ve nabîyan-ı eyalet-i Rumili ve Yanya ve Elvine ve Dukakin ve nezâret derbendân ve sahra-yı [...] işbu buyuruldu tahrir ve [...] ve tisyar kılınmıştır İnşaaahu te‘ala vusulünde gerekdir ki bermuceb-i buyuruldu ‘amel ve hareket ve ilafından hazer ve mücanebet eyleyesiz deyu

Sayfa 87a

87b-1

Düstûrûn-ı mükerrerûn müşîrûn-ı müfahhamûn nizâmu’l-‘âlem müdebbirü’l-umûri’l-cumhûr bi’l-fikri’s-sâkıb mütemmimû mehâmmi’l-enâm bi’r-re’yi’s-sâib mümehhidû bünyâni’d-devleti ve’l-ikbâl müşîr ve’l-erkâni’s-sa‘âdet-i ve’l-iclâl el-mahfûfûne bisinûfi’l-avâtıfı’l-meliki’l-a‘lâ Anadolu’nun bu def‘a sol kolı yemin ve yesarıyla nihayetine varınca vâki‘ vüzerâ-yı ‘izâm edâmallâhu te‘alâ iclâlehum ve a‘zamu umerâi’l-kiram efâhimü’l-kiberâi’l-fihâm uli’l-kadri ve’l-ihtirâm ashabu’l-‘izzi ve’l-ihşiâm el-muhtassûne bi-mezîdi inâyeti meliki’l-a‘lâ mirimiran-ı kirâm dame ikbaluhum ve ekzâ kuzâti’l-Müslimîn ûlâ vülâti’l-muvahhidîn ma‘denü’l-fazli ve’l-yakîn [...] i’lamu’s-şerîf-i ve’d-dîn varis-i ‘ulûmi’l-enbiyâ-i ve’l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîd-i ‘inâyet-i meliki’l-muîn mevlânâ Erzurum kadısı zide fazluhu ve mefahirü’l-kuzat ve’l-hükkâm ma‘denü’l-kazâ-i ve’l-kelâm ‘izam ve nüvvâb zide fazluhum ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân voyvodagân ve a‘yân ve vücûh-ı memleket ve bi’l-cümle iş erleri zide kadruhum tevki‘i refi‘i hümâyun vasıl olıcak ma‘lum olaki memalik-i mahrusetü’l-mesâlik pâdişânânemde kain elviye ve kaza ahâlî ve seknesi dame merhamet-meâb-ı padişahanem ve [...] cenâb-ı kibriyâ olarak hemîşe akdem efkar-ı

meramım âsâr-ı mülûkânem cümlelerin refah-ı hâli ve [...] vesâilinin istikmâline ma'tûf olmakdan nâsî bunların teklif-i sahiha memleketden başka gün gün mevâdd-ı zulmiyye ile ızrâr ve iz'âc olundukları mukaddem tahkikinizde şâhânem olmak hasebiyle kendüleri o makule zulmiyyeden kurtarılarak esbab-ı refâh [...] istihsâl kılınmak irade-i hayriyyesiyle masarîf-ı sahihalarının rûz-ı Safer? Ve rûz-ı Kasım i'tibarî ile altı ayda bir def'a mûmzâ defterleri li-ecli't-tedkîk Dersa'âdetime celb olunmak üzere usule rabt olunmuş ise de bir müddetden berü ba'zı gavâil [...] layıkıyla dikkat ve takayyüd olunamayarak el-haletü hâzihî takdim olunan defterlere [...] hizmet-i mübâşiriyye ve tatar harc-ı râhları vesair zâid kalmış şeyler ve ba'zı voyvoda ve mütesellimler mal-ı mukâta'a [...] daire masârîfî ve kethüdaiye ve hüddamiye namıyla nice zulemiyyeler idhâl itdiğün sonra seyyâhiye ve dervişan fukarasına vesair şuna buna kendü kiselerinden virilmesi lazım gelen mebalîğ dahi ilave itmekte oldukları ve her kazanın vâki' olan masarîf-i sahîhasından hükmü şer'î şerîf olanlar harç-ı imzâ namıyla otuz gurus bahadan ma'ada 'umûr-ı [...] veyahut mehâmm-ı devlet-i 'aliyyem için virilen i'lâmlardan başka harç alınmamak nizam-ı mezburunda ekseri defterlerde harcı i'lam ve [...] mahkeme ücreti nâmıyla akçeler idhal olunmamak [...] mirimiran ve hademe ve mübâşirân vesair me'mûrînden mürur ve 'ubûr idenlere kazalar ahâlisi taraflarından bir suret gayrı ...meccanen yem ve yiyeceğe dair bir şey viridirmeyub herkes malzemelerini kendü akçeleri ile alub fukaraya memlekete bir akçe ve bir habbe zarar ve hasar vuku'a getirilmemesi [...] evâmîr-i 'aliyyem ile tavsiye ve te'kîd kılınmış iken defatir-i mezkûreye mürur ve 'ubûr masârîfî ve bârgîr ücreti namıyla dahi külliyetlü akçe sokuşdurulmak ve bu mezâlîmden başka mahallinde aralık tevzi' denilerek fukaradan başkaca akçe ahz ve tahsil kılınmak misillü irtikâbât vuku' bulmakda idüğü bi't-tecessüs kâin-i 'ilmü 'âlem ârâ-yı şehriyârânem olub zîr-cenâh ma'delet ve merhamet-i mülûkânemde [...] olan fukara ve zu'afâ ve 'aceze ve berâyânın vücûh-ı mezâlîm ve te'addiyatdan vikâye ve tahkik [...] saye-i merâhim-vâye-i mülûkânem istikmâl-i âsâyîş ve istirâhatleri [...] hayriyye-i istimâl?-i pâdişâhânem oldığı

Sayfa 87b

rehîn-i bedâhet ve bu suret-i barinin hilafına ve hem mukaddem ve muahhar sahife-i pîra-yı sudur olan evamir-i ma'lûme maşer-i şahanem rıza-yı [...] iktizâ-yı [...]

şâhâneme muğâyir ve menâfi' bir keyfiyet olmadığına mebni husus-ı mezkûr bu def'a gayet etraflu ve dikkatli tutularak bundan böyle defâtir-i tevzi'âta bâlâda beyan ve ta'dâd olunan maddeler ve anların imtisali fahiş şeyler vaz'ına cür'et olunur ise bu makule mebâliğ [...] hükkâm ve zâbitânın zahire tahsil ve fukaraya redd ve teslim olunacağından başka kendülerinin eşedd-i ukubet ile haklarından gelmek üzere [...] zabıtaya idhaline irade-i seniyye-i pâdişâhânem ta'alluk idüb ol-babda şeref-efza-yı sudur olan hatt-ı hümayun-ı şeref-makrun-ı mülûkânem mukteza-yı münîfi üzere defâtir-i mezkûrenin tedkîk ve tenkîhi maslahatına ricâl-i devlet-i 'aliyyemden şukka katibinin inzimâmıyla Haremeyn muhasebecisi iftihâru'l-ekâbir ve'l-ekârim Ali Raif zide 'uluvvuhû intihâb ve ta'yin kılınmış olmağla siz ki vüzera-yı müşarun ve mirimiran ve Mevlana ve 'izam ve nüvvâb vesair muma ileyhimsiz Vusûl-i feman-ı celili'l-unvan-ı padişahanemde suret-i irade-i ma'delet-âli-i hidivanemi cümleye i'lan ve [...] zîr-i hükûmet ve idarenizde olan mahallerin ke'l-evvel altı mahda bir def'a takdim olunacak tevzi' defterlerinin mal-ı mukâta'ât [...] başka ve masârîf-ı zarûriyyesi memleket dahi başkaca gösterilecek zinhar o misillü fahiş ve bî-vech şeyler idhâl olunmaması ve defatir-i mezkûre bu tarafda bi't-tedkîk ruhsatı havî sudur idecek emr-i şerifim ile ba'de'l-iâde üzerine bir akçe zam olunmak şartın öylece ma'rifet-i şer'i şerif ve cümle ahali ittifakıyla mevcut ve evlad-ı ehl-i İslam ve re'ayanın hal ve 'amellerine göre ta'dil ve tesviye şurutuna ra'iyet olunarak tevzi' ve taksim ve yerlü yerine te'diye ve teslîm olunması hususuna ihtimam ve dikkat ve bundan sonra dahi hilafına cesaret ve aralık tevzi'i namıyla fukaradan başka akçe talep ve ahzına cür'et vuku'a gelür ise mahall-i hâkim ve zabitânın bâlâda muharrer ve 'ubeydân İle mazhar-ı naib ve mücâzat olacaklar [...] ve yakinen bilüb ana göre hareket eylemeniz fermanım olmağın i'lâmen ve te'kîden mahsus işbu celili'l-kadr isdar ve Sadr'azam tatarlarından Hacı Feyzi tatar ile tisyar olunmuşdur İmdi işbu vesâyâ ve tenbîhât-ı padişâhânemin 'ale'd-devâm tenfiz ve icrası irade-i kâtıa-i tâcidârânem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz ve rehâvet ve zehûl ve gaflet ile fermanıma hilâf-ı hareket vuku' bulur ise mütecâsir olanlar vaîdân-ı? Muharrere-i? Padişahaneme dûçâr olanacaklarından başka bu keyfiyet zilerin hakkında dahî müstelzim mes'ûliyet olacağından aslâ şübhe olmadğı ma'lumunuz oldukda bu minval şüruh-ı 'amel ve harekete bi'l-ittifak i'tinâ ve dikkat ve hilâf-ı vaz'-u hâlât vuku'undan gayet [...] hazer ve mücanebet ve madde için gönderilen tatar merkûme

beher kazâdan yirmi beşer guruş virilüb bir akçe ziyade i'tâsından mübâadet eylemeniz babında ferman-ı 'âlişânım olmuştur

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımı'l-ımtisâlimin itâ'at-makrûnıyla 'amel ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılısız Tahrîren fî evâhir-i şehri [Rama]zani'l-mübârek sene tis'a ve erbain ve mieteyn ve elf

Sayfa 88a

88b-1

Elbise hakkında olan ferman-ı 'âli suretidir

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-ekârim ma'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm Samsun'dan Trabzon'a varınca yol üzerinde vâki' kazaların kuzât ve nüvvâbı zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân voyvodagân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevki'i refi'i hümayun vâsil olıcak ma'lum olaki Trabzon'da olan 'asâkir-i muntazama-i şâhânem için doksan yük elbise ve lapçın ve mühimmât-ı sâire bu def'a kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân yüzbaşı Ahmed ve esvâb emîni 'Arif zîde kadruhuma ile bab-ı ser'askeri kuvvâsından 'Osman Kavvas mübaşeretleriyle Dersa'âdetimden münâsib sefîneye tahmîlen Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan bahisle zikr olunan elbise ve lapçın mühimmât-ı sâire yüklerinin Samsun'dan Trabzon'a varıncaya değin nakline muktezi 'araba ve hayvânâtın seri'an tedârik ve i'tasıyla kazâ be kazâ nakl ve îsâli ve her halde telefden vikâyesi esbabı istihsâl kılınmak vesâyasını şâmil emr-i şerîfim sudûrını ricâl-i devlet-i 'aliyyemden hala masârıflık nâzırı iftihârü'l-ekâbir ve'l-ekârim Mehmed Salih Beğ zîde 'uluvvuhû ba-takrîr ifâde ve inhâ itmekden nâşî siz ki kuzât ve nüvvâb vesâir mûmâ ileyhimsiz vech-i meşrûh üzere 'amel ve harekete bi'l-ittifak ihtimam ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın divan-ı hümayunumdan mahsus işbu emr-i celîli'l-kadrim ısdâr ve mübâşir mûmâ ileyhim ile tisyâr olunmuşdı İmdi sâlifü'z-zikr elbise ve lapçın ve mühimmât-ı saire yüklerinin Samsun'dan Trabzon'a varıncaya kadar her kankınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise nakline muktezi 'araba ve hayvanatının seri'an tedârik ve i'tasıyla birbirinize irsal ve salimen savb-ı makrunuyla îsâli husus-ı irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda iğmâz u rehâvetle yollarda 'araba ve hayvânâta intizâren beyhude hareket ve tevfiik

olunmak veyahut adem-i dikkatle telef ze zâyi' olmak misillü vaz'-u hâlet vuku'ı bir vechle caiz olmadığı ma'lumunuz oldukda ber-minval-i muharrer 'amel ve harekete bi'l-ittihâd mezîd-i i'tinâ ve gayret ve hilâfını tecvizden ziyâde hazer ve mücanebet eylemeniz babında zaman-ı 'alışanım sadır olmuşdı Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımü'l-ımtisâlimin mazmun-ı itâ'at-makrunıyla 'amel ve hareket eylesiz Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız Tahrîren fî evâhir-i Zilhiceti's-şerîfe sene hamsîn ve mieteyn ve elf

88b-2

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâil ve'l-kelam Samsun'dan Trabzon'a varınca yol üzerinde vâki' kazâların kuzât ve nüvvâbı zîde fazlhuhum ve mefahirü'l-emâsil ve'l-akrân voyvodagân ve a'yân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erleri zîde kadruhum tevki'i refi'i hümâyun vâsıl olıcak ma'lum ola ki mülhakatıyla Sivas valisi ve ma'âdin-i hümâyun emini sadr-ı sâbık düstûr-ı mükerrem ve mu'azzam müşîr-i müfahham ve muhakim nizâmu'l-'âlem vezirim Mehmed Reşîd Paşa edâmallahu te'ala iclâlehû maiyyetinde olan piyade ve süvari topçı 'asakiri zabitân ve neferatının işbu sene-i mübareke elbise çiftleri ile ayakkabları kırk ikiden olarak bu def'a altıncı topçı taburının dördüncü bölüğü birinci yüzbaşı kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed zîde kadruhû mübaşeretiyile Dersa'âdetimden münasib sefineye tahminen Samsun iskelesine gönderilmiş olduğundan bahisle zikr olunan elbise ve ayakkabları ve denklerinin Samsun'dan Trabzon'a varıncaya değin nakline muktezi 'araba ve hayvanatın seri'an tedârik ve i'tasıyla kazâ be kazâ nakl ve îsâli ve her halde telefden vikâyesi esbabını isti'mâl kılınmak vesayasını şamil emr-i şerifim sudurını ricâl-i devlet-i 'aliyyemden hâlâ masarifatın nazırı iftihâru'l-ekâbir ve'l-ekârim Mehmed Salih Beğ zîde 'uluvvuhû ba-takrîr ifade ve inhâ itmekden nâşî siz ki kuzât ve nüvvâb vesâir mûmâ ileyhimsiz vech-i meşrûh üzere 'amel ve harekete bi'l-ittifâk ihtimâm ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın mahsûsan işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve mübaşir muma ileyh ile tisyar olunmuşdır İmdi sâlifü'z-zikr elbise ve ayakablarının denklerinin Samsun'dan Trabzon'a? varıncaya kadar her kankınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise nakl-i muktezi 'araba ve hayvanatın seri'an tedârik ve i'tasıyla birbirineze irsâl ve salimen savb-ı makrunuyla isali? irade-i 'aliyyem muktezasından idüğü ve bu babda

iğmâz ve rehâvetle yollarda ‘araba ve hayvanata intizaren beyhude miknet ve tevkif olunmak veyahut adem-i dikkatle telef ve zâyî‘ olmak misillü vaz‘-u hâlet vuku‘ı ber vechle câiz olmadığı ma‘lumunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer ‘amel ve harekete bi’l-ittihâd mezîd-i i‘tinâ ve gayret ve [...] tecvîzden hazer ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı ‘âlişânım sâdır olmuşdı Buyurdum ki

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafta-i sudur olan ferman-ı vâcibü’l-ittibâ‘ ve lâzımü’l-imtisâlimin mazmun-ı itâ‘at-makrunıyla ‘amel ve hareket eyleyesiz Şöyle bilesiz ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılâsız Tahrîren fi evâhir-i şehr-i Zilhicce eş-şerîfe sene hamsîn ve mieteyn ve elf

Sayfa 88b

89-1

Hürriyet dâvâsıyçün i‘lâm suret-i kaydır

Mübârek divan-ı ‘adâlet-i müşîrânelerine ma‘ruz-ı daim-i devam-ı ömr-i devletleridir ki Samsunda iskan iden Çerakise muhacirlerinden Hacı Ahmed nâm kimesnenin gulâmı ‘Ali Mirza hürriyet da‘vası hususiyçün cânib-i [...] itmiş olduğına gulâm merkum ‘Ali Mirza’nın hamisi? olan Hacı Ahmed’i huzur-ı şer‘a celb vâki‘ olan hürriyet da‘valarını ber-nehc-i şer‘-i şerîf ru‘yet olunmak mütedâir fermude-i ‘âlîleri mantûkınca merkumun hasmisi? olan Hacı Ahmed’in huzur-ı şer‘a ihzâr-birle ve bi’l-muvâcehe ikame-i dava olundukda gulâm-ı merkum tevile da‘vâ ve takrir-i kelâm ve bast-ı ‘izzîl-merâm iderki Çerâkise ahalisinden Hacı İsa nâm kimesne beni âzâd idüb merkûmin azadlısı hadim didikde müddei ‘ileyh Hacı Ahmed gıbbe’s-suâl cevabında müddei merkum ‘Ali Mirza’nın azadlı olduğımı külliyyen inkâr idicek müddei merkumdan iddia-ı meşrûhasını mübeyyin beyyine taleb oldukda Merzifonda iskan iden Kabarta muhacirlerinden Nur? Oğlu ‘Ömer ve Samsun’da iskân iden muhacir mezburlardan Davud oğlu Muhammed ve oğlu İlyas nâmûn kimesneler li-ecliş-şehâde huzur-ı şer‘a hâzırûn olub istişhâd olunduklarında fi’l-hakîka müddei merkum Ali Mirza’ya Çerakise ahalisinden Kabartalı Hacı İsa nam kimesne âzâd virüb ve merkumın azadlısı [...] olduğını bilürüz deyu cümle şehidiz ve şehadet dahi ideriz deyu her birerleri eda-yı şehadet-i şer‘iyye itmeleriyle şehadetleri ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye hayyiz-i kabulde olub mucebince

müddei merkum 'Ali Mirza'nın hürriyetine tenbih-i şer'î olduğu huzur-ı asıflarına i'lam olundu Baî el-emr li-hazreti men lehu'l-emrindir Tahrîran fî yevmi's-sâbi' ve'l-ısrîn min şehr-i Saferü'l-hayr li-sene isna ve hamsîn ve mieteyn ve elf

89-2

Râyiç mübâye'ası hususna dair vürûd iden emr-i 'âlî suretidir

Mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdinü'l-fezâil ve'l-keîâm Bozok ve Amasya ve Çorum ve Sivas sancaklarında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâcid ve'l-a'yân elviye-i mezkûre mütesellimleri zîde mecdühüm ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'yan ve zâbitân ve vücûh-ı memleket vesair iş erleri ve kapan? Tüccarı yazıcılarından zikr-i âtî hususa me'mur ve ta'yin kılınan es-Seyyid Ebûbekir zîde kadruhum tevki'i refi'i hümâyün vâsil olıcak ma'lum ola ki Samsun iskelesine merbut Bozok ve Amasya ve Çorum ve Sivas sancaklarında zahirenin kemâli derece kabz ve bereketine binâen külliye'tlü zahirenin tedârik ve iddihâr ve irade olunduğı mahalle tisyarı eshel ve mümkün olacağını Samsun mübâye'acısı silahşöran hasamdan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Ahmed zîde mecdühû tarafından başka iş'âr olunmuş ve erbab-ı vukûfin ifâdelerine nazaran nazaran mevsimi güzerean ideceğı cihetle iskele-i mezbure bundan sonra Dersa'âdetime zahire nakli mümkün olamaz ise de iskele-i mezbûrede muahhara zahire bulunduğı halde bi-mennihî te'âlâ ol-bahar mevsimlerinde evvel be evvel Dersa'âdetime nakli hususunda suhûlet derkâr ve kemâl-i feyz ve bereket hasebiyle şimdilerde havali merkumeden külliye'tlü zahirenin tedâriki mümkün olacağı celi ve aşîkar olunduğından şa'ir rayici üzere iskele-i mezburede bulduğı mahalden usul-i tüccâr üzere külliye'tlü hinta ve şa'ir iştirâ ve bir [...] mahalle iddihâr ve imlâ' ve bi-mennihî te'âlâ ol-bahar duhulünde Dersa'âdetime sevk ve isrâ itmek üzere kapan tüccarı yazıcılarından merkumun bi'lintihâb zahire hazinesinden ale'l-hisâb akçe i'tasıyla ta'yin ve irsali irade olunduğından ve zehair-i mezkure tüccar misillü mübaya'a kılındığı halde ashab-ı zehaire fevaidi mucib ve muhtekir taifesinin dahi zahirenin bahasını ziyadeye çıkarmamalarını müstevcib olacağı bazı erbabıyla der-pîş-i müzâkere olunarak tebeyyün itmiş olduğu beyanıyla yazıcı merkumun ma-yehtâcu ileyhi olan husûsât-ı vâkıa'asına muâvenet olunmak için sen ki kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler ve a'yân ve zâbitan ve vücûh-ı memleket ve iş erleri mûmâ ileyhimsiz size hitâben emr-i şerifim ısdârı hususunda ricâl-i devlet-i 'aliyyemden zahire nazırı

iftiharu'l-emâcid ve'l-ekârim es-Seyyid Ahmed dâme mecduhû ba-takrir lede'l-inhâ itmekden nâşî sibâk-ı takrire nazaran mahal-i merkumede zahirenin feyz ve bereketine ve yazıcı merkumun mübaya'a ideceği zehayir rıza pazarı olacağına binâen yazıcı merkumun bi't-tav' ve'r-rızâ mübâyea'a ideceği zehair hususunda muâvenet-i lazime icra olunmak ve bu maddeyi vesile iderek hariç ez-rızâ ve kimesne cebr olunmamak üzere emr-i şerifim ısdarı hususuna irade-i seniyyem te'alluk itmekle vech-i meşruh üzere 'amel ve harekete bi'l-ittifak mübaderet ve dikkat eylemeniz fermanım olmağın hassaten işbu emr-i celili'l-kadrim ısdar ve yazıcı merkum ile irsal olunmuşdur İmdi vusulünde keyfiyet-i irade-i seniyyem mantuk-ı emr-i şerifimden ma'lumunuz oldukda mucib u muktezası üzere 'amel ve hareket-i birle fermanım olduğu ve bâlâda bas u beyan kılındığı üzere yazıcı merkumun bi't-tav' ve'r-rızâ mübâye'a ideceği zehair hususunda muâvenet-i lazimenin icra olunması ve bu maddeyi vesile iderek hariç ez rızâ kimesneye cebr olunmaması hususlarına bi'l-ittifâk mezîd-i sa'y ve gayret ve hilaf-ı hareket ile mesul ve mu'âteb olunmaktan tevakki ve mübâ'adet eyleyesiz Ve sen ki yazıcı merkumsın Sen dahi mukteza-yı me'muriyetin vechle iskele-i mezkurede bulunduğın mahalden si'r-i rayici ve usul-i tüccar üzere külliyetlü hinta ve şa'îr iştira ve icab iden bahasını yedinde olan 'ale'l-hisâb akçeden ashabına i'tâ ve bir [...] mahal iddihâr ve imlâ birle bi-mennihî te'âlâ ol-bahar duhulünde Dersa'âdetime sevk ve israya müsâra'at ve dikkat ve hilaf-ı emr ve muğayir irade-i seniyyem hareketi tecviz ile mazhar-ı müvafide ve 'itâb olunmaktan gayetü'l-gâye tehâşî ve mücânebet eylemen babında ferman-ı 'alışanım sadır olmuşdur Buyurdum ki hükmü şerifimle vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şeref-yafta-i sudur olan işbu emr-i şerif-i celili's-şân vâcibü'l-ittibâ' ve lâzımu'l-imtisalimin mazmun-ı münîfi üzere 'âmil olasın Şöyle bilesin 'alamet-i şerife i'timâd kılâsın

Mahruse-i Kostantiniyye

Tahrirü's-sâlis ısrîn Rabîü'l-evvel sene erba'a ve erba'in ve mieteyn ve elf

Sayfa 89

90a-1

Oyumca karyesinden Çavlı oğlu Mehmed'in Lazı Garalı Deli Mustafa gâib olub el-hâletü hâzihi mefkûd olmağla bu tarafda olan mevcud eşyasından bir mikdar duhanı bila

[...] mevcud olmakla duhan-ı mezbûr telef olan eşyadan olduğundan furuht olunub ma'rifet-i şer'iyye kayyum nasb ve ta'yin kılınub muhafaza olunmak itmekden nâşî duhan gümrüğü kantarcısı 'an-asl Köprülü Halil Ağa kibel-i şer' den merkum Deli Mustafa'nın zeyl-i tastirde mezkûr ma'lumu'l-mikdâr duhân bahası meblağ-ı mezbûrını teslim ve hıfz eylemek hîn-i hâcetde merkûmîn zuhurunda teslim eylemek üzere kayyım nasb olunduğı işbu sicill-i mahfuzda teyakküd? ve beyan olundu 13 M. Sene (1)250

150 Duhan Batman 17 K1yye 4 beheri fi 8,5

017 Demed için virilen furuhthâda

133

004 Harc-ı kaydiyye furuhthâda

129

104 Kayyum-ı merkuma teslim furuhthâda

025

İşbu meblağ-ı mezbûr yirmi beş guruş Hakim Osman Efendi'ye teslim olmuştur

90a-2

Samsun Kiracıbaşılığı kırk dokuz senesi Zilhiccesi gurreti itibâriyle Hacı 'Ömer'in 'uhdesine ihâle olunmuş olduğu işbu sicill-i mahfuzda kayd olundu Fî Gurre R. Sene (1)249

90a-3

Necib Paşa livası birinci alayın birinci taburu beşinci bölüğünün sekizinci onbaşının üçüncü neferi Samsuna tabi Dedeler karyesinden Himmet oğlu Hüseyin ba-tezkere-i ser'askerî elli senesi ruz-ı Hızır'dan on gün mukaddem bahr-i sefid boğazında kâin kal'a-i Sultaniye ve alayları bulunmak üzere zabiti 'Ali Ağa'ya şeref-yafta? Vech-i meşrûh üzere merkum ruhsat inayet kılınarak sılasına izin virilmiş olduğu işbu mahalle kayd şod Fî 11 R. Sene (1)250

90a-4

Hayreddin Paşa livasının birinci alayının ikinci taburının birinci bölükde üçüncü onbaşılık sekizinci neferi Samsun kurâlarından Karakoyun karyesinden Ahmed veled-i İbrahim'e ba-tezkere-i ser'askeri iki yüz elli senesi mah-ı Zilhiccesinin yirmi beşinci günü i'tibariyle sılasına on mâh kadar izin ve ruhsat virilmiş olduğu işbu mahalle kayd olundu 20 M. Sene (1)251

90a-5

Bin iki yüz elli bir senesi mah-ı Saferü'l-hayrın gurre-i i'tibâriyle Samsun Kiracıbaşılığı Fasih oğlu Mehmed'in 'uhdesine ihale olmuş olduğu işbu sicill-i mahfuza kayd olundu Fî Gurre S. Sene (1)251

90a-6

Bin iki yüz elli üç senesi mah-ı Ramzan-ı şerifinde on beşinci günü i'tibâren Uzgur karyesinde sakin Hatîb oğlu fevt olup mahlulesi olan Emine nâm avret mezbur karye Ekrâd taifelerinden Saru oğlu İsmâ'il talib olmağla karye-i mezbure senevî elli gurusu salyaneye? maktû' olunub beher sene karye-i mezbure eda itmek şartıyla mezbure avretini merkûm İsmâ'il'e virilmiştir Fî 15 N. Sene (12)53

90a-7

Samsun'da Büyükhamam kurbunda Medresede sâkin muhâcirîn-i Çerkes müteveffâ Molla Hacı İbrahim akar? dükkânı yine çerkes muhacirlerinden Hacı Hüseyin Efendi'ye teslim olunub defter müfredâtı beyan olundu Fî 11 Za. Se (12)53

Malın cinsi	Mikdar
Müsta'mel 'aba	1 adet
Koçuk	1 adet
Çekmece	1 adet
Kumkuma	2 adet
Mikraz	1 adet
Ustura bıçağı	1 adet
Teneke fener	1 adet
Tabanca	1 çift

Molla cami	1 adet
Sarf cümlesi	1 adet
[...]	1 adet
Kudûri	2 adet
Vikâye	1 adet
Vafiye	1 adet
Ada 'ale'l-izhar	1 adet
Kafiye	1 adet
Merah şerhi	1 adet
Kafiye nısf	0,5 adet
Eski avvamil	1 adet
Tea'allümü's-salavât	1 adet
Hadis kitabı	1 adet
Eczâ-i hadis-i şerif	37 cüz

90a-8

Çarşamba kazâsına tâbi Karaca karyesinden Kuru Oğlu Ahmed ve Kubaşı oğlu Celil Gavvas İlyas? mâ-beynlerinde cereyan iden da'vâlarından cümlesinden iskât [...] idüb ve bundan sonra dahi aslâ da'vaya müte'allık işe dahî buloki eylemeyeceklerini merkûman huzur-ı şer'î şerîfe böylece takrîr eyledikleri işbu sicille kayd olundu Fî 7 Ra. Sene (12)58

Sayfa 90a

90b-1

Canik muhassılı vekilimiz Sa'âdetlü Abdullah Beğ dame mecduhû

Ehl-i zimmet re'aya taifesinin kendü umurlarına sarf itmek üzere kâffe-i mahalde orta sandıkları olduğu misillü Kadıköy reayası dahi orta sandığı tedarik iderek ayn ve rüsumları üzere ifa ve icra eylemeleri hususuna tarafımızdan ruhsat virilmiş olmağla bir taraftan mümâne'at [...] miyanelerinde mer'ıyyü'l-icrâ olmasına mübâderet eyleyesiz deyu 11 Ca. Sene (1)252

90b-2

Samsun a'yânı 'İzzetlü Hüseyin Ağa

Ehl-i zimmet re'aya taifesinin kendü umurlarına sarf itmek üzere kâffe-i mahalde orta sandığı olduğu misillü Kadıköyü re'ayasının orta sandığı tedarik iderek ayn ve rüsumları üzere îfâ ve icrâ eylemeleri hususuna ruhsat [...] ta'alluk buyurulmuş olmağla bir taraftan mümâne'at olunmayarak miyanelerinde ol-vechle meri'l-icra olunmak babında tarafımızdan dahî işbu tezkere tahrir ve irsâl olunmuşdur Gerekdir ki mucebiyle 'amel ve hareket eyleyesin 11 Ca. Sene (1)252

90b-3

Ba'is-i tescil oldur ki

Kavak kazâsına tâbi' Devre Karyesinde Balık oğlu Hüseyin büyük karındaşı Ahmed nâm kimesneyi tüfenk endaht idüb kat eylemiş olduğundan müteveffâ merkurum varisleri ile şer'an diniye kat' olunarak sulh ibra ve kâtil merkurum sebilini? tahliyesiyçün bundan böyle bir kimesneye bu misillü if'âl ve mazarratı olmamasına karye-i mezbûr ahâlîlerinden Bodur Oğlu İsmâ'il ve Kaleli oğlu 'Ömer nâmân kimesnelerin kefaletleriyle sebili tahliye olunmuşdur Fî 15 Z. Sene (1)252

90b-4

Ba'is-i tescil oldur ki

Türkmenler on dörd köyde olan üzüm bağçesini müteveffâ Çelebi oğlu Seyyid'in sakinesinden/tekkesinden? müteveff-yı merkurumdan validesi Fatma Hatun beş yüz guruş mübaya'e'a idüb mezbure Hatun senevî şem-i revgan olarak bir berat ve senevi bir hatm-i şerîf kıraat itmek üzere vakf idüb damadı Muhammedi mütevellî nasb ve ta'yin eylediğini huzur-ı şer'de mezbûre 'avretin tarafından [...] Çokal oğlu Ahmed nâm kimesne makarr ve mutasarrıf olarak bağçe mezbur şurut üzere tescil-i şer'î olunduğı kayd ve şerh virildi Fî 29 N. Sene (1)253?

90b-5

Merzifonlu Ahmed Gavvâs merhumun Hacı Mehmed Beğ merhumun uşağı 'Osman Çavuş ve [...] Mustafa'nın alacağı üç yüz on guruş tavşancının ehli [...] teslim olunduğı işbu mahalle kayd Fî 15 Za. Sene (12)54

90b-6

Samsun kazâsına tâbi‘ Canıklü karyesi ahâlîlerinden Cebe Ahmed oğlu ‘Ali’nin kerimesini yine karye-i mezburdan Tetik oğlu Yusuf vekîl idüb beher sene tekâlîf-i ‘avârız için karyelüsü ahalilerine altmış gurusş i‘âne eylemeğe müteahhid olduğu bu mahalle şerh virildi Fî 23 S. Sene (12)57

90b-7

Samsun kazâsına tâbi‘ Kâbi karyesinden olub ‘asâkir-i bahriyye-i şâhânedan Hasan bin ‘Abdullah ‘alil olub ‘asâkirlikde istihdâma elvirmediğinden ‘asâkir mesleğinden ihracen yedine ‘asakir-i merkûme ferîki Mustafa Paşa hazretleri tarafından tezkere virilmiş olduğu işbu mahalle kayd olundu Fî Gurre C. Sene (12)57

90b-8

Donanma-yı? hümayu-ı cenâb-ı mülûkânede nizamiyenin fırkayen-i hümayun mürettebâtı yedinci bölüğü neferâtından Kabi kuratından Tekyeyeri karyesinden ‘Ali bin Memed ‘Ali mizâc olduğundan tebdil-i havâ için kapudan-ı deryâ devletlü Halil Paşa hazretlerinin tezkiresiyle bu tarafa irsâl eylemiş olduğu ve merkûmun vürûd eylemiş olduğu kayd ve beyan Fî 5 S. Sene (12)59

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Sultan Murat Mangan

Doğum Yılı ve Yeri : 1984 / Samsun

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Tokat Gazi Osamn Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih

Ana Bilim Dalı

Yabancı Dil : Arapça , İngilizce

İletişim

e-posta adresi :smm1612@hotmail.com